

ספר

אָחֶל מַוּעֵד

על שמות הנרדפים חכמו

ר' שלמה בן אברהם בן שמואל מאורבינו

מצד היותו בית ועד לטליין השווים בחוראה אחת ושהה מתחלה
הלא מהה הטליין אשר זיכרו בשם נבולים נרדפים לפני כל
ירודיע דת ודין נמוס תפארת וזה חכמה הדברית ויועיל גם כן
לכל המטאורים תאורה בדבר הצעיר, ואף לחובב חוד חידה ומישול
טישל, שום תשים עוזר על גבורה גם בה פלכים יטלוכו.

נדפס בפעם ראשונה בוינציא בשם ש"ח לפ"ק ועתה יצא לאחר מכן
עמ' עי

יונה וויללהיימר

עם חוספות מועילות הלא הנה : א) מאמר ארוך על שמות נרדפים בשם
בעיר יהודיה מהחכם ר' יודא ליב דוקעם ג"ג, ב) העורות מהה
ר' וואלף היידענהיים ויל אשר הוא בכתוביהם, ג) באור קצר בשם
מכסה האחל מהמול.

מחירו : ב' זהובים וחצי.

וועין תרמ"א.

בדפוס של נעארג בראג
(המנון פ. סמואלענסקי)

Ohel Moed

HEBRAISCHE SINONIMA

des

R. Salomon von Orbino

Herausgegeben von

JONAS WILLHEIMER.

Enthält auch eine gelehrte Studie über hebräische Sinonima von Leopold Dukes betitelt **Bezire Jehuda**, dann: Anmerkungen von W. Heidenheim und einem kurzen Commentar unter dem Titel **Michse Haohel** vom Herausgeber.

Preis 2 fl. 50 kr.

WIEN, 1881.

Buchdruckerei von Georg Brög in Wien.

Im Selbstverlage des Herausgebers.

פתח דברי חמור

הפעם אודה לך שזכותך להביא במחנה העברים ספר רב תועלת לאוהבי שפת קדשנו. הלא הוא זה ס' אהיל מועד מר' שלמה דאורבינו על שמות הנרדפים. שהיה נדף ורק פעם אחת בוינצ'יא בשנת שלו'ו, וחכמי הלשון הללו ושבחו את הספר הזה עד מאר, כי באמת על הספרים המדברים על שמות הנרדפים, ولو יתר שאות, כי הוא אוסף את כלם, אחר מהם לא נעדר, ולפעמים הופיע על המתה וממנה נס שמות לנרדפים אשר הם וחוקים זה טוז ורוק אם מפרש אחד יפרש קרוביים לעניין, והנה אף אם רוח הבקרות לא נחה על החמבר בכל זאת היו יידייך לו בתורה ובחכמתה, נס בקיוטו הגודלה נראה מספורי, כי מלבד אשר הביא תלמוד בבלי, וירושלמי, תרגום יונתן ואונקלוס וס' העורך מביא ג'ב פרושים מהחכמים האלויים הלא הם: ר' יונה בן גנאח, ר' מנחם בן שלטה, ר' משה בן נחמן, ר' סעדיה גאון, ר' האיי גאון, ר' יהודה בן בלעם, ר' יעקב בן אלעזר, ר' אברהם בן עזרא, ר' משה הדרשן, ר' יהודה בן קריש, ר' ביבנו חננאל, ר' יוסף קרא, מנחם בן סירוק, دونש בן לברט ואלדר הדני.

וברוב הזמנים היה ס' אהיל מועד יקר ליחסא וכמעט אבד זכרו ולשווא עטלו אהובי שפת עבר לחשין את הספר היקר זהה כי אף מבתי מסחרי הספרים, ואם היחסא ימצא אחד בעיר ושנים במשפחה בעלי שטרתו כאישון בת עין ולוא שקל איש זו בסוף רב בעדו בו יכו לו ולא מכרכו.

לכן קמתי ונסתני מתני להוציאו לאור שנית — אחרי כלות יותר ושלוש מאות שנה שיצא לאור לראשונה — ושתתי עוד נספות עלי. בהערותי אשר קראתי אותן בשם מכפה האהיל הבאתי ורבה פעמים הבדל בין שמות הן

אספותים בעטיר גורנה בספרים מספרים שונים, כמו בס' יריעות שלמה מהה' החוקר ר' שלמה פאגענחים ברכורי עתים, בגין נועל וביתר היה לי לעיניהם הם היקר חותמת מר' אברהם ברושי אשר חזיא לאור הח' ר' גבריאל פאללאק באמסטרדם, ותשואות חז' אביה להרב החכם החוקר בקדמוניות, צנא טלא ספרא, בט'ה ר' יודא ליב דוקעם נ' שטלא רצוני פנה מכל עסקיו וכותב בעבורו את הקונטרוס בציורי יהודה, דברים נחמדים בחקרות הלשון וראויים הם לטמי שאטרם.

נס החכם המפואר ר' אברהם ברלינר המכונה דר. ברלינר בבערין הנדריל עלי' חסדו לשלו' לי את העורות אשר כתב ר' ואלף היידענחים זיל' לם' אהל מועד ולא נראו עוד בדפוס, ובנפש חפץ ספחתי אותן אל החזאה הנוכחת נתתי להן מקום "במכתה האחל" ושטתי במצחן אותן כוכב כזה* — נס הוא ברוך יהיה!

פה ווינא הביבה ב"ה אלול שנת תר"ס לפ'ק.

יונה וויללה יימער.

הקדמה

לולי תורה שעשווי או אבדתי בעני

אמר שלמה בן אברהם בן שמואל מאורבינו לנברות מלאכות אני אסורה אסורה נא ואלכה לי אל שוטה התבוננות רבתى הגדולה והתפארת והוזד הלא היא החכמה בדברית העוזבת אלף שום תשים עוז על גבורה גם בה מלכים ימלכו. כל רודפה השינוי גם היא לקראות באיה. תתעורר זרעה תצמיח למוחקים בה כל הימים תסתמך כבוד. על כן אמרת' הנסי הנסי אל הידיעה כי טוב צלה הנסי נועה אליה ובכל לבב את דורי לה אولي' ה' אוטי ואראשיתיה לי באמונה ואבנה גם אני ממנה זאת העצה

היעוצה ותומם טרכנת המזומה חזק מתנים ואמץ כח מادر לצבאו
 צבא לעבוד עבודה באهل משכנות היודעים אעכזר בסך ושבנתו
 בתוך ערומים יכתירו דעת עלי הביריהם ארחה אפרוש בנצח העיון
 בדברי חכמים וחידותם ואכזזה בהם עד אכונן פועל תורי ועד
 אשים בית תהלה בארץ ; ויען וביען בבית ישראל ראיינו והנה
 אין איש מתחזר להחזיק בטלאכת הטלין השווים בהוראה אחת
 ושפה מתחלפת להם הלא הטע הטלין אשר זכרו בשטם נבולים
 נרדפים לפני כל יודעי דת ודין נמוס הדכרי נשאתנו רוח ונטעור
 רצון מatanנו להוציאו במספר צבאים ולתת להם יד ושם לבנה להם
 בית מדור ועליות מרווחים וכלים בשם נקרא איש איש בחדרי
 משכיתו עד עולם ישכו לכסא : ובראשית בראה הנחתנו חלוקת
 הספר אשר ראיינו לחלקו לכ"ב מאמרות למניין אל"ף בית וכל
 אמר נחלק לשערם טשורים שונים ויחד על כל שער ושער
 התלאון מלין נפרדים מורים על עניין אחד וחגובל היותר מפורסם
 והיו יותר נליי לכל העמים שהונה להורות על העניין החוא בכור
 אתנהו עליין על כלם נשיא להם לעולם . והרטין נאמר הנה
 באחד מהשערים יקנצו בו כל הטלות אשר חונחו להורות על האהבה
 ונבול אהב יושת בעל עצמו וראשון לכל בא שער מקומו לבכור
 היותר מפורסם לכל וידעו העם כלוכין דבר הגבולם המורים גם כן
 על העניין החוא ואחות טרעהו לכל שאר הגבולם המרים גם כן
 על האהבה באחרונה יסעו לדגליים כל העם מקצה . וכי יבא העם
 לדריש את הטלות אשר חונחו להורות על האהבה אז ישכיל
 בשער אהב ועניינו אל טבקשו תראינה . וכן יהיה משפט הסדר
 אשר ימלוך על כל השערים כלם אל מקום אשר יפנה הרראש
 אחריו ילכו כל גבר עמיתו אל השער ולא יחתיא : ואם יחלכו
 לפנינו לטלחמה אנשי לzion וחוטושים יעלו בני בליך שם בלען וקלם
 ידברו נכהה בבהה ויאמרו כי אנחנו יסדו חוקנו ורעותינו ופעלנו
 כל זאת לבד להודיע בעמים כי לב טהור בראש לנו אלהים ורוח
 עצה ונבראה רוח דעת חדש בקרבנו גם אנחנו נחלהן חושים לפנינו
 אתנו ואלה ברכב ואלה בסוטים תופשי חרבות

תלמידי מלחתת ההתול יסנו אחר יבשו בושת. כי שפטינו אתנו פה להחיש אטרים ולהתנצל ולאמר כי אל מה שנחלצנו לא נחלצנו אליו להראות העטifs כי הלבישנו ה' בגדי שלם ומעיל התעודה יעתנו תורה ה' אתנו כי יודע כל שער עמי כי פלאה דעת מני תעכוני כל החשנות ומעולם היהתי כדורטן על פניהם ואתי-מאטו ממלוך עליהם. ובמה נחשבת פועלתנו זאת בערך זולתה משאר פעולות התרויות אשר נבראו בכל הארץ ובכל היהודים שבעיריה יאות לנו יקר ונדרלה. ואולם עלת השתרדותנו בזאת המלאכה בראותינו שטמנה יגעה לנו תועלת אל מה שבקשנו וזה כי מהבתנו מלאכת המתכטב ורב חשכנו להישיר עצמנו אל ידיעת חוקים הלכתיים ומאמרים הערבים שמננו מנמתנו לחקור דרך טובילנו אל זאת ההשנה ובאשר שוטטה מהשנתנו בזאת החקירה דטנו להוליד ולהצמיח העבורה הזאת ועשות אותה באופן שביארנו במה שקדם ובחשנבן שם נעשה מה שהמציאתנו טומתנו יויעלנו ויועיל נם נן לכל המתאים תאזה במדבר הלכוי ואף לחובב חוד הירח ומשול משל החלצנו עצמנו בחווית הפעולה ואטרנו לחתפעל בהשנת תוכנתה בחיקת היד, ותעללה ותצא הסכמה מ לפנינו כי הספר זה יקרא שמו בישראל אהל מועד מצד היוטו בית ועד לטין הנוצרים כלם נכוחים למניין דרושים לכל הפעלים מיבואם גנא אליהם, ואל אל בשיטים נשא לבכנו יתן לנו לב לדעת ועינים לראות את הדורך אשר נעה בה ואת המעישה אשר נעשה בהשנת המתבקש וחותם ה' בידינו יצלח.

אָב

הטלה אשר חונחה להורות אל המולד בדומה תאמר לשלשת פנים. תאמר אָב, אָבִי אֶבְרֹהָם (בראשית ל'ב). ותאמיר שדים ברבות שדים וווחם (בראשית ט'ט). אמרו שהרצון בו כדברי המתרגנס ברכטה דאַבּוך ודאמן. ואמרו שנקרא בן מפני שהחער יודה בחין מתרגם יורה יורה. אשתראי אשתרי. ויש מפרשין שדים ורחם החשמים והארץ: ותאמיר הורים על ברכת חורי (בראשית ט'ט). פירשו בו האב. ואמרו שנקרא בן מפני שנוטן החരינו.

אבל הטלה אשר חונחה להורות על הינון והאבל תאמר לעשרה פנים. תאמר אבל. אבל כבד זה למצרים (בראשית ב'). ונפשו עליו תאבל (איוב י"ד). ותאמיר ינון. ינון ואננה (ישעיה ל"ח) ובן כסיל תונת אמו (משל י'). עד如今 תונין נפשי (איוב י"ט). ותאמיר און. לא אכלתי באוני טמנו (דברי ב"ט). יצפון לבני אונו (איוב כ"א). זבחיהם כלחת אונים (חווש ט) הרצון בהם הינון והאבל. וכן מזה וירב בכת יהודה תנאה ואנאה (איכה ב') ותרני אבלותא ואנינותא: ותאמיר

מכסה האחל

אָב, ותאמיר שדים הפורי על המורה השרש שד חונה על אבר המינקת ולא על האב. אבל. לפי דעת בעל יריעות שלמה שרשן בל והאלף נוקף וענינו בלבול וטרוף הדעת.

דאבא, ולפניהם תודיע דאבא (*איוב מ'א*). וכל נפש דאבא מלأتي כירטיה ל'א), ולא יוסיפו לדאבא עוד (שם). הרצון בהם הינו וואהבל תרנו, דלהה נפשי מתונה, אגנת נפשי מדברוא. צרה וינון אמר צאה, עקתה ורבונא אשכח: ותאמר מפה, מפה נפש (*איוב י'א*), ר'ל דאבון נפש מתרגום ומדיבות נפש. ומבחן נפש, וכן מזה, נפח נפשה כירטיה ט'ז). ונפש בעליה הפחתה (*איוב ל'א*). ואמרו המפרשים כי הלשון נגזר מן נופח באש פחים (ישעיה נ'ד), ויפח באפיו (בראשית ב'). כי מי שיש לו דאבון נפש כאלו נפשו נופחה ויוצאה ממנו. וכן פירושו מזה. והפחחות אותו (מלאני א'), ר'ל תביאו הגזול ותפיחו ותראיבו נפש בעליו שנולתם ממנו: ותאמר דאגנה. ואכלו לחם בטשקל ונבדאה (יחזקאל ד') ואם לא מדרagna מדבר (*יהושע כ'ב*). הרצון במלת דאגנה דאבון נפש ותרגם המתרגם וביצפא, ואם לא מיצפא, ותרנו ולא יוסיפו לדאבא עוד, ליצפא עוד. וכל נפש דאבא מלאתין. וכל נפש יצפא, ואמרו המפרשים דאגנה הינו יגון זולת שהdagנה על העtid והינון על העבר: ותאמר לווית. העtidים עורר לוויתן (*איוב ג'*).

הרצון בו אבלם. ובתלמוד ירושלמי אין האשח עוררת לוויתה במועד, פ' אבלה: ותאמר מרוזה. וסר מרוזה סרווחים (עתום ו'). פירושו בו אבל סרווחים. וסר כתו סורה שבה פה פלוני אלמוני. ור'ל יקרב אבל הסרווחים על ערשותם. וכן מזה אל תבא בית מרוזה (ירטיה י'ז), ויש מפרש' הטלה לשון הרמת קול הן לבני חן לשטחה. ויהיה אמרו אל תבוא בית מרוזה לבני. וסר מרוזה סרווחים לשטחה. וסר כתשטו: ותאמר מגנת. תתן להם מגנת לב (איינח ד'). פירושו בו אבל וינון: ותאמר עגמה נפשי לאבון (*איוב ל'ג*). וכלשון ר'ל לא יתלוש מפני עגמת נפש. ויש מפרש' מזה בתמורת עין באלאף. כל עושי שכר אני נפש (ישעיה י'ט). כמו עגמי נפש.

אבן הטלה אשר הונחה להוורות כללות מני האבניים תאמר לעשרה פנים. תאמר אבן, כי אבן טקיר תזעק (חבקוק ב'). אבניים שהקנו טים (*איוב י'ד*). ותאמר צורה. ולא יפול צורו

ארץ (עטום ט'). עד אישר לא נפתח שם גם צור (שםואל ב' י'). הרצון בהם האבניים: ותאמר חוץ. יטלא פיהו חוץ. (משל' ב'). רוצה לומר אבניים. וכן יונרט בחוץ שני (איכה נ'). ואמרו שנקרו און החבניים הקטנים מאד. ויש מפרשין מזה אף העציך. יתהלך תלים ע''). והרמז בו אל אבני הבר. ותאמר בזוק. זיפקדם בזוק (שםואל א' י''). אמרו בהנדה מהו זיפקדם בזוק שמנאם באבני רוץ. לומר שנטל אבן מכל אחד מהם זמנאם. ותרנו פערור אבן בתרנמה הין בזקא דכיפה בkulaa. ותאמיר מעה. וצאי עיר כמעותיו (ישעה מ'ח). פירשו בו החבניים העוטדים על שפת הים. ואמרו שנקרו און בצל היותם כדמות המטוות. ותאמר סלע. ודברת אל הסלע (בטדרו כ'). וכפתייש יפוץ סלע (ירטיה כ'ג). אמרו שהרצון במלת סלע החבניים החזוקות וקשות: ותאמר כפים. חורי עפר וכפים (איוב ל'). ר'ל אבני כדברי המתרגם בנקרתא דעפרא ואבני. וכן ובבכים עלי (ירטיה ב'ג). ותרנו' גדר אבני נהרסה. וסינא דכפיו אתעה. גולל אבן אליו תשוב. ומעגילה כיפה. וכן תרנו' סלע כיפה: ותאמר צור. וצור יעתק ממקומו (איוב י'ד). והצרים נתחו ממנה נחום (א'). בעזרות יארויים בקע (איוב כ'ח). הרצון בהם הסלעים. ובחלם. ותקח צפורה צר (שמות ה'). וכן מזה. כצר נחשבו (ישעה ה'). ותאמר חלטיש. שטמי פני כחלטיש (ישעה נ'). בחלטיש שלח ידו (איוב כ'ח). הרצון בהם הסלעים: ותאמר שטיר. ולכם שמו שטיר (זכריה ז'). משטיר חזק מצור (יחזקאל נ'). אמרו שהרצון במלת שטיר אבן חזקה מאד. ותרנו' חלטיש לטעינו מים. שטיר לעיני דמיין. ו'יט מזה. בצעורן שטיר (ירטיה י''). ויש אומרים שהרצון בו הבROL החזק וקרו און בעבור חזקו כמו שקרא החור החזק שטיר.

א'ם הטלה אשר הונחה להורות לטקום הטיזחד למאלל הבחמות

מכסה האחל

א'בום — ארות התבכל הוא הראשון שם חלי שנחותים בו מאכל לכתמת (קריפפע) והאחרון הוא מקום דירת הבחמה (שםאלאל).

תאמר לשני פנים תאמר אבום. וחמור אבום בעליי (ישעה א'). אם יליין על אבוסיך (איוב ל"ט). ותאמר ארות. וארות לכל בחמה ובבהמה (ד"ה ב' ל"ט). ארויות סוסים (מלךים א' ד'). ובו"ד תמותת למ"ד הפעלה. ארויות סוסים (דר"ה ב' ט'). והרצון כח האבומים. תרגום אבום בעליי. אוריה דמרוחי. אם יליין על אבוסיך.

אם יבית על ארותוך.

אנך המלה אשר הונחה להורות על האגדות תאמר לארכעה פנים. תאמר אנדת. אנדת איזוב (שםות י"ב). ותאמיר אלמים. והנה

אנחנו מאלמים אלמים (בראשי ל"ז). ר"ל אוגדים אנדות. וכן נושא אלותיו (תל"ם קכ"ו). ותאמיר עמרם. ואספתן בעמרם (דורות ב'). גם בין העמרם (שם). הרצון בהם אלמים כדברי המתרגמת בין אלומיא. אף בין אלומיא. ותאמיר צנתיים. וגם של תשלו לה מן העצתיים (שם). הרצון בו מון העמרם כדברי המתרגם מן עטريا. ובמשנה מצאן צבתיים או פרושות.

אנם המלה אשר הונחה להורות על האגמים תאמר לשני פנים. תאמר אנם. אנם מים (תל"ם קי"ד). על יאריהם ועל אגמייהם (שםות ז'). ותאמיר בצעא. בצעאיו ונבאיו (יחזקאל י"א). פירש בו רבינו יונה האגמים מתרנום למורש קפוד ואנמי מים. בצעין דמיין. ואפשר כמהו. הינה נמא בלא בצעה (איוב ח'). ויקראו האגמים בזוה הלשון מצד התמדת השיט ביהם נגור מון החטבו בבלע רגליך (ירמיה ל"ח).

אנר המלה אשר הונחה להורות על האגרות תאמר לחטשה פנים. תאמר אנרת. ואנרות פתוחה בידו (נחmittה ו'). וגם אנרות כתב על אפרים ומנסה (דר"ה ב' ל'). ותאמיר מגלה. מגלה עפה. (זכירה ח) ר"ל אנרת ואמרו שנקרו בן מפני שנולlein אותה; ותאמיר גליין. קח לך גליין גדול (ישעה ח) פירשו בו אנרת; ותאמיר כתב. כי כתב איש נכתב בשם המלך (אסתר ח'). ר"ל אנרת; ותאמיר ספר. וספר כתב איש ריבי (איוב ל"א). ויקחת חזקיהו את חספרים מיד המלכים. (ישעה ל"ז) הרצון בהם האגרות כדברי המתרגם ואנרות דכתיב. ונסב חזקיהו ית אנרתא:

אדם הטלה אשר הונחה להורות על האידיאות תאמר לחמשה פנים. תאמר אודם. אודם עצם מפנינים (איכה ד'). דוד' זה ואדם (שיר ח). ותאמיר חכלילות. חכלילות עינים (משל ב'). מזה חכלילי עינים טין (בראשי מ"ט). ותאמיר חטץ. חטץ בגדים מבערה (ישעה ס' ג') פירושו בו אודם. ופירושו טמו על צד הרופך. לפען תמחץ רגלאך (תל"ם ס"ח) ר' ל' תאודם. ותאמיר אמע בידים אמצעים (זכריה ז') פירושו בו כתו חמוץים. ותאמיר חמוץ. וין חמוץ (תל"ם ע"ח). פירושו בו אודם כי בן בערבי אודם אהט'אר.

אהוב הטלה אשר הונחה להורות על האהבה תאמר לשבעה פנים. תאמר אהבה. ואם תעוררו את האהבה (שיר ג'). אהבו את יי' כל חסידיו (תל"ם ל'א) ותאמיר ידידות. נתתי את ידידות נפשי (ירטיה י'ב). הרצון בו אהבת נפשי. וכן מה מה ידידות משכניתיך (תל"ם פ'ד). יידיד יי' (דברים ל'ג). מה ליזידוי בביתי (ירטיה י'א). ותאמיר הוידים. נהוה הוידים עד הבקר (משל ז'). שם את דודי לך (שיר ז'). כי טובים דודיך מיין (שיר א'). דודי לי ואני לו (שיר ב'). הרצון בכלם האהבה. ותאמיר רחם. ברונו רחם תוכור (חבקוק ג'). הרצון בו האהבה. זר' ל' בעת הנעם תוכור אהבת אבות. וכמהו ארחמק יי' חזקי (תהלים י'ח). ותרגום ויאהב ורחם. ויש מפרשין ברונו רחם תוכור במשמעותן ונתן לך רחמים. ותאמיר ענכת. ותשחת ענכתה ממנה (יזוקאל כ'ג). מאסו בר' עוגבים (ירטיה ד'). הרצון בהם האהבה בדברי המתרגם וחכילת רחמתה ממנה. דקצו בר' רחמק. ותאמיר חבה. אף חוכב עטם (דברים ל'ט). הרצון בו אהוב. וכן פירושו מזה לטמן בחבי עוני (איוב ל'א). ר' ל' לטמן עוני באחבותי אותו רק גליתי אותו וחרחקתו מטמי. ובלשון רוא'ל

מכסה האהיל

אדם. ותאמיר החפר ויין חמוץ לפי דעתך הוא שם הפעולה ולא שם התואר והעד ייחמרו מימי (תהלים מ"ז) ולפ"ז יתורגס אונדר דער ווין שיכטט. וגאנדר שמלה חמוץ תורה אידיאות אין אלा טועה.

חכיבין יישרואל שנקרוו בנים למקום חבה יתירה נודעת להם. ותאמיר סגלה. וחיותם לי סגלה (שםות יט). יישרואל לסגלו ותלים כל'ה, הרצון בהם אהבה בדברי המתרגם חביבין לחיבוביה.

אהל האהיל על האהיל תאמיר לשולשה פנים. תאמיר אהיל אהיל בלב יצען בל ישעיה ל"ט. וייעקב תקע את אהילו (ראשית ל"א). ותאמיר שפורייר. ונתח את שפורייר עליהם (ירטיה ט"ג). אמרו שהרצון בו אהילו ותאמיר קבה. ובכא אחר איש יישרואל אל הקבה (במדבר כ"ח). פיר' בו אל האהיל. וכבלשונ רוזל בוגטר, בעז פ"א ועל בתו לשב בקובה. וכי בעל העורך אהיל שטושיבין בו זונות. ותרגם היירושלמי אל הקבה לנו קלה. ובבלשונים זל בפסיקת' והיה ביום כלות משחה שעוד מיטיקון דותות לקלילינו. ופירש העורך טנדי. פ"ט טנדי כמו טנדס מלשונים זל בברית' דר' אליעזר בפ' ט"א משה היו רגליו עומדות בהר וכו' לשטחים בטנדס שהוא פרוסה ובני אדם עומדים בתוכת ורגליהם עומדות בחוץ וככלן בתחום האהיל. פי טנדס אהיל:

אוד האהיל על האודים והלפידים תאמיר לשולשה פנים. תאמיר אוד. אוד מעל ממש (זכירה נ). ובבלשונים זל טול אוד מבין העצים. ותאמיר לפיד. כלפיד עבר (ישעיה ס"ב). ולפידים בתוך הגדים (שופטים ז). הרצון בהם האודים. ומהו אמרו על צד ההפוך. באש פלדות הרכב (נחות ב'). ותאמיר כירור. בכירור אש בעצם (זכירה י'). פירשו בו אוד ולפיד. ואמרו המפרש' שמה נגורה. תנור וכירום (זקרא יא). ולפי שמדליקין ברא האודים והאש נקרא כן.

או' האהיל על קריית האבל והצעיר תאמיר לשמנה פנים תאמיר או'. או' לך מואב (במדבר ב"א). ותאמיר או'. או' לך ארץ שלמך נער (קහלה י'). כמו או'. ובן ואילו ההאחד שיפל (קחה ד'). ותאמיר אללי. אללי לי כי היתי כאספי קיז (טיכח ז'). אם רשותי אללי. לי (איוב י'). הרצון בהם כמו או'. ותאמיר הלה לילו הלה ליום (וחזקאל ל'). ותוספ' אלף. אחה ליום (ויאלא). וחרצון בהם כמו או' בדברי המתרגם אלילו ואמרו וא', או' טן

אות האלף

7

קדם יומא, ותרנום אווי ואין, ותאמיר הוו, ובכל חוצאות יאטרוון הו
דו (עטום ה'). כמו אווי כדברי המתרגס ובכל שוקיא יטראן
ואין ואין, ותאמיר הוין, הוין אדון והוין הדרה (ירטיה כ'ב), הרצון בו
כדברי המתרגס ואין על מלכא ואין על מלכotta וכמהו הוין אחין
והוין אחות (שם) הוין נוי חוטא (ישעיה א'). הוין האומרים לרע
טוב (ישעיה ח'), והונח מגנעם, ותאמיר אה. ואמר אה (יחזקאל כ"א)
ירישו בו כמו אווי. וכן מזה אה עשויה לברך (יחזקאל כ"א).
ותאמיר אבוי. למי אווי למי אבוי (טשלי ב'). פירישו בו כמו אווי.

אמנם המתרגס אמר בו למאן חברי ולמאן סניירא.
אול הא"חל על דבר המפסיק הממושיע בין השיללה וחביב
תאמיר לחמשה פנים. תאמיר אול. אול. יטשני אבוי
(בראשית כ'). ותאמיר לו. לו. ישטמנו יוספ (בראשית נ'). כמו
אול ישטמנוה ותאמיר פן. פן בחורב אצא לקרואתך (במדבר כ').
פן יהוה דבר עם לבבך (דברים ט'). הרצון בזאת המלאה כמו
אול ושמטא. ומענן זה פירישו נשאתי איטיך אפונה (תלמי פ"ח).
רל הבדתי עלי איטיך שאני מפחד תמיד ואומר פן יקראני
כך וכן על העונות כי כל האלים מפחד ואומר בלבבו פן יהיה
זה זהה ושטטא יהיה כך וכך. ותאמיר כי. כי תאמיר בלבבך (דברים
ז'). פירישו בו כמו שמא. ותאמיר אה. אה טרוף טרוף (בראשית
ט"ד). פירישו בו שמא טרוף טרוף. וכן אה חשק ישופני (תלמי קל"ט).
אור המלאה אשר הונחה להורות על האור תאמיר לשלש עשרה
פנים. תאמיר אור. אור צדיקום ישמח (טשלי י'). אור
זרוע לצדק (תלמי צ"ח). ויקרא אלהים לאור יום (בראשית א').
והארץ האירה מכבודו (יחזקאל ט'). ויש מפרשים מזה נאור
אתה (תלמי ע"). ותאמיר נגה ונגה לו סביב (יחזקאל א'). ועל
דריכך נגה אור (איוב כ"ב). ולא יגה שביב אשוו (איוב י"ח).
אלוה יגה חשבוי (תלמי י"ח). הרצון בהם האור. ותאמיר תחלה

מכסה האחל

איך נהי מנגה והעד אמרו לא יהיה לך השפט לאור יום וngeה הריח
לא יאיר לך (ישעיה ס"א).

וتحללו מלאה הארץ (חבקוק ג). אמרו שהרצון בו אוור. וטמן בחלו נרו עלי ראשיו (איוב כ"ט). אם אראה אוור כי יהל (איוב ל"א). לא יהלו אורים (ישעה י"ב). ותאמר זהה. כמראה זהה בעין החטלה (יחזקאל ח). וחותמכילם יזהרו כזהר הרקייע רדיאל י"ב. תרגום לא יהלו אורים. לא יהרנו נהירון, לא נגיה אוור, לא יהר נהיריה. ותאמר נהירה. ואל תופע עליו נהירה (איוב ג). תרגום אוור נהירה. ותאמר יפעת וחלו יפעת (יחזקאל כ"ח). שחוּ חכמתך על יפעת (שם). פירשו בהם כמו זהך. ומזה הופיע מהר פארן (דברים ל"ט). ועל עצת רשיים הופעת (איוב י"א). ותאמר תעוף תעוף כבקר תחיה (איוב י"א). אמרו שהרצון בו אוורה. ומזה התעיף עיניך בו (משל ב"ג). התair, ויש מפרשין מזה ואל יראה בעפפני שחדר (איוב ג). נונה השחר ואורו. ותאמר קרן וועלתי בעפר קרני (איוב י"ז). הרצון בו זהרי. וכן כי קרון עור פני משה (שמות ל"ד). ותאמר עשת. עשתן שנ (שיד ה). אמרו שהרצון בו זהירות השן. וכן שמננו עשתו (ירמיה ה). כי השן עור בשרו מזהיר, וכן פירשו מזה ברזל עשות (יחזקאל כ"ז). אמנים המתרגם אמר בו ערךין דברול כמו שמתרגם וניד ברזל ערפה, ויש אמורים כי קבוץ עב יקרה עשת. ותאמר שחדר אין לו שחדר (ישעה ח). פירשו בו אוורה. וכן עושה שחדר עיפה (עטס ד). לא תודיע שהרזה (ישע"י מ"ז). ויש מפרשין מזה השך משחזר תארכם (איכה ד) ריל זהר תארכם והוא שם בפלט מוטר. ורגש משחזר לתפארת בדגש מקדש י"י. ותאמר צה: צהו מחלב (איוב ד). כחום צה עלי אוור (ישע"י י"ח). דודו צה ואדרום (שיד ה). אמרו שהרצון בהם הזירות. ותאמר צהל להצעיל פנים טשנת (תלמי ק"ד). הרצון בו כדרבי המתרגם לאנחר. ותאמר בהיר, בחיר הוא בשחקים (איוב ל"ז). פירשו הטלה לשון נונה וזהר. אמנים המתרגם אמר בו בוטטה הוא בשחקי. ובלשונות ז"ל בפרק הרואה בגין מקום שנעקרה ממנו ע"ז אי' דאמר מילתא אמר רב ששת ונפקי בוטטי דנורא וככינהו לעינייה. עוד אמרם בהגדה השוכר את הפועלים את תרי בוטטי

אות האלף

ט

דנורא מחייב לההוא נברא בעיניה וסמא. פ"י בוטמי דנורא ניצוצי אש.

או המלה אשר הונחה להורות כמו אותו הזמן תאמיר לשני פנים. תאמיר או, או תצליח את דרכיך (ישועה א'). ותאמר בכן ובכן אבוא אל המלך (אסתר ד'). פירושו מתרגום או ובכן. אין האה'ל על הכל' הטויחד לשוקול בו תאמיר לשלשה פנים. תאמיר מאזנים, במאזנים לעלות (תל"ם ס"ב). מאוני צדק (יירא י"ט). ותאמיר קנה, וכטף בקנה ישקלו (ישועה מ"ז). הרצון בו בדברי המתרגם במאזניה תקלין. ותאמיר פלם, ושקל בפלם הרים (ישועה ט'). הרצון בזאת המלה כל', מיוחד לשוקול בו אבל יש מן החלוק בין ובין מאזנים כי מאזנים הוא הכל' שיש לו כמיון שתי כפות, ופלם הבROL הארוך המסתומן בנקודות, ויש מתרשים פלם בית יד של מאזנים שלישון מאזנים תלוי בתוכו.

אין האה'ל על בלילות מיט' כל', זין תאמיר לאربעה פנים. התאמיר אוניות יותר מהיה לך על אונך (דברים כ"ג). כמו כל' זינך ובור אבץ גוזניות רוחציו (מלכים א' כ"ב). ותיזומני זינא שטיפת. ותאמיר חיצן, ובאו עלייך חיצן ורקב וגלבל יחזקאל (כ"ט). אמרו שהוא שם כלל' זין דברי המתרגם ויתוון לך במאני זינא, ותאמיר נשך, ועיר מבצר והנשך (מלכים ב' י'). ונשך וכשותם (מלכים א' י'). ובعرو והישקו בנשך יחזקאל ל"ט). כי בנשך יבערו אש (שם). הרצון בהם כל' זין דברי המתרגם בכלם טני זינא. ווית מה העין לפי דעת המתרגם ועל פיך ישך כל עמי (בראשית ט"א). ותאמיר כל', כל כל' יוצר עלייך לא יצלח (ישועה נ"ד). איש וכליו בידו ד"ה ב' כ"ג. ועתה שאנא כליך (בראשית כ"ג). הרצון בהם כל' זין.

אור האה'ל על הכל' הטויחד לחגור בו תאמיר בו לאربעה פנים. תאמיר אוזור, ויאסור אוזור במתניתם (איוב י"ב). והנה נשחת האוזר (ירמיה י"ט). ותאמיר חנורה. וחגור נתנה לכגעני (טשל' ל"א). בחגורתו אשר במתניתו (טלכי' א' ב'). ותאמיר אבנת, מצנפת ואבנת (ישמ"ת כ"ח). אמרו שהיא חנורה נתונה על הכתונת.

ותאמר מזה, וולתוֹתָה תִמְדֵיד יַחֲנוּתָה (תל"ם ק"ט). פירושו בו חנורה ואמרו שנקראת כן מפני שהיא חזק המתנים נגזר מן אין מזה עוד (ישעיה כ"ג).

אחד הא"ל על ראש המספר תאמר לשלה פנים, תאמר אחר, אחד היה אברם (יחזקאל ל"ג). ותאמר חה, ודבר חה, את אחד את אחת, ובאותית חד מנוחן, ותאמר אח ועשה אח מלאה (יחזקאל י"ח) פירושו בו כתו אחד.

אחד הא"ל על האחיזה תאמר לאربעה פנים. תאמר אחוי, אחוזת שמרות עני (תל"ם ע"ג). ואחו לך אחד מהנערם (שמואל ב' ב), ותאמר תפיש, ותפש את הסלע במלחמה (טלכ"ם ב' י"ד), ותפשו בו אביו ואטו (דברים כ"א). ואתפש בשני הלחות (דברים ט'), הרzion בהם האחיזה, ותאמר לכדה, ושאול لقد הטלונה (שמואל א' י"ד). ושלל הערים אשר לנוינו (בראשית ב'), הרzion בהם האחיזה והחטיפה, ותאמר חזק, ויהזיקו האנשים בידך (בראשית י"ט). פירשו בו ויאחו, וכן והחזק את ידך בו (בראשית כ"א), ויהזק בו (שמות ד'). וולתם, ותאמר לפת, וילפות שמשון (שופטים י"ג), הרzion בו ויאחו כדברי המתרנים ואחד שמשון, ותרגום ויאחו ואחד. וכמהו אטו, ילפתו ארות דרכם (איוב ז') ר"ל יאחו.

אחר הא"ל על העכוב והאחו תאמר לשבעה פנים. תאמר אחר

מכסה דאהל

אחד באמת האמר בו לשונות: אחד חזק כבש, לך לפת, לך נפל, לפת, תפיש, ובעל חותם הכנית הבדייל בינויהם בוה: לשון אחד איןנו נפל כי אם בדבר הנאהו ועדין ביר האוחז כאמרו ידו אחוזת בעקב עשו (בראשית כ"ה) אחוז בחבליו בוץ (אסתר א) אבל לשון לקויה נפל בכל דבר ואף בדבר שאין בו סמיש והעד אפריו קחו עמכם דברים (הושע י"ד) כבש עינינו הרודיו והחברה כאמרו ונכשלה הארץ (במדבר ל"ב) לך קרוב עינינו לעינן הכבישה המוכחת והעד כי רב הנמצא ממנו אצל כבישת הלוחמים כארון ושלל הערים אשר לנוינו (דברים ב'): * אחד "וולתם" וכן פירושי בירמיה ז' כ"ג.

ולא אחר הנער (בראשית ל"ד). ואחר עד עתה (בראשית ל"ב), ותאמיר מהטה, אם יתמהמה חכמה לו (חבקוק ב'), כי לו לא התמהמו (בראשית ט'ג), כי לא יכולו להתמהמה (שמות י"ב), חשתוי ולא התמהמתתי (תלילים ק"ט). הרצון בהם האחו והעכוב, ותרב' הירושלמי לווי, התהממו אילוי דאשחין, וכן תרגם אל תאהרו אותן לא תשחיגן יתי. ומזה אמרו רוז'ל שהיה דרסתה. ותאמיר ביש, ויחילו עד בוש (שופטים ד'), מודיע בשוש רכבו (שופטים ח'). כי בשש משה (שמות ל"ב), ייפצרו בו עד בוש (מלכים ב' ב') הרצון בהם העכבה והאיחו. ותאמיר עקב, ולא יעקבם (איוב ל"ג), אמרו שהרצון בו ולא יאחים. ויש מפרשין מזה אשר חרפו עקבות משיחך (תלילים פ"ט), ותרגם המתרגם רחסידיו אייחור משיחך. ותאמיר עכט, ולא יעבעתו אורחותם (ייאל ב'). הרצון בו בדברי המתרגם לא יעכון אורחתהוז, ותאמיר עצר, ולא יעבדה הנשך (מלכים א' י"ח). ועצדו במלין מי יכול (איוב ד'). אמרו שהרצין בהם דברי המתרגם ולא יעבניך מטהרא, ולמעכבא בפייליא פון יבול. וכן פירשו מזה נצער לפני י"ג. כי אין לי' בעזר להושיע (שמות א' ב"א וו"ד). איש אשר אין מעזר לרוחו (משל ב"ח). מעזר ומשפט לך (ישעיה נ"ג). ותאמיר ענה הלהן תעננה (רות א'). אמרו שהרצון בו תתעכבה ותתאחרנה ובლשונם זיל בפרק טרובה בנטר' אין מגילין ובלבד שלא ישא את העגונה שבכם ל' יום, ופ' העורק אחרונה כתו הלהן תעננה. כלומר תתאחרנה.

אין האיהל על העדר הישות והنمץא תאמיר לשמנה פנים.

מכסה האهل

אין אהמה כי לא מנה מלות השיללה לא, בל ? ובעל חותם תכנית הבהיר נוה: אל לא יאמר כי אם על מקום הציוו ועל העיר לכא לא על מה שעבר ספורי והגיד כמו שאמר אל חעל כי אין ת' בקרבתם (במדבר י"ד) אל נא אחי תרעוי (בראשית י"ט) ולא יאמר אל למענה השאלה כמו שיאמר לא כמו שאמר ההסכן הסכני לעשות לך כה ויאמר לא (במדבר ב"ז) וזה לא נמצא בשווי הדבר. למנוע ולבטל כי היא מלת ההרחקה

תאמר אין, הן אתם טאין (ישעיה מ"א). ותאמר אל, וישם לאל מלתי (איוב כ"ד). כמו לאין, וכן מה רופאי אליל כלכם (איוב י"ט). רועי האלייל (ונכירה י"א), ותאמר און ובית אל יהיה לאון (עמוס ה'). פירשו בו כמו לאין, וכתהו לפני המתרנו כי ישובן אתם טאין הוא אتون לлемא, וכמהו לפני המשיא דרמן לлемא, מאון (איוב ל"ט). ר' יתובן מעובדיהם (ישעיה מ"א). כמו אין, וכן ואישור ותאמר אפס, אפס מעשיהם (ישעיה מ"א). כמו אין, וכן ותאמר מאומה, באפס עשוקו (ישעיה נ"ב). ות' בLEMא אנסה, ותאמר מאומה, ולא ידבק בידך מאומה (דברים י"ג). רואה את כל מאומה (בראשית ל"ט). הרצון בהם במו ואין שם דבר, ותאמר כל, ולראש אין כל (שמואל ב' י"ב). ר' LEMאומה, וכן אין לשפחתך כל נביות (מלכים ב' ד'). נפשנו יבשה אין כל (במדבר י"ח) ותאמר דבר, רק אין דבר (במדבר ב'). ולא ימות מכל לבני ישראל דבר (שםות ט). ולא יראה לך ערות דבר (דברים כ"ג), ואין מצלים דבר (שופטים י"ח). הרצון בהם מאומה, ותאמר אפס ופעלם מאפע (ישעיה מ"א). הרצון בו בדברי המתרגנס ועובדכון לא מטעם, ותרגנס רק אין דבר, לחוד לית מטעם.

איך הא"ל הוראת השאלת אצל האיות תאמר לשני פנים, תאמר איך, איך תאמרי לא נטמאת (ירמיה ב'). ובתוספת ה"א איך נדע את הדבר (דברים י"ח). ובכחפֶל הכ"פ איככה

מכסה הדוחל

והזהורת כמו לא תשא שמו שוא (שםות כ"ג). אין נמצא בספר דברים לדבד אמרו אין לנו חלק בדור (שבכ' כי) ולא יאמר אין במשמעות השאלת כמו שיאמר לא ולא נמצא במצו המניעה והבטול על דבר. לא יאמך אין האכלו כמו לא תאכלו אין חעלו כמו לא חעלן. בל לא נמצא כי אם בהותה ובעבר לא במצו ולא במשמעות השאלת והראות מה שאמר כל אסיך נסביהם מדם וכל איש את שמותם על שפטוי (תהלים ט"ז) ובכלם לא יתחברו בינויים כמו שאמר אין איננו וכו' אפס עניינו כמו אין כאשרו באפס עזים תכבה אש (מטשי ב') ר' ל' בחערת העזים כאלו אמר בגין עזים. עד אפס מקום (ישעיה ה') שיעורי עד הקצת אשר אין שם מקום.

אלבשנה (שיר ה'). ותאמר היך, היך אכיה אליו את ארון האלהים (ד"ה א' י"ג) כמו איך. וכן והיך יוכל עבד אדוני זה (דניאל י'). איש הא"ל על הזרים מחייב המדברים תאמר לששה פנים, תאמר איש, ואיש או אשה (ויקרא י"ג). ולפעמים כולל זבר ונקבה כמו אשרי האיש אשר לא חלך (תל"ם א'). ותאמר אדם, אדם כי קרוב מכם ויקרא א'), וקולי אל בני אדם (משלי ח'). ותאמר אנווש, אתה אנווש בערבי (תל"ם נ"ח), לערוץ אנווש מן הארץ (תל"ם י'). אמרו כי בלשון ערבי קורין לאדם אנווש. והעתיק הערב והאדם ידע את חות אשתה, ואל אנמן גטע לחווה זונתה, ותאמר נבר, נבר לא يصلח בימי נירטוי (כ"ב). טلطלה נבר (ישעה כ"ב).anco נא הגברים (שמות י') תרנו' איש נבר, ותאמר מתים, מתים יהורישו (איוב י"ג) ר"ל אנשים. וכן, מעיר מתים ינאקו (איוב כ"ד). מתיק בחורב יפלו (ישעה ג'). וכן, תעבוני כל מתי סודי (איוב י"ט). ותרגום המתרגם אנשי רוזין, ותאמר בן, כי בן מות הוּא (שמואל א' ב'). כי בני מות אתם (שמואל א' כ"ז) הרען בהם איש מות. אנשי מות בדברי המתרגם ארוי גבר חייב קטול הוא ארוי גברי חייבי קטול אתון. וככזהם לעיני בני עמי (בראשית כ"ג). לכל בני העם (ד"ה ב' ל"ח). וכן מזה, אם בן חכות הרשע (דברים כ"ח) ובא בחירק תמורות הסנוול.

איש הא"ל על האשח תאמר לשני פנים, תאמר אשה, איש או אשה (שמות כ"א). ונדרגה הש"ן לחסרון הי"ד, והקבוע, אשחת הומה (יהזקאל כ"ג). וכבר נמצא כי לנקבות רכבות יחסרו האלף וישימו הנזן. נשים באוט מאירות אותה (ישעה כ"ג). נשים בקרבך (נחום נ'). ואמרו ששורש הטלה אנש, ועוד אמרו שאפשר שתהיה אשה מזה השרש והראוי אנשה. ו"א

מכסה האהיל

איש לששה פעמים. הפירוש על המודה כי השמות אדם, אנווש בוללים זבר, ונקבה וכן הוא בעצמו כתוב להלן: ותאמר אדם על האשח כתפאות אדם לשכת בית הרען בו האשח.

שורש נשים נשיה. ותאמר אדם, כתפארת אדם לשכט בית
ישעה ט"ד). הרazon בו האשה לדברי המתרגם כתושבחת
אתה תחט ביתה. וכן כTHON ונפש אדם מן הנשים
(במדבר ל"א).

אך המלה אשר מדרוכה לבא לטעט הדבר תאמיר לשלה פנים,
תאמיר אך, אך הפעם (בראשית י"ח). וישאר אך נהג (ברא'
ז). ותאמיר רק, רק עוג מלך הבשן (דברים ג). אמרו שהיה
טלה באה על המיעוט במלת אך, ותאמיר אפס, אף כי עז העם
(במדבר י"ט). פירושו בו כמו רק ואך.

אכל הא"ל על המאכל תאמיר לששה פנים, תאמיר מאכל,
ומאכל שלחנו (מלחינים א' י'). ומأكلו בראש (חבקוק א').
ותאמיר לחם, אל תלחות את לחם רע עין (משל' כ"ג) ר"ל מאכל.
ובן כי לחטו לחם ורשע (משל' ד') ובארמית עבד לחם רב (דניאל
ה) ר"ל מאכל רב. ותאמיר בגן מפת נג החלק (דניאל א') ר"ל
מאכל, וממנו ונתתייך לבן (יחוקאל כ"ח) ר"ל למאכל. ותאמיר
ברות, היו לברות לטו (אייה ד) ר"ל למאכל. וכן ייתנו בברות
ראש (תלים ס"ט) מאכל. ותאמיר כרה, ייכרה להם כדה גדולה
(מלחינים ב') הרazon בו מאכל. ות"י שירו רבה, ותרנום ומאכלו
בריה ושירותיה מטעמי. ותאמיר ארכחה, וארכחותו ארחת. תמיד
(מלחינים ב' כ"ח) פירושו בו מאכלו. וכן ת"י ושירותיה שירות
תדריא, וכן פירושו כTHON. ויתן לו רב מטבחים ארכחה ומשאת
(ירמיה ט').

אל הא"ל כמו למד השטוש תאמיר לאربעה פנים. תאמיר אל,
ויאמר יי' אל אברם (בראשית י' ב'). וידבר יי' אל משה
(שמות י'). ותאמיר את, את טי הגנת מלין (אויב כ"ג) כמו אל.
ובן את בית יי' אני חולך (שופטים י"ט), אשר דבר בפי את
דוד (מלחינים א' ח'). ותאמיר על, וילך אלף קנה הרמתה על ביתו
(شمואל א' ב') כמו אל ביתו. וכן על שפן הסופר (מלחינים ב'
כ' ב'). ודברתי על הנבאים (חוושע י' ב'). על אשר לא ידע ספר
ישעה כ"ט). והוא עלתה עליהם (חוושע ב'), ותאמיר עד, بعد

מערות עד עולם (ישעיה ל"ב) פירשו בו כטו למערות. ור"ל כי עופל ובחן שהם בניינים גודלים יחרבו וישבו למערות. אל הא"ל כמו ב"ית השטמוש" תאמיר לאربעה פנים. התאמיר אל להניח ברכה אל ביתך (יחזקאל מ"ד) כטו בביתך. וכן ויתר אףblk אל בלעם (כתרבר כ"ד). ואל הארון תתן את העדרת (שמות כ"ח). הנה הוא נחבא אל הכלים (שמואל א' ט). וולתם ותאמיר עם, אם הילכתו עם שוא (איוב ל"א) כמו בשוא. וכן וידעת עם לבך, פן יהיה דבר עם לבך (דברים ח' וט'). ותאמיר על, ועל חרבך תהיה (בראשית כ"ז) ר' ל' ובחרבך. וכמהו המלט על נפשך (בראשית י"ט). ונתת אותם על סל אחד (שמות כ"ט). וולתם. ותאמיר את, ואתנו אל תטרודו (יושע כ"ב) כטו בנו. אם המלה אשר הונחה להורות הוראת אם תאמיר לשלושה פנים. תאמיר אם, ואם לא תשטעו אלינו לחמול (בראשית ל"ד), אם יעכו בני גדר וכו' (כתרבר ל"ב). אמרו כי ברוב המקומות תבא המלה הזאת לתנאי. ויישם לשאלת כנוון הייש יי' בקרבו אם אין (שמות י"ג). הצעליה ר' דרכו אם לא (בראשית כ"ד). וולתם: ותאמיר אשר, אשר נשיא יחתה (ויקרא ד'). את הברכה אשר תשטעו (דברים י"א) דרצון בהם אם נשיא יחתה. אם תשטעו. ותאמיר אלה, ואלו לעבדים ולשפחות נטרכנו (אסתר ז'). כמו ואם. וכן, ואלו חייה אלף שנים (קהלת ז'). אם האهل על האם תאמיר לשני פנים. תאמיר אם, אם (אסתר ב'), ותאמיר רחם, ברכות שלשים ונקום (בראש מ"ט).

פירושו האב והאם כטו שבאו לנו בשער אב.

אם הא"ל המקומות שהדריכים פונות לו מוה ומזה תאמיר לשני פנים. תאמיר אם, כי עומד מלך בכל אל אם הדרך (יחזקאל כ"א). אמרו שנקרה בן לפוי שטמוקם והוא כאס לדרכם הפונות שם. ותאמיר פרק, ולא לעמוד על הפרק (עוכריה א'). פירושו בו אם הדרך נקרא בן לפוי שטמוקם והוא מתרחקין הדריכים אם אחת הנה ואחת הנה.

אםה הא"ל על האמה תאמיר לשני פנים. תאמיר אםה, והאמת

מוחה והאמתת מזה (שמות כ"ז) וייש מפרשימים מזה וינגעו אמות הספדים (ישעיה ז). ר"ל כי הספדים נגעו ממקומם שתי אמות או שלש, וייש אומרים כי המזוזות יקראו אמות. ותאמ"ר גמה, גמד ארכה (שופטים ד'). פירשו בו איתה. ובבלשונם זיל בפרק חמוכר פירות לחבירו. בנמר' מי שיש לו גנה שני גמדין ומחצה פי אמתים וחצי.

אמן הא"ל התחזקות הדבר והתקיים אותו על אותו תאמד לארכעה פנים. תאמר אמן. אמן כי אתם עם (איוב י"ב). וגם אמנה אחותי בת אבי היא (בראשית כ'). ותאמ"ר אלם. ואולם כי אני (במדבר י"ד). ואולם אתם טופלי שקר (איוב י"ג) הרצון בהם כמו אמן. ותאמ"ר אבן. אכן נודע הדבר (שמות ב') כמו אמן. וכן אכן כאדם תמותון (תל"ם פ"ב). ותאמ"ר אבל. אבל אשימים אנחנונו (בראשית ט"ב) פירשו בו במו אמן. וכן אבל אשאה אלמנה אני (שמואל ב' ז).

אמן הא"ל אל הטופלן במלאות מעשיות תאמר לארכעה פנים תאמר אמן. מעשה ידי אמן (שיר ז). ותאמ"ר חרש לא. ימצא בכל ארץ ישראל (שמואל א' י"ג) ר"ל אמן. וכן איש צרי חרש נחשת (מלחים א' ז). מעשה חרש (שמות כ"ח). חרש ברזל מעצע (ישעיה מ"ד). חרש עצים (שם). ותאמ"ר חושב. כרבים מעשה החשב (שמות כ"ז). פירשו בו אמן כדורי המתוגם כרובים עובד אומן. ואמרו שנקרא כן מצד להיות האומן נבון תחכולות ובעל מחשבות. ותאמ"ר יוצה. וקנית בקבוק יוצר חרש (ירמיה י"ט) ר"ל אומן. וכן כחומר ביד היוצר (ירמיה י"ח). אמרו כי שם יוצר לא יפול זולת על אומן כל' חרש.

אמת הא"ל על האמת תאמר לארכעה פנים. תאמר אמת. אמת ומשפט שלום (זכריה ח') והנה אמת נבון הדבר (דברים י"ז) ותאמ"ר קשת, מפני קשת סלה (תל' ח'). קשת אמר אמת (משליכ"ב)

מכסה האחל

אמת, תאמר לך פעמיים. לא דק כי חמלת אם הוראתו על חנאי.

תרגום אמת קושטה. ותאמר כן, ובבנין ראיית רשותים קברים
(קහלה ח') פירשו בו ובאמת בדברי המתרגן ובקובשתה חמית.
ותאמר אם, כי אם יש אחרית (משל' ב') פירשו בו כמו באמת,
ובכתוון, אם כחומר היוצר (ישעה כ"ט). אם לצלים הוא יליע
(משל' ב'). כי אם תם הכסף (בראשית מ"ג). אם רחץ ה' את
צאת בנות ציון (ישעה ד'). ורבים זולתן.

آن הא"ל השאלה אצל המקום תאמר לחמשה פנים. תאמר
آن, אין הילכתם (שםואל א' י'). ובהתוספ' ה' أنها אלך מרוחך
(תל'ם קל"ט), أنها אנחנו בעליים (דברים א'). ו"ט מזה בחלוּך
לט"ד במקום נוֹז' כשהם מוצאים אחד. אל פשתחם היום (שםוא'
א' כ"ג). וכן ת"י لأن אתון אתגנדוֹן יומא דין. ורבינו יונה פ"י
שהוא כמו על בחלוּך עין' באל"פ וחסרת מלת מי, ופי' על מי
פשתחם היום. והתשוכבה ראה באמרו על גנוב יהודה וכו'. ותאמר
אית, היה שרה אשתק (בראשית י"ח). וככלא ה"א א' הבל אחיך
(בראשית ד') וחרצון בהם כמו أنها. ומזה פ"י רבינו יונה על צד
ההפקahi מלך אפוא ויושיעך (הושע י"ג). וכן ת"י אין מלך.
ו�텣 אמר איפת, איפה הייתה ביסדי ארץ (איוב ל"ח) כמו أنها. וכן
מוח, מי אפוא הוא הצד ציד (בראשית כ"ז) ומשפטו מי ואפוא.
ו�텣 אמר אין, מפני יבו עורי (תל'ם קב' א'). מפני אתם (ברא' כ"ט)
חרצון בהם כמו أنها. ותאמר איך. איך תרעעה איכה תרבעה תרביץ
(שיר א'). וכן לך וראו איכה הוא (טל'ם ב' י').

آن הא"ל על קריית התהנה והבקשה תאמר לשני פנים. תאמר
آن, أنا שא נא (בראשית נ') באל"פ. ועם זה ה"א, أنها יי'י
כי אני עבדך (תל'ם קי"ט) أنا יי'י הושיעה נא (תל'ם קי"ח).
ו"ט מזה בחדר האל"פ אל נא תהי כמת (במדבר י"ב), ותאמר
ב', כי אדוני (בראשית מ"ד) כמו أنها. ותרנומו בבעו וכן תרנו
אנא בבעו.

אנא. הא"ל על האנחתה תאמר לשני פנים. תאמר אנחה, ונסו

מכסה הדאל

* **אנח ותאמר אנח בוי ואנחתה מלאכיבי יי'ג ע' רשי' שם.**

יגון ואנחה (ישעה ל"ח). ויאנחו בני ישראל (שמות ב').
ותאמר גחה חוליןוח בת ציון (טיבח ד') אמרו שהרצין בו האנחי.
אפן הארץ על אופן העגלת אמר לשני פנים. תאמר אופן
וישר את אפן מרכבתיו (שמות י"ד), ותאמר גלגולו והטמ
גלאן עגלתו (ישעה כ"ח). גולגוליו בסופה (ישעה ח'). תרגום
ואופן עגלתך על כטונ יוסף, וגלאני עגלא.

אצל האהיל על בית השחי תאמר לשני פנים. תאמר אציליים, על כל אצילי ידי (יזוקאל י"ט). אמר בו המתברג על כל טפרק. ובלשון רוזל בבראשית רבבה והוא אוחזין בטפרקתו כדי שלא יפול. ופי העורך שיחי וככלע"ז טיטילו. ומזהו תחת אצילותות דיך (ירמיה ל"ח). ותאמר ארבות, עם ארבות ידיו (ישעיה כ"ה) פירשו בו אצילי הידים. ורבי יונה כתב כי האל"פ נוספת והוא טן רב ור' ברוב מקומותיו.

אוצר האוצרות תאמר לאחר עשר פנים. תאמר אוצר,
אוצר יי' יבא (יהושע י'). את אוצרו הטיב (דברים כ"ח).
וית' מזה בחלוף אל"פ בי"ד השליך אל היוצר (זכריה י"א).
ואשליך אותו אל בית יי' אל היוצר (שם). ורבי אברהם אברם ע' פירושו כמשמעותו כלומר אל בית יי' ובאמרו אל בית יי' אל היוצר כאילו אמר אל ביתו. ותאמר אסמים. וימלאו אסמיך שבע
(משל' ג'). את הכרבה באסמייך (דברים כ"ח) הרצון בהם האוצרות.
ותאמר ט██נות. ואת כל ט██נות עלי נפתלי (דר' ב' י"ט ר' ל')
אווצרות. וכן ט██נות לתבאות דנן ותירוש ויזהר (דר' ב' ל'ג)
ובין ביהודה בירניות וערן ט██נות (דר' ב' י"ז). ותאמר גנוז, אל
גנוז המלך (אסטר ג') הרצון בו אווצרות. תרגום לא היה דבר
אשר לא הראיים באוצרות דלא אהותינו בגנוז. ואין קכח
לאוצרותיו ולית סוף לגנוזה (דר' א' כ"ח). ותאמր גנוז, וגנוזינו
ועליתויו (דר' א' כ"ח). פירושו בו כמו אווצרותיו ותרגומו וקורתו
ומסקנווה. ותרגום והמנצא אותו אלנין נתנו לאוצר בית יי' יהבו
לקורתור בית מקדשא ד'י'. הבאת אל אווצרות שלג אפשר
דעילת לקורתורי תלנה. ותאמר נכת. ויראם את כל בית נכתה

(טלכימ ב' כ') הרצון בו אוצרו בדברי המתרגם ית כל בית גנווה, ותאמר מגנות, נהרטו מוגנות (יואל א') פירשו בו אוצרות, ואמרו שנקרא בן מפני שאופני שם הממון נגזר מן גנווחו בחרטו יגנווח עלי עזים. ותאמר עתידות, ועתידותיהם שושית (ישעיה י) אמרו שהרצון בו אוצרותיהם נקרא בן לפני שטמן האוצרות טמן שם לעתיד אם יצטרך לו. ותאמר מאכוסים, פתחו מאכיסיה (ירמיה נ') פירשו בו אוצרותיה, ותאמר חסן ויקר יקחו (יזוקאל כ'ב') פירשו בו אוצר מתרגום נהרטו מוגנות אתפנרו חסוניא. ומה אמרו לא יאוצר ולא יחסן (ישעיה כ'ג') ות' לא יתאזר ולא יתגנן. ותאמר סנלה, יש לי סנלה זהב וכסף (דר' א' כ'ט) ר' לאוצר בדברי המתרגם אית ל' אוצר רהבא וכטפה. וכמהו וסגולת טלכימ והמדינות (קהלה ב').

ארב הא'חל על המארב תאמר לשלשה פנים. תאמר ארבע ישבו בסכה למם ארבע (איוב ל'ח) ישב במארב הערים (תלים י'). וארב לו וקם עלייו (דברים י'ט). ותאמר צדיה, או השליך עליו כל כלבי בלי צדיה (במדבר ל'ה). ואשר לא צדיה (שמות כ'א') הרצון בהם המארב. ותאמר עקב, ואת עקבו מים לעיר (יחושע ח') הרצון בו בדברי המתרגם וית כמניא ממערב לקורתא. ותרגום וארב לו וכמן. וכן מה לפ' המתרגם ויעקבני זה פעמים (בראשית כ'ג') ואכמני.

ארה הא'חל על האריה תאמר לששה פנים. תאמר אריה, אריה שאג (עטום נ'). וכארוי יתנשא (במדבר כ'ג). ותאמר לביא, כלביא שכן (דברים ל'ט). נשוי בתוך לבאים (תלים כ'ג) אמרו כי לביא הוא האריה הנגדל. ותאמר ליש, ליש אבד מבלי טרפ (איוב ד') אמרו כי ליש נдол מלביא. ותאמר שחלה, ואהי להם כמו שחלה (חוישע י'ט) ר' לאريا. וכן על שחלה ופתן תדרוך

מכסה ההאל

* ארבע גם האמר שור ישור בשך יקושים (ירמיה ה' כ'ו) ופרש"ז וארב וכן למן שורי לשון אשורי ולא קרוב.

(תלמים צ"א). ותאמיר כפир, כפир ותגין (תלמים נ"א). הכהפרים שואנים לטרף (תלימים ק"ד) אמר כי הכהפרים על הייטים מהאריות. ותאמיר גור, גור אריה יהודיה (בראשית מ"ט). גערו כגורוי ארויות (ירמיה נ"א) תרגום על שחול ופטן תדרוך על גור בר אריוון. וההפרשים אמרו כי הרצון במלת גורדים בני האריות בעורם קטנים והכהפר גדור טמן באמרו ותעל אחד טניריה כפיר היה ייחזקאל (ט). וככבר נמצוא זה הלשון גם בן לחולת בני האריות כגון אמרו גם תנין חלצו שד הניקו גוריין (אייכה ר'). אבל ברוב יאמר על בני האריות הקטנים.

ארו הא"הֵל על הארץים תאמר לתשעה פנים. תאמר ארו, עז ארו (במדבר י"ט), הארץים על מים (במדבר כ"ד), ותאמיר ברוש, החת הנצעין יעללה ברוש (ישעיה נ"ה) פירושו בו מין ארו. ותאמיר ברות, רהיטנו ברותים (שיר א') כמו ברושים ותרנגולים חפה עז ברושים חפה נסרון דברותין. ותאמיר שטה, שטה והדר (ישעיה מ"א). עצי שטים (שמות כ"ה) אמרו שהם מיני ארוזים. ותאמיר שטן, וען שטן (ישעיה מ"א) פירושו בו מין ארו. אמן המתרגם אמר בו עני דזיטה, ויא' שהוא עז שלועין אותו פיין והוא שטן. ותאמיר ארון, נתע ארון (ישעיה מ"ד) כתוב רבינו יונה שהוא מין ארו. ותאמיר גפר, עצי גפר (בראשית ו') כתוב גם כן רבינו יונה שהוא מין ארו. ותאמיר גדר, גדרה גדר (בראשית ו') כתוב גם כן ותאשוד (ישעיה ט"א וט') אמרו שהם מיני ארוזים. ובבראשית רבבה פרק נ"א אמרו למה נקרא שמו תאשוד שהוא מאושר מכל מיני ארוזים, וית תאשוד אשכרעין. ובלשונם זיל בסוף נט' דהטוכר את הספינה אבל הוא עשה המקה של זות של אנו של שקמה של אשכרען, ופי' העורך כי בלשון ערבי קורין אותו בק"ס וככלען בוכו והוא פקיטן עז שאינו לא לבן ולא שחור ולא אדום אלא ביניין.

ארך הא"הֵל על האורך תאמר לשני פנים. תאמר אורך, ארך החצר (שמות כ"ז). למון יאריכון יטיך (שמות ב'), ותאמיר חطم, ותחלתי אחטם לך (ישעיה ט"ח) פירושו בו אאריך. וכתוב

אות האלף

21

רבי יהודה בן בילע שהוא נגזר מן חותם הידוע בברברי רזיל שהוא האף וכאיילו אמר אאריך חומטני.

ארץ הא"ל על הארץ תאמר לאربעה פנים, תאמר ארץ, ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמיטים (בראשית ב') ותאמר אדמתה, על פני האדמה (בראשית ו'). ותאמר תבל, ומיו שם תבל כליה על איוב ל'ד). יגورو כל יושבי תבל (ותלי ל'ג) הרצון בהם הארץ אבל אמרו שאינה כוללת זולתי היישוב ומלה הארץ כוללת המדבר והישוב. ותאמר חלה, האזינו כל יושבי חלה (תלים ט') ר"ל יושבי הארץ כדברי המתרגם אציתו כל דרי ארעה, ומהו על עד חփוך עם יושבי חיל.

אשר הא"ל על האשכבים תאמר לאربעה פנים, תאמר אשכבים או מרוח אשר (ויקרא כ"א). ותאמר מבושים, והחזקקה במובשי (דברים כ"ח) ר"ל אשכvio. ותאמר פחדים, נידי פחדו ישרנו (איוב ט') הרצון בו אשכvio, מה שתרגם אנקלוט מרוח אשר מדים פחדין, ותאמיר חגב, ויסתבל החגב (קהלת י"ב), כתוב רבי יהודה בן בילע שהרצון בו האשכבים, וכן פירוש רבינו יונה.

אשר הא"ל על האשפה והזבל תאמר לתשעה פנים. תאמר אשפה, מאשפת ירים אביוון (תלים ק"ג), חבקו אשפותות (איכה ד'). ותאמר דומן, לדמן על פני האדמה יהיו (ירמיה ח'), לדמן על פני השדה (מלכים ב' ט') הרצון בהם הזבל והאשפה, כדברי המתרגם כזבל מבדר על אף ארעה כזבל מבדר על אף קללא, ותאמיר ראי, ושפטיך כלאי (נחום נ') פירושו בו כדומן, ומהו אמרו והסיר את מראתו בנצחח (ויקרא א'), ותאמיר צואת קיא צאה בלי מקום ויישעה כ"ח). צאת בנות ציון (ישעיה ד') הרצון בהם זבל יציאת האדם ונגזר מן יציאה, ותאמיר גלל, גnellו לנצח יאבד (איוב כ'). ולחטם גnellים (עפניהם א') הרצון בהם זבל יציאת האדם. ותאמיר דב, ולבע הקב דביוונים (מלכים ב' י') פירושו בו צואת יונים. כדברי המתרגם זבל מפקת יוניא. ואמרו שהוא נגזר מתרגם כי יוב זוב או ר' יוב דב. ותאמיר צפע, צפע הבקר (יחזקאל ד') פירושו בו צואתם כדברי המתרגם ית גלילי.

תוריא, ותאמיר פרש, וזריתוי פרש על פניכם (מלאכי ב'). על פרשה ישוף (במדבר י"ט) הרצון בהם הובל שכרכם, ותאמיר סחין, סחין, ומואס תשימנו (אייכה ב') הרצון בו נלול ואשפה מתרגום ולחטם כגללים, ונכילתהון כסחותה. ועל דעתך כי מזה לפי המתרגם ותהי נבלתם כסופה בקרב החזות (ישעה ה') משגרא כסחיתא בנו שוקא.

אשר הא"ל כמו שיין השירות תאמר לאربعה פנים. תאמר אשר, והאנשים אשר שלח משה (במדבר י"ד) וכם הבית אשר בעיר (ויקרא כ"ה). ותאמיר אם עד אם דברתי דברי (ברא' כ"ד) כמו שדברתי. וכן עד אם נותרתם (ישעה ל'). ואחר אם איןכם שומעים אליו (חזקאל כ'). ותאמיר זו, ברשות זו טמןנו (תלים ט) פירשו בו כמו שטמנו. וכן במצוות זו חשבו (תלי' י) שhabבו. ותאמיר כי, כי נתן לצבאך לחם (שופטים ח') כמו שניתן. וכן כי העלית בכחך (במדבר י"ד). כי ממנה לקחת (ברא' ג'). את הא"ל הורגת את תאמר לשני פנים. תאמר את ההשפטים ואת הארץ (בראשית א'). וירושב את משה ואת אהרן (שיטוט י'). ותאמיר אל אספיה אל החק (תלים ב'). בין יירדו אל מדין (שופטים ז'). אל דרך הגויים אל תלמידיו (ירמיה י').

נשלמה אות האלף.

אֹתֶת הַבֵּית

בבת הטלה אשר הונחה להורות השחוור קטן שבאמצעו שחור לבן שבלבון העין שהצורה נראהיה בו תאמר לשני פנים. תאמר בבת, נגע בלבת עינו (זכריה ב'). וכבר הפלו ב"ת אחת אמרו בת עינך (אייכה ב'), ותאמיר אישון, ותורתך כאישון עיניך (משל ז) הרצון בו בדברי המתרגם בלבת דעינך. וכן תרגם

הירושלמי. באישון עינו (דברים ל'ב) בבא דע'נא. ואמרו המפרשים שנקרה כן מצד הראות בו צורת האיש והנו'ן להקטין.

באך הא"ל לחפירות וחרישים אשר מדרך האדם לחפרם לטקווה טים למחיתם ולכל צרכם תאמר לאربעה פנים. תאמר באך, באך טים חיים (בראשית כ'ג). חפרתי את הבאר הזאת (שם כ'א). ותאמר בור, אך מעין בור וויקרא י"א. ובלות החוכמים (דברים י'). אמרו שהרצון בבור כמו בכאר וולת שהבאר בחפירה בלבד בלי בנין והbor בבניין. ו"ט כי כלbor הכתוב בטקראה אין מימי נובען. ומזה אמרו בתמורת יוד בו"ז מה קידר ביר טימה (ירמיה ז') ות"י כנובא דמקיים מו ה', ותרנסום בור נובא. ותאמר נובא, ולהשופט מים מגבא (ישעיה ל'). בצתאיו ונבאיו, פירש תרנסום בור נובא. וכן מזה, עשה הנחלה זהה נבאים נבים (מלכים ב' ג'). באו על נבאים לא מצאו מים (ירמיה י"ד) ר"ל חפירות כמיין בורות, אטנמם המתרגנס תרגנס כלם פצידין כמו שתרגנס פלני מים - בצעין בפצדיה מיא. כאיל תערוג על אפיקי מים על פצדיה מיא. ותאמר ברכה, הבנכה העליונה (מלכים ב' י"ח), ברכות מים (קהלת ב'). ובלשון רוז'ל הפסוקות והברכות שנتمלאו מים מערב יום טוב אסור להשקות מהם בחולו של מועד. פ"י פסוקות חריצים בלתי בנויים באבניים ווחבריות חריצין בנויים באבניים ונסיד ומכוניפין שם מי הנשטים או מושכנים שם מים מן המעין.

באש הא"ל על הסרחות והבאשה תאמר לאrbעה פנים. תאמר באשה, ופגריהם יעללה באשם (ישעיה לד), ובאש היואר (שמות ז'). ותאמר צחנה, ותעל צחנתו (יואל ב') הרצון בו באשו, ובפסיקת' דבריו ירמיה אובל אובל צחנה, ופידוש העורן סרוחן. ותאמר סרה, סר סבאמ (חוושע ד') ר"ל נבאה מתרגנס ויבאש וסרי. ותאמר סרה, נטרחה חכמתם (ירמיה ט'ט) פירשו בו נבאהשה, ובלשונם זיל טיפה סרווחה.

בנד האיהל על הבנדים תאמר לשלה פנים. תאמר בנד ונתן לי ללחם לאכל ובנד ללבוש (בראשית כ"ח). ותאמיר שטלה. שטלה לא כלתה טלית (דברים ח) הרצון בו בנדריך. ומזה אמרו על עד ההפוך על שה עלי שלטה (שמות כ"ב). אמן ר' אברהם אב"ע כתוב כי שלטה בלשון הקודש אינה כטו שלטה כי שלטה שם פרט והוא שיכסה בה האדם וכן עתה אוו כשלטה ושלטה כטו בנד והנה כל שלטה שטלה ואין כל שלטה שלטה. ותאמיר ברומיים. ובננזי ברומיים יחזקאל כ"ג). אמרו שהוא שם כלל לבנדים הנאים שכן חוראתו בלשון ערבית.

בדל האיהל על ההבדל וההפרש תאמר לשכעה פנים. תאמר הברל, הבריל י"י את שבת הלוי (דברים י'). הבדלו מתוק העדה הזאת (בטדרר י"ז). ותאמיר הפריש, ביום הזיתו מתוק צאנז נפרשות (יחזקאל ל"ד) פירשו בו נבדלות. ותרנום ומין הנדי נבדלו אל דוד אטפרשו לדוד. ותאמיר פרה. הפרך נא מעלי בראשית י"ט. הפריד יעקב (שם ל'). נפרד מקין (שופטים ד') הרצון בהםם הפרישה. ותאמיר הרמה הרמו מתוק העדה הזאת (בטדרר י"ז) הרצון בו הנדרלו. ומזה והרים את בראשן (ויקרא א). ותאמיר אצל, הלא אצלתי מהם (קהלת ב). וייאלמן הרוח הפרשת. וכן לא אצלתי מהם (קהלת ב). וייאלמן בין מקנה ר"ל הבדיל בדברי המתרגן ארוי פריש. וכן והפללה י"י בין ישראל (שמות ט). והפלא י"י את מכתך (דברים כ"ח). והפלתיyi ביום החוא (שמות ח) זולתשי. ותאמיר נור. וינזרו מקרשי בני ישראל (ויקרא כ"ב) הרצון בו יבדלו. וכן חנור כאשר עשית זה כמה שנים (ויקרא ז). כל ימי נזרו (בטדרר ז) זולתם. בהל האיהל על הבהלה תאמר לחטשה פנים. תאמר בלהה

מכסה האיהל

* בנד ותאמיר בברך וחתה כבונו יקר יקוד (ישעיה י' טז) ופרשין וחתה כבונו תחת בגדיהם, הבנדים הם מכבים את האדם.

והפקתיכי עליכם בלהלה (ויקרא כ"ז), ובסתופתק תבחלם (תלילים פ"ג). ובהפון, לעת ערב והנחה בלהלה (ישעה י"ז), בלחות אתך (יחזקאל כ"ז), ותאמר בעתה, בעות אליה יערכוני (איוב ו'). הגנה נא רוח אלהים רעה מבערך (שפטואל א' י"ז) הרען בהם הבהלה. וכן מזה, כי נבעת מפני חרב מלךך י"י ד"ה א' כ"א) הרוים (יחזקאל ז'), כי יום מהומה ומבוסה (ישעה כ"ב) הרען במלת מהומה חזוק הבהלה. ות' יום אתרגנישותא ארי יום רגוש, ותרגוי סביר בעתויה בלחות יביעתינה אתרגנישון. ותצעידחו למלך בלחות למלך רגשותא. תשינחו כמים בלחות תדקינהה חיך מיא אתרגנישתא. ותאמר שואה שואה לא תדרעי (ישעה ט"ז) ר"ל מהומה ובלהה כדברי המתרגמם אתרגנישתא ולא תדרען. וכן בבא כשוואה פחדכם (טשליל א') ומישאת רשעים כי תבא (טשליל ג'). ותאמר דהם, למה תהיה כאיש נדחן (ירמיה י"ד). פירושיו בו נבהל.

בhem הא"ח בלהות מיין הבהמות תאמר לשני פנים. תאמר בהמה, בהמה ורמש (בראשית א'). ותאמր בעירה, ושלח את בעירה (שפטות כ"ב), תרנום בהמה בעירה.

בווא הא"ח על הביאה תאמר לשלהה פנים. תאמר ביאה, כי בא יבא לא אחר (חבקוק ב'), כי הובאו בית יוסף ובראש' ט"ז. ותאמר אתה אתה בקר ונגמ לילה (ישעה כ"א). עדרך תאתח (טיכה ד') הננו אתנו לך (ירמיה ג'). קרבו ויאתיזן (ישעה ט"א). האתיות שאלוני (ישעה ט"ה) פרישו כלם לשונ ביאה מתרנום ויבא אתה. וימ' מזה, השער האיתון (יחזקאל ט'). נקרוא כן מפני שהוא באים ושבים שם. וימ' השער האמצעי כדברי ס'. יבלוה רגליה (ישעה כ"ט) פירשומ מתרנום ויבא אותם בבליה ואוביל ית hon. וכן מזה יובילו שי למורה (תלילים ע'ו). יובל שי (ישעה י"ח).

בוא הא"ה על התבואה תאמר לשבעה פנים. תאמר התבואה, ואכלתם מן התבואה ישן (ויקרא כ"ה). התבואה גורן (כמדב' כ"ה). ותאמר תנובה, והרביתי את פר' העז ותנובת השדה ('יזוק') לא) הרצון בו התבואה בדברי המתרגן' ועללה חקליא. ותרגום התבואה עללתא. וכמהו מתנות שדי (אייכ' ד'). והפעל מזה חול כי ינוב (תל'ים ס"ב). עוד ינbow בשיבח (תל'ים צ"ב). ותאמר דגן, ואספת דגן (דברים י"א). אמרו כי מלח דן אינה כוללת זולת חמשת החמינימ. ותאמר עכורה, ויאכלו מעבור הארץ (יהושע ה'). תרגום דן עכורה, ותאמר יבול, וייחיתו את יכול הארץ (שופטים ו'). גל יבול ביתו (איוב כ'). והארץ תנתן יכולת (יחזקאל לד) הרצון בהם התבואה והדגן בדברי המתרגנים ית עללה דארועא. יטטל עבור ביתיה וארעה תתן עללתא. וכן מזה לפ' המתרגן כי כל הרים ישאו לו (איוב ט') אром על חקליא. וכן פירושו המפרשים בול הרים כמו יבול כי כל מזאת הארץ בין עשבים בין אלנות קרא יבול. וכן פירושו מזה לבול עז אסנור (ישעיה מ"ד) והרמו בו לענף עז. אמן המתרגן אמר כי לבלי עז, ור' יונה פי' לבול כמו עז ונסתק אל עז כמו ארמת עפר. וכן פירוש כי בול הרים ישאו לו. ויסכול עוד שהיה פ' לבול עז חתיכת עז ממאטום ז'ל (בסוף גט') דבמהasha יוצאה תננו דבנן נתנין בול של מלך לתוך הנר בשבייל שתאי ותדריך. פי' בול של מלך חתיכה של מלך. ויא' כי גל יבול ביתו אין הרצון בו התבואה כי ר' ל' קורות ביתו לפ' שאמר נגרות ביום אפו, כלומר שהיו נגרות אבני ביתו ויחרב משכנו על דרך והגרתי, לגי אבניה. ותאמר בר, לשפר בר (בראשית ט"ב), נשאת בר (בראשית ט"ח) הרצון בהם בדברי המתרגנים ליטובן עכורה עכורה וללחם, וכמהם לפ' המתרגנים יחלטו בוניהם ירכו כבר (איוב ל"ט) מתחילין בניהון יסנון בעכורה. וית' ירכו כבר ירכו בחוץ מתרגומים חזען ברא. ותאמר שבר וירא יעקב כי יש שבר (בראשית ט"ב) ר' דן בדברי המתרגנים עכורה. וכן שבר רענון בתיכם (שם).

בוש - האיחל על הבושה תאטר לששה פנים. תאטר בושה, תכסך בושה (עובדיה א'), ובשת פני כסותני בר בטחו ולא בשו (תלי ט"ד וכ"ב). ותאטר כלמה, כסחה כלטה פני (תלים ט"ט). וכלמות עולם (ירמיה כ"ט). אל ישך דר נכלם (תלים ע"ז). אמרו המפרשים כי כלמה יותר מהבושה כמו שאמר בשתי ונס נבלמתי (ירמיה ל"א). בישו וגס נבלמו (ישעיה ט"ח). ותאטר חופה, שטעת חופתם יי' (אייכה ג'). באו עדיה ויחרו (איוב ו') הרצון בהם בושה וכלמה. ותרנוג המתרגם שמייע קדמי כיסופיהם אתו לנבה ואתכספו. ותרנוג ותלעג ואין מצלים ולית דטכסי. ולא תכליות ולא תכספינה. וכן מזה וחופה חופה נפלו עלי (תלים ט"ט). לא יחרף לבבי מימי (איוב ב"ז). עם ב' כ"ג. זמה על צד החפה, וחופה הלבנה (ישעיה ב"ד). וחרו הקוסטים (מיכה ג'). כי לא תחפזר (ישעיה נ"ד). ותאטר גרוּפַן, ונדרפי בני עמן (צבניה ב'). ומנדפותם אל תחתוי (ישעיה נ"א). את מי חופה ונדרפת (שם ל"ז). אמרו המפרשים שהחופה ונדרפת אחד הוא. וכן ת"י עם חופה נפשו למות לקביל עטמיה דנדיפתו מסרו נפשיהם לקטלא. ותאטר חסר. חסר הוא (ויקרא כ'). פן

מכסה הדאל

בוש הוא פחות מכלם חופה איננה מן העין כי הוא מוגרת לא אוניב יחרפני ואשא (תחים נ"ה) חופה עיניה על מעשה דבר שאינו מתוקן כמו ורשע יבאиш ויחפир (משלי י"ג). בולמר שעושה מה שיחפיר ממנו. נבלם הוא גדול מכלם כמו כסלה כלמה פני (תלים ס"ט) [חית]. אבל השרש נפל אשר הביא היב אין עיניו בושה וחרפה אלא חבושה הסבה נפלת פני. דקלון הוא הייך הכאב כי הגכבד גדול וכבד בעיני חבריו ותנקלה כל בעינוי. החופה קשה מן הקלון ונאמר על החהורופים וגדורופים כמו חורת נבל אל תשmini הבושה היא התרנשה שתחרופים מבאים באדם והוא קשה מן הקלון. והנה הקלון וחרפה יאמרו עלי סמנום נראים הנעים בפני האדם להודיעו מעת חשבותו ע"כ ידריבו את נפשו ויביאו בו בושת וכלמה אבל חבוֹז איננו סיכון הנעשה בפני רק כאחורי ויפול גם בדבר שאין בו רוח חיים כמו כי דבר ד' בו (שד"ל).

יחסך שומע (משלוי כ"ח) פירושם לשון חרפה מתרגומים חರפה חסודא. וכן תרגומים בחרפה בפלשטים נד חסידו פלשתאי לא יחרוף לבבי מימי לא יחש. ותאמר נפל, ולמה נפלו פניך בראש ד). ויפולו פניו (שם) פירושם רבינו יונה לשון בושת וכטלה. בזה הא"ה על הבזין תאמיר לארבעה פנים. תאמיר בזין, וכדי בזין וקצף (אסות' א'). נבזה בעניינו (תלי ט"ז). כתוב ר' מנחם בן שלמה ע"ה כי הבזין יצא ל' סבות האחת מעוט ערך הדבר אגלו או היהתו נבזה בעניינו מצד עצם הדבר כמו ותבו לו בלבנה (شمואל ב' י'). שהיותה מבוזתו להיות מעוט בלחתי נאותים בעגינה לאיש בערכנו. והשנית מעוט ערך הדבר אצלם גם כן מצד התנכרותן. דבר י"י בזה (במדבר ט"ז). או מצד הקנאה כתו מה יושעינו זה ויבזו (شمואל א' י'). והשלישית היה הדבר נבזה בעניינו מצד שיודע בעצמו שלא יכול להשינו באמרים ז"ל דרך צחות דלא מתי בשרא אמר סריה כלומר מי שאינו מניע شيئا לאכולبشر הוא מכזה אותה לפני אחרים לומר שהוא מסרחות ופחותה. וטהו ויבזו עשו את הבכורה (בראשית כ"ח). לאמר שלא בזה אותה לטיעוט ערכה אבל לפני המדרות שחורניל בהם ירע בעצמו שלא גניעה לה באמרו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה. וכן מזה הטעם חכמתה ומוסר אוילים בו (משלוי א'). ותאמיר קלון וקיילון על (כבודך בחבקוק ב'). ותכל גברתה בעגינה (בראשית י"ו). להקל כל נכבד ארץ (ישעה כ"ג). ובזוי יקלו (شمואל א' ב') הרצון בהם הבזין. ותאמיר זלוט. כחום זלוט לבני אדם (צלמים י"ב). כי הייתה זוללה (אייכה א'). כל מכדריה הזילוה (שם). הרצון בהם הבזין. ותרגום טוב נקלה ועבד לנו טוב זוללה להכחות בעליהן בעגינהן. לזלולא. ותאמיר שאטן בשאט בנפש (יחזקאל כ"ח). בכל שאטך (שם). השאטנים אתך (שם כ"ג). השאטנים אתם מסביבתכם (שם כ"ח) פירושו כולם לשון בזין מתרגומים ויבזו עשו ישות עשו. וי"ט קצתם לשון בזה ושלל. ואפשר שנשתמשו במלת בזה ובנת' השאטנים אותם. בזין יתהון. שנשתמשו במלת בזה ובנת' השאטנים אותם. בזין יתהון.

בחר הא"ל על הבחירה תאטר לשני פנים. תאמיר בחר, כי עקב בחר לו יה (תל"ם קל"ה). כי בחר אתה לבן ישע (שםואל א' כ'). ותאמיר ברה, ברו לכם איש (שםואל א' י"ז). ושאר הברורים אשר נקבעו בשמות (ד"ה א' י"ז). הרצון בהם הבחירה בדברי המתרגם בחומר לבון נבר ושאר בחידיה לאטאפרישו במשמעותם. וכן ובוותי מכם (יהזקאל ב') כמו וכחתי.

בטהח הא"ל על הבטחון תאמיר לשלשה פנים. תאמיר בטהחון מה הבטחון הזה (ישעה ל"ז). בהשיקת וככתחה (שם ל'). בטהחו ב"י עד עדר (שם כ"ז). בטה אל י"ז בכל לבך (טשל"ג). ותאמיר מהסתה, מהשי אתה ביום רעה (ירטיה י"ז). ר' ל' מבטחי בדברי המתרגם רחצני את, ותרנו' בטה רחצן. וטזה וחסמו בשם י"ז (צפנית נ'). אשורי כל חוסר' בו (תל"ם כ'). צור חסרי בו (דברים ל"ב). וכן תרגם המתרגם ויתרחשין בשטא ד"י דוחיצין על מירא תקיפה דהו ויחיצין ביה. ותאמיר בסל, אם שמתי זהב בסלי (איוב ל"א) הרצון בו בטהחוני. ואמרו בילמדנו פרש' שלח לך מהו וישימו באדר' כסלים פליני תנאי בהאי מלחתא חד אמר כסלים מהשכמתם שנאמר אשר על הכסלים. וחדר אמר טפשותם שנאמר חכמייל חובק את ידיו. וחדר אמר בטהחון שנאמר אם שמתי זהב כסלי.

בטל הא"ל על הפסיק הדבר וכטלו תאמיר לחטשה פנים. תאמ' בטל, וכטלו הטהנות (קהילת י"ב). ותאמיר שבת, סיננס השבת (תל"ם ק"ט). לא השבית לך נאל (רות ד') הרצון בהם הפסיק בדברי המתרגם פטוליא פסקה דלא פסק. וכטוותם שבת משוש לבנו (אייה ד'), ונשכת גאון עוזה (יהזקאל ל"ג). תשכיתו שאור (שמות י"ב) ורכבים זולתם. ותאמיר פוג, אל תתני פוגת לך מאין הפנות (אייה ב' ונו'). על כן תפוג תורה (חבקוק א'). כתוב הרב ר' משה בר' נחמן ז"ל כי לשון פוגה בטל ושביתה. וכן יפוג לבנו (בראשית ט"ה) שנתקטל לבנו ופסקה נשיטתו. וכן כלשון רוז"ל מפיגין טענן. ותאמיר פרע, לטה משה ואהרן תפריעו (שמות ה') תנטלון בדברי המתרגם. וכן פורע מוסר (טשל"ג ט"ז). ותפרעו

כל עצתי (שם א'). ויש מפרשים הטלה מלשון רוז'ל הקורא את המגילה לטפרא. ותאמר עמה, ויעמד השטן (מלכים ב' ד') פירשו בו פסק בדבריו המתרגם ופסק משחאה. וכן ותעמדו טולדת (בראשית כ"ט).

בطن הא'ה'ל על הבטן תאמר לשלה פנים. תאמר בטן, ובطن רשעים תחסר (משל י"ג). וצפונך תملא בטנם (תל"י י"ג). ותאמר כרם, מל'א כרשו מעדרני (ירמיה נ"א) הרוץ בו בטנו. תרגום וצפונך תملא בטנם יתמלין כריסיהו. ותאמר נחון, כל חולך על נחון (ויקרא י"א) ר'ל בטן. וכן על נהנק תלך (כרא' ג') ר'ל בטנק.

בין הא'ה'ל על התבונה תאמר לשני פנים. תאמר תבונה, וארכ' ימים התבונה (איוב י"ב), ללבונתו אין מספר (תלים קט"ז). אין חקר ללבונתו (ישעה ט). ותאמր השכל, ורעו אתכם דעה והשכל (ירמיה נ'). מדע והשכל (דניאל א'). ומזה זאם הוא בספט"ך, נתן השכל במרומים (קהלת י") והרצון בהם התבונה תרגנו, ומה שנתי חביבנו לו, אספיקלו לו.

בית הא'ה'ל על הבתים תאמר לאחד עשר פנים. תאמר בית, כי תבנה בית חדש (דרכים ב"ב), ומזה פירשו מננת הביתן (אסתר ז') והרצון בו הבית הנadol. ותאמר נהה, נהה משלח ונעوب (ישעה כ"ג). נהה שאנן (ישעה ל"ג). ואקובה נהו פתאום (איוב ח') הרוץ בהם הבתים. ונאמר גם לבניינו עראי שעוזה הרועה נהה כנונן אני לקחתיך מן הנהה (ד"ה א' י"ג). נות ברות רעים (עפני"ב), והומרה הויז באלא"ף. ונדרטו נאות השלום (ירמי"כ"ה). כי דשאו נאות מדבר (ויאל ב'). ותאמר מעוז, ואת המעוניים אשר נמצאו שמה (ד"ה א' ד'), וממענתיו מרפה (נחותם ב') הרוץ בהם כמו נהה. ותאמר ארמן, כי ארמן נטש (ישעה ל"ב). וארטון על משפטו (ירמיה י"ט). ארמנות בן הדר (עתום א'). ארטו כי הרוץ במלת ארמן הבית הנadol והגכוה. וכן וכל ארמנותיה שרפו באש (ד"ה ב' ל"ג). ותרגם המתרגם וכל פלטירה. ותרגם היירושלמי בית פרעה פלטירין. וכן תרגם הבא את האנשים

הכיתה. ותאמר בירה, ولבנות הבירה אשר הבינותי (ד"ה א' כ"ט). כי לא לאדם הבירה (שם) הרצון בהם הארמון. נדברי המתרגם ולמפני פלטרין דתקנית ארוי לשום בר נש פלטירא. וכן מזה ייבן ביהודה בירניות (ד"ה ב' י"ז), ותרנו' ונשחיתה ארמנותיה, ונחבל בירניתאה. ותאמר חיכל, ותנימ בהיכלי עמה ישעה י"ג. והוא בחיכלי מלך (משליל ל'). ויתנס בהיכלו בבל ויהבנון הרצון בהם ארמנות. וכן ת"י ותנס בחיכלו בבל ויהבנון בפלטיריה בבל. ותאמר משכנן, משכנות לאביר יעקב (תלים קל'ב) ר' אל ארמנות. וכן ומשכנותיו מלחה (איוב ל'ט). ותאמר מקדש, כי מקדש מלך הוא (עטום ז') פירושו בו ארמן המלך. ותאמר טירה, תהיו טירות נשמה (תלים ס'ט) הרצון בו ארמנם. וכן וישבו טירותיהם (יהוקאל כ"ח) ות"י בירניותיהם. ומעניין זה כתוב ר' יונה טירות כסף (שיר ח) וית' כותל כמו שאט' לו איזן. ותאמר אולם, וענה אים באלמנותיו (ישעה י"ג). וידע אלמנותיו (יהוקאל י"ט) הרצון בהם הארמנות דברי המתרגן. וינפצעו התולין בבדינתון ואצל בירניתאה. ותאמר דביה בנשי אי' אל דבריך קדשך (תלים כ"ח) פירושו מלת דבריך כטו ארמן, ותרנו'

המתרגן כד אפורש ידי בעלו קדם היכל קדשך.

בכר הא"ה על הדברים הקודמים מציאותם בראשונה תאמיר לאربع פנים. תאמיר בכור, בכורי כל אשר בארץם (במדבר י"ח) ר' אל הפירות המקידין לבא בראשונה, ותאמיר אבב, לראות באבי הנחל (שיר ו') הרצון בו בכורי הנחל, ור' אל הצמחי המקידין לבא, וממנו עדנו באבו לא יקטף (איוב ח'), כלומר עדנו בכברותו שהוא רך ולח ובלשון המתרגן במא שחויסף בפסוק בכבודה בתאנה בראשיתה ראייתי אבותיכם. כביבורה בתינטא די באול מאכבה חביבות אבחתכון, פ"י די באול מאכבה אשר בראשונה מכורת וקדמת לבא. וית' באבי הנחל בפיות הנחל מתרגנו' פרי אבה. וית' באבי הנחל בעצי הנחל. וכן עדנו באבו לא יקטף פ"י بعد שהגומו בעזו שעדרין אין נקטף יבש. וכן מזה העניין אבב קלוי באש (ויקרא ב'). בחדר האביב (שמות

י"ג). השבולה עם הקנה תקראה אביב על שם הקנה שהוא העז וככל דבר שיעלה בקנה יקרא בלשון עז וכן הפשטה בפשט העז. וכן בדברי רוז'ל קישות שהתליע באיבה אסורה כלומר בעצה שלא נקטפה עדין. ואמרו שהמלחה נזרה מעין אב המצטרף אל הבן כי העז כמו האב המולד הענפים והפרוי ולפיכך יקרא גם הענף בן, בן פורת יוסף. אטנס הערוף פ"י באיבה בקרען מקום ישמנדלא. ותאמר מורה, נשם מורה ומלקוש (ויאל בן). ר"ל המתר הבאה ראשונה בדברי המתרגם מטה בקיד בעידניה ולקושא בירוח ניסן. ותאמר קשורין, וקשרים ליעקב (ברא' ל' ר' ל' העאן הקודמות להולד בדרכיו המתרני ובכידרא ליעקב. ו'ט מהה תקשדר מדיניות כימת (איוב ל"ח) ר'ל כי כיתה תכבר הפירות.

בכל הא'חל על הכלבול תאמר לשולשה פנים. תאמר כלל כי שם כלל יי' שפט כל הארץ (בראשית י"א). בעמים הוא יתבולל (הושע ז'). ותאמր מבוכה כי יום מהותה ומכסהה ומכוכה (ישעה ב"ב). נביבים הם בארץ (שמות י"ד). והעיר שושן מבוכה (אסטר ג') הרzion בהם הכלבול. ותאמר שרך, משוכנת דרכיה (ירמיה כ') פירשו בו מבלבלת. ובתב ר' ידרדה בן בלווע בספר הפעלים שהם מגנות החיטות שהוא בן שרוך נעל. ויסכול עוד שהיה הרץן בו בעותת דרכיה מתרגים נתיבתי עיה שבילו שך.

בכל הא'חל על הכליעה תאמר לשולשה פנים. תאמר כלל ויבלו עטה אהרן (שמות ז'). ותבלענה הiscalיות הדקות (בראשית ט"א), ותאמר לווע, ושתו ולווע (עוביידה א') פירשו בו ויבלווע, וטמן ואפרחו יעלווע דם (איוב ל"ט). ולפי שכבד על הלשון לחבר שתי עיניין כאחד נקרמה למאיד דפועל לפ"א הפוועל ומשפטו ילוועו. ותאמר שאף, שאפו שודרי כל היזם. חרוף שאפי מלחה (תלים נ"ז ונ"ז). הישאים על ערד ארץ (עמוס ב'). שמות וושאפ אתכם (יחזקאל ל"ו). פירשו כלם לשון בליעה.

בנה הא"ה על הבנים תאמיר לתשעה פנים. תאמיר בן, אובן יגח (שפטות כ"א), הבה ל' בנים (בראשית ל'). ותאמיר בר, מה ברוי ומה בר בתני (משל ל"א). ותאמיר נין, לא נין לו ולא ננד בעטו (איוב י"ח ר"ל בן. וכמו זה ולנני ולנדרי (ברא' כ"א). ומפניין זה פירושו ינון (משל כ"ט) פ', בעל בנים. וכן פירושו ואחריתו יהיה מנון (משל כ"ט) פ', בעל בנים. והוא יהיה מנון כמו מושל. וכן ינון שמו יתנצל באדרונות. ותאמיר עצאים, העצאים והצפיעות (ישע' כ"ב). פירושו כוהנים והבנות. ואמרו שהלשון נגזר מן יציאה. ותאמיר עצעים, מעשה עצעים (ד"ה ב' ג') פירושו בו כמו עצאים אמנים המתרגן תרג' עובד שושנן. ותאמיר בדים, לא בן בדיו (ישעיה י"ז) פירושו בו בניו. ואמרו שנקרואו הבנים בזה הלשון מצד דורותם לאדם כמו הבדים לאילן. וכמו שהוא לפיו המתרגן יאלל בדיו בכור מות (איוב י"ח) יגמר בנויה מלאך מותא. ותאמיר אחרית, ואחריתם כחרב אהרג (עתום ט'). ואחריהם כפיהם ירצו סלה (תל"ם מ"ט). ואחריתתן בסירות דונה (עתום ד'). אמרו כי הרצון בהם הבנים נקראו בן על שם שנשארים אחר האדם. ותאמיר שרידים, שרידי במות יקברו (איוב כ"ז). פירושו בו בניו נקראו בן כי הם השרידים הנשארים מן האדם. ותאמיר שליל, עד כי יבא שילה (בראשית ט"ט). פירושו בו בנו נגזר מן ובשליתה.

בנה הא"ה על הבנות תאמיר לשני פנים. תאמיר בת, ואחר ילדה בת (בראשית ל'). ובנות אנשי העיר (שם כ"ד). ותאמיר צפיעות, העצאים והצפיעות (ישעיה כ"ב) פירושו בו הבנים והבנות. ואמרו שהלשון נגזר מן צעיפי בקר שהרצוןכו צואתם היוצאת מהם וכאללו אמר העצאים והעצאות, אמנים המתרנים אמר בו בניה ובנין בניה.

מכסה האهل

* בנה וערץ נקרא הבן גם בשם און כמו יהיו רעב אונז (איוב י"ח י"ב) ותרגום בן בוכריה וכן פירושו שם וכן ותוtal אונז אבדה (משל י"א ו') פ"י רשי בניה.

בעל הא"היל כללות מיני הצלמים וחפסלים תאמר לשבעה פנים. תאמר בעלים, את שמות הבעלים (חושע ב'). אמרו שנקראו כן מצד חיותם כאדונים לעובדיהם. ותאמר אלילים אל תפנו אל האלילים (ויקרא י"ט ר' פסלים וצלמי נגזר מן רופאי אליל), ותאמר עצבים, פן תאמר עצבי עשם (ישעה ט"ח). לעצבי כנען (תלים ק"ו) הרצין בהם צלמי ע"ז. ואמרו שנקראו בן מפנייהם עצובן לעובידיהם. ותאמר ציריים, בראשי ציריים (ישעה ט"ח) הרצין בו צלמיים. וכינו הצלמים בזה הלשון כמו שקראים ג"כ עצבים. ותאמר אמים, ובאמים יתחללו (ירטיה נ') פירשו בו צלמיים. וכן תרנו' ובטעותא משתחווין. וקראים אמים מפני שיפחו מהם עובידיהם, ותאמר גלוילים, על פנרי גלוילים (ויקרא כ"ז). אמרו שעל צד הגנאי נקרוון הצלמים מן כנלו לו לנצח יאביד. ותאמר מפלצת, אשר עשתה מפלצת לאשרה ויכלה אסא את מפלצתה (טלכימ א' ט"ז). אמרו שהרצין בו בדברי המתרגן דעבד טעותא. וכמווהו תפלאת השיא אותה (ירטיה ט"ט). ואמרו שם מנורות פלאות בעתני כמן שקראים ג"כ אמים. אמנים רוז'ל אמרו מאי מפלצת אמר רב יהודה דהוא מפללא לצנوتא תני רב יוסף כמיין זכרות עשתה לה והיתה נבעלתו לו בכל יום. וי"ט תפלאת השיא אותה גנותך. וכן מזה אשר עשתה מפלצת ואמרו שכנה הגנאה בלשון אימה ורעדת ללעג כי הפך הגנאה האימה והיראה.

בזק הא"היל על העיטה תאמר לשולשה פנים. תאמר בזק, מלוש בזק (חושע ז'). את בזקו טרם יהמץ (שמות י"ב), ותאמר עירסת מראשית עיריסטיכם (במדבר ט"ז) פירשו בו הבזק, ותאמר משארת, משארותם צורות בשמלתם (שמות י"ב). הרצין בו העיטה.

בקע הא"היל על הבקעה תאמר לעשרה פנים. תאמר בקע, בקע ים ויעברים (תלים ע"ח). ויבקע אלהים את המכחש (שופטים ט"ז). ותאמר צלה. וצלהו הירדן לפני המלך (שמואל ב' י"ט). פירשווה מתרגנו' ויבקע עצי עולה וצלחה. וכן פן יצליח

כאש בית יוסף (עטום ה'). ותאמר פלחה, כמו פלחה ובקע (תלים קט' א'). יפלח כלותי (איוב י'ו), ויפלח אל סיר הנזיד ומלנים ב' ד') הרצין בהם הקבע. ותאמר שמע, ושמעו אותו בכנפיו (ויקרא א') הרצין בו יבקע. וממנו וישמעו כשבוע הגדי (שופט' י"ד). ותאמר פשת, ויפשחני שמוני שומם (איוב ג') הרצין בו בקענוי בדבריו המתרגם ושבוענו. ובלשון רוזל במשנה אילן שנפשה קושרין אותו בשבעית פ' שנבקע. ותאמր שופט, וישוף שמואל (שמוא' א' ט'ו). הרצין בו יבקע בדבריו המתרגם ושבוע שמואל. ותאמר פצם, הרעתה ארץ פצמתה (תלים ס'). פצם בקע. ותאמר פצע, הכווני פצעוני (שיר ה'). הכה ופצעו (תלכ' א' ב'). פירושו המלה לשון בקע מה שתרוג' היישלמי ויבקע עצי עליה ופצע קסיפין לעלתא. ותאמר בתק, וכתקון בחרכותם (ויקרא י'ו). הרצין בו בקען ות' ויבזען בסינפה. ותרנו' נבקעו כל מעינות תחום רכהatabaroon. ותאמר פרט, תפרטת פרטה (ויקרא י' א'). ומפריסי הפרטה (שם). הרצין בהם הקבע בדבריו המתורני כל לדסידיא פרסתא וממסדייקי פרסתא. ובלשון רוזל בזק שבסידקי עריבא פירוש בבקע' עריבת. בקר הא' הל על הבקר תאמיר לשני פנים. תאמיר בקר צאן ובקר (בראשית י' ב'). ותאמיר פרה, ופרה ודוב תרעינה (ישעה י' א') ריל' בקר. ותאמיר מריא, שור ומריא (מלכי' א' א'). אמרו שהרצין בו מין טמני בקר הגודלים. ומחולקת דרבינו סעדיה גאון ז' ורבינו האי גאון ז' בזאת המלה רבינו סעדיה אמר שהוא מין בקר והם כשרים לקרבן וחלבם אסור ויורה עליו שם י' ט').

בקר הא' הל על הבקרים תאמיר לשלהן פנים. תאמיר בקר צאן ובקר (בראשית י' ב'). ותאמיר פרה, ופרה ודוב תרעינה (ישעה י' א') ריל' בקר. ותאמיר מריא, שור ומריא (מלכי' א' א'). אמרו שהרצין בו מין טמני בקר הגודלים. ומחולקת דרבינו סעדיה גאון ז' ורבינו האי גאון ז' בזאת המלה רבינו סעדיה אמר שהוא מין בקר והם כשרים לקרבן וחלבם אסור ויורה עליו שם י' ט').

מכסה האחל

* בקר עין בהראב ע' בעטום סימן ח' ומשם נראה שהפלגתה בהפק וכן כהב ציב בפירושו לישעה סימן א'.

שבעתי. עלות אלים וחלב מריאים. ורבינו הארי גאון ז"ל אמר שהם פסולים לקרבן וחלבם מותר והוא מין בקר שרם מהווים לישוב ופירוש מריאים אכוסים מדברי המשנה אין מטרין את העגלים.

ברא הא"ל התחדשות והתחנות נמצא מה תאמיר לשולשה פנים. תאמיר ברא, בראשית ברא. ביום הכראך כוננו (יחזקאל כ"ח). ותאמיר יצר, את האדם אשר יצר (בראשית ב'). עם זו יצורתי לי (ישעיה ט"ג). ויצורה מרוחק לא ראיות (שם כ"ב) הרצון בהם בענין בריאות. וכן ת"י ויצורה מרוחק ודוי בראה. ותאמיר חלל, ותשכח אל מחוליך (דברים ל"ב). באין תחמות חולلت (משל ח) הרצון בהם היצירה והבראה. וכן לפניו נבעות חוללה (איוב ט"ט). הרפאים יחוללו (איוב כ"ו). חללה ידו נחש בריח (שם), ותרני המתרנו וקדם גליתה אתכריות יתברירות. ברת ידיה לויתן.

ברד הא"ל על הברד תאמיר לשולשה פנים. תאמיר ברד, וייהי ברד (שמות ט). ויד חברד (שם), ותאמיר חנטל, ושקמותם בחנטל (תלי ע"ח) פירשו בו ברד. ותאמיר אלגבייש, אבני אלגבייש (יחזקאל י"ג) פירשו בו אבני חברד הנדלות.

ברח הא"ל על חברחה תאמיר לשולשה פנים. תאמיר ברת, וודוד ברוח ויטלט (שטוואל א' י"ט). המה חברחו את יושבי נת (ד"ה א' ח'). ותאמיר נום, וינס ויצא החוצה (בראשי ל"ט). ונסתם גיא הרי (זכרון י"ד). הניס את עבדין (שמות ט). ותאמיר עורק, העורקים ציה (איוב ל'). פירשו בו הניס מתרגום וינס וערק.

ברק הא"ל על אש שלטעה שיצא ו מבחיק העולם תאמיר לשני פנים. תאמיר ברק, ברוק ברק ותפיכם (תל"ם קמ"ד).

מכסה האהל

בריאח שם נופל הכל דבר וגס על יש מאין כמו חשלח רוחך ביראן (תהלים ק"ד) יוצר לא יאמר אם לא על דבר שיש בו טפשות כמו יוצר הרים (עמום ד').

התשליח ברקים וילכו (איוב ל"ח). ותאמיר בזוק, כטראה הבזוק (יחזקאל א'). פירושו בו כמו ברק כדברי המתרגם כחיזו ברקא. אמן רוזל פירושו לשון פעור והוא אמרם כטראה הבזוק ר' יודא אמר בשם ר' סימון בשם ר' לוי בן פרטה כזה שכזוק זפת בכירהה, פ"י כזה שטפזר זפת בכירה שהוא מטלחת ב מהרה ומעלה להב והלהב עולה ויורד וזהו שאמר רצוא ושוב. עוד אמרו בזה הלשון בזוקין מלך על גני הכבש כדי שלא יחליק פ"י טפזרין.

ברק הא"ח על להבי כליזין תאמיר לחטשה פנים. תאמיר ברק, ברק חניתך (חבקוק ג') ר"ל ברול שלו, ומזה אמרו וברק טטרוטו יהלוך (איוב ב'). ותאמיר להב, ולהב הרב וכורק חנית (נחום ג'). ולהבת חניתו (شمואל א' י"ז) הרצון בהם במו ברק. ותאמיר לחט, ואת לחט החרב (בראשית ג') פירושו בו כטו להב ר"ל ברול החרב. וכן העתיק הערב ולטע אסיפ. וכן לוועזין בלשון לעין מן בעתה והאלף נוסף. וימת כטו טבחת אלף בטיעית באלאפה ביתא דאטבחת. ותאמיר קנה, ומשכקל קינו שלוש מאות משקל נוחשת (شمואל ב' כ"א) פ"י ר' יונה כטו להבת חניתו, וימת עץ חניתת כי בגין עברבי נקרא אלקנ"ה.

בשל הא"ח על הכשול תאמיר לשלה פנים. תאמיר בשל, ובשל מבשל במים (شمוטות י"ב), ובשלת ואכלת (דברים י"ג), ותאמיר גוד, ויזד יעקב נזיד (בראשית כ"ח) ר"ל בשל תבשיל. ותאמיר טבחה, ואת טבחתי אשר טבחתי לנזוי (شمואל א' כ"ח). טבחה טבחה (משל ט') פרשום לשון בשל וכן רבים זולתן. ואמרו שכן בעברבי אומרים למבשל הבשר טבך ווחחית בעבר כי"פ בעברבי.

בשם הא"ח כללות מיני הבשטים תאמיר לשני פנים. תאמיר בושם, את הבשם ואת השמן (شمוטות ל"ח). לא בא

ככלש המהוא (מלכים א' י'). ותאמר סמים, קח לך סמים (שמות ל') וזכה לוטר בשמי.

בשר הא"ל על הבשר תאמר לשלשה פנים. תאמר בשדה, אכלת בשר (דברים י'ב). חי בשרים לב טופא (טשלין י'ד). ותאמר לחם, המת כדורי לחמי (איוב ו') ר"ל בשרו. וכן ללחם כגולדים (צפניה א'). בשודם וכותב העורך כי בלשון ישמעאל קורין לבשר לחם. וכן העתיק העודב והוא לבשר אחד ויבוננו אלחמא זהר. ותאמר שאר, וימטר עליהם כעפר שאר (תלילים ע'ח) הרצון בו בשוד דברי המתרני היך עפרא בישראל. וכן ואשר אכלו שאר עמי (מיכה נ'). יcin שאר לעמו (תלילים ע'ח).

נשלמה אות הבית.

אות הנומל

גאל הא"ל על הנואלה תאמר לארכעה פנים. תאמר גאלת עולם (ויקרא כ'ה). גאל יי' עבדו יעקב (ישעיה ט'ח). ותאמר פדות, פדות שלח לעמו (תלילים ק'א). ויקר פרידין נפשם. (שם מ'ט). פרה בשלום נפשי (שם נ'ה). והוא יפהה את ישראל (שם ק'ל) הרצון בהם הנואלה. ותאמר כפר, איש פפר נפשו (שמות ל') פירשו בו פרידין נפשו. וכן אם פפר יושת עלייו (שמות נ'א). וכן מצאתי כפר (איוב ל'ב) ותרנו אשכחת פורקנא ותרנו פדות פורקן. ותאמר פדע פדע פרעות שחת (שם) פירשו בו פרהו. וכן תרנו פרוק יתיה.

מכסה האهل

* בשר ותאמ' חמוץ מן והמס כעש המודו (תהלים ל'ט) ופרש' בשרו שהוא חמוץ גם המתרנס הארמי תרנמו גושמייה.

גבל הא"ל על הגבילים והתחומים תאמר לששה פנים. תאמר גבול, לא תסיג גבול רעך (דברים י"ט) שדר ושער בגבוליך (ישעה ס'). ותאמר גלילה, וכל גليلות פלשת (ויאל ד'). כל גليلות הפלשטים (יהושע י"ט) הרצון בהם התחומים בדברי המתרגם כל תחומי פלשתאי. ותאמר יה. אשר על ידי ארנון (שופטים י"א). אשר על יד אשדור וחצריחן (יהושע ט"ז) הרצון בהם בדברי המתרגם דעל תחומי ארנון דעל תחום אשדור. ומתחם לפיו המתרגם להציב ידו בנהר פרת (ד"ה א' י"ח) לאשנה תחומיה. ותאמר משפטים, למה ישבת בין המשפטים (שופ' ה') פירשו בו בין התחומין בדברי המתרגם בין תחומי. וכמהו רבץ בין המשפטים (בראשית מ"ט). ותאמר תאות, עד תאות נבעת עולם (שם) פירשו בו גבול. ומזה אמרו וחותאותם להם (במדבר ל"ד) והגבילתם. וכן תtauו להם (שם). ותאמר מצרים, כל רדיפה השינהו בין המצרים (איכה א') פירשו בו התחומין בדברי המתרגם בין תחומי.

גבן הא"ל על הבניה תאמר לשולשה פנים. תאמר גבנה, וכגבנייה תקפאני (איוב י'). ותאמר שפות, ושפות בקר (שמואל ב' י"ז) הרצון בו נבנת בקר בדברי המתרגם נובני דחלב ותורין. ותאמר חרץ, עשרה חריצי החלב (שמואל א' י"ז) פירשו בו הבניה בדברי המתרגם וית עשר נובני דחלבא. גבע הא"ל על חוכביהם חמישיטים על ראש תאמր לשני פנים. תאמר מנבעות, ומנבעות תעשה להם (שמות כ"ח), ותאמר פארים, פאר' פשתים יהיו על ראשם (יחזקאל ט"ד). הפארים והצעירות (ישעה נ') הרצון בהם המנבעות, ואמרו שנקרוין כן שהם פאר האדם כשם על ראשו.

נדל הא"ל על הנдол תאמר לשבעה פנים. תאמר נדל, כי מנעוורי גדלני כאב (איוב ל"א). מים גדלוחו (יחזקאל ל"א). ונשם יגדל (ישעה מ"ד). ותאמר פרה, פרו ורבו (בראשית א'), בן פרת יומף (שם מ"ט). אשתק כנפנ פריה (תלי' קכ"ח). ונוצר משרשיו יפרה (ישעה י"א) הרצון בהם הנдол. ותאמר צמת,

וצמתו בבין החצר (ישעה מ"ד), הצמתה לכם מן השדה (שם), יער צומח עצים (קהלת ב'), עד צמח זקנכם (شمואל ב' י'). קוין ודרדר צמיחת לך (בראשית נ'), וחלירה והצמיחה (ישעה נ"ח) פירושו כלם לשון גדול. ותאמיר שני, ישנה אחו בלי מים (איוב ח') הרצון בו יגדל, ומזה אמרו ביום נתען תשנשנני (ישעה י"ז). ותאמיר נאה, הינה נאה גטא بلا באה (איוב ח') פירושו בו הינדל. ותאמיר עשה, ועשה את צפניהם (דברים כ"א), ר"ל תנDEL אותו לידע ר' עקיבא כדי שתתגנה בעינו ולא יקחנה, ור' אלעזר אמר הפק זה והוא שתסידר את צפניהם. ותאמיר דביה, רבתה גוריה (יהזקאל י"ט), אשר שפחתי ורבית (אייה ב') הרצון בהם הנDEL ותרנו מנדלות מרחחים מרבה בסוטין. מה אנו שבי תגדלונו ארום תריבניה. לא יצמת עמל לא ירבה לאות.

גדל הא"ל על בניים גבויים רמי הקומה המיוחדים להעמיד שם הצופה או להשגב שם מפני אויב ומתנגד תאמר לשנים עשר פנים. תאמר מndl, ובין מndl בתוכו (ישעה ה'), אתע את המndl הזה (שופטים ח'). ותאמיר מבצר, הבטחנים אם בממצאים (במדבר י"ג) הרצון בו מndlים. ומזה פירושו שובו לבצרון אסידי התקווה (זכירה ט) ר"ל לערי בצרון, ותאמיר מצורה, ודוד אז במצורה (شمואל ב' כ"ג). לבית מצודות (תלים ל"ג), ובנה עליה מצודים גdots (קהלת ט) הרצון בהם המndlים הגבויים. ותאמיר עופל, עופל בת ציון (טיכה ד') פירושו בו מndl. וכן עופל ובחן (ישעה ל"ב). ותאמיר בחון, בחון נתתיק בעמי (ירמיה ז') פירושו בו מndl. וכן הקיטו בחוני (ישעה כ"ג). ותאמיר מצור, ותבן צור מצור לה (זכירה ט) פירושו בו מndl. ומשה ובנית מצור על העיר (דברים כ'), ותאמיר דיק, ובנית עליה דיק (יהזקאל ד') פירושו בו מndl שכונין נגד העיר ללבדה. ותאמיר מוצב, וצורת עלייך מוצב (ישעה כ"ט) פירושו בו כמו דיק. אמן י"ת מוצב ברקום כמו שתנו ויבא המעללה ושאלול שכוב במעגל ברקומה. וכן תרגם ובנית עליה דיק ברקום. וכן ת"א ובנית מצור ותבני ברקומין. ובדברי רוז"ל עיר שכבשה ברקום

עיר שהקיפה כרכום. ואמרו איזחו כרכום כנון זנים ושלשלות ובלבם ואוזים ותרגנולות ואיסטרטטיות מוקפין את העיר וכל זה יעשו להבילה העיר או מחנה המתנגדים להם. ותאמר צריה, אל צריה בית אל (שופטים ט). ויציתו עליהם את הצריה באש (שם). ובמלעים ובצירחים (שםואל א' י"ג) הרzon בהם המנדים. ואמרו שנקראו בן פפני שהצופה העומד שם יריד אף יצריה וזעוק. ותאמר סלע, ותפש את הסלע במלחמה (טלבים כ' י"ד). פרישו בו מנדל ומבעדר בדברי המתרגנים וככש ית ברכא בקרבא. ותרגונים כל מבעדר תאים כל ברך. מבעדר בת יהודה ברכו, וכמוו אמרו ושים בסלע קנק (במדבר כ"ד). ותאמר פנה, ועל הפנות הגבאות (צפניה א') פירשו בו מנדלים. נקראו בן על שם היהת הפנות חזוק הבניין ותקפו. ותאמר חוה, ויתחכאו העם במערות ובחוות (שםואל א' י"ג) פירשו בו מצדות בדברי המתרגנים ובחוותים (שםואל א' י"ג).

גדר הא"ל על הגדר והסיג תאמר לשלה פנים. תאמר גדר גדר מזה ונדר מזה (במדבר כ"ב). יום לבנות גדריך (טיכה ז'). גדר דרכិ בנזית (איכה ג'). ותאמר משוכחה, כתשכת חדק (משל ט"ז). ובסת"ך ישר מסוכחה (טיכה ז'). כל אבן יקרה מסכתך (יתזקאל כ"ח) וחרצון בהם הגדרים. ותאמר סוג, סוגה בישושנים (שיר ז') הרzon בו נדרות. תרנו הגני סך את דרכך בפירותים כמה לסייעין בכוביא. גדר אבניו נהרסה וסיניא דכפני. גדר מזה ונדר מזה ת"י סייג מן הכא וסיניא מן הכא. ובלשון רוזל הנוטע לסייג ולקרות פ"י לעשות גדר סביב לכרמו. עוד בוקרא רבה סיניא למיטיג גניין.

גוף הא"ל על גוף הדבר תאמר לשמנה פנים. תאמר גוף את גופת שאול ואת גופת בניו דדה א' י"ג. ו"ט מזה אם

מכסה האחל

* גוף ייחנן למונות עד נשם לרעת קצת כי יוגש יגדל הישעה מ"ד היי מלשון ארמי בדכתייב בשרשים ועוד יש למונות חמוץ לדעת רשי נתמס כעש חמונו דתלים ל"ט וגם הארמי תרגמו גושמתה.

בנפו יבא (שפטות נ"א) כלומר בגנוו לבד בלא גוף אחר עמו שהיא אשתו. ותאמר גו, ושבט לנו חסר לב (טשל' י). גו נתתי למכים (ישע' נ'). ותשימי הארץ גוד (שם נ"א) הרצון בהם גוף, ומזה את גוינו תקעו (שמואל א' ל"א) ות"ז. וית גופיה צלבו, ותאמר גב, על גבי חרשו חורשים (תל"ם קכ"ט). פירושו בו כמו על גופי תרגנו גוי נתתי למכים גבי יהבית למחן. וו"ט עקר הטלה לשון נכהות כי כל דבר הפנים העליונים שלו יקרה גב. וכן גב. החזוב (יחזקאל ט"ג). ותבנני לך גב (יחזקאל י"ט) כמו שאמר ותעשיה לך רמה. וכן מה הרים גבנוניים (תל"י ס"ח). פ" גבוחים כי הרים יש להם גב גבוח באמצעותם ומשופעים מכאן ומכאן, ואמר למה תרצדון הרים גבוחונים כלומר עפ"י שאתם גבוחים אין בחירותם בהם כי זה החרחמד אליהם לשכחו. ואמר בו המתרגם לטה אthon טפיין טורייא לית רועותי למתן אוריתא על טורייא גיוונא וכו', ומזה פירושו בחלווה ב"ית בפ"א כי הם ממוצא אחד, על גפני מטרוטי קרת (טשל' ט). וכן תרגומו על גיב וו"ט על גפי כמו על גופי. וכן אם בגנוו פ" בכנפו כלומר שבא ייחידי בכנען בנדו לבה. ותאמר עצם, אדרתו עצם מפנינים (איכה ד'). לא נכח עטמי טפק (תל"י קל"ט). הרצון בהם הגוף. ואמרו שנקרו הגוף כי מצד היהוד העצם חזוק הגוף והמעמידו גנווד מן ועצמותיהם יגרם (במדבר כ"ד). וכן גוף כל דבר יקרא עצם, בעצם היות (בראשית י"ז) בגופו של יום. וכבעצם החסמים לטהר (שפטות כ"ד) כנוף החסמים. ותאמר גלם. גלמי ראו עיניך (תל"י קל"ט) הרצון בו גוף. ותרגומו גושתי חזו עינך. ותרנו, ושבט לנו חסר לב ושוכט לגונש מהן דסכל. ידין בניו מלא גוונות מלא ארעה גושתי. על גבי חרשו חורשים על גושתי דאו דאריה. את גוות שאלול ואת גוות בניוית גושטא דשאלול וית גושטא בניו. ותאמר פנה, כפניך טובס (ישעיה י"ד). פנרט מתים (מלכים ב' י"ט). אמרו כי הרצון בטלת פנה גוף בלא רוח ותרגום והנה עדת דבראים בניוית הארייה, בפנרה הארייה. ותאמר נפש, כל הגע במת בנפש האדם (במדבר י"ט) ר"ל בנפו. וכן

פירושו ועל כל נפשות מות (ויקרא כ"א). אחד נשפך מהטש המאות (במדבר ל"א) ר' ל' הנוף עצמו. ותאמיר גרם, גרם הטועלות (מלכי ב', ט') פירושו בו גוף הטועלות כלוטר אל הטועלות עצמן. וישתמשו בזה הלשון בלשון עצם ועצמות הדבר כמו שנשתמשו במלת עצם, אמן המתרגם אמר בו דרגן שעיא כלומר מדרגה מסומנת לדעת השעות.

נוש הא"ל על חתיכות העפר תאמיר לשולשה פנים. תאמיר נושא לבש בשדי רמה ונוש עפר (איוב ז') הרצון בו חתיכת עפר. ורזיל הפללו זה הלשון נ"כ לזרת חתיכות העפר והוא אמרם בהרווח פ' ג' בטהרות ונוש של זתים שנפל לתנור ופרש העורף חתיכה של זתים. ותאמיר רגבים, ורגבים ידבקו (איוב ל"ה), מתקו לו רגבי נחל (איוב כ"א) הרצון בו גושי העפר. ותרוג' המתרוג' גרגישתא אדבקו גרגישתא דנהלה. ותרוג' נוש עפר גרגישתא דעפרא. ורבבי יונה פ' רגבים מקומות שבעמקרים הסטוכים לנחלים ועומדין בהם הרים. ותאמיר טגרף, עבשו פרדות תחת טנופתיהם (יואל א'). אמרו שהרצון בו תחת גושיהם ר' ל' חתיכות העפר. וית' כתוה באבן או באנרכ' (שמות כ"א). והנכון כי אנרכ' היד הכהופה כמו שיתხבא בעורת הש"י.

גוזל הא"ל על לקיחת קניין זולתו בעול ובלא משפט תאמיר לשבעה פנים. תאמיר גוזל, והסביר את הגוזלה אשר גוזל

מכסה האهل

* גוזל גנב הוא בחשי וכל הנוגדים הונחו על לקיחת קניין חבידו בחזקה ובלא משפט ובזה המש גנבים הם נגנבה שהוא הלקחה בלי ידיעת הבעלים. ואולי ההבדל שבגננות הוא ההוראה הטפלית אשר לכל אחד כי הגול הוא הלקיחת בחזקה ובפרהסיא בין מטלטין בין טקרקעות בדכתיב על אוזות באර המים אשר גוזל עבדי אכימלה, וכן בית גול (איוב כ' יט) העושק הוא בכיושת קניין אשר לו יש כבר בידו ולא יהרנו ואמר הראב"ע בתלים ע"ב עושק הוא הלוקח hon החבויו במרמתה ופייתו ובסתור וכו' וע"ג רד"ק בראשיו. גוזל פורשי' ויקרא ח' כ"א שגוזל מיהו. עושק לפירש"י שם גם וית' כ"ג הוא בכיושת שכיר שכיה וועל והיית אך עשוק וגוזל פורשי' עשוק בכל מעשיך יהיה ערעור.

(ויקרא ח). אשר גנו עברי אביתלך (בראשית כ"א). אמרו בבראשית רבה פ' נח והוכיח אברות איזחו גולן רב אלעזר בר קפרא אמר זה שנוזל בפרהסיא היה מה דעת אמר גולן את כל אשר עבר עליהם בדרך. מה דרך פרהסיא אף גולן פרהסיא רב שמעון בן יוחי מיתתי לה מהכא וocabתם גולן את הפה ואת העור מה פסה ועור מוטין שבגנלי אף גולן בגנלי. ותאמיר חמס. כי מלאה הארץ חמס (בראשית ו) ר' ל' גולן. ות"א ואתמליאת חמס. ארעה חטפיין. ותרגום גנות העני בבריתכם חטוף מסכנא בבריתיכן. ווז"ל נתנו חלק בין גול וחמס ואמרו בסוף גט' דפרק הכוнос צאן לדיר מה בין גולן לחמסן גולן לא יהיב דמי חמסן יהיב דמי. ואיליהב דמי חמסן קריית ליה והאמיר רב תליהו זובין וביניה זובין לא קשייא הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני פ". אע"ג דיהיב דמי בזון דבעל ברחה שקל ולא אמר החנול רוצה אני חמסן קריינה ליה. ותאמיר עشك. כי העשך יחולל חכם (קהלה ז). מאם בכצע מעשקות ויעשה ל"ט. לא תעשק את רעך ולא תנזל (ויקרא י"ט). אמרו רז"ל בפרק התקבל בוגמר' שכיר שעות אמר אבי לא שכורתיק מעולם והוא עشك. יש לך בידי ואני נתן לך וזה גול. רבא אמר היינו עושק היינו גול להמי אפקיה רחמנא בתרי לישני לעבור עליו בשני לאוין. והמפרשים אמרו כי העשך הוא בכישת מתן זולתו כגון שבא בידו מתן חברו בתורת פקדון או בחלואה או שנתהייב לו משכירותו וכשישאלנו מטאו יכבות המטען ויאמר לא אהזירנו לך והגzel הוא שחוטף מטען או שלוקח מטען בחזקה וזה שאמר הכתוב לא תעשוק את רעך ולא תנזל. או בגין או עסק את עטיתו (ויקרא ח). ומה שאמר והצילו גול מיד עושק (ירטיה כ"א). וכן והצילו גול מיד עושק נירטיה כ"ב) לא שהכל אחד זולת שבודאי הגzel עושק כי מאחר شيמולו חברו ולוקח מטען בחזקה אין צורך לאמיר שייעשkenו אם יגיע מטען לידי. ומלה עשוק תאר בפלם גدول רחוק. ותאמיר אונאה. ולא יוננו עוד נשיא את עמי (יחזקאל ט"ח). להונם מהזעם יחזקאל ט"ו) הרצון

בهم הנולן בדברי התרבות ולא יונסן למינסחון מאחמנתחן. ותרנו אשר לא נולתי או אשיב דלא אנטית. והצילו נזול מיר עשוק ושיזבו אניסא מיר דאניס. ואמרו המפרשים כי ענין האונאה הוא קחת מטען אחרים בדרך מחק ומטכר או בזולתו או קחת קניים בחזקה ורוזל אמרו כי יש אונאה נ'ב' בדברים כגון אמרו לא תונה ולא תלחצנו לא תונה בדברים ולא תלחצנו בטען. ותאמיר בצעע, כלו בצעע בצעע וירטיה ו'). הוי בצעע בעץ (חבקוק ב') הרצון בהם הנולן בדברי התרבות כלוחן אנסי מטען ואי דאניס מטען. וכן מזה כי מה תקות חנק כי יבעץ (איוב כ"ט ר' ל' יגוז). ותאמיר חמץ, מכף מעול וחומץ (תלי ע'א) הרצון בו בטוי וחומס בתמורה סט"ך בצדיק כי מוצאים אחד. וכמו שארו חמוץ (ישע'י א') ות' דכו דאניס. ותאמיר קבוע, היקבע אדם אלהים כי אתם קבועים אותו ואטרתם בטה קבוען (טלאכי נ'). וקבע את קבועיהם נפש (טשי'י כ"ב). פירושו הטלה לשון גול וחלקיה בהכרה. ובלשונם ז'ל בראש נת' ראוו ב'ד קבוע פלניא. ופירוש העורך נולני פלוני כרכתי בקייעו אדם.

בחל הא"ל על הנחלים תאמיר לחמשה פנים. תאמיר נחלת, כי נחלים אתה חתח על ראשו (משל'י כ"ה). ובנו את נחלתי (שמואל ב' י"ד). ותאמיר פחים, ופעל בפהם (ישע'ה מ"ד). נפח באש פחים (ישע'ה נ"ד) הרצון בו נחלת בדברי התרבות, וכמו שווידרו רצפה (ישע'ה ו') הרצון בו נחלת בדברי התרבות, וכמו שווענת רצפים (מלכים א' י"ט). ותאמיר רשות, ויצא רשות לרגליו (חבקוק נ'). רשותה רשות אש (שיר ח') הרצון בהם הנחלים. ותאמיר שחור, החשיך משוחר תארם (איכה ד') ר' ל' הפחים. תרנו ופעל בפהם ונפל נור בשחרורין. נופח באש פחים בשחרוריין. וו'ט משחרר לשון אורה בטו שבארנו בשער אור.

ג'יד הא"ל על הנידים תאמיר לשני פנים. תאמיר ג'יד, ג'יד הנשה (ראשית ל'ב'). ג'ידי פחדו ישרנו (איוב ט'). ותאמיר עורקים, ועורקי לא ישכון (איוב ל'). הרצון בו ג'ידי תרנו' וג'יד ברזל ערוף ערקין דברוזל, ובערבי קורין לנידים אל ערק.

גָּלְלַ הָאֶהָל עַל הַגְּלִים תֹּאמֶר לְשֵׁה פְנִים. תֹּאמֶר גָּלַ, עַד הַגְּלַ
זֹהַ (כְּבָרָא שִׁית ל' א'). גָּמַ מִזְבְּחוֹתָם גְּלִים (חוֹשֵׁעַ י' ב').
וְתֹאמֶר חֲמָר, חֲמָר מִים רַבִּים (חַבְקּוֹק ב'). חֲמָר חַמְרוֹתִים (שִׁופְטָ
ט' י'). וַיַּצְבְּרוּ אֹתָם חַמְרוֹתִים חַמְרוֹתִים (שִׁמְטוֹת ח') הָרָצֵן בְּחַם הַגְּלִים.
וַיַּזְהֵזֵל הַמְּתָרְגֵם מִעִי חַמְרוֹתוֹ (אַיכָּה א') אַדְגָּרוֹן. וְתָרְנוּ וְהִתְהֵ
כָּבֵל גְּלִים לִגְרֵין. וְתֹאמֶר נָדַ, נָצַב כָּפֹן נָד (שִׁמְטוֹת ט') פִּירְשֵׁו
בּוֹ כָּפֹן גָּלַ. וְכַן קָמַו נָד אֶחָד (יְהֹוּשָׁעַ ב'). וְתֹאמֶר עַיִן לְעֵי הַשְׁדָה
(מִיכָּה א') הָרָצֵן בּוֹ לְגָלַ כְּדָבְרֵי הַמְּתָרְגֵם לְגָרִי חַקְלִין, וְכַטְוָהוּ
שָׁטוֹ אֶת יְרוּשָׁלָיִם לְעֵיִם (תְּלִי"ע' ט'). וְתֹאמֶר תַּל, תַּל עַוְלָם
(דְּבָרִים י' א') פִּירְשֵׁו בּוֹ גָּלַ. וַיַּזְהֵזֵל קַוְצָתִי תַּלְתָּלִים (שִׁיר ח').
וְתָרְנוּ הַמְּתָרְגֵם דָגָרָן דָגָרִין. וְתֹאמֶר נַצְבֵּה, נַצְבֵּב מָלָה (כְּבָרָא
'ט') פִּירְשֵׁו בּוֹ תַּל פְּלָחַ.

גָּלָה הָאֶהָל עַל הַגְּלִי תֹּאמֶר לְשֵׁה פְנִים. תֹּאמֶר גָּלַה, מֵ
גָּלָה פְנִי לְבָבוֹ (אַיּוֹב מ' א'). גָּלִיתִי אֶת מִסְתָּרְיוֹ יְרֻטָּה
מ' ט'. תָּגַל עַרְוֹתָךְ (יְשֻׁעָה מ' י'). וְתֹאמֶר חַשְׁפֵּן, חַשְׁפֵּן י' אֶת
זְרוּעַ קְדֵשָׁו (יְשֻׁעָה נ' ב'). הָרָצֵן בּוֹ גָּלָה בְּתָרְנוֹמוֹ גָּלָה. וְטָמֵנוּ
חַשְׁפֵּתִי שָׁוְלִיךְ (יְרֻטָּה י' ב'). חַשְׁפֵּן שָׁבֵל (יְשֻׁעָה מ' י'). וְתֹאמֶר
עַרְהָה, עַרְהָה תָּעוֹרָ קַשְׁתָּךְ (חַבְקּוֹק נ'). פְּשָׁתָה וּעַרְהָה (יְשֻׁעָה ל' ב').
פְּתַחְןָ יְעָרָה (שֶׁם נ'). אֶת מִקְרָה הָעָרָה (וַיִּקְרָא ב') הָרָצֵן בְּחַם
הַגְּלִי, וְתֹאמֶר פְּרָעָה, וְפָרָעָת רַאשֵּׁה הָאָשָׁה (בְּמָדְבָּר ח') הָרָצֵן
בּוֹ גָּלָה, וְכַן וּרְאֵשׁ יְהִיה פְּרָעָה (וַיִּקְרָא י' ב'). רָאשֵׁיכֶם אֶל תִּפְרַעַת
(וַיִּקְרָא י'). וְתֹאמֶר חַמְמָה, יְחַמֵּס כְּגַפֵּן בְּסָרוֹן (אַיּוֹב ט' א') פִּירְשֵׁו בּוֹ
גָּלָה. וְכַן נַחֲטָסּוּ עַקְבִּיךְ (יְרֻטָּה י' ס') נַתְגָּלוּ. וְתֹאמֶר פָּעַנָּה, צְפַנָּת
פָּעַנָּה (כְּבָרָא מ' א') פִּירְשֵׁו בּוֹ צְפָנוֹת מְגַלָּה.

גָּמַא הָאֶהָל. תּוֹסֶף דָבָר תֹּאמֶר לְשֵׁנִי פְנִים. תֹּאמֶר גָּמַא, וַיָּלֹכוּ גָּמַא
אַחֲיוֹ (כְּבָרָא ש' נ'). וַיַּעֲשֵׂה גָּמַא הוּא מִתְּעֻמָּם (כְּבָרָא ש' ז').
וְתֹאמֶר אָפֵּן, אָפֵּן אָעַשֵּׂה זֹאת לְכֶם (וַיִּקְרָא ב' י'). הָאָפֵּן תְּסִפְתָּה
(כְּבָרָא ש' ח'). הָרָצֵן בְּחַם כָּפֹן גָּמַא.

גָּמַא הָאֶהָל עַל הַגְּמָא תֹּאמֶר לְשֵׁנִי פְנִים. תֹּאמֶר גָּמַא, הַינְאָה
גָּמַא (אַיּוֹב ח'). וּבְהַפּוֹךְ הַלְּכָדָה כְּאַנְתָּן רָאשֵׁו (יְשֻׁעָה נ' ח').

וכן פירושו מזה ואת האגמים שראו באש (ירמיה נ"א) ד"ל כל הגמא הנידל על הנחרות שראו באש כדי שלא יטנעם רוב הגמא מלכבה במדיניות. ורבי יונה פירושו כמו מבקרים מלשון העבר שקורין למבקרים אגמים. עוד פירושו מלשון גמא כפה ואגמון (ישעה ט). ואמרו כפה רמו אל החוקים ואגמון על החלשים. וי"ט אגמון שם לשפטון מלשון רוז'ל מצאו אותו הגמן, והתאמו סופ, קנה וסוף קמלו (ישעה יט) פירושו בו גמא בדברי המתרגם קנה ונמא. וכמו זה ותשם בסופ על שפט היאר (שמות ב), ותרא את התיבה בתוך הסופ (שם). וישנו שהוא גדול בקרקע חיים כגון אמרו סופ חבוש לראשי (יונה ב). אמן הירושלמי תרני בתוך הסופ בנו גומייא. כמו שתרני ותרעינה באחו בנו גומייא. ס"א בתוך הסופ בנו אפרה. וכן ותשם בסופ על שפט היאר באפרה על ניפ' נהרא. וכפוך קמא דפסחים בנمرا דכל מקום שאין מבנים בו חטץ מלמד שתהא פרות רועה באפר, ופי העורך אפר הוא ובעלע' פראתו.

गמל הא"ל על הנמול תאמר לשני פנים. תאמר גמל, הנמול אתם משלמים (יואל ד). יגמלני ה' בצדקי (תלים י"ח). ותאמר שלום, באו ימי השלם (חושע ט). כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תלי ס"ט). הן צדיק בארץ ישלם (משל י"א) הרצון בהם הנמול. וכן ישלם יי' פעלך (רות ב). ותרגומו גמל לך יי'.

גמל הא"ל על הגמלים תאמר לשני פנים. תאמר גמל, בכור הגמל (בראש' ל'א). גמלים מיניקות (שם ל'ב). ותאמ' בכור, בכרי מדין (ישעה ה) הרצון בו גמלי מדין ות' הונני מדין. ותרגנו גמלים נושאים בשטמים והונני טענין בושטמן. ובלשון רוז'ל נפיישי גמל, דטענני משכי דהונני. פ' הונני גמלים קטנים. כלומר נשחטו הקטנים ונשאו הגדולים נושאים עורותיהם אחריהם. וכתב בעל העורך כי נ' שמות יש לו לגמל בלשון ערבי כשןולד קורין לו אל קעוט וכשנדלה קורין לזכור בכור ולנקבה בכורה. כשרואה למשاوي קורין לזכור גמל ולנקבה נקה.

גן, הא"ה על הgentות תאמר לשלהה פנים. תאמר לנו, בגין יי' כארץ מצרים (בראשית י'). מעין גנים (שיר ד'). ו'ט מזה בתמורות נים' ל בכ'פ. ובנה אשר נתעה יטינך (תלי' פ) בגין יט' בטו מכוון, והכוונה בו ארץ ישראל על דרך אטרו מכוון לשכנתך פעלת יי' מקדש יי' כוננו ידיך. ותאמר פרדים פרדים רמנונים (שיר ד') שומר הפרדים (נחתה ב') הרצין בהם הgentות. ואמרו ישן חוראת הטלה בלשון ערבית. ותאמר שליחים, ברכת השלחן לנו הטליך (נחתה ג'). שליחיך פרדים רמנונים (שיר ד') הרצין בהם הgentות. ופירשו מזה בשלהה תריבנה (ישעה כ'ז), יאמנו בפרק המוכר את הבית בנדר' המוכר את העיר מי סברות מי שלחין לנו לא מי שלחין נינוניתא דכתיב שליחיך פרדים רמנונים.

בגין הא"ה על המגננים תאמר לארכבה פנים. תאמר מני, בגין גבורהו מאדם (נחות ב'). ושלוש מאות מגננים זחוב שהוחט (ד"ה ב' ט). ותאמר צנה, מأتים צנה (שם) ר'ל מגנינים. ות' מאתן תריסין, ותרנו לא יקדמנה טנן תריסין, וכבוחו ונשא הצנה חלק לפניו (شمואל א' י'). ערכיו צנה וממן (ד'ה א' י'ב). וחולתן. ותאמר שלטחים, הברוי החצים מלאו השלטחים (ירמה נ' א). כל שלטי' גבוריים (שיר ד'). אמרו שהרצין בהם המגנינים. ובאמרו ואת המגננות ואת השלטחים (ד'ה ב' כ'ג) ידמתה שיתחלפו מתוכנת המגנינים. ותאמר סורה, צנה וסורה אמתו (תלים צ' א).

פירשו בו מני נקראות כן מפני שהוא ענוליה סביבה. נפנ' הא"ה על הgentנס תאמר לשלהה פנים. תאמר נפנ', והנה נפנ' לפני (בראשית ט'). להיות לנפנ' ארורת (יחזקאל י' ז).

מכסה האהיל

בגין תאמר לך פעמים טעה בהה כי שליחיך אין עיניהם גן רק ענפים וראשים ולפי דעת בעל החותם תכנית פרדים מופלג במעלה בגין כי גן נקריא מקום זרעת כל מיני העשבים נטיעות ואלנות למיניהם למיכריך ולהשתכר מהם ופרדס הוא רק סקום קטן מודדים שונים או רמנונים אשר יתענגנו בו המלכים והזרים כמו עשיתי לי gentות ופרדסים (קהלת).

ותאמר שדמota, ומשדרמת עטורה (דברים ל'ב) פירושו בו נפנIM. וכן כי שדמota חשבון אמלל יישעה י"ז). שדמota לא עשה אכל (חבקוק נ'). ותאמר שrok, נתעניך שrok (ירטיה ב') ויטעהו שrok (ישעה ח'). ולשوكה בני אתנו (בראשית ט'ט). הלו מ' שrokיה יישעה י"ט אמרו שהרצוץ בהם הנפנIM הנכחים. וכן תי' ויטעהו שrok וקיטובן במצב גפן בחירות. וכותב רב הא' גאון אבן ניאת ז'ל שהם הנפנIM שהענכים שלהם לא ימעא בהם חרוץ.

גרל הא' הל על הנורל תאמר לשלה פנים. תאמר גורל, ויטל הנורל על יונה (יונה א'). ותאמר פור, הפיל פור הוא הנורל (אסתר נ'). ותאמר חלש, חולש על גוים (ישעה י"ד) פירושו לשון גורל ור'ל מפיל גורלו עליהם. ובלשונם ז'ל מטילין חלשים על הקדשים ביום טוב אבל לא על המנות. ואמרו מא' משמע דהאי חלשים ליישנא דפוריא הוא רכתי חולש על גוים.

נרכ' הא' הל על האנרוֹף תאמר לארכעה פנים. תאמר אנרוֹף, באבן או באנרוֹף (شمota ב'א). ולהכות באנרוֹף רשות (ישעה נ'ח). ובלשונם ז'ל בריש גמורא דהישן מודה רב' יהודה כטלא אנרוֹף. ותאמר חפנIM, ומטלא חפנIO (ויקרא י'ט). ממלא חפנIM (קהילת ר') הרצון בהם האנרוֹפים. ותאמר שעליים, מי טרד בשעלוי מים (ישע' ט') ר'ל אנרוֹפו. וכן אם ישפק עפר שטרון לשעלים (מלכים א' ב'). בשעלי שעורים (יחזקאל י'ט). ותאמר קמץ, וקמץ ממש טלא קמץ (ויקרא ב') פירושו בו אנרוֹפו.

נרש הא' הל על הנריש תאמר לארכעה פנים. תאמר נרש, הנני נרש מפניך (شمota ל'ד), וינרש מפניך אויב (דברי ל'ט). ותאמר טרה, ודלא טרה מדיני אשה (משל' י'ט) הרצון בו מנרש. ומלת דלא הפטות כ"פ והראוי כدلף ור'ל כדלף שמנרש בני adam בן מדיני אשה. ותרגום וחרושים כים נרש כיתא דטריד. וכן תרגום הירושלמי גרש יגריש אתכם מזה מטריד יטריד.

ובדניאל ולך טרדין רדניאל נ'). ותאמר ירש, ואת כל אשר
הוריש יי' אלהינו פנינו (שופטים י"א). יי' אלהיך טורישם
טפניך (דברים ט'). ואם לא תורישו את יושבי הארץ (כember
ל' חוץון בהם הנרישה), ותאמר שלח, וישלחו יי' אלהים מן
עדן (בראשית נ') פירשו בו יינרשו. וכן וישלחם ביד פישען
(איוב ח'). מחויך למחנה תשלהום (כember ד') ווילתם.
גთ הא' היל המקומ המיחוד לדרכו בו העניים או הזתים תאמר
לשלהה פניהם. תאמר גת, כי מלאה נת יואל ד'). כדורך
בנת (ישעה ס'). ותאמר יקב, גון ויקב (הושע ט'). טנראך
וימקבן (דברים יי') אמרו שהרצון בהם הגת. וכן והשיקו היקבים
תירוש ויזהר (יואל ב') ות' ובריא משחאה. ובלשון רוזל בפרק
אחרון מטהרות הנועל בית הדר בפני הבדין, ופי' העורק נת
שמבעתין בו הזתים שמו בית הדר הפוועלים העועשים שמן בדדין,
ותאמר פורה, פורה דרכתי לבדי (ישעה ט') לחשף חטאים
פורה (חני ב') הרצון בהם הגת, ות' פורה מעצרתא. ותרנו נת
דרך יי' מעצרתא, כדורך בנת כחדר במעצרתא. יקבים: דרכו
ויצמאו מעצרתא עצרו. ותירוש יקבך יפרוצו ומעצרתך חפרא
נספען. גון יקב לא ירעם מادرוא וממעצרתא לא יתכוון,
ואמרו המפרשים שנקראת פורה מפני שדורכים ורוצחים העניים
או הרים בתוכה גונר מ' אמת פנרטם ביזה ים.

או יותרם בתוכה נגזר מכך פורט בעז"ט.
גרניר הא"ל על גראני הזוע אמר לשולשה פנים. התאמיר גראנה
שנים שלשה גרארים בראש אמיר יישעה י"ז. ובלשון
ה"ל גראנות הבד. והתאמיר פרודה. עבשו פרודות תחת מגופתיהם
(ויאל א') פירשו בו גראני הזוע. נקראו כן מפני שהם נפרודות
ונפרשות בארץ נגזר מן יתפרדו כל פועל און. והתאמיר רפאים.
הרפאים יחוללו (אי' ב"ז). אמרו שהרצונן בו גראני הזוע שהם מתחת
לארץ כמתים ויחו אח"כ ויחוללו נגזר מן בקהל רפאים ינוח.
נסלמה אותן הנימל.

מכסה האחל

ברגר רפאים ופרדoot אינט מורים גרגרי זרע.

אֹתֶς הַדָּלֶת

דאה הטלה אשר הנחה להורות על הדאה תאמר לשני פנים,
תאמר דאה, ואת הדאה (ויקרא י"א), ותאמר ראה, והראה
את האיה (דברים י"ד). ארוזל למה נקרא שמה ראה
שרוואה ביותר.

דבק הא"חל על הדבוק תאמר לאחד עשר פנים. תאמר דבק,
דבק לשון יונק (aicah ד'). דבקה נשוי אחריך (תלים
ס"ג). ותאמר חבר, וחברות את חמץ היריעות לבך (שםות כ"ז).
אחבירה עלייכם במלים (איוב י"ג) הרצון בהם הדבוק. ותאמר לוה
ונלווה הנר עליהם (ישעיה י"ד). ונלווה אל יי' (ירמיה נ'). הנלוות
על יי' (ישעיה נ"ו). יהוה איש אלוי (בראשית כ"ט) הרצון בהם
חבר וدبוק. ומזה כטער איש ולויות סכיב (טלכדים א' ז'). וכן
ת"י וטבק שחור שחור. ותאמר צמה, הנצמדים לבעל פעור
(במדבר כ"ח). ויצמד ישראל (שם) הרצון בהם החבור וدبוק.
ובלשונם זיל בפרק טי שמתו בנمرا רבי יהודה אומר אצטמא
חכבה דרב נחמן. ופי העורך נחחים השבר שנשבר כלומר עלתה
לו ארכוח ומרפא. ותאמר טפל, ואולם אתם טפלין שקר (איוב
י"ג) הרצון בו בדברי המתרגם מהברית שקר. וכן טפלו עלי שקר
זדים (תלי' קי"ט). ותטפל על עוני (איוב י"ד). ותאמר ספח,
תחת חROL יספחו (שם ל') הרצון בו יתחבדו בדברי המתרגם
תחות היני מתחבריםין. וכמו זה ספחני נא אל אחת הכהנות (שםואל
א' ב'). ונספחו על בית יעקב (ישעיה י"ז) זולתם. ותאמר צפה,
צפה עורם על עצם (aicah ד') הרצון בו דבק. ותרגומו אדק
משכיהון על גרמיון. ותרגום ולשוני מדבק מלקווי אדק למוריינி.
ובלשן רוזל שניים אדוקים בטופס ושניים אדוקים בתורף פ'
אדוקים דבקים. ותאמר ערה. וקיד ערה מגן (ישעיה כ"ב) הרצון

בו כדברי המתרגם ועל שוראו דבקו תריסין. ובלשון ר' בפרק אילו טריפות בנמר' נטלה הכבד נתדרדרה הכבדר ומעורה בטרפישין מהו, ופי' העורך מעורה דבוקה, ומזה פ' ר' ב' במער איש ולויות סכיב. והוא אמרם בפרק החזיאו לו בנמר' מי שנintel מאין במער איש ולויות אמר רבא כד רב שילא כאיש המעורה בליה שלו כלומר כאיש הדלק באשתו פה כנגד פה. ותאמיר רפק, מתרפקת על דודח (שיר ח') פירושו בו מתחברת נגזר מלשון ערבו שקורין 'לחבר רפק' ולחבורא רפק"א. ותאמיר תהה, והם תכו לרגלך (רב' לר' נ') פירושו בו לפ' מקומו נתחברו. ותאמיר ספק, בהרhti הסתופף בבית אלהי (תל' פ"ד) הרצון בו הדריך כרבורי המתרגם בחירות לאדרבא. ואפשר שהחיהحملת מה שתרגםין וכח תדרקין עם נערותי והכא תתוספן עם עולמתי. ונלווה הנגר עלייכם ויתוספונ.

באנו ונלווה אל יי' ויתוספונ.

דבר האיחל על הדבר והאמירה תאמיר לאחד ועשרים פנים. תאמיר דבר, ואין דבר אליו דבר (איוב ב'). נכבדות מדנבר בך (תל' פ"ז), ותאמיר אמר אין אמר ואין דברים (שם י"ט). כה אמר יי' (שמות י"א). ותאמיר מלאה, אין מלא בלבוני (תל' קל"ט). מי ימלל גבירות יי' (תל' ק"ו) תרגום יודבר וממל. ומזה קול המלא (יחסאל א') כמו מלא וזהו א' נוספת ויא' שרשו המלא. ותאמיר שיח, ישא בשיחי משכבי (איוב ז'). יישחו ביישבי שער (תל' ס"ט). במעשי ידין אשוחה (תל' קט' ס') הרצון בהם הדבר. ותאמיר נאם, וינאטו נאם (ירמיה כ"ג), נאם יי' (בראש' כ"ב) הרצון בהם הדבר. ומזה אקרו מסיר שפה לנאמנים (איוב י"ב) הרצון בו לאותם שיש להם ידיעה בחכמת הדבר ווחילצה וממהרים לדבר צחות. ותאמיר ניב, ניב שפטים (ישעה נ"ט) ר' ב' דבר שפטים כדברי המתרגם מטלל ספונ. ובן מזה ניב חכמה (משל י'). ותירוש ינובב בתלות (ונכראה ט'). ונקרא הדבר בוה הלשון מצד היותו פרי הלשון מתרגום פרי כל יעשון ניב לא יעבד. ותאמיר הגה, והגה מפוז יצא (איוב ל"ז), והגניתי בכל פעלך (תל' ע"ט) הרצון בהם הדבר. ותאמיר פתגמ. ונשמע פתגמ המלא

(אסתור א') תרנו' דבר פתגם. ותאמר פי על פי ה' יתנו' (במדבר ט') הרצון בו דברו נגזר מן מה, וכמותו איה אפוא פיך (שופ' ט) ות"ז אין אנון פתגמך, ותאמר עדרים, האזינה עדי' (במדבר כ' ב') הרצון בו אמיתי. וכמותו ועדיכם אתכונן (איוב ל' ב') ר' ל' דבריכם. ואמרו שהמללה גנורתמן עדיו לבלים (תל"י ל' ב') אשר הרצון בו פיו. ותאמר רוח, ובrhoח שפטוי ימתה רשע (ישע' י"א) פירשו בו בדבר שפטוי כי הדבר יצא מהפה בהבל רוח ובן ת"ז ובטייר. וכן תרנו' רוחו כנהל שופף (ישעיה ל') ומטריה כנהל מגברה. ו"ט מזה לרוחתי לשועתי (אייכה נ') ור' אל תעלם אונך לדברי ולזעתקי. וכן פירשו מזה והריחו ביראת יי' (ישעיה י"א). ותאמר להם, ולהן הרבה יגעת בשור (קהלת י' ב') פירשו בו דבר הרבה. אהרגנו' שפטוי קמי והגינויים שפוען קטין עלי. ולהגהונן ותאמר לחש, יחד עלי יתלחשו כל שנאי (תל"י ט' א') הרצון בו הדברו החשי' כדברי המתרגן' כחדא עלי מטלין בחשיין. ותאמ' נגע, יום יביע אמר (תל"ים י"ט). אביעה חידות (שם ע' ח'). תבענה שפטוי תhalb' (שם ק' ט') הרצון בהם הדברו. ואמרו שנאי' הדברו בזוז הלשון מצד היוטו יצא מהפה בתמים מהמקור נגזר מן נחל נובע וצמאן למבעי מים. ותאמר יפת, ויפח חמס (תל"י כ' ב') הרצון בו מדבר כדברי המתרגן וממלל חטופה. וכמותו יפה' כובים (משל' ו') ותרנו' המתרגן' ודומו' כדברותא. ותרנו' יביע אמר ודומו' מימרא. ותאמר יטף, אטף לך ליזין ולשכר (מיכ' ב'), והטף אל דרום (יחזקאל כ' א'). אל תטיפו יטיפון (מיכ' ב'). פירושים לשון דברו ונגזר הלשון מן יטפו ההרים עסם. ותאמר זיה, בן זיה גוים רביהם (ישעיה נ' ב') ואמרו שהרצון בו ידבר, ונשתמשו בזאת הטלה בלשון דברו וטפטוף כתמו' שנשתמשו במלת נטה', אמן המתרגן אמר בו בן יברוד עטמיין סגיאין. ותאמר לחש, רחש לבי דבר טוב (תל"ים מ' ח'). פירשו הטלה לשון דברו. ובלשון רזיל שפטותיהם של צדיקים כיון שאמורים הילכה מפיהם שפטותיהם מרחשות עמהם בcker, ותרנו' כי עבדיו מטלחים ארום עבדותי מרוחשי'. ותאמר דרבב, דובב שפטוי ישנים

(שיר ז) פירשו המלה לשון דברו וכן כל לשון דבר מזה העניין. ותאמר מבטא, מבטא שפתיה ובמדבר ל' ר' ל' דבר שפתיה, וכן מזה לנטא בשפטים (ויקרא ח) לכל אשר ינטא האדים (שם), וכן מזה בתורת ה' א' באלו' פ' יש בוטה כמדוקות חרב (משל' י'ב), ותאמר ארשת, ואראשת שפתיו (תל'ם כ'ג) פירשו בו מבטא שפתיו.

דבר הא' הל כמו על עניין כך וכך תאמר לשני פנים. תאמר דבר, על דבר הצפודעים (שפטות ח). על דבר הכהף (ברא' ט'ג) כמו כמו על עניין הצפודעים על עניין הכהף, ותאמר אודות, על אודות הבאר אשר חפרו (ברואשית כ'ז). על אודות האשא הכשית (במדבר י'ב) כמו על דבר כך וכך.

דבר הא' הל על המדבר תאמר לשני פנים. המדבר הנדול (דברים א'). אמרו מדבר מני (שפטות י'ט). המדבר הנדול (דברים א'). אמרו כי הוראת מדבר מקום שוטט בלתי נושא ונעבר. וכן נקרא ג'ב מדבר למקום מרעה הבהרות בגנו על פני דרך את המדבר (שפטואל ב' ט'). ותאמר ערבה, ציה וערבה (יומית ב') פירשו בו כמו מדבר. וכן שמשתי ערבה ביתו (איוב ל'ט) ורבים כמותם.

דבר הא' הל על הדוברות תאמר לשני פנים. תאמר דוברות, אשיטם דברות בים (מלכים א' ה'). ואמרו שם קורות נדולות קשורין אותם בראשיהם ומנהיגים אותם בים. ומפני שהמנהיגים אותם נקראים דוברות מתרגס וינגן ודברה. ותאמר רפסdot, ונביבם לך רפסdot על ים יפו (ד'ה ב' ב') הרצון בו כמו דברות ותרגומו ונטיבון לך תרגסין. וכן תרנו אשיטם דוברות בים תרגסין בימה.

דחה הא' הל על הדחיה תאמיר לארכעה פנים. תאמר דחה, דחה דחיתני (תל'י ק"ח). גדר הדחיה (שם ס'ב). ותאמ' דחף, והמן נדחף (אסטר ו'). יצדנו למחפות (תל'י ק'ט) הרצון כהם הדחיה. ותאמר הדף, יינש ניחוי להדרפה (מלכים ב' ד') הרצון בוכדרי המתרגם למידחה. וכן הדרפיתך טמצעך (ישע' ג'ב).

וחות רשעים יהרף (משל י') ווולתם. ותאמר סחף, מטר מחר (משל ב' ח'). מדרע' נסחף אכזריך (ירטיה מ') הרצון בחרם הדלה והחריפה. תרגנו' וחות רשעים יהרף. וקנינא דרישיעא נסחוף, וחטן נדחף והטן אסתחף. ברעטו' ידהה רשע בבישותיה.

אסתחף רשייעא.

די' הא'ה'ל על הספק תאמר לששה פנים. תאמר די' ודי' חלב עזים (משל ב' ג'). וחתלאכה היתה דים (שמות ל' ג). ותאמ' ספק, במלאות ספקו ישר לו (איוב כ'). אם ישפק עפר שטרון ספק, במלכים א' ב'). תרגנו' ודי' חלב עזים להחטך וספקנא דחלב עזוי (מלכים י' ב'). ותאמ' מסת, מסת נדכת ייך (דברים י' ג). תרגום די' למטלתך. ותאמ' מסת, מסת נדכת ייך (דברים י' ג). תרגום די' מהסרו' במת חוסרונה. ותאמ' הון לא אמרו' הון פירשו' בו די' ומספיק ותרגומו דלא אמרין מיסטא. ותאמ' רב, ורב מהיות קלות אליהם (שמות ט'). רב עתה חרף ייך (שמואל ב' כ' ד'). רב לכם בני לוי (במדבר י' ג) הרצון בהם כטו די'. ותאמ' רב, אם את כל דני הים יאספ' להם ומצא להם שם (שם י' א'). ואל ארץ גלעד ולכונן אביהם ולא ימצע' להם (זכריה י'). ולא מצאו' להם

בן (שופטים כ' א) הרצון בהם הספק.

دلגן הא'ה'ל על הדלוג תאמר לעשרה פנים. תאמר דלגן אז יdlg נאיל פsch (ישעה ל' ח). מdlg על החרים (שיר ב'). ותאמ' רקה, הרים רקו' כאלים (תל'ם ק' ד). ושעריהם ריקדו' שם (ישעה י' ג). וירקדים כטו עגלו (תל'ם ב' ט) הרצון בו מdlg. וטמננו' ותאמ' קפוץ, מקפוץ על הגבעות (שיר ב') הרצון בו מdlg. וככל יקפאן (איוב כ' ג). ותרגום עלי'ראשי הרים ריקדו' על ראשי טורי'א מקפוץ, ומרכבה טרקה ווּתיכין מקפוץ. ותאמ' זנק טן הבשן (דברים ל' ג) הרצון בו יdlg. ותאמ' נתר לנתר בחן על הארץ (ויקרא י' א) הרצון בו לדגן. כתרגומו

מכסה האهل

دلגן-קפוץ החבד הוא הדלוג אינו בנסיבות כמו קפוץ וכן בדבורי רוז'ל זקנה קפיצה עלי'ו' כלומר גמהרה לבא. ותאמ' סלעם, שם סלעם איננו המדרגה אך חכלי אשר בו המדרגות נמצאות (לייטער).

לקפצא בחון. וממנו ויתר מטקומו (איוב ל'ז) ותרגומו ויטפו מן אתרה. ותרנו' וילדיים יוקדון ורוביתן טפוזן. מרקי ומשחק מטפו ומשבח. ותאמיר פשת. ופסח יי' על הפתח (שםות י'ב). פירשו בו מדרגן. וכן פוזו ומכרכר (شمואל ב' ח) פירשו בו מדרגן וכן פוזו. פוזו ומכרכר (שםואל ב' ח) פירשו בו מדרגן וכן תי' מרקה. וכן במקומו בר"ה מרקי וי"ט מפוז מתחזק. וכן ויפזו זרועי ידיים. ותאמיר כרכר. ודוד מכרכר בכל עז (شمואל ב' ח). אמרו המפרשים שהרצון בו מדרגן. וכן מפוז ומכרכר (שם). והכפל לרוב הרקד אמן ית' מכרכר משבח. ותאמיר רצת, למה תרצzon הרם גבננים (תל"י ס"ז). פירשו בו כמו תרדון וי"ט לשון עיון ותולהת מלשון ערבי האומרים לעיון הדבר אל רצד כלומר למה אתם מעינים ומיהלים לכבוד אין הכבוד ב"א בחר והוא חר הבית. ותאמיר דחה. וסוט להר (נחות ג') פירשו בו כמו דולגן. וכן מדרחות אביריו (שופטים ה'). וי"ט כי דרישת הסום בכח הלכתו תקרא דירה.

دلף הא"ל על הטיפה תאמר לארכעה פנים. תאמר דלף. דלף טורד ביום סגניר (משל'י כ"ז) ר"ל טיפה. ובלשון ר"ל נוטני כל' תחת הדלף בשבת ר"ל טיפה. ותאמיר رسיסים, קוצותי رسיסי לילה (שיר ה) ר"ל טיפוי. כתרגומו כגבך דעתיכת גזרותי מלין טיפוי טרא דנחתין כלילא. ותאמיר אנליים. או טי הוליך אנלי טל (איוב ל'ח) הרצון בו טיפוי החל כד"ה או מאן אוליך رسיסי טלא. ותאמיר מה כמר טרי פירשו בו

כטיפה הנזולת מן הדרי כתרגומו כטיפה מדרול. דם הא"ל על הדם תאמיר לשני פנים. תאמיר דם. אל תשפכו דם (בראשית ל'ז). ותאמיר נצח. ויז' נצח על בגדי יישעה ס"ג). פירשו בו דם. נקרא בן מצד היותו חזק האדם וחיו.

doneg הא"ל על השעה תאמיר לשני פנים. תאמיר דונגע כהמס דונגע מפני אש (תל"י ס"ח). ר"ל שעווה בדברי המתרוגים בשעתיא קדם נורא. ובלשון ר"ל לא בזות ולא בשעות. ותאמ'

נכאת, נכאת וצרי ולוט (בראשית ל"ז). מפרש בבראשית רבה נכאת שעotta ובין תרנמ הירושלמי שעotta.

זכר הא"ל על הרקירה תאמיר לשני פנים, תאמיר דקר, והבינו אליו את אשר דקרו (בריה י"ב), ומדקרים בחוצותיה (ירט"ג א). ותאמיר טען מטעני חרב (ישעה י"ד) הרzon בו מדויקי חרב. תרנו' ומדקרים בחוצותיה ומטעני' בשוקחא, ונשאו' בו אנשי' מדויקים גברין מטעני'.

דרב הא"ל על המדרגות תאמיר לשלה פנים. תאמיר מדרגה, ונפלו המדרגות (יחזקאל ל"ח), ותאמיר מעלות, ולא תעלה במעלות (שםות כ). נקראו בין פנוי שאדם עולה בהם. וכן ויעל במעלתיו וימד את סף השער (יחזק' ט). ובמעלות שבע יעלו בו (שם). ות"י וסליק בדרוגה ובדרוגין שבעה. ותאמ' סלם, והנה סלם מצב ארצה (בראשית כ"ח) פירשו' בו במו מדרגה.

דרך הא"ל על הדרכים תאמיר לשבעה פנים. תאמיר דורך, דרך המלך נלך (במדבר כ'). ותאמיר ארחה, לוועץ ארחה (תלים י"ט). אשר ארחותיהם עקשין (משל' ב') תרנו' דרך ארחה, ותאמיר נתיב, יפלס נתיב לאפו' ותלים ע"ח). בנויות לא ידעו אדריכם (ישעה מ"ב). מנע רגליך מנתיבותם (משל' א') הרzon בהם הדרכים, ותאמיר שביל, שביל' עולם וידמה י"ח). ושבילך בימים רבים (תלים ע"ז) תרנו' בנויות לא ידעו אדריכם בשביבין דלא אליפו אדריכינון, ותאמיר מסלה, בمسلה נעה (במדבר כ').

מכסה האهل

דרך כל אלה מורים על הקו המוליך מנוקודה לנוקודה אבל נתיב אינו דרך כל נך גטו דרך, ארוח היא לאי עית בעל ירעת שלמה דרך ורשוש רוח שהנחתו ראשונה על הרוחה. מסילה היא דרך גבורה והעד במסללה נעה (במדבר). משעול הנחתו על הדורך קולש הבלתי, מיוחד כ"א לגלים ורוכבי סוסים ורשוש שעול, כפ הרוג, גמר במשעול הכרמים המיוחד לרגלים ולא לעגלות טענות שלא יפסידו הכרמים. שם שביל הונח על הדורך היותר קולש וצר עד שאפילו' התולך ברגלו' ציריך לזמןם פסיעותיו (י"ש).

אות הדלה

๕๘

סלו סלו חמשלה (ישעיה ס"ב). והיתה מסלה (שם י"א). תרגום הטו מני ארוח אנטו לבא מיטילטא. ותאמר מעגל, מעגל צדיק תפלים (ישעיה כ"ט), כל מעגל טוב (משל' ב') הרzon בהם הדרוכים כדברי המתרגן ארחת צדקה שבילי שפיר. וכמוות פירושו רשות ליד מעגל (תל"י ק"ט). ותאמר משועל, במשועל הכרמים (כמדבר כ"ב) הרzon בו כדברי המתרגן בשביב ברטיא.

דרך הא"ל על פאת דרום תאמר לשולשה פנים. תאמר דרום, ים ודרום ירשה (דברים ל"ג). ותאמר ימין, צפון וימין אתה בראשם (תל"י פ"ט) פירשו בו דרום. ואמרו שנקרוא בן מפני שהוא ליטין האדם בעת שפנוי לטזורה. ובתוספת ת"ז אלהות מתימן יבא (חבקוק ג'). ותאמר נגב, עצפה ונגבנה (בראשית כ"ח). ואמרו שהודום נקרוא בן מצד להיות בפתח דרום חורב הרבח נגזר מלשון ארמי חרבו פני האדמה נגבו אפי אראעא. דשן הא"ל על הדשן תאמר לשולשה פנים. תאמר דשן, אל שפך הדשן (ויקרא ד'). ותאמר אפר, ואני עפר ואפר (בראשית י"ח) הרzon בו דשן. ותאמר עפר מעור שרפת החמתאת (כמדבר י"ט) ר"ל הדשן.

דרבן הא"ל על הדרבן תאמר לשולשה פנים. תאמר דרבנן, ולהציב הדרבן (שטוואל א' י"ט). דברי חכמים כדרובנות (קהלת י"ב). ואמרו שהוא מחת תקווע בראש מקל שודקرين בו הכתמות. ותאמר מתג, מתג לחמור (משל' ב') פירשו בו כמו דרבנן. ותאמר מלטה, במלטה הבקר (שופטים ד'). פירשו בו הדרבן נקרוא בן מפני שמלמד ומורה בו הבקר לחrouchן.

נשלמה אות הדלה.

אות הדה

הוֹן הַאִחָל עַל קְנִינִים המדויטים תאמיר לאחד عشر פנים. אמר הוֹן אם יתנו איש את כל הוֹן בינו (שיר ח'). כל הוֹן יקר ונעים (משל ב'). ותאמיר און, אך עשרתי מצאת און לי (חוושע יב') פירושו בו כמו הוֹן, וכן וידיו תשבנה אונו (איוב כ'), ומזה לפי המתרגם מה יתאונן אדם חי (אייח נ') מה מטען ישכח אינש דיחיב כל ימי חיוה, ותאמיר הטען, וכי אהב בחטוף (קהלת ח') פירושו בו כמו הוֹן, וכן תרגומו ומין דרכים למכנש מטען, וכן פירושו טוב מעט לזריק מהטוף רשיים רבים (תלי' ל"ז), כל ההטוף הזה אשר הכננו (ד"ה א' כ"ט), ותאמיר הות, יען בהותו (תלי' נב') פירושו בו מטען כתרגומו עישן במתוניה, וכמו זה והות רשיים ידהף (משל י') ותרגומו וקנינה דרישיע נסחוף. ותרנו, הוֹן עשיר קריית עוז קנינה דעתירא; ותאמיר בצע, שונאי בצע (שותות יח') ר"ל מטען בדברי המתרנו מטען, וכן אל אל בצע (תלי' קי"ט), הוי בצע בצע (חבקוק ב') וכן תרגומין לא לוט מטען אנשי מטען, ותאמיר היל, וחילם לאדורן כל הארץ (אייח ד') ר"ל מטעןם בדברי המתרגם וטען יקירהון קדם רבנן כל ארעה. וכן ואת כל חילם ואת כל טעם (בראשית ל"ד). חילך ואוצרותיך לבז אתן (ירמיה ט') זולתם. ותאמיר נכסים בנכסים רבים שנבו אל אהליך (חוושע כב') תרנו ושהפ צמים חילם ויבזוזן ליסטים נכסיהון. והחרמתי לך בצעם ותנמרן קדם יי' נכסיהון. כל ההטוף הזה אשר הכננו כל נכסין סגיאין דאתקנית. ובארמית הן לענש נכסין (עוזא ז'). ותאמיר רכוש, ואת כל הרכוש (במדבר י"ו). והרכש קח לך (בראשית י"ד). אמרו המפרשים כי מלת רכוש ומלה נכסין כוללות כלטען וקנין האדם הזוחב והכסף ומקנה הכמה וכל המטלטלים. ותאמיר

מأد, ובכל מأدך (דברים י). רחצון בו מטונך כתרכזתו בכל נכסך. ותאמר שוע, הירק שוע לא בצד (איוב ל"ז) פירושו בו מטונך. ואמרו שהלשון נגזר מן ולא נגזר שוע (איוב ל"ד). ותאמר כבודה, ואת הכבודה לפניהם (שופטים י"ח). מקנה קניין עבורה.

היה הא"ל על ההוויה תאמר לשני פנים. תאמר היה, הוא היה גבר ציד (בראשית י'). אני אהיה לו לאב (שמואל ב' ז). ותאמר הויה, אתה הו להם לטך (נחmittah ו') פירושו בו כמו היה. וכן הו נגיד לאחיך (בראשית כ"ז).

הlek הא"ל על ההליכה תאמר לשולשה פנים. תאמר הלך, הלך בדרך למרוחק (משל י). כתוב רבינו מנחים בן שלמה ע"ה כי מלת היליכה תאמר על הרוב להעתק האדם או הבעל ח'י טמוקים לטוקים. וילכו שניהם ייחדו (בראשית כ"ב), וילך אברם (בראשית י"ב). הלך ונסוע (שם). ופעמים תאמר להתנוועות הגנוף והעתקון טמוקום לטוקום אעפ"י שאין בעל ח'. והטמים היו הלוך וחסור (בראשית ז). ופעם להתפשות עניין, קולה בנהש ילק (ירמיה ט"ז). מפיו לפידים יהלנו (איוב מ"א). ופעם תאמר להסתלקות השגחת י", אלך אשובה אל מקומי (חוושע ח'). ופעם תאמר להטישכת האדם לאיזו מדחה. הלך עקשות פה (משל י). ופעם תאמר על הנעת שכל האדם להתעורר לאיזה דבר ולהזדרז בו. לכנו נרננה לי"י (תלי"צ"ה). לכנו חזז מפעלות אללים (שם פ"ז). וכן מזה לך אל נמלחה עצל (משל י). כלומר הזדרז להגע שככל לחתובן בעניין הנטה ולואות דרכיה עד שתקנה לעצמן זריזות וחריצות ממה שתראה בעניינה. ותאמר אזל, הלחים אזל

מכסה האהֶל

הlek מונח על פעל היליכה אבל אזל הנחטו ביחוד על ההולך באופן הפרידה שילך דבר מן דבר כמו כי אולת יד (דברים ל"ב) יד לשונך שהלכו מתחתיו ממנו. ושם אזל נגזר מן זל מלשון גליה שגול' הדבר ולא נשאר במקומו. ותאמר שבק אין עניינו לזה רק הונח על קול החווית כמו דוב שוק.

טכליינו (שםואל א' ט). אゾלו מים מנויים (איוב י"ד). ואזול לו או יתחלל (טשלוי ב') תרגום וילך ואזול. ותאמר שקק, בעיר ישקו (ויאל ב'). כמשק נבאים שקק בו (ישעה ל"ג). פירשומ לשון הליכה נגזר מן שוק. וכן מזה ישתקשoon ברחבות (נחום ב').

הם הא"ל על כינוי הנסתורים תאמיר לשנים פנים. תאמיר הם, הם יצאו את העיר (בראשית מ"ד). ותהי להם הלבנה לאבן (בראשית י"א), ותאמיר מeo, וזרח משער למו (דברי ל"ט) כמו להם.

הן הא"ל הוראת החראות תאמיר לשני פנים. תאמיר הנה, והנה אנבי עטף (בראשית כ"ח). הנהו אתנו לך (ירמיה נ'). ותאמיר שמה נגזר ותהיינו לעלות החרה (דברים א') כלומר אמרותם הנהו. וית ותהיינו ותאבו נלקח מטלת הין כלומר אמרותם הין. ודונש בן לברט פירשו לפיי ענינו כמו ותאיינו, ותאמיר הא, הא לכט זרע (בראשית מ"ז) כמו הנה. וכן אני הא דרכך בראש נתתי (יחזקאל י"ז) ותרומות הנה הא.

הן הא"ל הוראת קיוב המקום תאמיר לששה פנים. תאמיר הנה, לא אתם שלחכם. אותי הנה (בראשית מ"ח). והורדתם את אבי הנה (ששת). ותאמיר פה, ואתה פה עמור עטדי (דבר' ה'), עד פה תבא (איוב ל"ח) הרען בהם כמו הנה, ותאמיר הולם, מי הביאך הולם (שופטים י"ח) כמו הנה, וכן אל תקרב הולם (שם י'). ותאמיר כה, נלכה עד כה (בראשית כ"ב). פירשו בו כמו הנה, וכן שם כה (בראשית ל"א). כדרך יום כה וכדרך יום כה (במדבר י"א). ותאמיר זה, שבנו נא בזה (במדבר כ"ב). מזה אחד ומזה אחד (שםות י"ט) הרען בהם כמו הנה, ותאמיר אני, ולא יצא שם אני ואנה (מלחים א' ב'). פירשו בו כמו הנה והנה בתרגומו ולא תפוק מתמן לנא ולכא.

הרר הא"ל על ההרים תאמיר לארכעה פנים. תאמיר הר, והדר סיני עשן כלו (שםות י"ט). העמדת להורי עז (תל"י ל'). ותאמיר נבע, נבע בנימן (מלחים א' ט"ז). נבעת הערלות ויושע

ה). גבעת שאול (שםוא' א' ט"ו) אמרו כי הרצון בהם כטין חרדים אבל אינה הנכעה נבואה במו הדר. וთאמ' פסנה עליה ראש הפנסנה (דברים נ') הרצון בו במו נבואה, ותאמ' רכשים, וחרכים לבקעה (ישועה ט), פירושו בו החרדים הנכוויים. ננוו מן מרכשי איש כתלי ל"א). שר"ל מנגאות בני האדם ונגהותם והמתרגן אמר בו בית גדורין, ובלשון רז"ל בסוף גמרא פרוק כל גנות דריש מרים נידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין. ופירוש העורך בנוין ה' מטבחים, גבושיםות שבקרקע נבואה ה' מטבחים וחסיף בנוין ה' מטבחים, ופי' גבושיםות כטין תל והר קטן ממאטרם ז"ל בפרק כלל גדול אמר בשבת בנט' אבות מלאכות אמר רב שששת היהת לו גבושיםית ונטהה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש.

הרוג הא"ל על ההרינה תאמ' לארבעה פנים. תאמ' הרוג מכת הרב והרב ואבדן (אסתר ט'). כי הרוג שאל את כהני י"י (שםואל א' ב"ב). ותאמ' קטל מהר עשו מקטול (עובדיה א'). אם תקטל אלה רשות (תלי קל"ט). הן יקטלני לוiah (איוב י"ג) הרצון בהם הרוג. ותאמ' רצחת ברצח בעצמותי (תלי ט"ב). ורצה גואל הדם (במדבר ל"ח) הרצון בהם ההרינה. ותאמ' חלל, ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי (ירמיה ט) הרצון בו בדברי המתרגן קטילני כנישטא דעתך. וכן אתה אדם ולא אל ביד מחללך (יוחנן כ"ח). מחללי הרב (שם ל"ב).

מטרתי חלל בלב ימים (שם כ"ח). הרה הא"ל על הרינו תאמ' לשלה פנים. תאמ' הרינו ויתן י"י לה הרינו רוות ד'). והריה וילדת בן (שפיטים י"ג). ותאמ' זרע, ונקתה ונזרעה זרע (במדבר ה) פירושו לשון הרינו. וכן אשה כי תזריע ויקרא "ב" כשתהר. ותאמ'

מכפה האהֶל

הרוג נקרא אף המוצאה להרוג אפילו שהוא עצמו אינו עושה המעשה כאשר אמר נתן הנכיה לדוד ואותו הרוגת חבר בני עמנון (שםואל ב') גואלי שם רצח הונח על הרינה ברمية וצרית ותו מה שאמר באחאב הרצתה וגם ירשת קטל מלשון ארמית.

עַבְרִי, שָׁוֹרוּ עַבְרִי וְלֹא יָגַע (איוב כ"א). וּבְלָשׁוֹנָם זֶל פָּרָה
מְעוּבָרָת רְלֵל הָרָה.

נִשְׁלָמָה אֹתְהָהָא

אות הָהָא

וְזֶה הא"הָל על האונקליות תאמֶר לשני פנים. תאמֶר ווֹים, ווֹי
העטודים (שמות כ"ז), פִּירְשׂוּ בּוֹ אָונְקָלִיּוֹת כְּמַיִן וּוֹיִם נְתוּנִים
בְּעַמּוֹדִים לְהַפְשִׁיט שֵׁם הַקְרָבָנוֹת. וְתָאַמֵּר שְׁפָטִים, וְהַשְּׁפָטִים
טְפֵח אֲחָדר (יְחֻקָּאָל מְ). פִּירְשׂוּ בּוֹ גַּכְּ אָונְקָלִיּוֹת תּוֹלִים כְּמַיִן
הַקְרָבָנוֹת לְהַפְשִׁיטָם, וְתִי וְעַנְקָלִין נְפָקִין פְּשָׁחָח קְבִיעָן בְּעַמּוֹדִי
בֵּית מִתְבְּחִיאָ

נִשְׁלָמָה אֹתְהָהָוּ

אות הָזָוִין

זֶבֶח הָא"הָל על הזביחה תאמֶר לשני פנים. תאמֶר זְבַת, וְזְבַת
יעַקְבּ זְבַח בָּהָר (בראשית ל"א). אֲשֶׁר תָּזְבַּח בְּעָרְבָּ (דְּבָרִי
י"ז). וְתָאַמֵּר טְבַח, וְטְבַח טְבַח וְהַכֵּן (בראשית מ"ט). יוּבָל לְטְבַח
(ירמיה י"א) הַרְצָוָן כְּהֵם הַזְבִּיחָה.

זֶבֶח הָא"הָל על המזבח תאמֶר לְשָׁלְשָׁה פָּנִים. תאמֶר מְזַבְּחָת,
וְזה אֲשֶׁר תַּעֲשֵׂה עַל המזבח (שמות כ"ט). וְאֵם מְזַבְּחָת
אֲכְנִים תַּعֲשֵׂה לִי (שמות כ"ז). וְתָאַמֵּר בְּמַתָּה, וַיַּלְךְ הַמֶּלֶךְ גְּבֻעָה
לְזַבְחָ שֵׁם כֵּי הִיא הַבְּמַתָּה הַגְּדוֹלָה (מְלָכִים א' ג'). רְלֵל המזבח
הַגְּדוֹלָה. וְאָמַרְדוּ שַׁחֲוָא מְזַבְּחָת הַנְּחַשָּׁת שַׁעֲשָׂה טְשָׁה. וּבַן בְּרָכִי
הַיִּמִּים וַיַּעַל שְׁלָמָה שֵׁם עַל מְזַבְּחָת הַנְּחַשָּׁת לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר לְאוֹתָל

מוועד ויעל עליו עולות אלך. ותאמיר אריאל, ומאהראיאל ולטעלעה הקרןנות ארביע (יוחקאל ט"ג) פירשו בו מזבח. וידמה כי לך נקרא המזבח אריאל לעניין שארוזל כי האש הקדומה שירדה מן השמים הייתה רובעתנו כארוי. והיא מלה מרכיבת מארי ומאל. וככבר נחפה האלף בה"א ונגנערעה היוזד כנונן וההראל ארכבע אמות (שם).

זהב הא"הַל על הזהב תאמיר לשבעה פנים. תאמיר זהבי זהב וכקסף (שמות כ"ה). ומה אמרו בתמורה ז"נ בצד"ק שעיר זהב (ויקרא י"ט) כמו זהוב. וכן נכל' נחשת מצחב (עוזרא ח) כמו זהוב. והעתיק הערב אשר שם הזהב אצחוב. ותאמיר בצער. ושית על עפר בצד (איוב כ"ב) פירשו בו הזהב. וכן והיה שדי בצריך (שם). ותאמיר חרוץ, וחוץ כתיש חוצות (זכריה ט) ריל' זהב בדברי המתרגם ודרבא ספין שוקין. וכן בירוק חרוץ (תלי ט"ח). ירעד חרוץ עלי טיש (איוב ט"א). ותאמיר פז, אוקיר אנויש מפו (ישעיה י"ג). המסלאים בפז (איicha ד) חרוץון בהם הזהב. בדברי המתרגם אהביב דחליל, מדרבא לדבב טב. וכן תשית לראשו עתרת פז (תלי כ"א). ומפני רב (שם י"ט). ומה פירשו יפזו זרעי ידי (בראשית מ"ט). ותאמיר כתם, נצבה שלג ליטינך בכתם אופיר (תלי ט"ה) אמרו שהרצון בו הזהב. ותרגומו באוכരיוון דמן אופיר. ותרגנו ומפני רב וממן אוכריוון סגיא. ותאמיר סגיא, לא יתן סגיא תחתיה (איוב כ"ח) פירשו בו הזהב הטוב והנקוי ותרגומו דהוב סגיא חילופיה. ותאמיר דהוב. שבתת מדרהבה (ישעיה י"ד). פירשווה מתרגום זהב דהבא, וריל' שבתת העיר שהיתה נובה הזהב.

זה הא"הַל על הודעת דבר הנמצא תאמיר לשלה פנים. תאמיר

מכסה האהָל

זה יאמר לוכר כמו זה יממן זזה לנקייה כמו ולשפתה מה זה עשוה (קהלת ב). הלו מלה רומות ללבך רוחך לוכר לנכחנה כמו השוניות הלו הפלשתי הלאן.

זה, זה ינחתנו (בראשית ה'), ותאמר זו עם זו יצרתי לי (ישע' ט"ג). ותאמר לה הנער הלו (ונכירה ב'). ובתוספת הא, האיש חלזה (בראשית כ"ד), ותאמר ננה, ננה גבול (יחזקאל ט"ג) כתו זה דברי המתרבן דין תחומה.

זהם הא"ל על הזוחמא תאמר לשני פנים, תאמר זההמא, וזהטמו, וזהטמו חיתו לחם (איוב ל"ג). ר"ל תהשוכ נפשו המאל כלזוחטא, ובלשונם זיל להעביר את הזוחטא, בידים מזוחטות, ותאמ' חלאת, סיר אשר חלאתה בה (יחזקאל כ"ד). הרצון בו בדברי המתרגם לדוחומיתא ביה.

וזו הא"ל על חמוץות תאמר לשולשה פנים, תאמר מזווה, וכתחתם על מזות ביתך ובשעריך (דברים ו'), ותאמר ספים, הר' הcptור וידעשו הספרים (עתום ט') הרצון בו חמוץות, תרגום על מזות היכל יי' בסטר סיפה. ותאמ' איל, ואל איל תטירים (יחז' ט'). ואילו שתיים אמות (שם). אמרו שהרצוון בהם חמוץות, זון, הא"ל על חמוץון תאמד לחמשה פנים. תאמר מזון, ומזון לאכינו לדורך (בראשית ט"ה). ומזה פרישו רחוב הזונה (יהושע ו') ר"ל טוכרת מזון. ומזה הענין כתוב רבינו יעקב בן אלעזר סוסים מזונים (ירמיה ח'), וי"ט מן כל' זין והוא כתו מזונים. אמר נ"ת סוסין אגורייסין ופסי' הערוך סוסים שאינן בני תרבות מלשונם זיל כלב אגריאון וארי גומיראון, פסי' אגריאון בעלי סלבטקו גומיראון פסי' בהמה בעיר שאין לה אדרון, ותאמר ציד, ביום מכרכם ציד (נחמיה י"ט). צידה שלחה להם לשבעת תלי' ע"ח). ונעם צידה לא עשו להם (שמות י"ב) הרצון בהם חמוץון. ותאמר שאה שארה

מכסה האחל

זון ומזה פרישו רחוב הזונה. ההכס שדר' הכרדייל כוהה בין זונה, מנאפת וקדשה. הזנות והתנאוף מעשה אחד הוא אלא שהוא נקרא זנות בבחינת הולול בכבוד האב ווקרא נאות בבחינת הולול באחבות בעל. הקדשה היא המכופרת לכל עובד לאגורה כסף לא בן הזונה והמנאפת המבוקשות למלא רוע תשוקתן בלבד וזהב לא ייחפיצו בו. * זונה הא"ל על הזנות אמר לבי פנים תאמר זונה ותאמר נאות אלא שלשן נאות בלתי נופל רק אל אשת איש.

כוסותה (שםות כ"א) פירושו בו מזונה כתרגומו זיונה, ותאמיר טרפ, ותמן טרפ לביתה (טשל, ל"א). טרפ נתן ליראיו (תל"י ק"א). ויהי טרפ בכתי (טלאכי נ'). הרצון בהם המזון בדברי הטרוגן ויהבו מזונה, מזונה יחט לדחליו, ויהי פרנוט לדטמשין בכית מקדרשי. ותאמר חית, וחית כפירים תמלא (איוב ל"ח ר"ל מזונם כדברי הטרוגן ופרנסת דאריתא).

זמן האה"ל על הזמן תאמר לאחר עשר פנים. תאמר זמן, לכל זמן (קහלה ג'). וכזמןם בכל שנה ושנה (אסתר ט'). ותאמר עת, לא עת האסף המקנה (בראשית כ"ט). וקרוב לבוא עתה (ישעיה י"ד). ונתתי נשימים בעתם (ויקרא כ"ז). ותאמר מועד, בمعد שנת השמטה (דברים ל"א). וחיו לאתות ולמועדים (בראשית א') הרצון בהם כמו זמן, ותרגום היירושלמי במועד שנת השמטה באשון וכן תרגום לעת האסף המקנה לא אשון למכנים בעירא והעתיק הערב וחיו לאתות ולמועדים וכוננו לאיש ולאומנה ולאיים וסניין. ותאמר עונה, שארה כסותה ועונהה (שםות כ"א). פירושו המלה לשון זמן הרצון בו עת הקבוע לתשטייש. ובלשון רוזל עונה של תלמידי חכמים טערב שבת לערב שבת. עוד בלשונים רוזל המקדיש פירותיו עד שלא הגינו לעונת המעשרות, פ"י לעת זמן המעשרות. ומה פירושו מעונן ומוחש (דברים י"ח). ומעוננים לא יהיה לך (טיכה ה'). ואמרו רוזל מעונן זה האוחזו את העינים. רביעיקיבא אומר זה החשב העתים והשעות ואומר היום יפה לצתת היום יפה לך, ותאמר תורה, ובהגעה תר נורה (אסתר ב'). פירושו בו זמן כדברי הטרוגן וכד טפא זיטנא דרביכתא ורביכתא. ותאמר חלה, וחלה כאין ננדך (תל"ם ל"ט) פירושו בו זמני. ומה אמרו בהפוך מה חיל אני

מכסה האה"ל

זמן עת יאמר על שעה אחת ממועד הוא זמן קבוע כמו ויחר מן המועד אשר יעדו (שב' ח')vr אין מורה הזמן בעצמו אלא התכינה והסדרו דיא ארונונג אונדר דיע ריחעה ומוה בתגען תר אסתר אלס דיע ריחעה אין זיע קאמ. זמן חוא עת הרוחק לבוא. מדין אין מורה הזמן אך הוא תאר הפעל.

(תל"ם ל"ט). ותאמיר צבא, כל ימי צבא איחיל (איוב י"ד) הרצון בו זמני. וכן כי מלאה צבאה (ישועה ט') זמנה, ותאמיר די מד' דברי בו (ירמיה ל"א). ויהי מדי צאתם (שיטואל א' י"ח), מדי עברו יקח אתכם (ישועה כ"ח). פירושו בהם עת וזמן בדמתרגטן"כ בollowon בעידן. ותאמיר כסא, ליום הכנסת יבוא ביתו (טשל' ז') פירושו בו זמן. וכן בכשה ליום חנינו (תל"י פ"א) בה"א תמותת האל"ף. ותאמיר כלח, תבא בכלח אליו קבר (איוב ח') פירושו בו עת זמן. והרטז בו לעת חזקה והperf זה למה תמות בלא עתק. וכמהו, אמרו עלייתו אבד כלח (איוב ל'). ואزو"ל בכלח בגנטראיא ששים. אמתם המתרגנס תרגם תבא בכלח תעיל בשלומות שניין בכוכא לבית קבורתא. וכן תרגם עלייתו אבד כלח עלייהון החודב כוך. ובלשון רוז"ל בפרק א' במשקין אין חופרין כוכין וקברות בטועה, גمرا מאי כוכין אמר רב יהודה כוכין בחפירה וקברות בכינוי. ובראשית דרכה אמרו תבא בכלח תבואה ברך לכלוכיות אליו קבר פ' כמו לחלוות. ותאמיר יום, והיה ביום החוא שרש יש' ישועה י"א) פירשנו בו כמו בעת החוא. וכן יום עצקתי בלילה ננדך לתלים פ"ח). ביום הפטרי כל בכור (במדבר ג'), וחורה אף בויום החוא (דברים י"ז) וזולתם.

זkan הא"ל על חזקה תאמר לששח פנים. תאמיר זקנה, ועוד זקנה אני הוא (ישועה ט"ז). ואברהם זkan (בראשית כ"ד), ותאמיר שיבת, גם שיבת זורקה בו (חושע ז'). זקנת' ושבתי (שיטואל א' י"ב). גם שב גם ישיש בנו (איוב ט"ז). אמרו כי השבה הוא יותר מהחזקה ומורה עליו אמרו זקנת' ושבתי. ואزو"ל בן ששים לזקנה בן שכעים לשבה. ותאמיר בלת, אחריו בלתי (בראשית י"ח). פירושו בו זקנותי נגזר מן לא בלו שלמותיכם.

מכסה הדאלל

זkan קטן מכלם ואחר חזקה תבא השבה כמו זקנת' ושבתי. וישיש גדול מכלם כמו גם שב גם ישיש בנו (איוב ט"ז י"א) כי בעל חותם תכנית הניתן היסוד אצל שמות הנרדפים: שני עניינים אשר יבואו יחדיו במאמר האחרון גדול. ותאמיר בלת במחילה כבונו שגה כי שרווא בללה וועלקען ואינו מורה חזקה בעצמה אך הושאל על חזקה.

⁵

וממנו לבלה נאים ייחזקאל כ"ג, ותאמיר ישן, ונושנתם בארץ (דברים ד'), נושנתה היא ני��רא י"ג, ואכלתם ישן נושן (שם כ"ו). חדשים גם ישנים (שיר ז'). ותאמיר עתק, עתקה בכל צוררי תלים ו') פירושו בו נתישנה מתרנום נושנתה היא עתיקה היא. ותאמיר ישיש, ז肯 ויישש דר"ה ב' ל"ו). גם שב גם ישיש בנו (איוב ט"ט). בישישים חכמה (איוב י"ב). אמרו שנקרא בן הז肯 ישיש לפי שעומד הישות בו זמן הרבה.

זרע הא"ל הזרע תאמיר לשני פנים. תאמיר זרען, בזרען נטויה (שמות ו'). כי זרעות רשותם תשברנה (תלים ל"ג). ותאמיר אמת, אמת בעך (ירטיה נ"א) פירושו בו זרע בעך, כלומר שהיית מבצעת אחרים בזרע ובחזקת זרעת בעך כל מתרן בזרע בתרה שמדת ובכעת ירושלם בן מדד לך האל ית'. זרע הא"ל כללות צאצאי מייע האדם תאמיר לשני פנים. תאמיר זרע, והיה זרען בעפר הארץ (בראשית כ"ח). ותאמיר מני וממי יהודה יצאו (ישעה מ"ח). הרצון בו בדברי המתרנס ומורעת יהודיה נפקו.

זרק הא"ל על המזוקות תאמיר לאربעה פנים. תאמיר מזרק, מזרקי כסף (במדבר ז'). ויעיו ומזרקתיו (שמות כ"ג). ותאמיר אגנות, וישם באגנת (שמות כ"ד) הרצון בו בדברי המתרנס ושוי במזוקיא. ותאמיר ספל, בספל אדריהם (שופטים ה') תרונות ירושלמי וישם באגנות בספליים. ותאמיר כפורות, כפורי זהב (עוזרא א'). הרצון בהם המזוקות לדעת רזיל והוא אמרם זdem הסכין במא מקנה בשפת מזרק ברכתי בכפורי זהב. פ' נקראו בן המזוקות מפני שטמקנה בהם הסכין מן הדם מלשון מכפר ליה בבליתא דפרטא פ' מקנה. והמפרשים פירשו כפורי זהב כמו כפות ורבינו סעדיה פ' כפורי רדודי טסין של זהב.

מכסה האهل

* זרץ האهل על פאת זירתה המשמש תאמיר לשולש פנים. תאמיר מורת ותאמיר מוצאה כי לא ממוצא וממערב ותאמיר קדם.

אות החרית

חבות הא"הַל על המחבת תאמר לשני פנים. תאמר מחבת, ואם
מנחה על המחבת (ויקרא ב'). ותאמר משורת, ותקח את
המשורת (שמואל ב' י"ג). תרגום מחבת משורתא.
חנוך הא"הַל על החנינה תאמר לאربעה פנים. תאמר חנוך,
וחננות אותם אבנט (שמות כ"ט). חנוך חרבק, על ירך
גבור (תל"ם ט"ח). ותאמר אזהר, ואתה תאזר מתניך (ירמיה א'),
נאזר בגבורה (תל"ם ס"ה). ותאמר אפה, ואפדת לו בחשב האפר
(שמות כ"ט) פירשו בו וחננות. וכן ויאפָד לו בו (ויקרא חט').
ותאמר שנים, ויישנס מתניין (מלכים י"ט). הרוץן בו וייחנו ות"
וירוץ חרציה. ותרגום וחננות אותם אבנט וירוץ יתחנן המתינוין.
חדך הא"הַל על החודך והחשזה תאמר לשמנה פנים. תאמר
חדך, לטען טבח חודהה (יחזקאל כ"א). חרב הוחדרת
ונם מרוטה (שם). וישם פי כחרב חדה (ישעיה ט"ט). וכבלשון
רו"ל נפל תורא חדד סכינא. ומזה ברזל בברול יחר (טשל"כ"ה).
ותאמן למש, הרבה ליטוש (תל"ם ז') הרוץן בו יחדר. ותרגומו
סיפא שחיז, וכבלשון רוזל השחיז את הסכין בכל מטבחות. וכמהו
כתעד מלטש (תל"ם נ"ב). ליטוש איש את מחרשתו (שמואל
י"ג). ליטש כל הרוש נחתת וברזל (בראשית ד'). ותרגום ברזל
בברול יחר ברולא בברולא ליטש. ותאמן שנין, וכליות אישתוין
(תל"ם ע"ג). שנינו לשונם כמו נחש (שם ק"ט). אם שנותוין ברק
חרבי (דברים ל"ב) פירשומ לשון חדוד. וכן אשר חזיו שנונים
(ישעיה ח) ות"י דגנvhוחי מחרפיין. ותרגנו כחרב חדה חרכא חריפה
כתעד מלטש הי"ר אוטל חריף. ותאמן חבר, הברו החצים (ירט"ז)
נ"א הרוץן בו בדברי המתרגום שניינו גדריא. וכמוו לחץ ברור
(ישעיה ט"ט) חריף ושנונו. ותאמן כלל, והוא לא פנים קלקל

ונקהלת י") פירשוו לשון חוד ור' ל' שלא לוטשו פני הבROL. וטענין זה אמרו נחות קלל (דניאל י'). וכן חבר מזה העניין מנחם בן סרך קלקל בחיצים (יחזקאל כ"א). ורבנן יונה פירשו מענין קלות ור' ל' שזכה לרשות החיצים לטעללה ואם יכול לעדר בני עטון ילק שם. ותאמר צורה אף תשיב צור חרבו (תל"י פ"ט) פירשו בו חודר חרבו בדברי המתרגנס חרפפא דסיפה. ויש מפרש במחו חרכות צרים (יהושע ח'). וי"ט צורים מן בצורות יארום בע ר' ל' חרודי העורם. ותאמר חרץ, למורג חרוץ (ישעיה ט"א) פירשו בו למורג חרוף ושנון. וכן מזה לא יחרץ לבב לשונו (שםות י"א). אז תחרצ (שםואל ב' ה) זולתם. ותאמר פי' לפני חרב (שםות י"ז) פירשו בו חדו של חרב. וכן אלה שני פיות (שופטים ד') שתי חדים.

חדר הא"ל על החדרים תאמיר לשולשה פנים. תאמיר חדר, חדר בחדר להחבה (טלכים כ"ב). ויבא החדרה (בראשית ט"ב). ותאמר לשכה, ויקח שמו אל את שאול ואת גورو ויבאים לשכחה (שםואל ט'). אל הלשכות לבית האוצר (נחמה י') הרzon בו כטו חדרים. ותאמר נשכח, לעשות לו נשכח (נחמה י"ג) כטו לשכה. וכן ויפקדו ביום החטא אנשים על הנשכות (שם י"ב) כטו לשכות.

חדש הא"ל על החדש תאמיר לשני פנים. תאמיר חדש, ביום החדש השני (שםואל ב') ר' ל' יומ שמי מהחדש. עתה יאכלם חדש את חלקייהם (יהושע ה') ר' ל' החדש שנגזר עליהם. וישנו שאיןנו כולל זולת يوم ראשון מהחדש כגון נון אמרו לא חדש ולא שבת (טלכים ב' ד'). טרי חדש בחדריו (ישעיה ס"ו). בשכבות וכחדשים (יחזקאל ט"ז) זולתם. ותאמר ירה, בירח האתניים (טלכים ח'). מי יתגנני כירחי קדם (איוב כ"ט). אמרו שנקרא החדש ירה מפני התהדרות הירח בו.

חותם הא"ל על החותם תאמיר לשולשה פנים. תאמיר חותם, אם

מכסהה האהול

חותם הוא דק, ופתיל רחב. שם הקו יורה אצלן מרעה כמוקו שלשים באמה.

מחות ועד שורך געל (בראשית י"ד). כחותו השני (שיר ד'). ותאמר קו, קו המדה (ירטיה ל"א). וקו שלשים באמה (מלחים ז') הרצון בהם כמו חוט. ותאמר פtile, פtile תכלת (בטבר י"ז). ר"ל חותם כתרגומו חטא דתכלא.

חוין הא'ל הוראת חוות תאמר לחטאה פנים. תאמר חוות, וכי יחש חוות מני (קהלת ב'). ותאמר זולת, זולתי אין אלהים (ישעה ט"ח). ואלהים זולתי לא תדע (חושע י"ג). בעלנו ארנים זולתך (ישעה כ"ז). כי אין אחרת זולתה בזה (شمואל כ"א) הרצון בהם כטו חוות מני ומני כדברי המתרי בר מני בר מינך, בר מינא. ותא' בלתי, בלתי כלב (בטבר ל"ב). ומושיע אין בלתי (חושע י"ג) הרצון בהם זולתי. ותאמר לבך, לבך מאשר יושיט לו המליך (אסתר ד') כטו חוות זולתך. ועם המתם בלבד שבחתת יי' (ויקרא כ"ג). ותאמר בלעה, בלעדך אלהים ענה (בראשית מ"א). ובעלידיך לא ירים איש את ידו (שם) הרצון בהם כטו זולתי זולתך.

חוור הא'ל על הנקב והחוור תאמר לאربעה פנים. תאמר חור, ניקב חור בדלתו (מלחים ב' י'). וימלא טוף חורי (נוהם ב'). מן ההרים אשר התchapאו שם (شمואל י"ד). על חור פתן (ישעיה י"א). ומזה פירשו וארכנים חורי (שם י"ט) וחרטו בו אל הרשותות שם נקבים נקבים: וכן פירשו מזח סלי חורי (בראשית ט') סלים נקבים, וו"ט מתרגום לבן חור כלומר סלים עשויים מן המקלות המכולפות והם לבנים אחר הקלוות. ותאמר נקייק, בנקייק הסלע (ירטיה י"ג). ובנקיקי הסלעים (ישעה ז'). אמרו שהרצון בהם חורי הסלעים וו"ט שני הסלעים. ותאמר מאורת צפוני (ישעה י"א) פירשו בו חור צפוני. ותאמר חוני, יונתי בחוני הסלע (שיר ב') פירשו בו חורי הסלע. וכן שכני - בחני סלע (עובדיה א'). ותרגם המתרגם יונתי בחני הסלע ליוונה דסנירא בחנייה טינרא וחיויה מעיק ליה מלגנו.

חזק הא"ה על החזוק תאמיר לששה ושלשים פנים. תאמיר חזוק, והשמדתי חזק מטלכות הגנים (חנני ב'). ויהי כי חזק ישראל (שופטים א'). ותאמיר תוקף, וכל מעשה תקפו (אסתר י'). ואם יתקפו האחד (נקהלה ד'), ותאמיר אומץ (איוב י"ז), ולאם מלאם יאמץ (בראשית ב"ה). ואטיץ כה (ישע"מ), ותאמיר עוצם, בחי ועצם ידי (דברים ח'). כי עצמת ממנו מادر (ראשית כ"ז). ואיבר חיים עצמו (תלמים ל"ח). ותאמיר כה, בחי וראשית אוני (בראשית ט"ט). בכהו רגע הים (איוב כ"ו), ותאמיר חיל, ותאזרני חיל לטלהטה (תלמים י"ח). כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל (דברים ח'), וברב חילו לא ימלט תלמים ל"ט תרגום כה חיל, ותאמיר איל, כנבר אין איל (שם פ"ח) ר' ל' כה. וכן אילותי לעזרתי חשוח (תלמים כ"ב). יש לאל ידי (ראשית ל"א). ואין לאל ירך (דברים כ"ח). ומזה פירושו ובריא אולם (תלמים ע"ט) פ"י ובריא כחם. ותאמיר יה, את היד הנדלה (شمota י"ד). היד יי' תקצר (במדבר י"ג) הרzon בחם הכה. ותאמיר גבורה, קול ענות גבורה (شمota ל"ב). מרירות גברו (شمואל ב' א'). הוא החל להיות גבור בארץ (בראשית י') הרzon בחם הכה והאומץ. ותאמיר עוז יי' עז לעטו יתן (תלמים כ"ט). יי' בעז ישמח מלך (שם כ"א). ותעוז ייד מדין (שופטים ו'), לעוז במעוז פרעה (ישע')

מכסה דאהל

חזק באهل זה הפליז על המורה יותר מראי כי מנה שלשים וששה נרדפים ובתוכם רבים אשר אין להם הצורות מאומה לשושן חזק, ד'יט רהב אשר הנחתו לבנון ונגואה אנרכיש אשר מורה להיפוך חולשות הגוף ובעל חותם תכנית הקטן מספרים יותר מראי כי מנה רק שנים חזק ואומץ וחבדל בין שני שרשים האלו לעצתו שלשים אומץ אינו נופל כי אם בבעיל חיים ולשון חזק גם ברכיריים שאינם חיים כמו חזקו הכהנים את בדק הבית (מ"ב, י"ב) ועוד גדור כי אומץ גדור מחזק יען שמצוין חזק ואומץ (ייחשע א') ולפי הנחתו שתי לשונות בעין אחד האחרון מופלג מן הראשון, רק בעל ירעות שלמה לא החתיא המטריה כי הוא מנה ששה עשר שרשים אשר הנחתם לכח וגבורה ואלו הם: כה, גבורה, עוז, תוקף, עצמה, אוניות, איל, ביצה, איתן, אומץ, חזק, אדר, אבירו, כבוי, עתק, חיל.

ל') הרצון בהם חזק ונכורה. ותאמר און, ולאין אונים עצמה ירצה
(ישעה ט'), כי וראשית אוני (בראשית ט' ט) הרצון בהם הכה
והאומץ. וכן ובאונו שרה את אלהים הושע יב) ות' זבתקפה
אתרכב עם מלכא, ותאמר דרב, ורחבם עטל ואון (תלי צ').
ירחבו הנער בזון (ישעה ג'), ורחב רעיך (משל י) הרצון בהם
הכה והאומץ. ותאמר נצח, וגמ נצח ישראל (שמואל ט' י) ר' ל'
חזק ישראל, וכן ואמר אבד נצח (אייה ג) ותרגומו חבד תוקפי.
וילאמר עתק, יצא עתק תפיכם (שמואל ב'). הדרבות על צדיק
עתק (תלים ל' א) פירושו המלה לשון חזק ואומץ. וכן עתקו
גמ נבו חיל (איוב כ') ותרגומוatakpo. ותאמר מזה, אין מזה
עוד (ישעה כ'). פירושו בו אין חזק כדברי המתרגם ליתתקוף
עוד. וכמו מהו לפ' המתרגם ומזה אפיקים רפה (איוב י') ותקוף
מלכיא מחלש. ותאמר קרן, קרנו תרום בכבוד (תלים ק' ב') החזון
בו חזקו כדברי המתרגם תקיפה תרים במקרא. וכמו מהו רמה קרני
(שמואל ב'), ואמרו שנקרא התקוף והאומץ בזה הלשון מצד
היות הקרניים חזק הבחתה ותקפה. ותאמר תועפות, כתועפת ראם
לו (במדבר כ'). ותועפות חרדים לו (תלים צ' ח) הרצון בהם
תקוף והאומץ. ותאמר הווד, הווד נחחו אימה (איוב ל' ט). הווד
מלחמות (דניאל י') פירושו בהם כתו כה. וכן פן תאן לאחרים
הווד (משל ה') כהך. ותאמר דבאה, וכיימך דבאה (דברים ל' ס')
פירושו בו תקוף לפי עניינו כדברי המתרגם וכיומי עולימתך
תקוף. ותאמר אדרה, נادرיה בכח (שמות ט' י). יגדיל תורה ויأدיר
(ישעה ט' ב'). וצ' אדר (שם ל' א), לנפנ' אדרות (יחזקאל י')
הרצון בהם התקוף והאומץ. ותאמר שגב, אשר שבגה ממנה
(דברים ב'). ישגבך שם אלהי יעקב (תלי כ'). ממתקוטמי
תשגבני (תלי נ' ט). משגב לעותות בצהה (שם ט) הרצון בהם
כח ונכורה. ותאמר בלגן, המבליג שד על עוז (עטום ח'). אעוזה
פני ואבליגה (איוב ט') הרצון כח ונכורה כדברי המתרגם
דמנבר חלשין על תקיפין אשכנז רגוז וatanbar, וכמו מהם מבלייגתי
על יגון (ירטיה ח'). ותאמר אפק, ויתאפק המן (אסטר ה').

ויתפקיד ויאמר שיטו לחם (בראשית ט"ט) פירשו בהם כטו ויתחזק, וכן ומזה אפיקים רפה (איוב י"ב) ריל' החזקים. ותאמר חלם, יהלמו בניהם ירכו בכר (איוב ל"ט) פירשו בו חזקון. וכן ותחלימני וחחיני (ישעה ל"ע). וככתב רבבי יונה שהם מתרגומים חזק ואטץ תקופה וועלם. וחזקו ואמצחו תקפתו ועלמה. והען תמותות הח'ית או תהיה תמותות האל' פ' מתרגומים ותרא כי מתאצת וחוזית אром מאלטא. חכם לב ואטץ כה ואלים חילא. ותרנס המתרגמים יחלטו בניהם מתחיילין בניהון יסנון בעיבורא. ותאמר אשש, זכרו זאת ותאששו (ישעה ט"ז) פירשו בו החזקו כתרגונים יונתן אדרכו דא ואתקפו. ואטרו שלשלאן גנוור טן אשישי קיד חרשת שר'ל היסודות שם חזק הקיר. ובלשון רוז'ל בבראשית רבבה פ' ע"ט ויאמר עשו יש לי רב אמר רבבי אייבו לפי שהוו מפוקפקות בידיו הברכות. היכן נתאששו בידיו כאן אחוי הי לך אשר לך. א"ר אלעוז אין קיום נת אלא לחותמיו. ופי העורך נתאששו נתחזקו ונתקיימו. וית זכרו זאת ותאששו מלשון איש כלומר יהיו לאנשים. ותאמר אנש, ומכתיב אגושה (ירמיה ט"ו). אנוש לשברך (שם ל') הרצון בהם דברי המתרגמים ותחתי תקיפה תקופת לתרברך. ותאמר יצחק, לבו יצוק כמו אבן (איוב ט"א). חזקים בראשי מוצק והיית מצק ולא תירא (שם ל"ז וו"א) הרצון בהם החזוק והתקיפה. ותאמר איתן, ותשב באיתן קשתו (בראשית ט"ט). איתן מושבך (במדבר כ"ד), גוי איתן (ירמיה ה'), ואיתנים יסלה (איוב י"ב) הרצון בהם החזוק. וכן תרגום גוי איתן עם תקיפה. ותאמר מרין, וחבל נטרץ (טיכ' ב') הרצון בו חזק. וכמו זה קללה נטרצת (טילכ' ב'). וכן פירשו מזה מה נטרזו אמרי ישד (איוב י'). אמן המתרגמים אמר בו מה בסיטו כלומר מה נטרזו. ותאמר ערין, ועריצים יתמכנו עשר (משל, י"א) ריל' החזקים. ותרנו ועשני רהטין בתרעותא. ותרגומים מגדל עוז שם יי' מגדלא דעישנא שם דה'. וכמו זה וגבורו ערין (ירמיה ב'). ואת אלהי ישראל ערישו (שם כ"ט). ות"י והוא תקפפון יאטرون תקיפה. ותאמר כביה, כביר כה לב (איוב

ל"ו). ורוח כביר אמרי פ"ק (שם ח'). ילו כבירים לא חקר (איוב ל"ד). כולם מים כבירים (ישעיה כ"ח) הרצון בהם החזוק והאומץ, וכן ת"י כולם מים כבירים בזרמת מין תקיפין, ותאמר חסן, וחסן הוא נאלונים (עטום ב'). והיה חסן לנערות (ישעיה א'). מי במור חסן יה (תל"י פ"ט) הרצון בהם חזק ואמיין הא מבחן תקיפין ערייצים יורוך עטמץ חסניין, הנה חזק ואמיין הא מבחן חזק חסן, וחסניין, וברכלים כושלות אמכו חסניינו. ואת מצחח חזק חסן, יפקוד י"י בחרבו הקשה הנדולה והחזקת תקיפתא וחסניתא, ותאמר צור, ואין צור נאלינו (שמואל ב') ר"ל חזק ותקיפה. וכן העור תמים פעול (דברים ל"ב). עוז עולמים (ישעיה כ"ו). ומזה כתוב רבינו יונה בכל צורתם לא צר (ישעיה ס"ג). פ"י צורתם חזקם ואמצם ומלה צד פועל יוצא. ותאמר שדי, כkol מים ובמים כkol שדי (יחזקאל א') פירושו כkol חזק ותקיפה. וכן וכshed משדי יבוא (יואל א') כלומר שיצא מהזק ותקיפה. וכן והיה שדי בצריך (איוב כ"ב). ר"ל שהיה תקיף זהבך כמו שאמר וכסף תועפות לך. ותאמר אבירה אבירות יעקב (בראשית ט"ט). אבירות בשן (תל"י ב"ב). אשתולו אבירות לך (שם ע"ו). סלה כל אבירות (אייה א') הרצון בהם החזקים. וכן תרגום סלה כל אבירות נתש כל תקיפין. ותאמר חלמייש, מצור החלמייש (דברים ח') ר"ל מצור החזק ותקיפה.

חטף הא"היל על החטיפה תאמר לשולחה פנים. תאמר חטף, וחטפתם לכם (שופטים כ"א). יארוב לחטוף עני (תל"ים י"ג), ותאמר חטף, חז יחטף מי ישיבנו (איוב ט') הרצון בו כמו יחטוף בטית', וכן אף היא כחטף תארוב (טשל"י ב"ג). ותאמר חלט, ויחלטו המטנו (מלכים ב'). פירושו המלה לשון חטיפה כדברי המתרגם וחטיפה מיניה כלומר חטפו האMRIה מטנו שאמרו אחוי הוא והם מהרו וכאליו חטפו האMRIה מטנו ואמרו אחוי הוא.

חיק הא"היל על החיק תאמר לשוני פנים. תאמר חיק, וחק אלל יטעם לו (איוב י"ב). ופרקיו מתוק לחבי (שיר ב'). ותאמר

טלקוחים, ולשוני מרכיב טלקובי (תלי' כ"ב) תרגומו ולישני אדביך לטוריני. ותרנו' ופרינו' מותוק לחבי' ופטגמי דאוריתא בסימן לטוריני.

אל חכו בצמא לטוריני בעחותה.

חך הא"ל על החכה תאמר לאביבה פנים. תאמר חכה כל משילכי ביאור חכה (ישע' י"ט), תמשך לויתן בחכה (איו' ט) ואמרו' שהוא כלי ברזל כפוף שיצודו בו חדנים ומושכין אותם מן חמים. ותאמיר חח, ושמשתי חхи באפק (מלכים ב' י"ט). ונתתי חחיהם בלחיך (יחזקאל ל"ח) אמרו' שהרצון בהם כטו חכה. ותאמיר אגמון, התשים אגמן באפו (איוב ט) פירשו' בו כטו חכה. ואמרו' שנקרוא בן מפני שהוא כפוף כטו הנומה. מן הלכוּפָהanganmon ראשו ותרונו' אי אפשר דתשיי אונקלא. ותאמיר צלצל, ובצלצל דנים ראשו (איוב ט) פירשו' בו נס בן כל' דזול כטו חכה. ויש אומרים שהוא כל' עשו' משכטים יכנס' בו ראש הדג יילכד בו.

חלל הא"ל על החתלה תאמר לשולשה פנים. תאמר תחללה תחלת חכמה יראת יי' (משלי ט). אחל תחת פחדך ויראתך (דברים ב'). היום החלטי (שמואל כ"ב). ותאמיר ראש, ראש דברך אמת (תלים ק"ט) רוצח לזר תחלת דברך. וכן מי הניד בראש (ישעיה מ"א) ות' מן חוי מן אולא. ותרנו' ווועץ' בכתחלה מן אולא. וכן תרנום והטבת מראשתיכם (יחזקאל ל"ז), ואוטב לבון ביד מן אולא. וכן בככורה בתאננה בראשיתה (חוושע ט) די באול מאכבא. וכן העתיק הערב בראשית ברוא אלhim את השמים ואת הארץ איזול ב"לך אללא אלשםא אללאכבן, ותאמיר ענה, כלם יענו ויאמרו אליך (ישעיה י"ד). וענית ואמרת (דברים כ"ז) הרצון בהם החתלה. וכן ויען איוב (איוב נ')

הרראשון

חלל הא"ל על החלונות תאמר לשבעה פנים. תאמר חלון,

מכסהה האהלי

חלל ותאמיר ענה. פלאה דעת ממען איך מלאה לנו' לחשוב השרש ענה בהראת תחלה.

بعد החלון (שופטים ה'). משנית מן החלנות (שיר ב'). ותאמ' חרכים, מצין מן החרכים (שם). תרגנו ותרד מיכל את דוד بعد החלון ושלשת מיכל ית דוד מן חרכא. ותאמ' ארבה, וכען טרנום טרבה (חוושע י"ב). ובוינט אל ארבתיהם (ישעה ס'). וחשבו הראות בארכות (קהלת י"ב) הרצון נbam החלנות. וכן תרגום וחשבו הראות בארכות ויתעטטן עינך דמסתכלין בחרכי. וכן טזה אם לא אפתח לכם את ארבות השטמים (טלאכין ג'). והנה י"ז עושא ארבות בשטמים (טלאכין ב') ז'. ות"י אם לא אפתח לבון ית בו שטיא אילו י"ז פתח בוין. ותרגום חלוני שקובפים אטומים בוין פתיחן מלגנו וסתימן מלברא. ותאמ' אשנב, بعد האשנב (שופטים ה') פירשו בו חלון, וכן בעד אשنبي גשפתני (טשי', ז'). ותאמ' שמות, ושמשתי כרך שמשתיך (ישעה נ"ד) פירשו בו חלנות נקרוין בן מצד הכנסת השימוש בהם. ותאמ' לויל, ובולדים יעלו על התיכנה (טלאכין א' ז') פירשו בו בארכות, ככלומר דרך ארובה היועלן מזו לזו. ובבלשון רוזל בהלכה קמطا דפרק כל שעה לולין הי פתווחן בעליית בית קדרשים. ופירש העורך ארבות בעליות בית קדרשים כמו ובולדים יעלו. ותאמ' צהר צהר תעשה לתבה (בראשית ו') פירשו בו חלון. ואפשר שתזהה הטלה נגורות מלשון ראייה מטה שהעתיק הערב ותראה היבשה והניצח אל יבים או תהיה מלשון אורה מתרגםiar פנוי אתנו צהירՅו אנפוי עטנא. חלב הא' הל על חלב תאמר לשני פנים. תאמר חלב, כל חלב וכל דם (ויקרא נ'). ותאמ' פרה, ואת ראשו ואת פדרו (ויקרא א'). הרצון בו חלבו בדברי המתרגם וית תרבייה.

ותרגום חלב תרבעא.

חליה הא' הל על העדר הכריות תאמר לשלה פנים. תאמר חלי, וידוע חלי (ישעה נ"ד). וימת בתחלאים רעים (ד"ה ב' כ"א), ותאמ' מדויים. מדוי מצרים הרעים (דברים ז') הרצון בו חלאים. וכן על עריש דווי (תלמי מ"א), ותאמ' דלה, מדרלה יבענני (ישעה ל"ח) פירשו בו מחלי. וכן טזה מדווע אתה בכיה דל בן המלך (שמואל ב' י"ג). אשרי משכיל אל דל (תלמי מ"א).

חלף הא"ל על החלוף והתמורה תאמיר לששה פנים. תאמיר
חלף, חלף עברתם (במדבר י"ח). ואزوים נחלף (ישעה
ט). ותאמיר תמורה, והוא הוא ותמורתו וויקרא כ"ג). לא יחליפו
ולא ימיר אותו (שם) הרצון בהם ההתחלפות. וכן טזה על כן
לא נירא בהמיר ארץ (תל"ם ט"ז). ותרנו' בעדרן דاشתחלפו
אבחתנה. וכן פירושו מענין זה מורה מאר (טלבים ב' י"ד) פירוש
משתנה ותחלף טרעה אל רעה. ותאמיר תחת. עין תחת עין
(شمota כ"א). תחת הנעוצץ יעללה ברוש ותחת (ישעה כ"ה) הרצון
בهم החלוף כמתרגם וחלף, ותאמיר מהיה ומחר לב (דברים כ"ג).
פירושו לשון חלוף כתרגני ואמרו רוזל איזחו מחר לב האומר
לחבירו הא לך טלה זה תחת לב זה. ומזה פירושו ומחר שדה
עתודים (טשל"י כ"ז). ויש אומרים שטזה נאמר מחר רוצה לומר
חלול ותמורה מן חיים שכבר עבר. ותאמיר שנה. כי אני יי' לא
שנית (טלאכי ג'). ושנא את בניי כלאו (טלבים ב' כ"ח). קומי
נא והשתנית (טלבים י"ד). תרגום ויחלוּפָו ושני. ותאמיר חפש,
ויתחפש מלך ישראל (טלבים כ"ב). ויתחפש שאל וילבש בנדים
אחרים (شمואל כ"ח). הרצון בהם ההשתנות כתרנו' ואשתני
טלבא דישראל ואשתני שאל.

חלץ הא"ל על התחצלות וההורידינות למלהמתה תאמיר לשלה
פנימ. תאמיר חלץ, החלצו מאתכם אנשים לצבא כבדבו
לי"א. נחלץ חשים (שם ל'ב). ותאמיר חטש, וחטשים עלן (شمota
י"ג) הרצון בו מזויינים כתרגומו וטזרוין. ותרגום החלצו מאתכם
אנשים לצבא זריו מנכון גברין לחייב. ותאמיר ירך, וירק את
חניכיו (בראשית י"ד) הרצון בו כתרגומו זורין.

חלץ הא"ל על החליצים תאמיר לשני פנימ. תאמיר חליצים,
אור נא כנבר חליציך (איוב ל"ח). מחליציך יצאו (בראשית
ל"ח). ותאמיר מתנים. ממתנים ועד ירכים יהיו (شمota כ"ח). חנאה
בעוז מתניה (טשל"י ל"א) הרצון בהם החליצים.
חלץ הא"ל על הסרת המנעל תאמיר לשני פנימ. תאמיר
חלץ, וחליצה נעול (דברים כ"ח). ותאמיר שלף, שלף

איש נעלן (רות ד'). מרגנום ירושלמי וחילצה נעלן ותשלוף סנדליה.

חלק האה"ל על החלקים תאמיר לאחד עשר פנים. תאמיר חלק וחלק האנשיים (בראשית י"ד). חלקו יי' אטרוה נפשי (אייכה ג'). ותאמיר מהצתה, מהצת העדה (בטרבר ל"א). ותהי המצח (שם) הרצון בהם החלקים. ומזה אשר חזה משה (שם). יಚזוו בין כנענים (איוב ט'). ותאמיר בתה, ויתן איש בתרו (בראשית ט"ז). רוצה לומר חלקו. וכן מזה ויעברו בין בתרו (ירמיה ל"ד). ואת הצפר לא בתר (בראשית ט"ז). ותאמיר פלאג, לפלגות ראובן (שופטים ח), לפלגות בית האבות (ד"ה ב' ל"ח). פירושם מתרגום חלק פלאג. וכן מזה מי פלאג לשטף تعالיה (איוב ל"ח). נפלגה הארץ (בראשית י'). פלאג לשונם ותלים נ"ה). ותאמיר מנה, למשה היה למנה (ויקרא ח). מנה אחת אפסים (شمואל א') הרצון בהם כתו חלק. ותאמיר שכם, ואני נתתי לך שכם אחד (בראשית ט"ח) פירשו בו חלק אחד. וכן מזה זבד רצחו שכמה (יהושע ו'), ותאמיר זבד, זבדני אלהים אותו זבד טוב (בראשית ל'). פירשו בו לפ' מקומו חלק טוב. ותאמיר חבל, וחבל אחד (יהושע י"ג). חבלים נפלו לי בנעים ותלים י"ז). ויפלו חbel. מנשה עשרה (יהושע י"ג) הרצון בהם החלקים. וכן מזה יוסף חבלים (יהזקאל ט"א) ות"י יוסף יתקבל תרין חולקין. ותאמיר יד, עשר ידות לי במלך (شمואל ב' יט), וארבע הידות יהיה לכם (בראשית ט"ז) הרצון בהם החלקים. ותאמיר כום. יי' מנת חלקו וכומי (תלים י"ז). מנת כוסם (שם י"א) אמרו המפרשים כי נאמר זה הלשון על חלק הגROL. ותאמיר אשפה, ואשפר אחד (شمואל ב' ו'). פירשו בו חלק ותרגומו ופילוג חד. ויש אומרים

מכסה האה"ל

חלק-חיצה ההבדל בין שני השרשים האלו הוא לפי דעת בעל חותם תכנית חלק הוא בלי השוואת חלוקת השכטמים שנtan לשכט אחד יותר מלשכט אחר לפי מספר הנפשות אבל חיצה הוא חתולק בהשוואה וממנו נוצר מחצית השקלה.

כִּי הוּא גָּנֹז מִן אֶפְנַת שְׁפָרָה עַלִּי (תְּלִים י"ו) כָּלֹוטָר חָלֵק יִפְהָה. וּרְזֻ"ל פִּירְשׁוֹ הַטְּלָה מִרְכַּבָּת מִשְׁלֵשׁ מְלֻות יְאָמְרוּ אֶחָד טְשֵׁשָׁה בְּפֶרֶר. רֹצֶחֶת לֹוטָר כִּי הִי עֲוָשִׂים מִהְפֶּר שְׁשָׁה חָלְקִים וְלֹכֶל אֶחָד נָתַן הַשְׁשִׁית.

חָלֵק הַאֲחֵל עַל חַחְלִיקּוֹת תָּאָמֵר לְשָׁלְשָׁה פְּנִים. תָּאָמֵר חָלֵק, חָלֵקָנוּ מִחְטָאת פַּיו (תְּלִים נ"ח). לְשׁוֹנוּ יְחָלִיקָנוּ (שֵׁם ח'). וְעַל חַלְקַת צְוָארִיו (כְּבָרָאשִׁית כ"ג). וְתָאָמֵר שְׁעָה. לֹא רְחַצְתָּ לְמַשְׁעֵי יְחָזָקָאֵל (י"ו). פִּירְשׁוֹ בּוֹ לְחַחְלִיקָה. וּתְרָנוּס חָלֵקָנוּ מִחְטָאות פַּיו שְׁעִיעֵין יִתְּרֵד מִן שְׁטָן. וְתָאָמֵר לְהָם. דָּבְרֵי נְרָגֵן כְּמַתְּהָלָטִים (מִשְׁלִי כ"ח) פִּירְשׁוֹ בּוֹ חָלְקִים. כָּלֹוטָר דָּבְרֵי נְרָגֵן הָם חָלְקִים וְאֵין חָאָדָם מְרָגֵנִישׁ בָּהֶם וְהָם יְרָדוּ חָדְרֵי בְּטָן. וַיְשַׁמְּרָדְשִׁים שְׁהָוָא הַפּוֹךְ כָּמוֹ כְּמַתְּהָלָטִים. כָּלֹוטָר שְׁדָבְרֵי נְאָמָרִים בְּעַנְוָה וּבְשְׁפָלוֹת בְּדָבְרִים

מִכְוָתִים וּמִשְׁוּבִים וְהָם חַזְקוֹת וְחוֹדּוֹת יְוֹרְדוֹת חָדְרֵי בְּטָן. חָמָם הַאֲחֵל עַל הַחֹום תָּאָמֵר לְאוּבָהָה פְּנִים. תָּאָמֵר חֹום, קָוָר וְחֹם (כְּבָרָאשִׁית ח'). וְחֹם הַשְׁמֵשׁ (שְׁמוֹת י"ו), וְתָאָמֵר סָלָה, וְאַסְלָדָה בְּחִילָה (אַיּוֹב ו'). פִּירְשׁוֹ בּוֹ וְאַתְּחָמָם מִתְּאָמֵר רְזֻ"ל כָּלִי שְׁהִיד סְוִלְדָת בָּהֶם. וְתָאָמֵר סְכִינָה, וְתָהִי לוֹ סְכִינָת (מִלְכִי א') פִּירְשׁוֹהוּ לְשׁוֹן חַמִּימָות וּמוֹרָה עַלְיוֹן אַמְרוּ וּשְׁכָבָה בְּחִיקָךְ וְחֹם לְאָדוֹנֵי הַמְּלָךְ. וַיְשַׁמְּרָדְשִׁים מָזָה בּוֹקָע עַצִּים יְסִיכָן בָּם (קְהַלְתִּי) רֹצֶחֶת לֹוטָר הַחֹם וְתָהִי לוֹ סְכִינָה. וַיְשַׁמְּרָדְשִׁים יְסִיכָן בָּם מִלְשָׁוֹן סְכִינָה. וּכְבָר פִּירְשׁוֹ עַוד לְאָלָסִין. וַיְשַׁמְּרָדְשִׁים יְסִיכָן בָּם מִלְשָׁוֹן סְכִינָה (נְחַמְּמָה נ'). פִּירְשׁוֹ בּוֹ חָטָם עַצְטוֹ לְהַתְּחֹזֵק בְּמַלְאָכָה וְאַמְרוּ שְׁמֹזה נְגֹזֶר וְיִחָר אֲפּוּ כִּי מְרוּבָה חַמִּימָות יְכֻם הָאָדָם.

חַמָּה הַאֲחֵל עַל הַחֹומָת תָּאָמֵר לְשָׁשָׁה פְּנִים. תָּאָמֵר חֹומה, חֹומה הִי עַלְיוֹנוּ (שְׁמוֹאֵל כ"ח). עַד וַדְתָּ חַמְתִּיךְ (דְּבָרִים כ"ח). וְתָאָמֵר קִיר, נָעַשָּׂה נָא עַלְיתָ קִיר קְטָנָה (מִלְכִים ב' ד'). בְּקִירֹת הַבַּיִת (וַיְקִרְאָה י"ד) הרְזֻעָן בְּהַמִּחְוֹמוֹת. וְתָאָמֵר כּוֹתֶל, אַחֲרָכֶת נְשִׂירָבָה (תְּרָנוּס קִיר כּוֹתֶל). וְתָאָמֵר שָׂוֹר, בְּנֹות צְעָדָה עַלִּי שָׂוֹר (רְאָשִׁית מ"ט). וּבָאַלְהִי אַדְלָג שָׂוֹר (שְׁמוֹאֵל ב' כ"ב). עַלִּי

בשרותו (ירמיה ה'). תרגום חותם שור, ותאמיר חיעץ, והוא בנה חיעץ ייחוקאל י"ב פירושו בו כותל, וכן בלשון רוז'ל אבל עושה חיעץ. ותאמיר חיל, ותעמד בחיל (שם טומאל ב' כ'). שיתו לבכם לחילה (תלמים ט"ח). יהיו שלום בחילך (שם קכ"ב). ויאבל חיל וחותם (אייכה ב') פירושו בהם החותמות. ואמרו רוז'ל מאי חיל וחותם אמר רב כי חנינה שורא ובר שורא.

חטט הא"ל על החטט תאמיר לשני פנים. תאמיר חטט, והחטט והתנסחת נויקרא י"א). ותאמיר שבול, כתו שבול תטס יהלך (תלימים נ"ח) פירושו בו החטט. והוא השער לעזין אותו לומקא. ובלשון רוז'ל כל מה שברא הקדווש ברוך הוא לא ברא דבר לכטלה ברא שבול לכתית והוא שכותשיין השבול ומניחין אותו על הכתית והוא רפואה לו. פירוש כתית מוטסטא.

חומר הא"ל על החטור תאמיר לשני פנים. תאמיר חמור, אוחבשה לי החטור (שם טומאל ב' י"ט). ותאמיר עיר, אסור לנגן עירה (ראשית מ"ט). וחלפים והערים (ישעה ל'). אמרו שהרעון בהם החמורים קטנים. ותרגום וחלפים והערים ותוריא וחותורייא.

חומר הא"ל על מדרת החומר תאמיר לשני פנים. תאמיר חותם וחומר שעורים (חווע נ'). ואמרו שהוא עשר איטות שחם שלשים סאים. ותאמיר כורע עשרים אלף פרחטים (טלאים ח'). תרגום זרע חומר שעורים זרע כורע.

חנן הא"ל הוראת חنم תאמיר לשלהה פנים. תאמיר חنم, ויצאה חنم (שם טומאל ב' א) אמרו המפרשים שככל חنم שבתקרא הם מעניין חן, ופירשו מזה וחין ערכו (אייב מ"א). ובא בחירק כמו בצרוי, וכן פץ פיעז בין ביזן. ופירוש הפסוק לא אחריו שגבורותיו אם יוכל להלחם אותו ולא אחוריש חן ערך מלחתתו. ככלור אם יהיה גיבור ויעורך מלחתה אודה לו גבורותיו וימצא חן לפני בערך מלחתתו. ורבבי יונה פ"י חין ערכו לפ"י עניינו חזקה ערכו. ותאמיר שוא, לשוא הכתתי את בניכם (ירמיה ב'), נשוא לשוא עיריך

(תל"ם קל"ט) פירשו בהם כתו חנמ. וכן ת"י למןן אלקטוי ית בNICCON משתחבען על ממן בעלי דביך. ותרנוו ויצאה חנמ ויפוק למןן. וכטוחם אטרו לא תשא את שם יי' אלהיך לשוא (שמות כ"ב) וכן ת"א למגנא. ותאמר שקה אך לשקר שמורת (שמואל כ"ז) פירשו בו כתו לחנמ. וכן איבי שקר (תל"ם ל"ה). שקר רופוני (שם ק"ט).

חנמ הא"ל על החניה תאמר לעשרה פנים. תאמר חנמ. קרית חנמ דוד (ישעה כ"ט). וחניתי לביתי מצבה (זכירה ט). ותאמיר שכן, אשר שכן שם (יהושע כ"ב). והוא שכן באלי מרפא (בראשית י"ד) הרצון בהם בעניין חנמיה. ותאמיר חלה. ולא חלו בה ידיים (אייכא ד') הרצון בו ולא חנו. וכטוחו חוליה חרבי עיריו (חוושע י"א). יחול על ראש יואב (שמואל ב' כ'). על ראש רשעים יחול נירטיה ל'. ותאמיר נפל, על פני כל אחיו נפל (בראשית כ"ה) פירשו בו שכן בתרכנו שרא. וכן וטמנשה נפל על דוד (דר"ה י"ב), כי נפלו עליו מישראל ללב דיה ב' ט"ז. וכן ת"י שרו עם דוד ארום שרו עימיה. ותאמיר חפה באו חסנו בצליל (שופטים ט) הרצון בו חנו. כתרגומו עלו שרו בטולין. וכן מזה ובצל לנפק אחסנה (תל"ם ג"ז). בצל לנפק יהסזין (שם ל"ז). אחסנה בסתר לנפק (שם ס"א) זולתם. ותאמיר גור, גור בארץ הזאת (בראשית כ"ג). גור זאב עם בכש (ישעה י"א). מי יגור באهلך (תל"ם ט"ז) הרצון בהם בעניין חנמיה. ותאמיר דורה מדור באהלי רשי (תל"ם פ"ד) כתו מגור. וכן מזה דורי נסע זונגה (ישעה ל"ח) רוזה לומר טנורי בעולם זהה נסע זונגה הפעם גור בארץ הזאת דורה בארץ הרה. ותאמיר זבל, הפעם זבלני איש (בראשית ל') פירשו בו ידור עמי. ותאמיר מכנה על ארץ מכורותם (יחזקאל כ"ט) כתו מגורותם ות"י בארץ תותבותהן, ותרנום לנור בארץ באננו לאחותבתא בארץ. וכטוחו מכרתיך ולדתיך (יחזקאל י"ז). ותאמיר לון, ולונה בתוך ביתו (זכירה ה) פירשו בו כתו חנמ. וכן עד מתי תלין בקרובך מחשבות אונך (ירמיה ד'). בזוארו ילין עז (איוב מ"א) זולתם. ואמתו

* * *

המפרשים כי מלאת לינה לא נאמרת אלא על לינת הלילה והשכינה בלבד אבל לפעמים היא מלאת מנוחת על היות העניין והוא שוקד ומתמיד במקום אחר במלת חנה ושכן על התמדת העומד ושקדתו במקום מה. וכאשר יאמר לשון שכינה וחניתה על עניין ששוקד ומתמיד על דבר אחד בן יאמר גם כן לשון לינה.

חסר הא"ל על החסרון תאמיר לששה פנים, התאמר החסרון, וחסרון לא יוכל להמנות (ק浩ת א'). יי' רעי לא אחסר (תל"ם כ"ט). ותאמיר גרען, ולא תנרע ממנה (דברים י"ט) הרצון תנרע מעבדתכם דבר (שםות ה'). למה תנרע (במדבר ט') הרצון בהם החסרון, ותאמיר עדре, איש לא נעדר (ישעיה ט') הרצון בו לא חסרה, וכן מזה אחת מהנה לא נעדרה (שם ל"ד). ותהי האמת נעדרות (שם נ"ט). ותאמיר פקד, ולא נפקד ממנה איש (במדבר ל"א). ולא נפקד להם מאומה (שםואל ב"ח), כי יפקד מושבך (שם ב'). ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר איש ועשהאל (שםוא' ב' ב') הרצון בהם החסרון, ותאמיר פחות, פחותה הוא (ויקרא י"ט) פירשו בו, חסרת הדיא מלהונן רוז' לא פחות ולא יתר. ותאמיר חטא, אני אחטנה (בראשית ל"א). אל השערה ולא יחטא (שפטים כ') פירושם לשון חסרון, וכן והייתי אני ובני שלמה חמאים (טלאים א') חסרים מן המלוכה, ות"א אני אחטנה דהות שניית ממנה פירוש שהיתה חסרת מן המניין. ותרנס להפקד היום מישראל שבט אחד למשgni. ויפקדו מעבדי דוד שננו מעבדי דוד, אם הפקד יפקד והיתה נפשך תחת נפשו אם משנא ישנא, ולא נעדר מהם מן הקטן ועד הגadol ולא שנה לאHon.

חפר הא"ל על החפירה חאמיר לעשרה פנים. התאמר חפר, כי חפרתי את הבאר הזאת (בראשית נ"א). באר חפורה שרים (במדבר כ"א). ותאמיר כרה, בור כרה ויחפרהו (תל"ם ז'). כי יכרה איש בור (שםות כ"א). ומוזה אמרו ומכרה מלח (צפניה ב'). וו"ט תל מלח מלשונם זיל התחיל למוד אומר בורוך המשלח ברוכה בכרי הזה. ותאמיר נקר, ואל מקבת בור נקרתם (ישעיה נ"א).

פירשווהו לשון חפירה. וטמנו בנקור לכם כל עין יטין (שטואל י"א). וינקרו את עיניו (שופטים י"ז), והשם מזה בנקורת הצור (شمota ל"ג). לבוא בנקורת הצורים (ישעה ב'). ותאמר עדר, לא יותר ולא עדר (שם ה'). וכל ההרים אשר במעדר יעדرون (שם ז') אמרו שהרצין בהם החפירה בעבודת האדמה. ובלשון רוז'ל עדור עמי ואני אעדור עטך. עוד אמרו בסוף פ' הגול ומאכילד מנשי זרים ועדרי ירקות ופ' העורך חופר ירקות. ותאמר עזוק, ויעזקו ויסקלחו (ישעה ח'). פירשו בו חפרו מלשון רוז'ל בגמרא דפרק כל קרבנות הצבור הילך בשדה וממצו שחה ישוב ועזוק תחת תותחים ופ' העורך חופר. וי"ט ויעזקו סכbero גדר שביב כטבעת עגול מתרגום טבעת עזקה. ותאמר חתר, חתר בשאול (עטום ט') הרצין בהם החפירה. ומזה על צד החפוך חרות על הלחות (shmota ל"ב). ותאמר חקק, חקקי בסלע משכן לו (ישעה כ"ב) הרצין בו חופר. וכן על שרשי רגלי תחקה (איוב י"ג). מישר על חמתקה (מלכים ו') וזולתם. ותאמר חרש, חרושה על לוח לכם נירטיה (י"ג). הרצין בו חרותה בדברי המתרגמים חריתין על לוח לבחונן. ותאמר פתח, ופתחת עליהם (shmota כ"ח). תפתח את שתי האכנים (שם). פותחי חותם (שם) פירושים בענין חקיקה. ותאמר קעקע, וכתבת קעקע (ויקרא י"ט). פירשו בו חרות.

חפש הא"ל על החירות תאמר לשלשה פנים. תאמר חפש, יצא לחפשי (shmota כ"א). ועבד חפשי מארני (איוב נ'). ומזה פירשו בבית החפשית (מלכים ב' ט'). ואמרו רוז'ל כי המלכות היא עבודה שהרי הוא צריך לשאת משא העם. עליו ולשטווא אליהם ולשפטו את משפטיהם בין ברצונו בין שלא ברצונו אם בן המלכות היא עבדות. וכשנעצרעו עזיוו וישב לו

מְכַסֵּה דָּאָחָל

חפש דרוֹר הוּא נְכָבֵד מַחֲפֵשׂ כִּי מַצִּין הַסּוֹתָה הַשְׁעָבוֹד לְגָמָה. לְכָן בַּתָּב
קְרָאַתָּם דְּרוֹר (ויקרא).

בבית אחת לבדו הנה הוא חופשי מן העבורה שהיה בה לפיכך נקרא הבית בית החפשית. עוד פירושו מעניין זה בベンדי חפש לרכבה יחזקאל פ"ג כלומר בגדים יקרים הראים לחפשי ולבן חורין. ותאמיר דרור, וקרואתם דרור בארץ (ויקרא כ"ח) ר"ל חפשית. ותאמיר חירות, שמליך בן חורים (קחולת י') הרענן בו חפשי, תרגום וعبد חפשי מאדוני בר חורין, לקווא להם דרור לטיקרי להונן חירון.

חץ הא"ל על החצים תאמר לשלה פנים. תאמר חץ, חץ שחוט לשונם (ירמיה ט). חצים ביד גבור (תלי" קכ"ז), ותאמיר בן, לא יבריחנו בן קשת (איוב מ"א). בני אשפטו (איicha נ'), הרענן בהם החצים בדברי המתרוגם נירא דקשתא נירי תרקייה, ותרגום כטרא לאח צפלג ליבא לנירא. ותאמיר רשות, שמה שבר רשי קשת (תל"ים ע'ו). ר"ל החצים בדברי המתרוגם תמן תבר גורין וקשתין.

חצץ הא"ל על החצץ תאמר לשני פנים. תאמר חצץ, אל החצץ הפנימי (יחזקאל ט). בחצצות בית יי' (תל"ים קי"ו), ותאמיר עוזה, והעוזה הנדולח ודלותות לעוזה (ד"ה ב' ד'). הרענן בהם החצץ בדברי המתרוגם ודורתא רבתא ורישון לדורתא, ותרגום חצץ דורתא. עוד מצאנו דמתרגמי' חצץ נ"ב עוזה כנון ט' בקש זאת מידכם רטום חצץ ות' לא תדושון עוזתי. וגם תשטור את חצץ ואף את תטר ית עוזתי. והמתפרשים אמרו שנקרא החצץ שהוא בית המקדש עוזה לפ' שמתאפסים שם בלב שלם וגוזרים ב"י.

חצץ הא"ל על החצצנות תאמר לשני פנים. תאמר החצצנות, בחצצנות וקול שופר (תלי" צ"ח). ותאמיר צלצלים, בצלצלוי תרואה (תלי" ק"ג) אמרו שהרענן בהם החצצנות לכדר.

חקר הא"ל על החקירה תאמר לאחד עשר פנים. תאמר חקר,

מכסהה האهل

חקיר הנדרשה מדולחה לנן אמר ודרשת וחקירת. בקש נופל על

חקרתני ותדע (תל"ט), הלא אלהים יחקר זאת (שם מ"ד), ותאמר חפש, חפש כל חדרי בطن (משל' כ'), וכמתמנים תחשפנה (שם ב'). תמננו חפש מהפש (תל"ם פ"ד) הרצון בהם החקירה, ותאמר בקש, בקשתיו ולא מצאתהו (שיר' ח'). ויבקש הדבר יימצא (אסתר ב'). ותבקשי את צאנני ויחזקאל (ב') הרצון בהם החפש. ותאמר בקר, ודראשתי את צאנני ובקרותים (יחזקאל ל"ד). ולבקר בהיכלו (תל"ם כ''). כבקרת רעה עדתו (יחזקאל ל"ד) הרצון בהם החקירה. ותרגום נחפה דרכינו ונחורה נבלוש אורותונא ונבקר. ומזה יהיה לי לבקר (טלאים ב' י"ג) בלומר לפעמים כשרצחה לבקרו ולהעלות עליו. ותאמר שחר טוב בקש רצון (משל' י"א), ושהורתני ואיני (איוב ז'), ושבו ישחו אל (תל"י ע"ח). אליו אתה אשחרך (תל"י ס"ט). בער להם ישחרוני (חוישע ו'). ומשחררי ימצאנני (משל' ח) הרצון בכלם החקירה. ותאמר תורה תורה בלבבי (קהלת ב'), אשר תנו אותה (במדבר י"ג), ויתירו בית יוסף (שוופטים א') פירשם לשון החקירה וחפש. ומזה פירושו יתרו הרים מרעהו (איוב ל"ט). ותאמר רגלה וירגלו אותה (נדברים א') כמו ויתורה. וכן עלו ורגלו את הארץ (יהושע ז). ותאמור חפר, לחפור את כל הארץ (שם ב') הרצון (יהושע ז). ותאמור שוט, שוטטו בחוצות ירושלים (ירמיה ה'). עניי יי' המת משוטטים בכל הארץ (זכריה ד'). והתשוטטה בגדרות ירושה (ט"ט) פירושם לשון חפש וחקירה. ותאמור בלם, ובולם שקמים (עמוס ז'). פירושו מתרגם ויחפש ובלש, ובולם כמו וכולש. ותאמור בדק, לבrox ולחזק הבית (וד"ה ב' ל"ד) הרצון בו לחפש. ותרגום לרגלה את הארץ ולחקרה לאלא ית ארעה ולטרכא. מקצת שבעה חידשים יחקרו ישבון למבדק ויחקרו מוסדי ארץ ואף לא למבדק יסודי ארעה ובלשון רוז' בודקן

מכסה דאהל

דבר שארם מואה להשיג כמו בקש צדק בקש עונה או למגוא דבר הנאבר כמו את אמי אנכי בקש (בראשית).

את החמץ לאור הנר. וטענן זה לחוק את בדיקת הבית ומלאים ב' כ"ב). מחויק בדיקת ייחזקאל כ"ז אמונה הרמו בו לטקסם השבר וההרס ונקרה כן לפני שהוא צדיק חופשי. אמונה י"ת מחויק בדיקת מתקפי צרכך. וכן תרגום לבודוק ולוחוק הבית לצורכא ולתקפה ביתא. ורבינו יונה פ" בדיקת הבית מחויק בדיקת מתרגום ערות הארץ בדיקת דארעא. ופ" ערות הארץ טן ערו ערו.

חרב הא"ל על החרב תאמיר לחטשה פנים. תאמר חרב. ויעש לו אהוד חרב (שופטים ד'). וכתחו חרבותם לאתים (ישע' ב'), ומזה נגזר החרב נחרבו חמלכים (מלכים ב' ג') כלומר נהנו ביניהם בחרב מבניין הפעיל. ואמרו המפרשים שלפעמים הושאל זה השם לכל דבר הכוורת או ברזל או אבן חזקה כגון אטרו חרבות צרים (יהושע ח') ר"ל חרדי הצורים. וכן הושאל נ"ב אל הטעבת התער קח לך חרב חרדה (יחזקאל ה'). וכן הושאל נ"ב אל הטעבת שמסתתין בו האבניים כי חרבך הנפת עליה (שמות כ'). וכן אל כלי אחר הטויח להפליל בו הבניינים ומנדלתייך יתע בחרבותיו (יחזקאל כ"ז). הנצעים אל הסללות ואל החרב ירומיה ל"ג. בחרבותיהם סבב (ד"ה ב' ל"ד). ותאמיר שלחה בשלה יעברו (אי' ל"ז). ואיש שלחו בידו (ד"ה ב' כ"ט). ואין משלחת במלחמה (קהלת ח') חרוץן בהם החרבות. ומזה פירושו איש שלחו הימים (נחמה ד'). כלומר כשהיו חולכים אל הימים איש שלחו בידו י"ט מתרגום וחפשיט וישלה. כלומר שלא היה פושט בגדיו לא ביום ולא בלילה ולא היה איש פושט בגדיו אלא אל הימים לככם אותם וזהו שאמר אין אנחנו פושטים בגדינו. ותאמיר פתיחות. והטה פתיחות (תל"ם נ"ח) פירושו בו חרבות. וכן ואת ארץ נמרוד בפתחיה (מיכח ה') בחרבותיה. וכמהות כתוב רבינו יונה ויבאו פתחי נדיבים (ישעה י"ג). ותאמיר תלין, תליך וקשתך (בראשית כ"ז). פירושו בו חסיף כמתרגום אונקלוס סיפך וקשתך. ותאמיר מכרין, כלי חמס מכרותיהם (בראשית ט"ט) פירושו בו חרבותיהם. וכן אטו שבלשון יוני קורין לחרב מכירין.

חרד הא"ל על החרדה תאמיר לשלשה עשר פנים. תאמיר חרדה, ויחרד יצחק חרדה נדולה (בראשית כ"ג). וחרד ופחד ישעה י"ט). ותאמיר רוגג, מעצבך ומרגוץ (ישעה י"ד), וחתתי ארנו (חבקוק ג'). ותאמיר רעדה, רעדה אוחזת שם (תל' ט"ח). יאחזתו רעד (שםות ט"ו). המבט לארץ ותרעוד (תלים ק"ד). ותאמיר רעש, רעש נדול (יחזקאל נ'). תרעונה חוטותיך (שם כ"ו). הרעשה ארץ עצמה (תלים ט') הרצון בהם החרדה, ותאמיר פלצות, פלצות בעתני ישעה כ"א) פירשו בו רעדה, וממנו ועמדויה יתפלצון (איוב ט'), ותאמיר רתת, דבר אפרים רתת (חושע י"ג) פירשו מתרגום רעד רתתא, ותאמיר רטט, הפנה לנות ורטט החזיקה (ירטה ט"ט) פירשו בו במו רתת, ותאמיר שבץ, כי אחזוני השבץ (שמואל ב' א'). אמרו שהרצון בו בדברי המתרגם אורי אהדי רתתא, ותאמיר זלעפה, זלעפה אחוזתני מרושים (תלים ק"ט) הרצון בו רעדה בדברי המתרגם רתתא אחוזת ידי מרשייע, ותאמיר רפף, עמודי שמים ירופפו (איוב כ"ז) תרגום ועמדויה יתפלצון ועמדויה מטרופfine, ותאמיר הגה, יחונו וננוועו שכורו (תלים ק"ג). פירשו בו יחרדו בדברי המתרגם יותתון, ננווען, ופירשו כמוו אדרת יהודה למקרים לחגנא (ישעה י"ט) לחרא, ותאמיר צלל, ל��ול צללו שפתוי (חבקוק ג') פירשו בו רעדו, וכן מזה אשר כל שטעה תצלנה.

מכסהה האهل

חרד יראה תוכל להיות בלי אימה ופחד חרדה ענינה ביתם הבעתה פתואם כמו ויחרד האיש וילפת (רות). חתת הוראות הראשנה היא שבירן כמו וחתחמים בדך (קחלה י"ב) והושאל על הוראה; אבל השרש עליין אשר מנתה הרב אינו נופל על היראה אך על השמהה. ולפי דעת החכם שדיל זל' ההבדל כזה: היראה נמשכת מודיעעה ומראיותו השכל המציר בדמיונו רע עתיד ובcheinך הפחד לא ימישך מודיעעה כי אם מהuder ידיעה כמו מפחד בלילות. האימה לא תבדל מן היראה מצד האיש הירא כי אם מצד הרבר אשר יראו מטניו ותקרא אימה היראה מדבר אשר אין תקוה להתקומם נגנו ולהתגבר עליו כמו את אימתי אשלה לפניך והמתויכת את כל העם.

ازניי (ירמיה י"ט). אשר כל שמו תצלנה שני אוניי (شمואל ג'). ותאמר על, והשכורותם למן יעלו (ירמיה נ"א) פירושו לשון הרעה. וכן כי רעתci או תעלוי (שם י"א).

חרף הא"ל על החורף תאמר לשני פנים. תאמר חורף, וכיין חורף (בראשית ח'). ותאמר סתווי, כי הנה הסתו עבר (שיר ב')

תרגום קיין וחורף קיטה וסיתוא.

חרץ הא"ל על החוץ תאמר לשני פנים. תאמר חוץ, כי לא בחוץ יודיש קצח (ישעיה כ"ח). ואמרו שהו לוח עז תחוב תחתינו יתרות ודרשן בו התבואה. ותאמר מורה, והטוריינס לעצים (ד"ה כ"א). והטוריינס וכלי הבקר לעצים (מלכים ב' כ"ד)

תרגם חוץ טורייני.

חרש הא"ל על החירשה תאמר לשלה פנים. תאמר חרש, ולהלוש חרישו (شمואל ח'). ותאמր ניר, נירו לכט ניר (ירמיה ד') תרגום לחוש חרישו למינר נירה. וכן פירשו מזה רב אכל ניר רשאים (משל י"ט). נר רשיים חטא (שם כ"א). ובלשון רוזל נר שנה זרע שנה. ותאמר שדר, אם ישדר עמקים אחריך (איוב ל"ט). יפתח ויshed אדמתו (ישעיה כ"ח) פירושם לשון חרישה. אמן אמרו שהטלה נגורת מן שדה. וכן כתובם ישדר לו יעקב.

חשב הא"ל על המחשבות תאמר לשנים עשר פנים. תאמר מחשבה, רבות מחשבות בלב איש (משל י"ט). כי עלי חשבו מחשבות (ירמיה י"א). ותאמר מזמה, מזמה תשטר عليك (משל ב'). זמותי נתקו (איוב י"ה). עשה יי' אשר זטם (איכת ב') הרצון בהם המחשבה. ותרגום ואת מחשבתו אשר חשב וית זטוניה דחשיב. וטעניין זה פירשו זמה הוא (ויקרא י"ח) ואמרו כי מלת זמה ענין מחשבה הן לטוב הן לרע. ותאמר עשותנות, אבל עשותנו לוגלים (קמ"ו) הרצון בו מחשבותיו. תרגום מחשבותיהם מחשבות און עישתונון עישתוני שקר. ומזה פירשו אולי יתעשת האלים לנו (יונה א') כלומר יתרצה ויתחשב, ובדיןיאל וטלכא עשית להקטותיה (דניאל ו'), ותאמר חרשים,

ויעוץ וחכם חרשם (ישעיה נ') ר"ל חכם ממחשבות. וכן מזה אל תחרש על רעך רעה (משל ג'). חרשי און (איוב ד'). ותאמ' רעינו, וברעין לכו (קהלת ב') ר"ל ממחשבת לכו. וכן פירשו ולוי, מה יקרו רעיך (תל' קל"ט). ורעות רוח (קהל' א'). בנת לרעי (תל'ם קל"ט) ותורני זמות נתקו רעינו אtabטלו. ותאמ' סעיפים, בשעיפים מחזינות לילה (איוב ד') ר"ל ממחשבות. וכן לנן שעיפוי ישיבוני (אי' ב') ותורנו טול דרעני מתייבין לי. ותאמ' סרפים בחנני ודעת שריפוי (תל'ם קל"ט). כמו שעיפוי. וכן ברב שריפוי בקרבי (שם צ"ד). ותאמ' שרירות, כי בשיריות לב אלך (דברים ב' ט'), אחורי שרירות לבם (ידתיה ט') דודzion בהם הממחשבות. ותאמ' מושרים טורשי לבבי (איוב י' ז') פירשו בו ממחשבות לבבי. ותאמ' דעתה ואשר דעתה לנו (שמואל ב' כ"א) הרzon בוحسب. וכן והוא לא בן ידתה (ישעיה י'), אל תדמי בנפשך (אסתר ד') ווולתם. ותאמ' שבר, ואהי שבר בחומר יושלם (נחמה ב') פירשו בו חושבobel'ון רוז'ל סברא. ותאמ' שחת, משיחתם להפל החומה (שמואל ב' ב'). פירשו בו חושבים בדברי המתרגם ומטעשtiny. **להבלא חוטא.**

ח"ש הא"ל על החושך תאמ' לארבעה עשר פנים. תאמ'

מכסה האחל

ח"ש החושך הפך האור והגינה הפך האופל ולפי דעת החכם ר' הירץ וויל החשך אינו אלא העדר אוור השמש, ואפילה מורה על מען החושך שגס אוור הירח והכוכבים בהלם לא יועלו ולכן אפשר היהו גם בזמן האור בשמש יוצא בגבורה כמו חשבת העור שגס אוור שימוש בצחורים לא יהלו לו וכן כתוב והיתה ממש בצחירים כאשר ימשש העור באפליה (דברים כ"ה) עלטה הונח — לפי דעת בעל ר"ש — על החשך החלקו והיא השארת קשת האור אחר שקיית החמה דיא אבענד דעתערונג, והעד אמרו ויוח השמש באח ועלטה היה (בראשית ט') והנחה ערפל ואופל על הסבות והמחצית הנורמת את החושך ר"מ אם יכסו השמים בעביהם והם בעצם גוראים שחורים. קדרות הוא מראה שחור שנוטה קצת לאדםימות (שוווארצברון) ולזה נקרא פון אומה מן האומות קדריים כאחלי קדר ע"ש מראית עור בשרם שהיה קדרונית אבל לא שחור במוחלט בעור הכהושים.

חשן, וחשך על פני תחום (בראשית א'). ותחשך הארץ (שמות י'). ותאמיר קדרות, אלביש שטחים קדרות (ישעיה נ'). וקדר עליהם היום (מיכה ג'), שמש וירוח קדרו יואל (ב' ט), והשיטים התקדרו בעבים (מלכים י"ח) הרצון בהם החשך. ותאמיר אפל (איוב י'). ואפל ולא גנה נהך (ישעיה נ' ט). ותפע כטו אפל (איוב י'). ואפל ולא גנה לו (עמוס ה') הרצון בהם החשך. ובאמרו חשן אפל (שמות ט') יראה כי האפליה יותר מן החשך. וית מזה בחילוף א' ביעין ויבא אל העפל ויקח מידם (מלכים ב' ה') כמו אופל. ותאמיר ערפל, ומשה נשא אל הערפל (שמות כ'). ענן וערפל סכיבי (תלילים צ') הרצון בהם חשן העבה. ותאמיר ערלה, ועלטה היה (בראשית ט'). ועלטה תוכזיא (יחזקאל י' ט) הרצון בהם חשן אפליה. ותאמיר נשף, על הרוי נשף (ירמיה י' ט) פירשו בו על הרוי חשן בדבריו המתרעם על טודו קבל. ותרגום וטפנוי בסה אופל טמר קבלא. ועלטה תוכזיא פניך בקבלא, ומותה לפני המתרגם ושפו עצמותיו (איוב ל' ט) וקובלו נרמותה. ומעניין זה פירשו המפרשים אך חשן ישופני (תלילים קל' ט), ותרגום ברם חזין מהברבר על. ותרגמי באישון לילה ואפליה בחשוכא דלייליא ובחייברא. דרך רשותים באפליה ואורה דרישע' חיירה. ס"א הבירה בה"א. ובלשונם ז"ל בערבי פסחים אמר רב פפא לא לעול איןיש בכיתה דעתה בה שונרא בחברא בלא מסאני פ"י בחברא בחשוכא. עוד אמרם בט"ק דכריות בנג' המפטם את השטן בכיתה דהברא פ"י בית אפל. ותאמיר אישון באישון לילה ואפליה (טשייל) ז' הרצון בו בחשך דברי המתרגם בחשוכא דלייליא. ותאמיר עיפה, עושה שחר עיפה (עמוס ד') פירשו בו החשך. וכן מעוף צוקה (ישעיה ח'). ארץ עפתח כטו אפל (איוב י'). כי לא מועף לאשר מוצק לה (ישעיה ח'). ותאמיר צלם, אך בצלם יתחלך איש (תלילים ל' ט) הרצון בו בחשך וכמוהו אמרו תשלה בצלמן (שם ט' ח). והעתיק הערב וחשך על פני תחום וצ'לם על' רגה אל גט' זור. ויבדל אלהים בין האור ובין החשך ופ"רו אל' לא ב'ין אצ'יו וב'ין אצ'לם. אמונה המתרגם תרנוגם אך

בצלם יתהלך איש בולם כדיוקנאה דה' יתהלך גבר, ותאמיר כהה, כהה הנגע (ויקרא י"ג). ותכחין עניין מראת (בראשית כ"ז) פירושו הטלה לשון חזק, ותאמיר עט, איך יועם זהב (איכה ד') פירושו בו יוחשך, וכן מזה ארויים לא עטתו (יחזקאל ל'א). כל סתום לא עטמוך (שם כ"ח). ותרנום וחשכו הרואות בארכות ויתעטמו עינך דפסתכלין בחרכי רישך. וכן תרגום כהה עמייא. ותאמיר עט, איך עיב באפו (איכה ב') פירושו בו יחשיך נגור טן עביס סתר לו, ותאמיר ערבית, ערבה כל שטחה (ישעיה צ"ד) פירושו בו חשכה נגור טן ערבית. ותאמיר עטם, בעברת י"י צבאות נעטם ארץ (ישעיה ט') פירושו הטלה לשון חזק. אמן המתרגם תרגום חרובת ארעה.

חתת הא"ל על המתחה תאמיר לשני פנים. תאמיר מתחה, קח את המתחה (כמדרבר י"ג). ומלקחה ומתחתיה (שמות כ"ח). ותאמיר טקטרות, ובידו טקטרות (ד"ה ב' כ"ז) פירושו בו מתחה, וכן איש טקטרתו בידו (יחזקאל ח') נקרא כן מעד הנתן הקטורות בה.

חרמש האhil על הכללי הטיעוד לכורות בו התבואה תאמיר לשני פנים. תאמיר חרמש, וחרמש לא תניפ' (דברים כ"ג). ותאמיר מגל, שלחו מגל (יואל ד') רוצח לומר חרמש, ואמרו כי בעבר כי נקרא מגל,

נשלמה אותן החיות.

אֹתֶς הַמִּתְיָה

טבר הא"ל על הטבור תאמיר לשני פנים. תאמיר טבור, מעם טבור הארץ (שופטים ט'). יושבי על טבור הארץ (יחזקאל כ"ח). עקר הטלה הונחה להורות על טבור האדם כטפורם לשון

בדברי רוז'ל. אטנס במקרא לא נמצא כי שם בשם מושאל. ולפי שהחיבור אמצע הנוף הושאל זה הלשון למקום שהוא מצוע הארץ ונבאה. ותאמר שורה, שרוֹךְ אָנֵן הסהָר (שיר ז), לא כרת שך (יחזקאל י"ט). הרצון בהם הטבור.

טהר הא"ל על הטהור והנקיות תאמיר לשבעה פנים. תאמר טהרה, וכע茨 השטמים לטהר (שםות כ"ד). ארץ לא מטהרה (יחזקאל כ"ב). וישב מצפה וטהר כסף (טלacci). ותאמיר נקיין, לא יוכל נקיין (הושע ח). נקי כפים (תלמים כ"ד). מנסתרות נקיי (תלמים י"ט) הרצון בהם כענין הטהרות. ותאמיר זך, זכו נזירה טשלג (איכה ד). והזחותי בכובע (איוב ט). שמן זית זך (שםות כ"ג). אם זך וישראל אתה (איוב ח). זך אני בלי פשע (שם ל"ט). ולכונה זכה (שםות ל'). תרגום ותאמורי כי נקיתי. ואמרת ארי זכיתי. ותאמיר בור, כבר ידי ישיב לי (תלמים י"ח). לבני לכוב (תלמים ע"ט). באין אלפיים אבום בר (טשליל י"ד). ברה כחמה (שיר ז). תרגום זכו נזירה טשלג הם ברידין גנזהא יתרידן תלגא. וארחץ בנקיון כמי ושותיכא בברירו ידי. לב טהור בראשו לי אלחים לב בריר. ותאמיר דורה. מר דורה (שםות ל') פירושו בו זך וטהר כתרגומו מירא דכיא. ותאמיר חמץ. בליל חמץ יאכלו (ישעה ל') פירושו בו טהור ונקי שכן בערבי קורין למספאת הbhמה הטהור והנקיה חמץ, ותאמיר זהב. המריקים מעלהם הזוהב (זכריה ד') פירושו בו השמן חזק והנקיה. וכן כום זהב בבל ביד יי' (ירמיה נ"א) רוצה לומר היין חזק והנקיה. וכן מה מצפון זהב אתה (איוב ל"ט) רוצה לוטר הרוח הזכה והנקיה ואמרו שנקרוא.

מכסה האהל

טההור הפך טמא יכול להיות דבר טהור שלא יהיה זך ונקי וכבר. זך נופל בכל דבר לה נקי עניין הסרת זיפוף ותערובת ובאדם הסות הרשע והרע. בר עניינו לבון וצרכוף ובchanica (ח'ח) והנה דעת הרבה שם זהב נופל על הטהור והנקיות אין לה שחר. * טהר ותאמיר חף זך אמי ולא פשע חף אמי (איוב ל"ג) והוא כלל לשון של זך וכן פירושי טהור ומושפע בן פיי ראנכ' וורד'ק והתרגם ארמי תרגם שווי והוא לשון רחוצתה.

בן הדבר חזק והנקי מצד היהות הזהב נקי וזר, ויש מפרשין מצפון זהב יאתת זוהר השיטים הדומה לעין הזהב כי מפה את צפון חיל להתזוכך.

טהר הא"ל על הטהורים תאמר לשני פנים. תאמר טהורין, ושיתרו להם טהורים (שטואל ח'). ותאמר עפליים, בשחין מצרים ובעפליים (רכרים כ"ח) רוצה לומר טהורין.

טيط הא"ל על הטיט תאמר לחטשה פנים. תאם טיט, העילני טיט ואל אטבעה (תל"ם ס"ט). ותאמר חטר, והחטר היה להם לחטר (בראשית י"א). בארת חמץ (בראשית י"ד), ולשומו מרטם כחמצר חוץות (ישעה י') הרצון בהם הטיט. ותרגנו כחמצר חוץות בסין שוקין.

כחמצר חוץות בסין שוקין, ותרגום בטיט חוץות בסין שוקין. ומענן זה פירשו יהמו יחמו טיטיו (תל"ם מ") רוצה לומר ישובו טים עכורים שהם כמו טיט, ותאמר יונ, טבעתי בינו מצלחה (תל"ם ס"ט) הרצון בו הטיט. וכן בטיט הין (שם ט). והוא עד אטרו אדרמת עפר, ותרגם המתרגם בטיט. הין מבטן טרטשא.

ותרגום יהמו טיטיו ומטיטשין טויהי, ותאמר רפס, ויגרשו מימי רפס וטיט (ישעה נ"ז). הרצון ברפש כמו בטיט ותרגומו סין וטיט. ותאמר בזין, הטעבו בבע רגלה רומיה ל"ח פירשו בו הטיט. ויש מפרשין מזה היגאה גמא בלא ביצה (איוב ח'). בסתר קנה וביצה (שם ט). ותרגם טבעתי בינו מצלחה טפעית בגולותא.

היך בוצא דמצולחתא.

טמא הא"ל על הטומאה. תאמר לשני פנים. תאמר טמא, וטמאתו עליו (ויקרא כ"ב). לטהורו או לטמאו (שם י"ב). ותאמר קדש, ואל כל מאכל הקדש (חנוי ב') פירשו בו היממא.

טנוף הא"ל על הטנוף והלכלוך תאמר לאربעה פנים. תאמר טנוף, אייכחה אטנוף (שיר ח'). וכבלשונם זיל מכואות הטטונופות. ותאמר גאל, גנאלו בדם (ישעה נ"ט). גנאלו חשר וצלמות (איוב ג'). הרצון בהם הטנוף והלכלוך כדברי המתרגם אטנוף בדמא. יטנוףן יתיה, וכן וכל מלכושיanganati (ישעה

ס"ג). לחים טנאל (טלאכי א'). אשר לא יתנאל בפת' בן הטלך (דניאל א'). ותאמר נפשך, הכספי אני באפר' (אייכה ג') פירש בו רבינו יונה לכלכני וטנפני. ותאמר שעה, שמה ושערורה (ירטיה ח'). ובנביי ירושלם ראיתי שעורורה (שם כ"ג). שעדרות עשתה פאד (שם י"ח). אמרו שהרצוון בהם הטנוף והלכלהך.

טען הא"ה על טעינת המשא תאמיר לארבעה פנים. תאמר טען, טענו את בערכם (בראשית מ"ח). ותאמר עטפ, ויעטפ איש על חטרו (שם ט"ד). ועטפים על החטאים (נחמי י"ג). נשאטיבם עמוסות (ישעיה ט"ז) הרצoon בהם הטעינה. ותאמר נשא, לא חמור אחד מהם נשאתי (במדבר י"ז). רוצח לוטר עמשתי, וגמוליהם נשאים (בראשית ל"ג). ותאמר ענק, הענק תעניק לו (דברים ט"ז) רוצה לומר טען עליו.

נשלכה אות הטעית.

אות היוד

יבש הא"ה על היבש תאמיר לשנים עשר פנים. תאמר יבש ויבש הנחל (טלאים י"ג). ותראה היבשה (בראשית א').

מכסה האهل

יבש שם חרב הוניה על יביעת הרטיבת שהוא התיכשות הלחות החוץ ע"פ שאפשר שעדיין הוא לח מבנים אבל שם יבש מורה על היבשות המוחלט דהינו יביעות הדבר לגמורי בין מבנים בין מבחוון, לכן ההפרש בין פת הריבה ופת יביעה כי פת הריבה הוא שאין עמו לחוליות מקרי מבחן דהינו דבר שמפלתין בו את הפת (לדוגמא חלב ושורם) אבל בפת גנו לא נעשה הפט אמנם פת יביעה הוא שנפסדר לחותו הטבעי הפנימי ונפסדר הפט עצמו כמו יבש היה נקודים (יהושע ט) דהינו שגניתיבש ונפסדר מן האכילה ורק בדוחק, אמנם שם צח הוראותו על היבשות בתכליות ובמודרגה האחרונה (י"ש).

ותאמר חרב, יהיו נא חרב אל הנזה (שופטים ו). ונתתי יארים חרבה (יחזקאל ל), הרצון בהם היובש. ותאמר ציה, ציה נם חם (איוב כ"ד) רוצה לומר חרב. וכן לטרות עליון בציה (תל"י ע"ח). הלוכו בצדות נהר (שם ק"ח), ותאמר עצחה, והשביע בצדוחות נפשך (ישע' ג"ח) פירשו בו בזמנ יבש. ומזה והטנו צחה עצמא (ישעיה ה'). וכן פירשו מעניין זה שכנו צחיה (תל"ים ס"ח). מאחריו לחומה בצדחים (נחmittה ד') ר"ל מקום יבש שבמלע. ותרנום ציה נם חום היך צחיה וחומר. ותאמר עצמא, פראים עצמאים (תל"ים ק"ד). וצמאן למכועי מים (ישעיה ל"ח). וצמאן אשר אין מים (דברים ח) הרצון בהם היובש. ותאמר שרב, ולא יכם שרב ושות (ישעיה ט"ט). והיה השרב לאנש שם (ה') תרגום אכלני חרב שרבא. ותאמר נגב, כאפיקים בנגב (תל"ים קכ"ו) פירשו בו מקום יבש עצמא. וכן כי ארץ הנגב נתני (יוהושע ט"ט). ארץ יבשה וחרבה. ותרנום חרכו פני האדמה נגבו אפי ארעה. ובלשון רוז'ל בפרק אילו מציאות בנמרא רבי שמעון אומר דעתך ידיה ונגב אנגלימה דחביריה ופירש העורך מיבש. ותאמר צנס, צנמות דקות (בראשית ט"א). פירשו בו יבשות טלשן רוז'ל בפר' כיצד מברכין בנמרא על היוקות פת הענומה בקערה מברך עליו המוציא לחם מן הארץ. ופירש העורך צנומה יבשה ואינו יכול לאכלה אלא בקערה במkapה. ויש מפרש' צנמות קשות גנוור מלישון רוז'ל אבל עושה היא של צנומה ושל זוכית פירוש צנומה סלע. ורוצה לומר צנמות דקות שהו קשות בסלע. ותאמר תלאת, בארץ תלאות (הושע י"ג) פירשו בו בארץ עצמא יבשים. וכותב רבינו יונה שכן קוינן בערבי למקום יבש עצמא לאבה. ותאמר נשת, ונשתו מים מהים (ישעיה י"ט). לשונם בצמא נשתה (ישעיה ט"א) הרצון בהם היובש. ותאמר דלל, דללו וחרכו יاري מצור (ישעיה י"ט). הרצון בו יבשו בתרנומו יבשון ויחרכו נהריהן. ותאמר צמק, ושדים צמקים (הושע ט') הרצון בו יבשים כתרנומו רחם מתכול ודריין יבשין.

גע' הא"ה על היניעה תאמיר לשמה פנים. תאמר יניע. וככל
יגיעך (דברים כ"ח). יגעה בקראי (תל"ם ס"ט). ותאמיר
עטלי, ראה עניי ועטלי (שם כ"ח). אשר לא עמלת בו (יונה ד')
הרצון בהם היניעה. ותאמיר טורה היו עלי לטרוח יישעה
א'). טרוכם וטשאכם (דברים א'). תרגום שמח בכל עטלי
בכל טרחותי. ותאמיר תלאה, את כל התלאה (שמות י"ח).
וילאו למציא הפתח (בראשית יט) הרצון בהם היניעה והعمل.
وترגום לא יצמח עטל לא ירכא ליאות. וכן מזה הלאות אנשים
כى תלאו (ישעה י'), ות"י מהלן ית נבייה ארי חלון. ותרגמו
ויגעו עטם בדי ריק ויחلون עטמיא. לא יגעו לריק לא יחלון
לרייקנו. ותאמיר עצבון, בעובון תאכלנה (בראשית ג'). וטעצובן
ידינו (שם ה') פידושים לשון עטל ויגעה בדברי המתרגם בעטל
תאכלנה וטלאות ידנא. וכטוהם אמרו בכל עצב היה מותר
(משל י"ד). מסיע אבניים עצב בהם (קהלת י') ומזה עוד לפיה
המתרגם ועצביך בבית נקרי (משל ה') וליעוטך תיעול לביתה
דאחרינה. ותרגום נשע עטלה לו נשא דלעיא לעותא
תשוכר. יגענו ולא הונח לנו לעינה ולא חות ניחא לנו. פרי
אדמתך וכל יגיעך תרגום ירושמי וכל לעותכון. ובבלזון רוז'ל
בוקרא רבה כי יטוק אחיך פרשת אשורי משכיל לית את איזיל
לעוי וניט. ופירוש העורך אין אתה הולך ומתייגע בטלאתה ואוכל.
עוד בלשונים זיל בבראשית רבה פרק י"ד דין לא לעי לא
גנוס. פירוש כל טי שאינו מתיגע אינו אוכל. ותאמיר עי'.
עיפה נפשי להורנים (ירמיה ד'). ועוף דוד (שמואל ב' כ"א).
עוף ויגע (דברים כ"ח) הרצון בהם היניעה והליאות. וכן תרגום
הירושלמי עיף ויגע לעין ומשלחן. ותאמיר עלה. תחולפה
הבתולות (עמוס ח') הרצון בו היניעה וה夷יפות בדברי המתרגם
ישתלהין. וכן ותק החטש על ראש יונה ויתעלף (יונה ד').
בניך עלפו (ישעה ג"א). ואמרו המפרשים שהרצון בהם רוב
היניעה וה夷יפות עד שלא יוכל אדם לעמוד על עצמו. ותאמיר
עטף. נפשם בהם תחתעף (תל"ם ק"ז). בחתעף עלי נפשי

ריוונה ב') הרצון. בהם העיפות כדברי המתרגם נפשתהן תשלחה באשתלהיות על-נפשי. ובלשון רוא'ל בבראשית רבה פ' נח כי רוח מלפני יעטוף. אמר رب הונא הרוח זו בשעה שיווצאה לעולם מושלה בהרים ומשבירה בגבעות אוטר הזורי שלא תזקי לבריות מה טעם כי רוח מלפני יעטוף מהו יעטוף משלחי ליה הרא' בחתעתך עלי נפשי.

יחד הא"ל על היחידות תאמר לאربעה פנים. תאמר יהה לך ויחיד לפני אמי (משל' ד'), ותאמיר בדר, איך ישבה בדר (אי' א') רוצה לומר יהידה. וכן שכני לבדר (ט' ז'), ותאמיר גלמוד, יהיו גלמוד (איוב נ') רוצה לומר יחיד. וכן שכוללה גלמודה (ישעה ט' ט) ות' תכלא ויהודא, ותאמיר עירוי, ואני הולך עירוי (בראשית ט') פירשו בו יהיד בלא בנים. וכן כתבו את האיש הזה עירוי (ירמיה כ' ב').

יטב הא"ל על מיטב הדבר והמשובח ממנו תאמיר לאربעה פנים. תאמר מיטב, מיטב שדרחו ומיטב קרמו (שפטות כ' ב'), ותאמיר זמרת, קחו מזמרת הארץ (בראשית מ') רוצה לומר מיטב פירות הארץ. ותאמיר ראש, עם כל ראשי בשתים (שיר ד') רוצה לומר הנכבדים והמשובחים כדברי המתרגם מירא דכא ואקסיל אלואין עם כל טני שבך בוסטינ'. וכן מזה וראשית שניםים יטשוו (עמוס ו') רוצה לומר מכח השמנים. ותאמיר חלב כל חלב יער וחלב תירוש (כמדבר י' ח). ואכלו את חלב הארץ (בראשית מ' ח). אמרו שנקרוא מיטב הרבר וממכחו חלב מצד היהות החלב מכח הבשר.

ין הא"ל על היין תאמיר לששה פנים. תאמר יין, ויין ישותה לבב אנוש (תל'ם ק' ד'). ותאמיר חמץ, ודם ענב תשטה חמץ (דברים ל' ב') תרגום יין חמץ. ותאמיר תירוש, ורב דגן ותירוש (בראשית כ' ג') הרצון בו יין חדש. ותאמיר שכר, טין ושכבר ייר (כמדבר ה') הרצון בהם היין היישן בדברי המתרגם חמץ חרota ועתיק. ותאמיר סכא, סכאך מהול במים (ישעה א') רוצה לומר

"ינך כתרנותו חטוך טורב בטיא. ותאמיר מלאה, וכטלה טן
היקב (במדבר י"ח) פירשו בו היין".

ילד הא"ה על החולדה תאמיר לארכעה פנים. תאמיר ילד, הנך —
הרה וילדת בן (שופטים י"ג), לא חلت, ולא ילדה (ישע' כ"ג). ותאמיר הרה, והלילה אמר הרה נבר (איוב ג') פירשו בו
ילד נבר. וכן ותהר את מרים ואת שמי ואת ישבח אבי אשטע
(ד"ה ד') רוזח לומר ותלד, ותאמיר מלט, והטלייה זבר (ישע' ס"ז)
הרzon בו ותלד, וכן שמה קנה קפו ותמלט (שם ל"ד), ותאמיר
פלט, ותסן ולא תפלייט ואשר תפלייט לחוב אטן (טיכח ו')
הרzon בהם החולדה. ואפשר שתהיה הטלה ננורת מה שתרוגם
הירושלמי ולא תקיא הארץ אתם ולא תפלייט. חיל בלע ויקיאנו
נכסיון דסלאם ופלט.

ילד הא"ה על הודיעת שלשלת המשבחת או בית אבות תאמיר
לשני פנים. תאמיר ילד, ויתילדו על משפחתם (במדבר א')
ותאמיר יחש, המתיחסים ולא נמצאו (עורא ב') כמו המתילדים
והשם מזה ואמצע ספר היחש (נחמה ז').

ינה הא"ה הוראת בנחת תאמיר לשני פנים. תאמיר בנחת,
דברי חכמים בנחת נשטעים (קהלת). ותאמיר לאט, ודבר
לאט עמק (איוב ט') הרzon בו בנחת. וכן מזה אתנהלה לאטי
(בראשית ל"ג). ויהליך אט (טלבים כ"א) וולתם.

יסוד הא"ה על היסודות תאמיר לשולשה פנים. תאמיר יסוד
יסוד המזבח (שמות כ"ט). יסודתו בהורי קדרש (תלוי כ"ז).
ותאמיר אשיש, לאישי קיר חרשת (ישעיה י'). נפלו אשיותה
(נחמה נ') הרzon בהם היסודות. וכארמית יבא אשיא די בית
אליהא (עורא ח'). ואשייא יחוינו (שם ד'). ותרוגם ותאכל יסודותיה
ואכלת אשותהא. ובבלשן רוז'ל בפרק שוד שנכח את הפרה
בגנטר החופר בור ברשות היחיד כנון אילו החופרין לאושיים.
ופי' העורך יסודות כדנתיב ואושיא יחוינו. ותאמיר שתות,
כى' השתות יהeson (תלים י"א) הרzon בו היסודות. וכן תרונו
ואושיא יתרען.

ישר הא"ל על המוסר תאמר לשלשה פנים. תאמר טוסר, מוסר יי' בני אל תמאס (משל' ג'). שטע בני טוסר אביך (שם א'), אמרו המפרשים כי יש מוסר בדרכיס ויש מוסר במכות ומה שהוא במכות כנון אל תמנע מגע מוסר כי תכנו בשבט לא ימות (שם כ"ג). וימפתה ליסורה אתכם (ויקרא כ"ג). וכן מזה ויסרו למשפט וישעה כ"ח ר"ל הכות אנרו' החרישה כמשפט הזרעה. ותאמר תוכחה, טוביה תוכחת מנה (משל' כ"ג). הוכח תוכחה את עמיתך (ויקרא י"ט). הוכח לחכם ויאבחן (משל' ט') הרצון בהם. המוסר בדברים וישנו ג' ב' במכות. כנון אמרו בתוכחות על עון (תל' ל"ט). והוכח במכאוב (איוב ל'ג). ותאמ' שכט. אם לשבט אם לארצו (איוב ל"ז) פירשו בו כמו מוסר. וכמו זה רבי יונה בשבט אנשים (שמואל ב' ז') במוסר אנשים וכי אם לשבט אם לארצו. ר"ל פעמים יבא המטר למוסר בעולם ששיתוף הורעים וישראל הכל ופעמים לארצו ר"ל לצורך העולם לפי שם עושים רצוננו לפיכך נאמר לארצו אם להסה ופעמים לחופר ימצעיאו אעפ' שבני העולם חיבין.

יעל הא"ל על התועלת תאמר לשני פנים. תאמר תועלת מה אעל מחתמי (איוב ל"ח). ומה נועל כי נגע בו (שם כ"א). ותאמר סכך הוכח בדבר לא יסכוון (שם ט"ז). כי יסכוון עליו טשכיל (שם כ"ב) הרצון בהם התועלת. יען הא"ל על היילה תאמר לשני פנים. תאמר יעלה אילת אהבים ויעלה חז (משל' ח'). יעלי סלע (איוב ל"ט). ותאמר אקו ואקו ודישן (דברים י"ד) תרגום אקו יעלה.

יעץ הא"ל על העצה תאמר לארבעה פנים. תאמר עצה, איעץ נא עצה (מלכים א'). כי יי' צבאות יעץ ומיט פר (ישעה י"ד). ותאמר טעם, וטעם זקנים יכח (איוב י"ב) פירשו בו עצה. וכן משיבי טעם (משל' כ"ז) טumo וראו כי טוב יי' (תל' ל"ד). ותאמר יי', היד יואב אתך (שמואל ב' י"ד) פירשו בו עצתו. ותאמר מלך, וימליך לבי עלי (נחתה ה').

ובארמית מלכי ישפר עלך (דניאל ג'). ר' ל עצתי. וכלשון ר' ל
המלך בקונך וצא.

עיר הא'חל על העיר תאמר לשני פנים. תאמר יער, כנוע
עצי יער (ישעה ז). בעצי העיר (שיר ב'). ותאמר חרשה,
ודור במדבר זיפ בחרשה (שמואל ב'). ובחרשים בנה בירניות
ומנדלים (ד"ה ב' כ") תרגום יער חרשה.

יפה הא'חל על היופי תאמר לעשרה פנים. תאמר יופי, מכלל
יופי (תל"ם נ'). מה יפית ומה נעמת (שיר ז). ותאמר הוד
הוד והדר לבשת (תל"ם ק"ד), הדרו על ארץ ושטם (שם קמ"ח)
הרazon בהם היופי. ותאמר הדר, הוד והדר לפניו (ד"ה כ"). הדר
טלבתו (דניאל י"). ברוב עם הדות מלך (טשל"י י"). אל תהדר
לפנֵי מלך (שם כ"ה). הדרו לבכשו (ישעה ס"). הרazon אבכם
היופי. ותאמר אדר, נادر בקדש (שמות ט') פירשו בו כמו
נהדר בחלוף אותיות יהו"א. וכן פירשו אדר הידר (נבריה י").
ادر תפשיטון (מיכה ב'). ותאמר נאה, נאו לחייך בתורים (שיר
א'). מה נאו על ההרים (ישעה נ"). לא נאה לכטיל כבוד
(טשל"י כ"). שחורה אני ונאה (שיר א'). הרazon בהם היופי.
ו"ט מזה תאות אדם חסדו (טשל"י יט) כלומר יופי האדם ומה
שנאה לו לעשות הוא חסדו. ותאמר זוג, חדש זו (מלכים ו)
פירשוו לשון נוי ויופי. ותרגום והשטייע יי' את הוד קולו ית
זוי קל טיריה. ומהדר נאנו ומויזי קרייה. הדר הכרמל והשרון
זוי כרמל ואשרונא. ותאמר זיג. וחתענטם מזוי כבודה (ישעה
ס") פירשו בו כמו מזוי. ותאמר צבי, וצבי עדיו (יחזקאל ז).
צבי תפארתו (ישעה כ"). לעטרת צבי (שם). לעצבי ולכבוד
(שם ד') פירשו המלה לשון יופי והדר. ותאמר שפה, אף נחלת
שפה עלי (תל"ם י"). הנוטן אמר שפה (בראשית מ"ט). תרגנו
יפה תאר שפיר ברכיא. ותאמר טוב, ואין איש מבני ישראל טוב
מןנו (שמואל ט') פירשו בו יפה. וכן תרגנו שפיר מיכה. וכן
תרגנו' בחור וטוב (שם) טוב תאר.

יפת הא"ה ל על המופת תאמר לשני פנים. תאמר מופת. תננו לכם מופת (שםות ז'). את כל המופתים האלה (שם י"א). ותאמר אותן, ובא אותן והמופת (דברים נ'). והיה כי תבנה אותן התאות האלה (שםות ז'). אמרו הטרפרשים כי מלת אותן ומופת ענינם אחד זולת שמלה אותן נופלת במקומות שלא תפול מלת מופת כגון איש על דגלו באחת (במדבר ב'), והיתה לאות ברית (בראשית ט'). ובאללה התקומות והנוהג מנהנים לא תפול מלת מופת. ומלה מופת הונחה להורות על דבר הנראה להאמין בו דבר ביציאתו כו שעתיד להראות. וכן מלת אותן הנחות הראשונה אל זה העניין נ"כ זולת שפעים תבא לסיטן בלבד ולא כן מלת מופת.

יצא הא"ה ל על היציאה תאמר לחטשה פנים. תאמר יצא. ויצא יצא ושוב (בראשית ח). ויצא אותו החוצה (שם ט"ז). ותאמר פוק, ותפק לרעב נפשך (ישעיה נ"ח). זטמו אל תפק (תלילים ק"ט). טפיקים מזון אל זו (שם קמ"ד). תרגום ויצא ונפק. ותאמר גוח, כי אתה גוח מבטן (שם כ"ב). הרצון בו מוציאי בדברי המתרגם מטול דאנטי הוא דאפקתני מכריסא. וכמו מה מגנו טפיקומו (שופטים כ'). בניהו מרחם (איוב ל"ח). ותאמר פכה, והנה מים מפכים מן חנתף הימנית (יחזקאל ט"ז) הרצון בו יוצאים בתרגומו נפקין. ותאמר געל, שורו עבר ולא יגעל (איוב כ"א). פירשו המלה לשון יציאה ור"ל לא יוציאו חזרע לחוץ. יצע הא"ה ל על היציע תאמר לשולשה פנים. תאמר יציע. ובין על קו הרוח בית יציע סביב (מלכים ו'). היצוע החתונה (שם). ואמרו שהוא בנין עשוי חוץ לקיר בית המקדש כמי לשוכות סביב סביב. ותאמר צלע, ויעש צלעות סביב (שם פירשו בו כתו יציע. ותאמר תא, והתא קנה אחד ארך (יחזקאל ט'). ובין התאים חמש אמות (שם) הרצון בהם היציע. וכן ארוז'ל. תנני רב יוסף נ' שמות יש לו יציע צלע והתא.

יקץ הא"ה ל על התעוורה תאמר לשני פנים. תאמר יקץ. ויקץ יעקב משנתו (בראשית כ"ח). ותאמר עורה,

העירה והקיצה (תל'ם ל"ח). עיריה שחר (שם נ"ז) תרגום ויקץ ואתעה.

ירד הא"ל על הירידת תאטר לחמשה פנים. תאטר ירד, ולא ירד עטנו בטלחת (شمואל כ"ט). וירדתי ודברתי עטן (במברב י"א). ותאטר נחת, ותנחת עלי ירד (תל'ם ל"ח). שמה הנחת יי' גבריך (ויאל ד'). האומרים מי יחת עליינו (וותיה כ"א). תרגום ירד ונחת. ותאטר שככ. ונכליל שטם מי ישכיב (איוב ל'ח) פירושו בו מי יוריד. וכן מזה הייתה שכבת חטול (שמות י"ז).

ירדה הא"ל על הניטום התורי תאטר לחמשה פנים. תאטר תורה-תורת יי' טמייה משיכת נשפ (תל'ם י"ט). זכו תורה-טשה עבדי (מלאכי נ'). ותאטר תושיה, צפן לישראל תושיה (משל ב'). הנדריל תושיה (ישעיה כ"ח) הרצון בהם התורה, ותאטר דת, ודתיהם שונות מכל עם (אסתר ג'). ותאטר לך, כי לך טוב נתתי לכם (משל ד'). ישמע חכם וויסוף לך (שם א'). הרצון בהם התורה והדת.

ירך הא"ל על הירך תאטר לשני פנים. תאטר ירכ, ירך וכ�포 (יחזקאל כ"ד). ותאטר עליה-את השוק והעליה (شمואל ט') פירושו בו הירך כתרגומו וירכיה.

ירע הא"ל על היריעות תאטר לשלה פנים. תאטר ירעה, גוטה שטם כירעה (תל'ם ק"ד). יריעות עזים (שמות כ"ז). ותאטר פרוכת, ועשית פרוכת (שם) ר"ל ירעה. ובכרייתא דרבנן אליעזר פרק מ"א ותלה בחופת בניו פרוכיות שחורות, ופי' העורך יריעות שחורות. ותאטר קלעים, קלעים לחצר (שם כ"ט) הרצון בו יריעות.

ישה הא"ל הוואת יש תאטר לשני פנים. תאטר יש, ויאמר יהונדב יש (מלכים ב' י'). יש דרך יש לפני איש (משל י"ד), ותאטר איש, האש בית רשות (טיכה ו') כמו הייש כתרגומו האשitis בית רשות, וכמו זה אם אש להטין ולהשטיל (شمואל ב' י"ד) ותרגומו אם אש למשטי ליטנא ולשם אלא.

ישט הא"ל על החשטה תאמר לארכעה פנים. תאמר ישט
ויוישט המלך לאסתור (אסטור ח'). מאשר יוישט לו המלך
(שם ד'), ותאמר שלחה, וישלח ידו ויקחה (בראשית ח'). אם לא
שליח ידו (שמות כ"ב). בכל משלח ידך (דברים כ"ג) הרצון בהם
החשטה, ותאמר הדלה, גמול ידו הדלה (ישעיה י"א) הרצון בו
פשט כתרגומו חסילה יהוה יוישט. ותאמר צבטע, ויצבעת לה
קליל (רות ב'). הרצון בו חושיט כתרגומו ואושט לה קמח קליל.
ישן הא"ל על השנה תאמר לארכעה פנים. תאמר שנה אל
תאהב שנה (משל לי כ'). ישנתי או ינוח לי (איוב ג'). ותא'
תנומה ותנומה לעפעריך (משל לי) וקרעים תלכיש נומה (שם
כ"ג). גמו לריעך (נחים ג'). אמרו כי תנומה היא השינה הקללה,
ותאמר תרדמה, ויפל יי' אלהים תרדמה (בראשית ב'). בנפל
תרדמה על אנשים (איוב ל"ג). וישכב וירדם (יונה א'). אמרו
כי התרדמה היא השינה חזקה, ותרגום בנפל תרדמה על אנשים
נד נפל שינתא עמיתקתא. ותאמר חזזה, חזם שכבים (ישעיה נ"ז)
הרצון בו ישנים כתרגומו נימן שכבים.

ישע הא"ל על היישועה תאמר לשני פנים. תאמר יישועה, ויהי
לי לישועה (שמות ט"ז). יצאת לישע עטך (חבקוק ג').
כי הושעתנו מצרינו (תלילים ט"ד). ותאמר פרק, ופרקנו מצרינו
(שם קל"ז) תרגום ויושע ופרק.

ישר הא"ל על היושר תאמר לשבעה פנים. תאמר יושר, ישר
לכני אמרו (איוב ל"ג). כי ישרים דרכיו יי' (חושע י"ד),
המשירים ארחותם (משל ט). ומה פירשו בתמות יי' באלא"ג
אשרו חמוץ (ישעיה א') כמו ישרו. וכן עמי מאשריך מתעים
(שם ג'). מאשרי העם הזה (שם ט'). ותאמר נכון, לא נכון
לעשות כן (שמות ח) ר"ל איננו ישר. וכן אמר נכון נכון הדבר
(דברים י"ז). ותאמר כן, ויתactersו בעיר אשר בן עשו (קהלת ח').
פירשו בו המעשה היישר אשר עשו. וכן ספה עגל מעשה כן
(מלכים ז'). כלומר מעשה כן כלומר מעשה ישר. וכן מה לא
כן עשו (ירמ"י ט"ח). כן בנות צלפחד דברות (במדבר כ"ז). כן

דברת (שפטות י'). וכן מטה בני יוסף דברים (במדבר ל''). אם כן אתם (בראשית ט'ב). ותאמר נכוּהה, ולא ידעו עשות נכוּהה (עמוס ג') ר' ל' יושר. וכן באָרֶץ נכוּהות יעַל (ישעה כ''). כלם נכוּהים לְמִבֵּין (טשלי א'). ותאמר הכהה, ויתרונ הכהן חכמת קהלה י'). וכשה הדבר (אסתר ח'). תרגום לא כן עשו לא כdense עבדו, והוריתם אתכם בדרך הטובה והישראל באורה תקננא וכשרא, ותאמר פלט. פלט מענֵל רג'לך (טשלי ד') הרצון בו הישר. וכן מענֵל צדיק תפָלֵט ישעה כ''). יפלט נתיב לאפו (תלילים ע'ח). ותאמר הגן, דרך בפני הגדרת הגינה (יחזקאל מ'ב). פ' בו רב' יונה נכוּה ונישרה מטאָמרם ז'ל' עשה שלא כהונן,

אמנם המתרגם אמר בו אורה קדם דוכן ליואַי.

יתד הא"ה על הידות תאמר לחמשה פנים. תאמר יתה, ידה ליתד תשלהנה (שופטים ה'). וכל הידות למשכן (שפטות ל'ח). ותאמר יה' שתי ידות לקרוש האחד (שפטות כ''). לשתי ידייו (שם) הרצון בהם הידות. ותאמר ציר, הדלת תסוב על ציר (טשלי כ'') תרגום שתי ידות תריין צירין. ותאמר קלעים, ושני קלעים חרلت החשנית (מלכים ו') הרצון בו ג'ב הידות בדברי המתרגם תריין צירין. ותאמר שכמי, לשכמים בעיניכם (במדבר ל'ט) פירשו בו יתדות מתרגום וכל יתדות החצר וכל סכי דרותא.

יתר הא"ה על הידות תאמר לששה פנים. תאמר יתרון, מה יתרון לאדם (קהלה א'). על כן יתרה עשה ישעה ט''). הותר בני תמותה (תלילים ע'ט). ותאמר שאה, ושאר רוח לו (מלacci ב'). פירשו המלה לשון יותר בשרש יתר שמשתמשין בו בלשון יתרון ובלשון שאורית. ופי' שאר רוח לו ר' ל' יתרון המעלה לו. ותאמר סרה, וסarah העודף (שפטות כ''). וסורהים על ערשנותם (עמוס ו'), סרוחי טבולים (יחזקאל כ'ב). מרוח סרוחים (עמוס ו') הרצון בהם הידות. ותאמר עדפה, העודפים על הלויים (במדבר נ'), חצי הירעה העודפת. (שפטות כ''). ולא העודיף המרובה (שם י'') הרצון בהם הידות. ותאמר שרע, כי קוצר המצע

מה השתרעו (ישעיה כ"ח) הרצון בו מהuditא, ומזה אמרו שרוע וקלות (ויקרא כ"ב) ותאמר עשה, עשה לירובני (ישעיה ל"ח) פירשו המלה לשון יתרו ממאטרם זל' עשיין לנכיך ושוי לכרייסיך כלומר לכשות עצמן קנה כסות בוייתור ובתוספת דמים אבל לבטן קנה בשוה, ופי' עשה לי יותר והוסף לי ימי ישנותי, וו"ט עשה כמשמעו ר"ל עשה לי מחלתי וירובני אתה.

יתר הא"ל על המיתרים והחבלים תאמר לאربعה פנים. תאמר מיתרים, ואת מיתריהם (כמדבר ד'), ותאמר חבל, ותורדים בחבל (והושע ב'). וחבלים בראשנו (מלכים ב'). ותאמր אthon, חבות אthon מצרים (משלוי ז') תרגום מיתריהם אטוניהון, ותאמר עבות, וכבעות העגלה (ישעיה ה'). עבותים חדשים (שופטים י"ט). אמר כי בעות היא החבל בשלשה חותין, ואמרו שנגנוז מזה והגדול דבר הות נפשו הוא ויעבתהו (טיכח ז'). כלומר בין שלשתם השר והשופט והגדול יעשו ההוה והשקר כמו עבות כלומר יחזקוה עד שיוציאו הנולח לעצם.

נשלמה אות היהוד.

אֹתֶת הַכְּפָר

כאב הא"ל על הכאב תאמר לשבעה פנים. תאמר כאב, ואתם תצעקו מכאב לב (ישעיה ס"ח). אך בשרו עליון יכאב (איוב י"ד). ותאמר עצב, ולא יסיף עצב עמה (משלוי י') הרצון

מכסה האחל

כאב הונח על היסורין המתפשט בכל הגוף או בכל האבר כולל כמו יהיו בהיותם כאבים (בראשית ל"ד) והנחה שם חבל על היסורין החלקי הבלתי מתפשטים כי אם על מקצת האבר גנדע מקום היסורין איפוא הוא כמו חבלו يولדה (הושע י"ג) והם היסורין שמרגשת היולדת בשעת לידה במעיה ושם ציר ממין היסורין המתתגלים כאלו יהיה הגוף בצר וצוקה

בו כאב לדברי המתרגם ולא ניוסף כיבת עימה, וכן הרבה ארבה עצבונך והרנק בעצב תלדי בנים (בראשית ג'). ות"א מסנהה אסני צעריני בעצר תלדי בניין, וכן מזה לפ"י המתרגם ינרגתי כל עצבי (איוב ט'), כנשיט כלחון צערוי. ותאמר חיל, צרה החזקתו חיל בילדיה (ירמיה ו') הרצון בוocab. ומזה חיל אילות תשمر (איוב ל"ט), ותרגומו כר מעתערין אילתא תנמו. ותאמר חבל, בטרם יבוא חבל לה (ישעיה ס'ו), חבלו יולדת והושע יט' הרצון בהם הכאוב. תרגום חיל בילדיה כחבלין לילדתא. וטזה חבליהם תשלהנה (איוב ל"ט). ותרגום צעריכון משדרן. ותאמר צירים, כי נהפכו עליה צירה (שמואל ד') הרצון בו בתרגומו ארי בניתו חבלאה. וכן צירים אחווני בצירי يولדה (ישעיה ב'א). נהפכו צירי עלי (דניאל י'). ותאמר מהר סלון ממאריך (יחזקאל כ"ח) פירשו בו מכאב. וכן מזה צרעת ממארת ניקרא יט'. ותאמר כאה, יعن הכאות לב צדיק (יחזקאל יט'). ונכח לאב למותת (תל"ם ק"ט). וכאו בו ציים כתים ונכח דניאל יא'). פירושם לשוןocab. ומזה אמרו ונפל בעצמו חלכים (תל"ם י' פירוש מחנה הכאים.

כבד הא"ל על הכבוד תאמר לשני פנים: תאמר כבוד, את כל הכבוד הזה (בראשית ל"א). ושמר תוכחת יכבד (משל י"ג). ותאמר יקר, יקר תפארת גודלו. (אסתר א'). יתנו יקר לבעליהם (שם) תרגום כבוד יקרא.

כבד הא"ל על הכבודת תאמר לשני פנים. תאמר כבוד, פנדן אבן ונטל החול (משל ב'ג). כמשא כבוד יכבד מני (תל"ח). ותאמר יקרה, אבניים יקרים לסת הרים (טלאים ה'). הרצון

מכסה האחל

(בעונגסטיגונג) ושם ציר מלשון צר וצורה היפך הרוחה ותרחבה בעניין חיל מלשון חול, וחולה, וזה מן היסורים בא מלחמת תנועה עצומה המתהוו במתהרי הגוף ועורקי שעי התנועה ההיא העצומה יבהיר הגוף וייעז דעתה החולשה והרפין (אנגסטשטויים) והוא מצו ביותר בנסים בשעת לדתן במו כי נהפכו עליה צירה (ש"א ד') צירום בציורי يولדה (ישעיה יג). (יש').

בו כבדות בשורש כבד שנשתמשו בו בלשון כבוד ובלשון כובד.

כבוד הא"הル על הטעאות תאמיר לחטשה פנים. תאמיר כבוד, התכבד כיilk התכבד כארכבה (נחום ג') ובלשון רוז'ל מכבדין בין המתוות. וכן שם הייעים שמכבדין בהן את הבית מכבדות של תמרה, ותאמיר טאטה, וטאטאתיה במתאטתי השמד (ישעה י"ד). ובמאמר רוז'ל לא היו ידעי רבנן מאי וטאטאתיה שמעווה לאטאתיה דרבני. דקאמר להחיה איתתא שקיים טאטיתא וטאטוי ביתא. פירוש מכבדת שמכבדין בה הבית. ותאמיר גראף, נחל קישון גראף (שופטים ח') פירושו בו טאטם. ותאמיר יעה ויעה ברוד מהפה כזוב (ישעה כ"ח) פירושו לשון גראפה. וכן שם הכלוי שהיה מכבד ונורף חדש מהמזבח. ואת הייעים (במדבר ר') ות"א ומגופיתא. ותאמיר סחה, וסחתי עפורה טמנה (יחוק) כ"ז הרצון בו וטאטיתין.

כביה הא"הル על הכבוי תאמיר לשני פנים. תאמיר כביה, וככוב את נחלתי (נשותאל ב' י"ד). ופשטה כהה לא יכבה (ישעה מ"ב). ותאמיר דעתך, ידעך נרו (טשל' ב'). דעתו כאשר קוצים (תלמים ק"ח). תרגום באפס עצים תכבה אש היכנא דלית קיסי דעתך נורא. לא יכבה בלילה נרה ולא דעתך בליליא שרגנא.

כבש הא"הル על הכבשים תאמיר לתשעה פנים. תאמיר כבש, כבש אחד (במדבר ז'), ולנקבה כי אם כבשה אחת (נשותאל ב' י"ב). ובהפוך אם כשב הוא טקريب (ויקרא י"ג). ותאמיר איל, איל תמים מן הצאן (שם ה'). ומאה אלף אלים צטר (מלכ' ב' ג'), אמרו כי ההגדול יותר מבן שנה יקרא איל. ותאמיר טלה, זאב וטלה (ישעה ס"ח), בזלווע יקבע טלאים (שם ט') הרצון בהם הכבשים. לדברי המתרגם דיבא ואמרא מכנייש אמרין. ותרגומים כבש אמרא. ותאמיר יובל, והיה בטשוך בקרן היובל (יחושע ז') וטלואים. ותאמיר יובל, והיה בטשוך בקרן היובל (יחושע ז') הרצון בו האיל. כתרגומו בקרן דכרא ותרגום איל דכרא. וכן

שבעה שופרות היובלים (שם). ובלשון ר' כל משבט דהא יובל לישנא דרכרא הוא דתניא אמר רב עקיבא כשהלכתי לערבייא היו קורין לדרא יובלא. ותאמר שה אליהם יראה לו השה (בראשית כ"ב). איש שרו ואיש נשיו (שטוואל י"ד). אמרו שהרצין בהם הכבשים הקטנים. ותאמר לך עם חלב כרים ואילים (דברים ל"ב). אורים כרים לטבוח (ירמיה נ"א) פירשו בהם כמו לבושים. וכן ביקר כרים (תלמים ל"ג) רוצה לומר המושבה שבכבשים. ותאמר הנ אסרו חן בעבותים (שם קי"ח) הרצין בו בו כדורי המתרגם כפיתו טלייא. וכן חנים ינקפו ויישעה נ"ט רוצה לומר כבשים. ותאמר צאן ולן צאן שלשת אלפיים ואלף עזים (שטוואל כ"ה) רוצה לומר הכבשים בלבד. ולפעמים כולל כל בהמה דקה כמו ואם מן הצאן קרבנו (ויקרא י"א). ולפעמים כולל אף לנמה בגין עאנכם יעשר (שטוואל ח). ותאמר רחל, ורחל לפני גוזיה נאלמה (ישעיה נ"ג). רחלים מאותים (בראשי ל"ב) הרצין בהם הכבשות.

כבש הא"ה על הכבשן תאמר לשני פנים. תאמר כבשן בעשן הכבשן (شمota י"ט). ותאמר מלבן והעביר אותם במילבן (שטוואל ב' י"ג) פירשו בו כבשן. אמן המתרגם אמר בו ונודר יתחנן בשוקיא.

כול הא"ה על חזקת הכל, תאמר לשני פנים. תאמר כולם אלפיים בת יכילה (מלכים ז). מרובה להכילה ייחזק אל כ"ג. ותאמר חזק, מחזיק בתים (ד"ה ב' ד') רוצה לומר יכילה. ובלשונם זיל כל ריק מחזיק מלא. אינו מחזק.

בון הא"ה על ההכנה והזהומה תאמר לשנים עשר פנים. תאמר ההכנה, ייבינו את המנהה (בראשית ט"ג). אל חמקום אשר הכנתי (شمota כ"ג). ותאמר הזמנה יבא לעתים מזומנים (עוזרא י'

מכסה האהֶל

* כול והאהל על הצלות והקמצנות האמר כי פנים האמר כי והאמר רע עז.

רצוּה לוטר מוכנים. וכן בעתים מזוניות (נחמה י"ג). ותאמיר יעד, אשר אודר לך שם (שםות לך). ונודעתי לך שם (שם כ"ה). ואם לבנו יעדנה (שם כ"א) הרצון בהם החומנה. ותאמיר עות, לדעת לעות את עוף דבר (ישעה נ) הרצון בו לוטן לעוף דבר. וכן מזה איש עתי (ויקרא י"ו) מזונן לך. וכמו שנשתמשו במלת זמן ובמלת מועד בלשון זמן והזמנה וכן נשתמשו במלת עת. ותאמיר أنها, והאלחים أنها לידו (שםות כ"א) רוצה לוטר זימן. וכן לא תאנה אליך רעה ותלים צ"א). ותאמיר מנה. זימן יי' דן גדרול (וינה ב') הרצון בו זימן כתרגומו זומן. וכן פירשו אשר מנה את מאכלכם (דניאל א'). ולילות עטל מנו לי (איוב ז'). ותאמיר עתה, במלך עתיד לכידור (איוב ט"ו) הרצון בו מזומן. וכן להיות היהודים עתידיים (אסתר ח') מזומנים. וחש עתידות למו (דברים ל"ב) מה שמצוין להם מן הפורענות. ותאמיר הוכחה, אשר הכח יי' לבן ארני (בראשית כ"ד) הרצון בו זימן. וכן אתה הוכחת לעבדך ליצחק (שם). ותאמיר קרש, קרש עליה מלחמה (ירמיה ו). וקידשו את קרש בגליל (יהושע כ'). וקידש את ישע' ואת בניו (שמעאל י"ו) הרצון בהם החומנה. ותאמיר הבהה הבה נא אבוא אליך (בראשית ל"ח). הבה נלבנה לבנים (שם י"א) הרצון בהם החומנה. וכן פירשו רבים זולת אילו וקרוביים הם לעניין נתינה. ותאמיר מצא, ואת העילה המוציאו (ויקרא ט) פירשו בו החומנו. ומזה פירשו דרישו יי' בהמציאו (ישעה נ"ה) בהזדמננו לכם. וכן לעת מצוא (תלים ק"א) פירשו בו (מזומנים). וכן נדרשתי ללא שאלו (ישעה ס"ה) נזדמנתי. כום הא' הל על חכלי הייחודי לשותות בו תאמיר לשני פנים. תאמיר כום. וכום פרעה בידי (בראשית ט). כום רוחה (תלים כ"ג). ותאמיר נבייע. אשר נטua הגביע בידו (בראשית ט"ד) כמו כום. ותא' נבייע בלבד. ותרומות כום רוחה כלידי רווייתא. ובאמרו נבעים מלאים יין וכמות ירמיה ל"ה) ידמה שהוא עשוי בתוכנה אחרת.

כיס. הא"ה על הרים תאמר לשני פנים. תאמר כיס. כיס אחר יהיה לכליינו (משל' א). ותאמר חנית, בשני חניתים (מלכים ב' ה) פירשו בו כיסים. וכן והמטפחות והחניתים יישען. ואמרו שכן בערבי נקרא הרים כרי"טה והחנית בערבי ככ' ג' בערבי במקומות רבים.

בלה הא"ה כלות מיני כלים תאמר לשני פנים. תאמר כלים, כל כל כל המשכן (שמות כ"ז). ותאמר סף, משטורי הסוף (אסתר ב'). רוצה לומר שומרי הכלים בדברי המתרגם מניה. אלה הא"ה על הכליוון תאמר לאחד עשר פנים. תאמר כללה, כללה אתה עשה (יחזקאל י"א). ויחדו כלם יכליוון יישען לא'), ותאמר גמר כי גמר חסיד (תל"ם י"ב), תרגום וכלה לא עעשה ונמירה לא עבד. ותאמր תם, יתמו חטאיהם מן הארץ (שם ק"ד) הרצון בו יכלו, וכן עד תם כל הדור (דברים ב'). לא יוביל עליו ולא יתם פריו (יחזקאל ט"ז) זולתם. ותאמר שמד, ונשמד כל התונה (שם ל"ב). ונשמדו במות און (חושע י') הרצון בהם הכליוון. ותאמר אכל, ואכלת את כל העמים (דברים ז') רוצה לטרת תכללה. וכן על כן אלה אכלת הארץ יישעה ב"ד). ארץ אכלת יושבה היא (במדבר י"ג). ותאמר כחד, ואיפה ישרים נכחדו (איוב ד') הרצון בו נשמדו, וכן לעו ונכחידם מניין (תל"ם פ"ג). ויכחד כל גבור חיל (דר' ב' ל"ב) זולתם. ותאמר אפס, אפס הארץ יישעה י"ו). האפס לנעה חסדו (תל"ם ע"ז הרצון בהם הכליוון. ובהפון אסף אסף כל טעל פני הארץ (צפניהם א'). ותאמר ספה ספתה בהמות ועופף (ירטיה י"ב). וגם את הזקן תפפה (ישעה ז'). ויש נספה בלי משפט (משל' י"ג) הרצון בהם הכליוון. ותאמר פם, כי פסו אטונים מבני אדם (תל"ם י"ב) כמו אספו. ותאמר חסל, כי יחסלו הארבה (דברים כ"ח). פירושו בו יידלנו, ואמרו שטזה נאמר למין טמיין הארבה חסל מפני שטכללה ביזור. ותאמר ברוסם, יכרסמנה חזיר מעיר (תל"ם פ'). פירושו לשון כליוון מה שתרנס היירושלמי כי יחסלו הארבה ארוי קרסם יתיה גובא ובמשנה שדה שקריםתו גמלים. והקו'ג'

והכ"פ מוטזא אחד. ויש מפרשין המלה מרכיבת יכרס טנה כולם יטלא כרימו טנה.

כלה הא"ל על הכליות תאמר לשני פנים. תאמר כליות. צופה כליות ולבי ותlimים כ"ו). ותאמר טחות, זה אמר חפות בטחות (תlimים נ"א). מי שט בטחות חכמה (איוב ל"ח) הרצון בהם הכליות בדברי המתרגם הא קושטה רעיתא בכו"ן מן שי בכו"ן חכמה. ואמרו המפרשים שנקרה אין מפני שהן טחות ומכוונות בחלה.

במר הא"ל על הכלורים תאמר לשני פנים. תאמר כתרים, והשכית את הכלרים (טלכים ב' כ"ג). וכתריו עליו גילו (חו"ש י'). ואמרו שהלשון נגור מן עורנו כתנור נכתרו והם אותן הלובשים מלכושים שחורים. ותאמר כהן, רק אדרת הכהנים (בראשית ט"ז). רוצה לומר כתרים כתרגומו לחוד ארע כומריא.

בן הא"ל על הדות דבר לדבר והשואת עניין לעניין תאמר לשולשה פנים. תאמר בן, ויעשו בן החרטמים (שםות ח). ותאמר כה, כה אמר יי" (ששת). כה עשו אבותיכם (בטדרר ל"ב). הרצון בהם בטו בן. ותאמר בכיה, כה לא תדע את מעשה האלדים (קהלת י"א) הרצון בו בטו בן.

בנף הא"ל על הכנפים תאמר לארכעה פנים. תאמר בנף בנף רגנים נעלסה (איוב ל"ט). בנפי יונה (תlimים ס"ח). ותאמר אבה, מי יתן לי אבר בינויה (שם נ"ח). ישאחו על אברתו (דברי ל"ב) הרצון בהם הכנפים. ותאמר ציון, תננו ציון לטוacob ירמיה ט"ח) פרישו בו תננו לו בנף. ותרנום אישא בנפי שחר אוקיפ ציון בקרין. אמן המתרגם תננו ציון אעדו בתרא מן טואב ארי מנלא תגליה. ותאמר סנפה, סנפה וקשחת נויקרא י"א) רוצה לומר בנפי-הדרן כתרגומו ציון.

בנֶה הא"ל על הכהן תאמר לשולשה פנים. תאמר כהן, כהן, ועוגב (בראשית ד'). תלינו בגורותינו (תlimים קל"ז). ותא' שמינית, למנצח על השמנית (תlimים י"ב). רוצה לומר כהן,

משפטנה נימין בדברי המתרגם לשבחה על כנרא דתמןיא נימי, ותאמר נתית, למנצח על הגנית (תלילים ח') פירשו בו כנורא, ואמר בו המתרגם לשבחה על כנרא דעתך נת, ויש אומרים שעשה דוד זה המטור בחיותו בנת.

כשה הא"ח על הפסוי תאמר לשמנה עשר פנים. תאמר כסה, וערם יכסה בנד (יהזקאל י"ח). ייכס הענן (שמות כ"ד). ובשין תמורת הסט"ך עבית בשית (דברים ל"ב), ומזה אמרו וכדם עניים סותה (בראשית ט"ט) כמו כסותו. ותאמר חפה, וחפו ראשם (ירמיה י"ד). ויחפהו זהב טוב (דברי הימים ב' ג'). תרגום ויכס ויחפה. ומזה העניין פירשו ויחפהו בני ישראל וטלבי ב' ס'. והאלף תמורת ה"א למ"ד הפועל ומירוש ויחפהו כלומר הסתירו הידיעה מהברוא כמו שאמר יהזקאל שהוו אומרים אין יי' רואה אותנו עזוב יי' את הארץ, וכן אמר ישעה ויאמרו מי רואנו וכי יודענו. וכן פירשו רבותינו ז"ל Mai ויחפהו בני ישראל אמר העמוד הזה אין רואה ואין שומע. ותאמר חוף, חוף עלייו כל היום (דברים ל"ג) פירשו בו מכסה עלייו. אמנם רוזל אמרו בראש גمرا דפרק בני העיר והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל

מכסה האهل

כמה וחפה אחד הם כי חפה תרגום כסה, וכסה גובל בכתה עניים שלא יתכן לומר בלשון צפה כמו המכסה אני מאבריהם כי צפה נenor משרש צפה נתחיך לבני ישראל (יהזקאל ג') כלומר רואה ומשגיח ומביט ועל כן לא יתכן לשון צפה בדבר שאין בו ממש מכסה דבר וכסה קלון (ח"ח) ולפי דעת בעל ירייעות שלמה השרש בסה הוא שם הכלל על כל עניין כסוי ושרש סכך הוראת הפסוי העשו להן שם צפה הנחות על הפסוי העשו לנו כמו מצפה אותו בהם ושם חפה הוראות בפרטות על כלשון חז"ל שמא יחפה על בת אחותיו ג"כ עניין הנגה במקצת שאי אפשר שטגן עליה מכל וכל ולומר שלא' זונתה שחררי כירסה בין שנייה אבל יגין עליה במקצת ולומר שכבר היה גירושה בעת שיזונתה והוא לשון חפה.

יום שנאטר חופף עליו כל היום ופי' העורך לשון צער כמתרגטני' יהא מן עולמי וכתיב תhnן להם מנגנת לב. ותאמר סכך. סככים בכנפיהם על הכפרה (شمוטות ל"ג). סכתה בענן לך (אייכה נ'). ובשין' ושבתי כפי' (شمוטות ל"ג) והרצון בהם הכספי. ומעניין זה פירשו ואת מוסך השבת (מלכים ב' י"ז) והוא כתוב בי"ד וקרי ביו"ז ואחד הוא. ושרשו יסך מעניין סכך שני שרשים וענין אחד ויא' ששרשו סכך בשקל מעשה טורד. ואעפ' שזה בשורק וזה בחולם משקל אחד הם. ואמרו שהוא בנין עשוי לאנשי משמר להחות תחתיו. ובסתמו אותו לשבת נראה כי למשמר היוצא היה עשוי אותו בנין והיה יוצא בשבת והוא פנוים מעבודה אותו היום והיו יושבים שם עד פנות היום שהיו חולכים להם. ותאמ' טלל. הוא יבננו ויטללו (נחmittה נ') הרצון בו יכסנו. תרגום סכונות לדאשי ביום נשק טלית על ראשי. ותאמר נסך. כי נסך עליכם יי' רוח תרדמה (ישעה כ"ט) פירשו בו בסה. ותמה פירשו והטסה הנסוכה (שם כ"ה). ותאמר צפה. עצה בראשיהם (شمוטות ל"ז). ויצף את הבית (ד"ה ב' נ') הרצון בהם הכספי בדברי המתרגם ו煦פה. ותאמר ספן. וספן בארו (מלכים ו'). ויספן את הבית נבים ו煦פה. ותאמר ספן. וכטחם רבים. ותאמר אהז. ויאחז את הבית וטליל ית ביתא. וכטחם רבים. ותאמר אהז. ויאחז את הבית (שם) הרצון בו כסה אתגרנו וטליל ית ביתא. ותאמר תפש. דנה הוא תפוש זהב וכסף (חבקוק ב'). ר' ל' מכוסה בדברי המתרגם מהפא דהבא וכספה. ותאמר עטה. ועטקים יעטפו בר (תלילים ס"ה) פירשו בו יתכסו. וכן פירשו יעטף ימיין ולא אראה (איוב כ"ג) וכן רבים. ובלשון רוזל בסוף גמרא דפרק אילו מגלחין כל עטיפה. שאינה בעטיפה ישמעאל. ופי' העורך מכתה שפטו זוקנו וחוטמו במטענתו און בטליתו. ותאמר עטה. תה ל' כבנד יעטה (תלילים ק"ט) הרצון בו הכספי בדברי המתרגם כלבו שא דיתעטיף. וכן כאשר יעטה הרעה את בגדו (ירמיה מ"ג). ועטף עטה (ישע' כ"ב) וזולתם. ותאמר עלף. מעלפת ספרדים (שיר ה') פירשו בו מכוסה. וכן ותכם בצעיף ותתעלף (בראשית ל"ח). ותרגם

הירושלמי בדוריא ואיתעטפת. ותאמר לאט, והמלחך לאט את פניו (שםואל ב' י"ט). פירשו בו בסה, ותרגומו כריך על אפוי, ותרגום וראש לו חפי וריש ליה מניך. ומזה אמרו בתמורת אל'ף בויז פני הלוות נישעה כ"ה). וילט פניו באדרתו (מלכים י"ט). ותאמר פלש, והתפלשי באפר (ירטיה ו'). באפר יתפלשו (ייחזקאל כ"ז) הרצון בהם הכסוי באפר. כדברי המתרגם חופי רישיכון בקטמא, בקייטמא יהונחփין. ותאמר כרבל, ודoid מרבבל בעיל בוץ (ד"ה ט"ז). הרצון בו מעוטף וטבוסה כתרגומו הוה מתעטף. ותאמר צב, שיש עגלת צב (במדבר ז') פירשו בו עגלוות מכוסות כתרגומו ענגן בד מהפיין. אמן הירושלמי תרגם שנית ענגן טוונן ר"ל שלל ענלה הוו לה זוג בקר שטושכין אותה. ותאמר בלע, כבלע את הקדרש (שם ד'). פירשו בו בהתקשות כתרגומו כד מכסן ית קדשא ולא ימותון. וימת מזה יחד סביב ותבלעני (איוב י') כמו ותסוככני.

בעם הא"ל על הטעם תאמיר לחטשה עשר פנים. תאמר בעם. וכעתה שורתה גם בעם (שםואל א'). ובשין'ן תמורות הסט"ך לו שקול ישקל בעשי (איוב ו'). ותאמר חרוזן, כי חרוזן אל כל המונה (ייחזקאל ז'). על הרעים חרוה אפי' נכירה י' הרצון בהם הטעם. ותאמר חמה, חמה אין לי נישעה כ"ט). וחמת המלחך שכבה (אסתר ז') הרצון בהם הטעם והחרוזן. ותאמר רונן, חדלו לנו (איוב נ'). ואת התרגוץ אל'י (מלכים ב' י"ט) תרגום בעם רונן. ותאמר עברה, עברה וזעם וערה (תל"ם ע"ח). ויתعبر יי' ב' (דברים ג') הרצון בהם הטעם והחרוזן. ותאמר רונן, זעם מלאתני (ירמיה ט"ו). אשר זעמת זה שכבים שנה (nocria א') הרצון בהם הטעם. ותאמר זעף, זעף יי' אשא (טיכיה ז'). ובזעפו עם הכהנים (ד"ה ב' כ"ז) הרצון בהם החרוזן והטעם. ותאמר קצף, כי יצא הקצף (במדבר י"ז). קצף יי' על אבותיכם (nocria א') הרצון בהם הטעם והחרוזן. ותאמר אפ, פן יחרה אפ (דברים ו') ר"ל בעם. וכן ארך אפים (שמות ל"ד) ארך הטעם. ואמרו שנאמר הטעם בזה הלשון מפני שהטעם יתראה באפ. ותאמר פנים, לא אפיל

פני בכם יירטיה נס), ר"לicum דברי המתרגם לא אשלח רונז'
בכון. וכן אכפורה פניו (בראשית ל"ב). פניו יי' בעושי רע (תלי'
ל"ה) וולתם. ואמרו שנאמר הכם בזה הלשון מפניהם שהכם
יראה בפניהם. ותאמיר עשן, עליה עשן באפו (תל"ים י"ח) ר"ל עם.
וכן עשן אף יי' (דברים כ"ט). עשות בתפלת עמר (תל"ים פ').
ותאמיר אנף, גם כי התאנף יי' (דברים י"ט) הרוץון בהם הכם.
ותאמיר נאץ, עד أنها ינאצני (במדבר י"ד) הרוץון בו יכעיסוני.
וכן נאצנו האנשים האלה (שם י"ז). וכל טנאצ' לא יראוה ושם
י"ד) וולתם. ותאמיר עצוב, ולא עצבו אכיז טימיו (מלחים א')
פירשו בו לא הרגינו. וכן מה מרוז ועצבו את רוח קדרשו (ישע'
ס"ג). יעיציבו בו בישיטון (תל"ים ע"ח). ותאמיר רעם. רעם פנים
(יחזקאל כ"ג). בעבור הרעימה (شمואל א'). פירשו בהם

זעף פנים.

כפפ' הא"ל על כף היד תאמיר לשני פנים. תאמיר כף, מלא
כף קמח (מלחים י"ז). הנה עב קמנה בכף איש (שם י"ח).
ומזה אמרו ואכפי עלייך לא יכבד (איוב ל"ג) כמו וככפי והאל"ף
גוסף. ותאמיר פס. יהי פשת בר הארץ (תל"ים ע"ב). פירשו
מתרגום בכף איש כפיסט ידא. ובailleו אמר יזרעו כף מלא
תבואה אף' בהרים ירעש כלבנון פריו. וי"ט מעין זה כתנת
פסים (בראשית ל"ז) שככל פס ממן מצבע מתחלף.

בperf' הא"ל על הכהנים תאמיר לתשעה פנים. תאמיר כperf'
כperf' הפהורי (شمואל ז'). נלינה בכפרים (שיר ז'). ותאמיר
בנות, את קנת ואת בנתיה (במדבר ל"ב). ר"ל כperf'יה כתרגומו
כperf'נה. וכן את תמנה ואת בנתייה (דר"ה ב' כ"ח) ורביכם זולתן.
ותאמיר חצרים, ובתי החצרים (ויקרא כ"ח). בחצריהם וכתריהם
(בראשית כ"ה) הרוץון בהם הכהנים כתרגום היירושלמי כperf'ניא
כperf'יהון. וכמה מהם חצרים תשב קדר (ישעיה ט"ב). ותאמיר פרזות,
פרזות תשב ירושלים (זכירה ב'). ר"ל כperf'ים. ומזה על בן היהודים
הפרושים (אסת' ט'). ותרג' המתרגן מטל' הכתנת יהודאי דחו בperf'ניא.
ותאמ' חות, וכל חות יאיר (יהושע י"ט). וילבד את חותיהם (במדבר'

ל"ב). ר"ל הכהרים כדברי המתרגם כפדרני יאיר כפדייהון ובתמותה הוי"ו ביו"ד. ויאספו פלשתים לחיה (שפטואל ב' כ"ט) ואטוו שבלשון עברי קורין לקבוץ הבטים א"ל חי, ותאמיר מהנים, הבטחנים אס במכזרים (כמדבר י"ג) ר"ל הכהרים כדברי היושלמי בפְּרָנוֹנִיא. ותאמיר פורה, אל לשכת נתן מלך הסריס אשר בפְּרוֹדִים (טלאים ב' כ"ט) הרצון בו הכהרים. ובלשון רוז'ל בפרק המביא נט בוגרא קמא רבבי מאיר אומר הקונה שדה בסוריה הקונה בפְּרוֹוַרִי ירושלם ר"ל כפרי ירושלם. ותאמיר מנרש, לכול עקת חבליך ירעשו מגרשות (יחזקאל כ"ז) הרצון בו כדברי המתרגם יזעון פרוריא. וכן בשורי טנרש עריםם (ד"ה ב' ל"א), והלוים בעורי מנרשיהם (ד"ה א' י"ג) ומתרגם" בחקל פרויל, קורייהון בקוריוי פרויליהון, ותרגום את תמנה ואת בנותיה, ית תמנא וית פרוילחה, ותאמיר אים, בהרג הרג בתוכך ירעשו האים (יחזקאל כ"ז) פירשו בו הכהרים. כדברי המתרגם יזעון פרוריא. וכמו עתה יחרדו האין (שם), והנו"ז תחת המ"ם. וכן תרגומו כגון יזעון פרוריא.

כבר הא"ה על חתיכת הדבר תאמיר לחמשה פנים, תאמיר בכבר, לאנגורת כסף וככבר לחם (שמ"א ב') פירשו בו חתיכת לחם, ותאמיר פת, פת לחם וכראשית י"ח ר"ל חתיכת לחם. תרגום וככבר לחם ופיתא דלחמא. ותאמיר פלה, פלה דבלח (שמואל ל') פירשו בו חתיכת דבלח, ותאמיר רע, מטרוף ברצוי כסף (תלמים ס"ח) פירשו בו חתיכות כסף. ותאמיר כספם, וכפס מיעץ יוננה (חבקון ב') פירשו בו חתיכת מהעך. ואטוו שלוחה נתה המתרגם באמרו ושפא מנו מרישא עני ליה.

ברת הא"ה על הכריתה תאמיר לשלשים וארבעה פנים. תאמיר

מכסה האה

ברת בעל החותם תכנית מנתה רק תשעה שמוט גרדפים מעגין כרייה ואלו הם: גדי, כרתי, גזה חטב, קצע, צבע, קטב, תהה ווות הווארתו: עין הגדיעה ההשחתה והכליה באמרו גדע בחורי אף (אייה ב') ולמי הקומה גדים (ישעה י') גדע חיים שבט אחר (שופטים כ"א). ברת נופל

ברתו, ברתו יערה (ירטיה ט'). והאשרה אשר עליו כרתה (ושופט) ו'. ותאמר חתק, נחתק על עטף ועל עיר קדשך (דניאל ט'). הרצון בו נכרת. ותאמר גזה, לגזה ים סוף לגזרים (תלילים קל'). גזו את הילד الحي (טלבים ט') הרצון בו הכריתה. ומזה על צד ההפה נגרותי מנדר עניין (תלילים לא'). ותאמר גדע, גדע בחורי אף (איכה ב') ר'ל ברת. וכן ורתי הקומה גדע (ישעה י'). גדע קרן מואב (ירטיה מ') זולתם. ותאמר קצע, קצע עבות רשעים (תלילים קכ'). וקצתה את כפה (דברים כ'ח). תרגום והאשרה אשר עליו כרתה דעליה קציצה. ותאמר קטף, את ראש עינוקתו קטף (יחזקאל י'). עדנו באבו לא' (איוב ח') תרגום גדע קרן מואב אתקטעו. ותאמר קצב, ויקצב עז (טלי' ב') הרצון בו ייכרות. ומזה אמרו מדה אחת וקצב אחד (שם א') מדה אחת וחתווך אחד. ותאמר קטל, החפיר לבנון קטל (ישעה ל'). קנה וסוף קטלו (שם ט') הרצון בהם הכריתה. ותאמר קטף, נקטה נפשי בחו' (איוב י'). הרצון בו נכרתת. ונקטנו בפניהם (יחזקאל ו'), ותאמר קטב, וקטב מריר (דברים ל'ב)

מכסה האחל

על טוב ועל רע וממנו מה שאין לא טוב ולא רע כמו אגבי כרת ברית (שמות לד) אחרית רשעים נכרתה (תהלים ל'ז) כי עז מעיד ברתו (ירטיה י'). נזר נמצא על השחתה ביר ועל חתווך עצים ואבניים והוא נופל לשונו על ברית ברית או על דבר טוב ונופל לשון גורה על הפבות הרעות, ועל מצות המלך לטוב ולרע. קצץ איןנו נופל לא על טוב ולא על רע כי אם על בקוע העצים בלבד. קצץ לא נמצא כי אם על השחתה ביד או על הרחקה במה שמשטו בתלמוד (כתובות כ'ח) ושאכלנו בקצצת של בית פלוני. קצב לא נמצא בעין חתק לא על טוב ולא על רע כי אם בחתווך עצם ובמחצב אבניים או בעין השוואה ומדה כמו מדה אחת וקצב אחד (טלבים י'). קטב איןנו מעין הכריתה כי אם מעין השד הבא פתואם בחתווך. קצב עניינו סתות ובקוע וחפריה באש ובעצים ובאבניים קול ד' החזב להבות אש (תלילים כ'ט) וממנו לרע לא לטוב. חתוץ לא נמצא כי אם על בקוע העצים כריתה גדולה כאמור ואת הניטשות הסיר החזו (ישעה יח) ובתלמוד התי את הרואש בכת אחת (חולין מ'ג).

פירושו לשון כריתתך, וכן אני קמבר שאל (הושע י"ט). ותאמר קסם, ואת פריה יקסם ייחזקאל (י"ז) הרצון בו יקטע, והוא כמו יקוץ עצדי ותרגומו יות איבח יקטע. ותאמר קצה, ל��שות בישרואל (טלאים ב' י'). קצות עמים רביים (חבקוק ב' ג' פירשיות לשון כריתתך והתווך, ובלשון רוזל ל��שות בתאנים כלומר לחתווך דבלת תנאים. ותאמר קרען, קרען מצפן (ירמי ט"ז) פירושו לשון כריתתך, וכן מה מה מר קרצתי (איוב ל' ג') נגזרתי, ותאמר קפה, קפדי כי ארוג חי (ישעה ל"ח) פירושו לשון כריתתך. וכן קפדה בא (יחזקאל ז'). ותאמר מלל, יטול ויכש (תלים צ'), ידרך חייו כמו יתמוללו (שם נ"ח) הרצון בהם כריתתך, ומהו אמרו התמלא בשבות ערו (איוב ט'). ותאמר אטל, כי שדנות חשבון אטל (ישעה י"ז) פירושו לשון כריתתך. וכן מה אטלה לנתק ייחזקאל (י"ז) ווולטם, ותאמר חלוף, כליל יחלוף (ישעה ב'). ומהכח וחלה רקטו (שופטים ה') הרצון בהם כריתתך, ומה אמרו בני חלוף (טשי ל"א) ר"ל בני העולם שנכורותים מן החיים, ותאמר עליה, בעלות גדריש בעתו (איוב ה'), אל תעלי בהצטיימי (תלים ק"ב) פירושו לשון כריתתך. וייט מהו ועתה ידו על יד רעהו (זכירה י"ד) תכרתך. ותאמר חצב, על החצב בו (ישעה י'). המחצבת רחוב (שם נ"א) הרצון בהם כריתתך. ומעניין זה פירושו על בן חצבי, בנייאים (הושע ו') כלומר שהיה כורת אותם בדבריו. ותאמר פסל, פסל לך שני לחות (שמות ל"ד). אמרו שה לשזה הלשון נופל ברוב על כריתת האבניים, וכן נ"כ על העצים, הנשאים את עץ פסלם (ישעה מ"ה). ומה אמרו והוא עבר את הפסלים (שופטים ד'). ר"ל מקום שהיו פוסלים שם ויד הרוצחים תעשיר (טשי, י') כלומר אנשיים שמעשיהם נגזרים ונחתכים על החק ידוע לא יעברו, ותאמר חטב, לחטב עצים (דברים י"ט). הרצון בו לכורות בדברי הירושלמי לטיקטב קיסין.

ומזה אמרו חטבות אטון מצרים (משל' ז), ורבי יונה פ' חטבות גבירות ונסאות מתרגום ו"י האמיריך חטבך. ותאמר בצר, כי תבער כרטך (דברים כ"ד) ר"ל תקתוּ, וכן כבוצר על סלסלות ירמיה ו') ווולתם. ותאמר זמה, וכרטך לא תזמר (ויקרא כ"ח). לא יותר ולא יעדר (ישעיה ה') הרצון בהם הקטיפה, ומזה לפי המתרגם עת הזמיר הניע (שיד ב') ועדן קטיף בוכריא מטה, ותאמר כסלה, שרפה באש כסופה (תלים פ'). קוויצים כסוחים (ישעיה ל"ט). תרגום לא תזמר לא תכסות, ותאמר עצמת, עצמות י' אלחינו (תלים צ"ד). ומשנאי אצmittel (שם י"ח) פירושם לשון כריתה, וכן מזה בעת יזרבו עצמתו (איוב ז). ותאמר נקף, חנים ינקפו (ישעיה כ"ט). ונקף סכבי העיר בברול (שם י"ח) הרצון בהם הכריתה, ותאמר דמה ודמית אמן (חוושע ד'). כי נדמה כל עם כנען (צפניה א') פירושם לשון כריתה וכמוهم ובאים, ותאמר ברא, וברא אתהן בחרכותם (יחזקאל כ"ג) פירושו בו נכרת. וית' מזה ובראת לך שם (יחושע י") כלומר שתכורות עצי העיר ותבנה שם ערים לשבת, ותאמר זעה, ימי נזעכו (איי' י") פירושו בו נכרתוּ, ותאמר נרה, מוגרות במגרה (מלכים ז') פירושו לשון כריתה, ומגרה שם הכליל שכורתין בו, ומזה אמרו שדר רשיים יגורים (משל' כ"א). סער מתנוור (ירמיה ל'). ותאמ' גוז, וכן גנוו ועבר (נחום א') פירושו לשון כריתה, וכן על העטר שכורתין מן הארץ, גוז צאנך (דברים י"א). ועל הדשא שנכרות ונקדר ירד כטטר על גוז (תלים ע"ב). אחר גוז הטלך (עתום ז'). וכן על האבני שנכרותות ונפסלות לא תבנה אתהן גוזית (שמות כ') כלומר אבני כריתה, וית' גנוו ועבר לשון העברה מתרגום וצוי אדריך לא יעברנו לא תנוזינה. דרך לעבר גואולים למגנו שיזיבא. וכן כתוב העורך כי בלשון ישמעאל עברו גוז, ובבלשן רוז'ל ויקרא רביה וייה ביום השמיני פרשי אל תרא יין אל כהן גוז נטוリア מן הארץ. ופי' העורך עכשו יעברו שומרי העיר. עוד בלשונם ז'ל בבראשית רביה פרק י' וכל צבאים רביה אחא הוּה משתעי הדין עוכדא חד בר נש קאים על גוף נהרא

המאחר עורדרען טענה חד עקרב ומתנוואיתיה נהרא כיון דעתך שליחותיה אחותה. ותאמר זונב, ויונב בר כל הנחשלים אחריך (דברים כ"ה). זונבתם אותם (יהושע י'). פירשם רבינו יונה לשון בריתה ובלשונם זיל החזוב בוגננים. ופי' העורך הקוטש מקצת גפנום להנבר כחם מלשון זונב ור'ל הקוטש הכרות. תרגום לכורות עזים ולטקטעי קיסין, ותאמר תזה הספר התז נישע י"א)

הרzon בו ברת. ובמשנה התז את הראש בכת אחת. בשל הא'ל על המכשול תאמר להטsha פנים. תאמר בשל, בשל נח הסבל (נחתה ד). ישלו בהליךתם (נחות ב). ותאמר נקש. פן תנקש אחריהם (דברים יב) הרzon בו תכשל. ותרגומו דלא תקל בתריהון. ותרגום ואין למו מכשול ולית להזון תקלא. וכן מה בפועל כפי נוקש רשות (תלים ט). וינקש מבקשי נפשי (שם ל"א) זולתם. ותאמר פיק. ופק ברכים (נחות ב). רוצה לומר בשלו כתרגומו ניקוש רכובין. וכן מה לפוקה ולמכשול לב (שמואל כ"ה). וכן פקו פלייה נישעה (ב"ח). ורוצה לומר בפליליה כלומר בשלו במשפט. ותאמר גנוף. פן תגוף באבן ונגלך (תלים צ"א) רוצה לומר תכשל. כתרגומו דילמא תקל וכמותו רבים. ותאמר לבט, ואoil שפטים ילכט (טשלוי י) פירשו בו יכש כלומר יכול בדבריו. וכמותו עם לא בין ילכט (חוושע ד). ויש מפרשין לשון עות יתועות ויתעקל בדרכיו ובדבריו. ויש מפרשים כתו ימחר פירוש ימחר ולא יאריך במחשבה לחתובן-האיך יעשה המצווה. ויש מפרשים כתו פוסח כלומר שעמד נכווק במה שיצוחו גדולי ויהיה כתו פוסח על שתי הטעפים אם יעשה אם לא יעשה ולא יוכל לבחון האמת. ודטו שתי

לשוןיות אחרות לשלון הערב:

כתב הא'ל על הכתיבה תאמר לשני פנים. תאמר כתוב, ויכتب יהושע את הדברים האלה בספר תורה אליהם (יהושע כ"ד) זהה יכתב ידו ל"י (נישעה ט"ד) רוצה לומר יכתוב בידו. ותאמר ספר, י"י יספר בכתב עתים (תלים פ"ג) רוצה לומר יכתב. וכמותו אמרו נדי ספרתה אתה (תלים נ"ג).

כתף הא"ה לעל הכתף תאמיר לשני פנים. תאמיר כתף, בכתף ישאו (במדבר ז'). ותאמיר שכם, על שכם שניהם (בראש' ט') רוצה לומר כתף כתרגומו על כתף תרויזון, ויש אומרים כי מה שלל הכתף שהוא בכנגד הצואר יקרא שכם. וזה שאמר כתפי משכמתה תפול (איוב ל'א).

בתר הא"ה על הכתיר תאמיר לארכעה פנים. תאמיר כתה בתר מלכות (אסטרר ב'). ותאמיר עטרת, תשית לראשו עטרת פז (תלילים ב'א) רוצה לומר כתה. ותאמיר נזה ויתן עליו את הנזר ואת העוזות (מלכים ב' י"א) רוצה לומר העטרת. ותאמיר צפירה, לעטרת צבי ולצפירות תפארה (ישעיה כ"ח) פירשו בו עטרת בדברי המתרגם לכלל דחדות ולכתר תושחתה.

בתר הא"ה על הכותרות הנתוניות בראשי העמודים תאמיר לשני פנים. תאמיר כוורתה, וכתרות על שני העמודים (מלכים ז'), ותאמיר צפת, והצפת אישר על ראשו אמות חמש (ד"ה ב' ג') רוצה לומר כוורתה. ותרגומו וקורונתא זוך כדרות שרגנא ד' על רישייה אמין חמץ. ותרגום וכתרות על שני העמודים וקורונתהן על תריין עטודיא.

בתש הא"ה על הכתישה תאמיר לשמנת פנים. תאמיר כתש, אם תכתוש את האoil במכתש (טשי' ב"ז). ותאמיר כתת, כתית למאור (שםות ב"ז) הרצון בו בדברי המתרגם כתיתש לאנזהרא. וטמן וכחותי טפנוי צרו (תלילים פ"ט). כתו אתכט להרבות יואל ד') וולתם. ותאמיר שחן, ופנוי ענפים תנחנו (ישע' ג') רוצה לומר תכתשו. ידיעו הוא שהחתינה היא כתיתת הריחם זו בזו. ותאמיר שפה, ושפו עצמותיו (איוב ל"ט) הרצון בו נכתשו לדעת המפרשים. ומזה הוא ישופך ראש (כראשית ב') ותרגום ואכוטו אותו מהן ושפית יתרה, וכחותי טפנוי צרו ואשוף מן קדרמי מעיקוי. ותאמיר דכא, ותדרcanoני במלים (איוב י"ט). ורעות יתמים ידכא (שם כ"ב). תגלנה עצמות דכית (תלילים נ"א) הרצון בהם הכתיתה בדברי המתרגם ותשפונו במיליא תשוף דשפית, ותאמיר דקק, תדרוך הרים ותדק (ישעיה מ"א). ופרשיו לא ידקנו

אות הכהפ

(שם כ"ח), תרגום כתות לא יחולט דטדייק ולא נחיים. וכל פסיליה יכתו וכל צלטנהא ידקדוקן. ותאמר שחק. ואשחקם בעפר על פני רוח (תלמים י"ח) הרצון בו הדרישה. וכן אבנים שחקו מים (איוב י"ד) ותרנוו אבנה שיפי מיא. ואמרו המפרשים כי השחיקה היא יותר מהדרישה. ותאמר דושע, אדווש ידושנו (ישע' כ"ח), כהדוש מתבן (שם כ"ח). ודשתי את בשרכם (שופ' ח'). תרגום ואשחקם בעפר ודוששתינון בעפרא.

כתש הא"חל על הכליל הטוייח לכתוש בו תאמר לשני פנים. תאמר מכתש, אם כתוש את האoil במקתש (משל', כ"ג), ותאמיר מרכחה או דכו במדכח (במדבר י"א) הרצון בו המכתש.

נשלמה אות הכהפ.

אֹתֶς הַלְמָד

לא הא"חל על השלילה תאמר לשבעה פנים. תאמר לא, לא אבלתי באני ממנו (דברים כ"ג). לא יכוא עוד שמשן (ישעה ס). ותאמיר אין, אין זולתק רות ד'. לאין גנון לו (נחmittה ח). ואמרו המפרשים כי מלת אין ולא ענינים אחד אבל יש מן החלוק בינהם. וזה כי מלת אין בלתי מסכמת הוראתה עם הוראת לא בכל התקומות. כי בעוביים ובעתדים בלתי צודק האמר בהם אין רוצח לומר שיחיה צודק אמרו אין פעל ואין יפעול כמו שצדק אמרו לא פעל ולא יסועל. אבל בשמות נופלת מלת אין גנון אמרו והנה אין יוסוף בכור (בראשית ל"ז). אין האיש בביתו (משל' ז). וכן גם בן במלין ובבינוי גנון מאין במרק (ירמיה י'). ואין דבר אליו דבר (איוב ב'). ואין אמר השב (ישעה ט"ג). ומה שבאה מלת אין עם העתיד באמרו כי

אין חטף יוכל אתכם דבר יירטיה לה'ח). מפני שלמת יכול היה
במקום הבינו כי במו שבאו ובאים מן העתדים במקומות הבינו
וירצון במאמר החוא כי אין חטף יכול אתכם דבר. והנה גם
בנ' כל שאר המלות הטירות על השילוח אין מקומם בכל המוקמות
במלת לא זולתי במקומות מטעם ובכל אחת ואחת יש לה מקום
יכול המעניין להכיר ולהפריש. ותאמר אל, אל בני כי לא טוב
(שיטואל ב'). אל תאכלו טמן נא (שיטות י"ב). אמרו כי מלת
אל ברוב תבא על האזהרה או על התהנה והבקשה. ותאמר בל
ולבו כל עטף (משלוי כ"ט) כמו לא. ובתוספת י"ד טרוף כל
חשך (ישעה י"ד). ותאמר בלתי מכת בלתי סורה (שם) רוזה
לומר שלא תסור. וכן עד בלתי השair לו שריד (כטדר ב'א).
עד בלתי שמים (איוב י"ד) עד לא שמים. וכל בלתי שהוא
קשר עם מ"ס פירושם כמו מאיין. מבלתי יכלת יי' (כטדר י"ד)
מאיין יכולת. וכן כולם ואשר הוא קשור עם למ"ד הוא כמו
שלא לבלי רום לבני (דברים י"ז) שלא לרים. לבלי חקريب
(כטדר ט') שלא לחקريب. ותאמר אפס. עד אפס מקום (ישע'
ח') פירשו בו עד לא מקום. וכן האפס עד איש (שיטואל ב' ט').
ותאמר אי ולרוזנים אי שכר (משלוי ל"א) כמו אין שכר. וכן
אי כבוד (שיטואל ד') אין כבוד.

לאך הא"ה על השכלים הנפודים תאמר לשמנה פנים. תאמר
מלאך מלאכי אלהים (בראשית כ"ח). ותאמר שרת, שופים
עמדים טמעל לו (ישעה י"ז) רוזה לומר מלאכי אש. ותאמר
חיות, וחיות רצוא ושוב (יחזקאל א') הרצון בו המלכים.
ותאמר חשמל, כען החשמל (שם) פירשו בו מלאך. ורוזה לומר
שבעין גנון שלו ראה מתוך האש. ואמרו רוזל מעשה בתינוק
שהיה דורש במעשה טרכבה והיה מבין בחשמל ויצא האש
מחשמל ואכלתו. ותאמר אלים, הכו לי' בני אלים (תלילים כ"ט).
ידמה לי' בבני אלים (שם פ"ט). הרצון בהם המלכים בדבריו
המתרגש הבו קדם יי' תושבחתא בתי מלאכיא ידמה לי'
באוכלוסי מלאכיא. ומזה ומצידם אדם ולא אל (ישעה ל"א)

רואה לומר מלאך, ותאמר אליהם, ובאונו שרה את אליהם (חווש י'ב) רואה לומר מלאך כתרגומו אתרוכב עם מלאכיה. ותאמר רוח, וסוסיהם בשר ולא רוח (ישעה ל'א). פירשו בו מלאך ואמרו שנקרה בן מפני שהוא רוחני. ותאמר שנאן, אלפי שנאן (תל'ם ס'ח) הרצון בו המלאכים כתרגומו אלסין דאנגלי. ובאלפ' בטין רשבועות בפסוק וידבר אליהם את כל הדברים אנגלי מרומה פתחו לי, וניעול. פירוש מלאכי מרים והוא לשון לעוז ממש.

לאך הא'ה'ל על השלווחים תאמר לששה פנים. תאמר מלאך, ושלה'ה מלאכים אל בלווע (בטדרבר כ'ב). ותאמר ציר, ציר נאמן לשלה'יו (טשי'ל כ'ה). השלה' ביהם ציריהם (ישעה י'ח) הרצון בהם השלווחים. ומענין זה פירשו וילכו ויצטירו (יחושע ט'). אמן העורך פירשו לשון בקווע ממאמרט ז'ל בראש גמרא דפרק מי שהחשיך מצטרו זקי. ופירש העורך מתבקעין הנודות שהרבש בהן כדכתי' וילכו ויצטירו. ותאמר אראל, הן אראלם צעקו חוצה (ישעה ל'ג) פירשו בו מלאך שליהם. וכן תרנס יונתן הא כד תרגלי להונ' יצחוו במרר אזני' עטמי'. ורוא'ל קראו נס בן למלאחים רוחניים כזה הלשון ואמרו בכנותות בפרק הנושא את האשה אראלים ומצויקים אחוזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצויקים ונשבה ארון הקדש. ופירוש אראלים מלאכים קדושים. ופירוש מצוקים בני אדם החשובים כמו שכותב כי ל'י' מצוקי ארץ.

לאך הא'ה'ל על המלאכה תאמר לששה פנים. תאמר מלאכה, ותשלם כל המלאכה (מלכים ז'). ותאמר מעשה, אשר נסתור שם ביום המעשה (שמואל ב'). את כל המעשים שנעשו (קהלת א') הרצון בהם המלאכה. ופירוש ביום המעשה ביום שעווין בו מלאכה כי אותו יום ר'ח היה וזה מנהגם שלא לעשות מלאכה בר'ח כטו שנוגנות הנשים היות הזה, ותאמר פועל, בפועל כפיו נוקש ורשע (תל'ם ט'). לכז חזו מפעלות י' (שם ט'ו) הרצון בהם כמו מלאכה. ותאמר מעבה, לכז יcir

טעבידיהם (איוב ל"ד) הרצון בו מעשיהם. ובלא ט"ס הנוספת ועבידיהם ביד האלילים (קחלה ט). ותרנום מעשה עובדא. וכן תרגום יינדו פועל אללים ויתנו עובדא די". ותאמר עלילה נורא עלילה (תלילים פ"ז) רוצח לומר נורא מעשה. כלומר שמעשיו נוראים. וכן לבני ישראל עלילותיו (שם ק"ג). וכבעל לותיך אשיהה (שם ע"ז). ותאמר שיח. ומגיד לאדם מה שחו (עמוס ד') פירשו בו מעשיהם. ותרנומו לחואה לאינשא מה עבדוהי. וכן פירשו כי שיח וכי שיג לו (טלבים י"ח). אתם ידעתם את האיש ואת שיחו (טלבים ב' ט).

לב הא"הַל על הלב תאמר לשני פנים. תאמר לב. גם לי לב כטוכם (איוב י"ב). על לבך (דברים ו'). ותאמר שבי, או מי נתן לשבי בינה (איוב ל"ח) פירשו בו הלב. ויש מפרשים התרגנול. וכן בדברי רוז"ל בשאלתיכי לתחום קן נשRIA הוא קוריין לכלה נינפי ולתרגנול שכוי.

לבן הא"הַל על הלבנות תאמר לשולחה פנים. תאמר לבן, ولבן שנים מחלב (בראשית ט"ט). כשלג ילכינו (ישעה א'). ותאמר חור, ולא עתה פניו יחורו (שם כ"ט) תרגום לבן א'. ותאמר צחר, אתנות צהרות (שופטים ה') פירשו בו לבנות. וכן צמאר צחר (יחזקאל כ"ג). ובלשונם זיל בראש גمرا דפר' אין עומדים לא ארוך ולא נזע לא אוכם ולא צורה. פירוש צוחר לבן.

לבן הא"הַל על הלבנה תאמר לשולחה פנים. תאמר לבנה, וחפה הלבנה (ישעה כ"ד). ותאמר ירח. וירח לא יאסף (שם ס') ווצח לופר הלבנה. ותאמר סהר, שורק אנן הסהר (שיר ז') תרגום ירח סהרא.

לבש הא"הַל על הטלבושים תאמר לשולחה פנים. תאמר לבוש.

מכסה האהַל

לבש הרב מנה רק כי שמות אשר הונחו על הבגדים ובעל חותם חכנית הקציב מספרות לשבעה מלבד השם מך אשר שכח מלתקירה, ואלו

ונתון הלבוש והטוסם (אסתר י'). ובתוספת ט' ס' מלבוש נברי (עמ' א'), ותאמר מד. וטדיי קרעים (שםואל ד'). מתחת לטדיי (שופט' ד'). הרצון בהם המלבושים בדברי התרגומים וללבושים מבעין מלרע ללבושה. ותאמר כל, וככלת تعدה כליה (ישעיה ס' א') רוצה לומר מלבושה.

להב הא"ל על האיר המתהלך מן האש תאמר לשולשה פנים. תאמר להב. ויהי בעלות הלבב (שופטים י"ג). ותאמר שלחכת, יונקטו תיבש שלחכת (איוב ט' י') תרגום פני להבים פניהם אפי שלוחבן אפיקון. ותאמר לבת, בלבת אש (שםות נ') רוצה לומר שלחכת כתרגומו שלחוכית אישתא. לוה הא"ל על הלהואה תאמר לשני פנים. תאמר לוה, לוינו כספ (נחמיה ה'). אם כספ תלוה את עמי (שםות כ"ב).

מכסה האחל

הם : לבוש, בגה, סות, שלמתה, כסות, מעיל, בתנתן, ואין להציג מדבריו החברל האמוני כי פעם אחת גור : בגדר נקרה מה שאינו לבוש. אמרו כל בגדר וכל עור (ויקרא ט' י') ואח"ב אמר : ובאשר נקרה בגדר, אע"פ שאיןנו מלבוש יאמר על בגדר שהוא לבוש ענן לבישה כאמור הלבישני בגדי ישע (ישעיה ס' א') ולפי דעתו שם הכלול על המלבושים הוא בגנד וראש לבש הונה רוק על פעולת הלבישה בכלל כי כמו שנוכל לומר לבש את הגנד בן לא נחטיא בגדר הלשון אם נאמר לבש את המעיל או לבש את הבד. אח"ב נבנו מפעל לבש גם השמות לבוש, מלבוש על המשקלים פועל, מפעול נאשר נבנו שמות מפעלים אחרים במשקלים שניים ועתה אוסף להבדיל בין שאר שמות הבגדים כדעת בעל ח"ת : סות, כסות, אחד הם אלא שנפל ממנה הכה"פ וכסות קראו המכסה והמתק ולא הדברים הנרגנים העשויים לבסתה כל דבר וגם לבושים האדים יקרא כסות הלבוש העליון פפני שמכסה התחתונים. שמללה איננה לבוש כי אם המצע אשר ישכבו עליו או הסדין כאמור ופרשו השמללה (דברים כ"ב) ושמלה ושלמה אחד הם. מעיל הוא לבוש משי נכבד אשר ילבשו אותו המלכים והנסיכים והכהנים. בתנתן נקרה לבוש מרוקם והוא מפשטים בלבד והעוד וייעש את הכתינה שיש [הכתוב אומר שהכתינה נעשה שיש במצוות ד'] ובאמת היה יכול להעשות גם מדבר אחר כאשר באמות מצינו בתנתן פסום. המ"ל מדין נקרים הבגדים לפי שנעשים במדה.

והאמר נשא, והנשא בא (טלבים ב' ד'). כי תשא ברעך משאת מאומה (דברים כ"ד) הרצון בהם הלהוא. וכן תרגום והנשא בא והוה יזיף, ותרגם אם כספּתלוּה את עמי אם כספּתנוּז, ואמרו המפרשים כי מה שאמר הכתוב כנשא כאשר נושא בו אחר. שאמר כטלה כלהו ל' באחת משאת כספּת והאתת משאת אוכל.

لوح הא"ל על הלוחות תאמר לאربעה פנים. תאמר לות, נוב לות (שמות כ"ז). שני לות אבניים (שם ל"ד). ברושים משניר בנו לך את כל להתים ייחזקאל כ"ז. ותאמיר קרש, עשר אמות ארץ הקרש (שמות נ"ד). קרש עשו ישן ייחזקאל כ"ז הרצון בהם הלוחות, ותאמיר סרנים, וסרני נחשת (טלבים ז') פירשו בו לוחות. והוא הפיך מטהטרם במשנה טבכין בנסרים. וכן תרגומו ונسرין דנחש, ותאמיר שחייף, שחייף עז סביב סביב ייחזקאל מ"א) פירשו בו כטו לוחת בתרגומו נסרים וארוזא.لوح הא"ל על הלוחות תאמר לששה פנים. תאמר לה, ולא נס להח (דברים ל"ד). לחים ויבשים (בטדרבר ו'). ותאמיר רטב, רטב הוא לפני שימוש (איוב ח'). מוזם הרוים ירטבו (שם כ"ד) הרצון בהם הלוחות. ותאמיר טרה, ומבה טירה (ישעיה א') פירשו בו לחה. וכן לחי חטיר טירה (שופטים ט"ט) ואמרו שכן הוראת הטלה בלשון ערבית. ותאמיר רענן, דשנים ורעננים יהיו (תלמים צ"ב) הרצון בו לחים כתרגומו רהיטין ורטיבין יהון. וכן וכפתו לא רעננה (איוב ט"ז), והיה עללו רענן (ירמיה י"ז). ותאמיר עריה, ומתחערה כאורה רענן (תלמים ל"ז) פירשו בו מטלחה. ומזה פירשו ערות על יאור (ישעיה י"ט). ואמרו שהוא תואר לירקות ולדשאים. ותאמיר לשה, נהפק לשדי בחרבוני קיז (תלוי ל"ב) פירשו בו לחות, וכן תרגומו מטהפרק רוטבי. וכמו כן אמרו לשד החטן (בטדרבר י"א). וית' מזה בהעדר הלט"ד כי אף החטן כלה שד (ישעיה י"ט).

ולול הא"ל כטו אם לא תאמר לשני פנים. תאמר לולי, לולי, כעם אויב אנור (דברים ל"ב) ביז' וייש כתוב באלאג.

ללא חרשותם בענגי (שופטים י"ד) והרצון בהם כמו אם לא. ותאמר אולי, אולי נטהה מפני (במדבר כ"ב) פירשו בו כמו לולי.

لون הא"ל על התלונה תאמר לשני פנים. תאמר תלונה, שמעתי את תלונת בני ישראל (שמות י"ו). ונחנו מה כי תלינו עליינו (שם) ותאמר רגע ותרגנו באهلיכם (דברים א'). פירשווה לשון תרעומת ותלונה כתרגומו ואתראעתונן. וכן מזה ונרנן מפודיד אלה (משל י"ז). איש שכל מחשבתו בתלונה וכוכסוך.

לחץ הא"ל על הלחיכה תאמר לשני פנים. תאמר לחץ, כלוחץ השור (במדבר כ"ב). ואת המים אשר בטעלה לחכה (מלכים י"ח). ותאמר לך, כל אשר לך בלשונו (שופטים ז') הרצון בו ילחץ כתרגומו כל דילחץ בלישניה. וכן אשר לך קקו הכלבים (מלךים כ"א). וילקו הכלבים (שם כ"ב).

לחם הא"ל על הלחם תאמר לשני פנים. תאמר לחם, כי לא על הלחם לבדו. (דברים ח'). ותאמר פת, ואכל פתי לבדי (איוב ל"א). פתק אכלה תקינה (משל כ"ט) הרצון בהם הלחם.

לחם הא"ל על המלחמה תאמר לאربעה פנים. תאמר מלחמה, כי יצא למלחמה (דברים כ"א). יי' ללחם לכם (שמות י"ד), ותאמר קרב, כיום הלחמו ביום קרב (זכריה י"ד). טובה חכמה מכלי קרב (ק浩ת ט') תרגום מלחמה קרבא. ותאמר סאן, כי כל סאון סאן ברעש (ישעיה ט') פירשו בו לפני מקומו כי כל עוזה מלחמה לוחם ברעש. ותאמר שות, שת שטו השורה (ישעיה כ"ב). ופא ישית בגאון גליך (איוב ל"ח) פירושם לשון מלחמה. וכן אשר סביב שתו עלי (תלמים ג').

לחץ הא"ל על הלחץ תאמר לאربעה פנים. תאמר לחץ, והוא לחץ את בני ישראל (שופטים ד'). ונור לא תלחץ (שמות כ"ט). ותאמר גנש, איך שבת גנש (ישעיה י"ד). לא יגש את רעהו (דברים ט') הרצון בהם הלחץ. ותאמר דחק,

ואיש אחוי לא ידחקון (ויאל ב') תרגום לחץ דוחקא. ותאמר אליך, ותאלצחו (שופטים י"ג) פירשו בו כמו ותלחצחו, למד הא"ה על הلمוד תאמיר לשלה פנים. תאמר למד, בלמד צדק (ישעיה כ"ו), למען למד ליראה את יי' אלהי (דברים י"ז). למדו לשונם (ירטיה ט). עגלה טלמדה (הושע י'). ותאמיר אלף, פן תאלאך ארחותיו (משל, ב"ב). ואאלף חכמה (איוב ל"ג) הרצין בהם הلمוד. ותאמיר ירה. אשר הוrhoו יהודיע חכהן (טלאכים ב' י"ב). הוrhoני. ואני אחריש (איוב י') הרצין בהם הلمוד.

לעג הא"ה על הלעג תאמיר לתשעה פנים. תאמיר לעג, לעג וקלם לשביבותינו (תלמים ע"ט). כליה לעג לי (ירטיה כ'), ותאמיר לעג, ויהיו פלעיבים בטלacci אלהים (ד"ה ב' ל"ג). תרנני כליה לעג לי, הותי ללויב כל יומא. תלעג לכל נוים תלעב לכל עטמיה. ותאמיר תעטה, והייתי בעינויו כמתעתע (בראשית כ"ג) הרצין בו בדברי המתרגם ואהי בעינוחי במתלעב. וכן וממתעתעים בנכיאו (ד"ה ב' ל"ג). ותאמיר שחק, והיה לשחק גם הוא (ירטיה ט"ח) ריל ללויג בתרנוטו ויוזן ללויב אף אינון. וכמוهو ורוזנים משחק לו (חבקוק א'). ותאמיר עצק, אשר ילדה לאברהם מצחק (בראשית נ"א) הרצין בו מלויג. ותאמיר התל. ויחתל בהם אליהו (טלאכים י"ח). אם כחתל באנווש תהתלו בו (איוב י"ג) הרצין בהם הלעג. ותאמיר קלם, ולקלם כל היום (ירטיה ב'). ויתקלסו בו (טלאכים ב' ב'). והוא בטלאכים יתקלם (חבקוק א') הרצין בהם הלעג בדברי המתרגם וללויב כל יומא ויתעלבו בה והוא על מלacci טהעלב. ותאמיר עלל, את אשר התעלلت, בטעירים

מכסה האהֶל

למד המלמד מרוגל אותנו בדבר וכופל הוראות פunning ובות עד שנטרוגל בעבודה, כמו ולמדתם אותו את בניכם, לא כן המורה כי הוא אומר בלבד ולפעמים לא יאמר דבר ורק בזאת החמאך הוא מורה או מלמד אך לא בכוונה רק השומע ישמע והרואה יראה ומעצם ילמדו כמו מלפננו שבבמות הארץ (איוב). שר"ל.

(שמות י'). פירושו לשון לעג מטמאTEM ז"ל אף החונה את השם באותיותו, תנא בגבוליין ובלשון עוגא. פירוש בשונן לעג. לכה הא"הUl על הלקיחה תאמר לשני פנים. תאמר לך, ולקח עז אחד (ייחזקאל ל'). ובעהדר הפא אתה קח לך (בראשית ו'). ותאמר חתה, לחחות אש מיקוד (ישעיה ל'). פירושם לשון לקיחה, וכן יחתך ויסחך מהאל (תל"ם נ'ב). והנוגג טנהגט.

לקט הא"הUl על הלקיחה תאמר לשולשה פנים. תאמר לך. ללקט אורת (מלכים ב' ד'). וללקט שושנים (שיר ו'). ותאמר קשש. לקשש קש לתוכן (שמות ח') הרצון בהם הלקיחה בדברי המתרגס ויגבון להזון תבנאה לנבבא גiley לתוכנאה. ותרגום ללקוט שושנים וכגבור דמגניב וורדין, ובלשונם ז"ל בפרק החטביה מגבב מן החצר ומدلיך פ"י לוקט. ותאמר ארחה, ואrhoה כל עברי דרך (תל"ם פ') הרצון בו לקטוה. וכן ארתי מורי (שיר ח') לקטתי. ובלשון רוזל בפרק השוכר את הפוועל, ואילו אוכלין מן התורה פועלין שהיו אוורין בתאנים. פ"י ליקטים. עוד בלשונם כטלא אוורה וסלו. ופי' העורך שם הלוקט תאנים מן התאנא כנון קוואר בתכואה ונודר בתטרים ובוצר בענבים וטוסק בזותים.

לקש הא"הUl על הדברים המאוחרין לבוא תאמר לשולשה פנים. תאמר טלקוש, יורה וטלקוש (דברים י"א) ר"ל המטר המאוחרת. וי"ט מזה וכרכם רשות ליקשו (איוב כ"ד) ר"ל שיאחו הכרם לצורך הרשע. וכן מזה בתחילת עלות הלקש והנה לחש אחר גזוי הטלך (עמוס ז') והרצין בהם העשב המאוחר. ותאמר עטה, ובכחטייפ הצאן לא ישים (בראשית ל') הרצון בו כתרגומו ובליךשת ענא. ותאמר אפל, כי אפיקת הנה (שמות ט') הרצון בו מתחרות.

לשן הא"הUl על המלשינות תאמר לשולשה פנים. תאמר לשן, אל תלשן עבר אל אדני (משל ל'). מלווני בסתר רעה (תל"ם ק'א). ותאמר רכל, לא תלך רכילד ויקרא י"ט.

אנשי רכילד היו בך (יוחוקאל כ"ב) הרצון בהם הטלšíנות. ותאמ' רגילד, לא רגילד על לשונו (תלימים ט"ז). וירגילד בעברך (שטוואל ב' י"ט) הרצון בהם הוכihilות. נשלמה אות הלמד.

אֹתֶת הַמִּם

מאד הא"חל חזק העניין בהפלגה תאמ' לשני פנים. תאמ' מאה מאה. והנה טוב מאד (בראשית א'), ותאמ' היטב, היחטב חרה לך (יונה ד') כמו מאד בתרנווט לחדרא. ותרנום מאד לחדרא. וכטחו ושאלת היטב (דברים י"ט) זולתם.

מאן הא"חל על הסרבנות תאמ' לשני פנים. תאמ' מאן, מאן בעלם הלוך עמנו (כטדרר כ"ב). ותאמ' סרב, כי סרבים וסלונים (יוחוקאל ב'). פירשו בו ממאנים מתרנום וימאן וסרב, ובלשון רוז'ל ולא יהיה סרבן באotta שעיה ודונש בן לברט כי סרבים מין קוצים כמו סלונים.

מדדר הא"חל על חמדייה תאמ' לארבעה פנים. תאמ' מדדר, מי מדדר בשעלו טים (ישעה ט'). וימדר בעומר (שמות י"ו), ותאמ' כל, וכל בשלייש עפר הארץ (ישעה ט') תרנום יימדר בעומר וככלו. ותאמ' שורה, ושם חטה שורה (שם כ"ח) פירשו בו מדודה. ואמרו שהלשון נגזר מן במשקל ובמשורה. ופירשו רוז'ל שהמשורה מדרה קמנה מאה.

מדן הא"חל על המדיניות תאמ' לששה פנים. תאמ' מדינה, מדינה ומדינה כתבה (אסטר א') ואמרו שהוא שם כולל ערים רבות. וכן בעילם המדינה (רנייאל ח') או הוא פעם כלל ופעם פרט. ותאמ' פלא, חז' פלא קעליה (נחמה ג'). תרנום וסגולת מלכים ומדיניות וטפסרי מלכין ופלכין, אשר בכל מדינות הפלך דבכל פלכיא. ובלשון רוז'ל בסוף פרק כיוצר העדים בשעריך

אתה מושיב בתיהם דינין בכל פלק ופלק ובכל עיר ועיר אבל בחוץ לארכך בכל פלק ופלק אתה מושיב ואוי אתה מושיב בכל עיר ועיר ופ"י העורך ז' או ח' עירות שהן מקובצות באותו מקום אחד קורין מדינה והיינו פלק. ותאמר נפת, ובנפות דור יחושע יא). שלשת הנפת (שם יא) הרצון בהם בדברי המתרגם בפלבי דור תלתא פלביין, וימ"ט מזה יפה נוף משוש כל הארץ מטלים מ"ח) וימ"ט יפה נוף יפה ענף מתרגום יפה ענף וחורש מצל דנופייה שפיר וסכיה מטלן, ותאמר חבל, כל חבל ארגב (דברים ג'). פירשו בו ופלק נתרגומו כל בית פלק טרוכנה, ומזה פירשו הו ישבי חבל הים (צפניה ב'). ותאמר מהו, וינחם אל מהו חפטם (תלילים ק') פירשו בו מדינה ופלק, תרגום להנתן דת בכל מדינה ומדינה ועל ארכוני מהוזאי פ"י שלטני המדינות. ובאלפ"ביטין דשבועות בפסוק לא תרצה וכרכין ומוחזין בכישת קדתויה פ"י כרכים ומדינות. וימ"ט מהו כתו גבול, וכן מזה יודיעו לא חזיו (איוב כ"ד). כלומר לא נבלו ואמרו שכן בערבי הגבול חזו, ותאמר אי, מא"י כתים (יחזקאל ב"ז). מא"י אלisha (שם) הרצון בהם בדברי המתרגם מדינת איפוליא מדינות איטליה. ואמרו חפרשים כי הרצין במלת אי מהו שהנהר או חיים מקיף אותן וכן על מהו שאין נהר או חיים מקיף אותו נקרא ג"כ אי כנון אמר יושב האיזה (ישעה כ') שהוא אומר על ירושלים ונאמר ג"כ על הכהרים כמו שבארנו בשער כפר.

מדוע הא"חל על שאלת טעם העניין תאמר לשני פנים. תאמר מדובר, ומדובר תנתנוו (במדבר י'). ותאמר למה, למה תעשה כה לעבדיך (שמות ה') כתו מדובר. מהר הא"חל על התהירות תאמר לשמנה פנים. תאמר מהר,

מכסה הדאל

מהר לפי דעת בעל ח"ת ההבדל בין חמסה הנורדיים חפזה, מהירות, נחץ, חישחה, מרוץת, כזה: חפזה גופל על מהירות לנוט מפחד ואיימה כאמרו ויהי בחפותה לנוט (шиб ר'). מהירות בשתי פנים האחד חפותית והער וחגמי המר והגמיה (חבקוק א') ועצת נטלים נמהרה

מהר צעה להפתח (ישעיה נ"א). מהרה ולכה (שיטואל כ"ב), ותאמר חפה, בחפה לנום (שיטואל ב' ד'). ואני אטרתי בחפי (תל"ם ל"א) הרצון בהם המהירות. ומענין זה פירושו בחלוּפַת זִין בצדֵי כִּים מטועא אחד, ייחפה זגנו כטו ארוֹן (איוב ט') ר"ל זגנו שהוא גדול כטו ארוֹן יטהר לנגענו בmphirot. ותאמר בהל, ויבחו להכיא את המן (אסתר ו'). אל תבהל ברוחך (קהלת ז') תרגום כי לא בחפazon ארוי לא בכחילו. לא ב מהירה ינתק דלא בכחילו מנטק, ומזה פירושו ואלהים אמר לבחלני (ד"ה ב' ל"ח). ל מהרני ולזרוני. ותאמר נחץ, כי היה דבר המלך נחוץ (שיטואל כ"א) הרצון בו mphirot כתרגומו ארוי הוה פתגמא דמלכא בכחילן. ותאמר שקה, ועל גדריש ישקד (איוב כ"א). כי שוקן אני (ירטמ' א') הרצון בהם mphirot. כתרגומו ועל גדרישין יוחי. ארוי מוחיanca. ותרגום וימחר ואוחוי וכמוותם רבים. ותאמר חש, וחש עתידת למטו (דברים ל"ב), כנסר חש לאכול (חבקוק א'). אני יי' בעתה אחישנה (ישעיה ס') הרצון בו אל תמהרו. ותאמר אז, אל תאיצו למחמני (שם כ"ב) הרצון בו אל תמהרו. ותרגומו לא תבעיתו. ותרגום וחש עתידות למטו ומכע מהרה מביחו אכע מביחו. וכמוותם ולא אז לבוא (יהושע י'). ויאיצו המלכים (בראשית י"ט) זולתם. ותאמר טוש, כנסר יטוש עלי אכל (איוב ט') הרצון בו יחווש. תרגום כנסר חש לאכול כנסרא דעתאים לטיכל.

מוט הא"ל על המוט תאמר לשני פנים. תאמר מוט, ויישאהו במוט בשנים (במדבר י"ג). ותאמר בר, ועשית בר עצי שטים (שיטות כ"ה) ר"ל מוטות.

מכסה האهل

(איוב ח') והאחר מענין זריזה והוא אמריו עט סופר מהור (תהלים ט"ה). נחץ עניינו דבר דחוק ולחות לעשוות בהכרח ובחיוב. חיששה שם נופל על האדם ההולך מהר על דבר וקל בריגלו והוא יותר mphirot. כאמור ימהר וחישה (לפי הכלל שהנoga שני דברים בענין אחר האחרון גROL מהראשון המוביל). מרצה לא ענינה ידוע כי הוא שם יאמר על ההולך בדלאג ובזירותו כאמור כי לא לקלים המוטץ (קהלת ט' י"א).

מום הא"ל על המתים תאמיר לשני פנים. תאמיר מום, מום בו (ויקרא כ"א). ומה פירושו ילדיהם אשר אין בהם כל מאום (דניאל א') כמו מום. ותאמיר דופין, שכן אם תנתן לפיו (תלילים נ') פירושו בו כמו מום.

מות הא"ל על המתים תאמיר לחמשה פנים. תאמיר מות, יקר בעניין יי' המותה לחסידיו (תלילים ק"ו). ותאמיר גוע, לא נוע בעוננו (יהושע כ"ב). הרצון בו לא מות כתרגומו לא מית בחוכייה, ואמרו המפרשים כי הנזעה היא מיתה קללה שאינה בארכיות החולין. ותאמיר אסון, וקרחו אסון (בראשית ט"ד) רוצח לוטר מות כתרגומו מותנה. ותאמיר דבר, דבר כבד מאד (שםות ט) רוצה לוטר מות כתרגומו מותנה. ומה אמור ידבר עמים תחתינו (תלילים מ"ג). ותדבר את כל זרע הממלכה (ד"ה ב' כ"ט) רוצה חולתם. ותאמיר מנפה, והמנפה געירה (במדבר י"ג) רוצה מותן. ותאמיר מהל, סבך מהל בימים (ישעיה א') פירושו לוטר דבר.

מוג הא"ל על מזינת היין תאמיר לשולשה פנים. תאמיר מוג, אל יחסר המזוג (שיר ז) ובלשונו ז'ל יין מוג. ותאמיר מסך, ושתו בין מסכתי ומטשי ט'). ושקוי בבכי מסכתי (תלילים ק"ב), הרצון בהם המזינה כדברי המתרגם אחותרא מזונית בכוכיות מוגנית. ותאמיר מהל, סבך מהל בימים (ישעיה א') פירושו כו מוגן.

מתט הא"ל על הטעה תאמיר לשולשה פנים. תאמיר טטה, וישב על הטעה (בראשית מ"ח). מותות זהב וכסף (אסטר

מכסה חאהל

מות השרש מות ישתמש באדם ובכובחתו וגם על גיטול ההרגשה כמו יומה לבו בקרבו (ש"א כ"ה) גרע עניינו מיתה קללה שאינה בארכיות החולין, ובזה צדקנו יותר דבריו הרב מדרבי בחית שגור שגועה עניינו הצער והמוותה הרעה, הלא בORITY הצדיקים מציינו גרוועה. השרש נאנס גורל במעלה כתו כאשר נאנס אהיך (במרבר כ"ו) מפני הרעה נאנס הצדיק (ישעיה נ"ו).

א). ותאמר ערשות, הנה ערשׂוּ ערשׂ ברזל (דברים נ'), וסודותים על ערשותם (עמשׂ ו') תרגום מטה ערשה. ותאמר יצע, אם גבורתיך על יצועי (תלילים ס') הרצון בו מטהי כתרגומו על דרגשי, ותרגום זהה נופל על המטה נחין עליי דרגשא. כי אמרתי תנחמני ערשי תנחמני דרגשא. וכן תרגום היוציאלי וישב על המטה דרגשא, וכמו זה יוצע עלה בראשית ט'). ואמרו שנקרה כן המטה על שם הבגדים המציעין תחת האדם.

מطر הא"ל על המטר תאמר לחטיטה פנים. תאמר מטר וננתן מטר ארצכם בעתו (דברים י'). ואמרו נשים, ונשם מטרות עוז (איוב ל') אמרו שהרצון במלת נשם המטר החזק, ומה זה אמרו ונשם יגידל (ישעיה ט'). וכן תרגומו ומטרא ירבא. ויש מפרשים כמו גוף מלשון ארמי נשמה יצטבע, ותאמיר רבכ, וכרכיבים עלי עשב (דברים ל'). כרכיבים זריזף ארץ (תלילים ע'') פירשו בו המטר החזק נגזר מן רב, ותאמיר שעיריות, בשעים עלי דשא (דברים ל') אמרו שהמטרה הדרך נקרא כן, והלשון נגזר מן שעה. ויש מפרשים שהרצון בו המטר החזק נגזר מן טורה. ותאמיר אורה, יפייע ענן אוור (איוב ל') הרצון בו טרוו כתרגומו מיטרי. וכמו זה כחום צח עלי אוור (ישעיה י''). ובלשון רזיל אמר רבי יוחנן כל אוראה שנאמר באליו אינה אלא בירידת נשותם. ויש מפרשים כי נקרא המטר אוור בעבר המאור הקטן כי בתנוועותיו יהיה המטר בצווי הבורא.

מכסה האחל

מטר הגדל בכלם הוא גשם, ומטר שם הכלל כאמור ונשם מטרות עוז (איוב ל') ר"ל הגשם הנגדל והטופלגן. ונשם איינו נופל כי אם על נפילה החכים מן העכיבים ומטר יכול להיות פמים ומזהלו מפחדים מלחים ומבודד אמרו הנני ממתר לכם לחם מן השטפים (שמות ט') הנני ממתר בעת מהר ברד (שם ט') ומטר על רשעים פחים (תהליך י') היורח בא ראשון יורד אחריו הזרעה לרעות הארץ והורעים והמלחקו שיר סמוך לימי קציר למלאות הקשין תבואה ווואי לפרש מלקיים טטר מאוחר בהרגום העטפים לבן (בראשית ל') שהם המאוחרים לקישא. (ח'ת).

מן הא"הָל על מין הדבר תאמר לשני פנים. תאמר מין, עשה פרי לטינו (בראש' א'). את חית הארץ לטינה (שם), ותא' זון, טפיקין מון אל זן (תלים קט' ד) פירשו בו ממין למין ותרנו לטינו לנוהי. וכן פירשו זונים מרקחים (ד"ה ב' י"ז), פירוש ומיני בשפטים מරקחים.

מכר הא"הָל על המכiorה תאמר לשני פנים. תאמר מכח לאיש אשר מכח לו וויקרא כ"ה). ותאמր שבח, וישבך למצוים (בראשית מ"א). אבל בכיסוף תשברני (דברים ב') הרצון בהם המכiorה.

מלך הא"הָל על קידimat מעלה האדרנות והshoreה תאמר לשבעה וחמשים פנים. תאמר מלך, ומלך תלך והשכיל יורתיה כ"ג), ותאמר אדון, שמו אדון לבתו (תלים ק"ה). ותאמר נגיד, אתה תהיה נגיד (ד"ה י"א) רוצה לומר מלך. ואמרו שנקרוא בן מפני שהעם שטים פניהם תמיד לנגידו ופונים אליו בכל דודושיםם. ומזה פירשו נגיד חסר תכונות ורב מעשיות (משל' כ"ח) ואמרו שהוא חסר מלת ימות. ומשפט הפסוק בן הוא נגיד חסר תכונות ורב מעשיות ימות בקצר ימים ושונה בעז יאריך ימים. ויש מפרשים המליה מתרגנות משכו נגידו רוצה לומר יטישך מן העולם כי שהוא רוב מעשיות אך שונה בעז יאריך ימים. ויש מפרשים טרגנות ויגוע ואתנגיד רוצה לומר ימות קודם זמנה. עוד פירשו מלשון זה שמעו כי נגידים אדבר (משל' ח) רוצה לומר דברים טובים ונגדלים במליה. ותאמר נשיא, כי נשיא אשתו כל ימי חייו (טלבים י"א). וכי יעשה הנשיא נדבה (ויהזקאל ט"ז) אמרו שנקרוא בן מפני התנשאותו ביתרונו המעליה והחשיבות. ותאמר שר, שר ומשפט עליינו (שמות ב'). שרדים עזרו במלים (איוב כ"ט) ומזה פירשו בתורת ש"ז בסמך כלם סרי סורים (ירטיה ו)

מכסה האחל

* מלך וכן ולא יקחו מך אבן לפנה ובן למוסדות (ירטיה נ"א כ"ז) תי' ולא יסכין מך מלך למלכו ושלטן לשלטנה.

רוצה לוטר שרים טוררים. וכן תרגמו כל רכובנהון מרדין. וכן פירשו גם מזה בתמורה שי"ז בספט"ך יפה במשא (ד"ה ט"ו) רוצה לוטר שהיה שר ונעלה בנבואה או בהרמת קול לשיר. ותאמר מושל, משל עמים ופתחו (תלים ק"ה). משליו יהיללו (ישע"י נ"ב). ותאמר שליט, אין אדם שליט (קהלת ח). מעשרה שליטים (שם ז'). ולנקבה מעשה אשה זונה שלטה (יחוק י"ג). ותאמר שוטה, ושטרים לשבטים (דברים א') כמו מושלים. ומה אמרו אם תשים משטו באرض (איוב ל"ח) כמו מטשלתו. ויש מפרשים כתבו כלומר גורתו וחקו מדרבי רבותינו ז"ל שטר חוב. ותאמר קצין, והיתה לנו לקצין (ישופטים י"ג). אשר אין לה קצין שטר ומשל (משל ו'). כתוב רבינו מנחם בן שלמה עלי השלום כי מה שאמר הכתוב קצין שוטר ומושל הם מדרנות זו למעלה מזו בסדר כתיבתם כי הקצין למטה טכלם והשוטר ממעלה מן הקצין ולמטה מן המושל והוא למעלה טכלם וזה כי הקצין אינו ממנה מצד המלכות רק מצד העם לצורך שנה או שנתיים או להנחת המלחמה כמו והיתה לנו לקצין לא תשmini קצין עם (ישעה נ'). כל קציניך נדדו יחד בשם כ"ב) רוצה לוטר טניהו העם. והישוטר ממנה מצד המלכות שנאמר ושוטרים לשבטים. ומושל הוא המלך או הממונה במקומו להנאה כללית. ויש אומרים כי השלשה שהזכיר לא יתחלפו במדרכנה אמנים רמז לשלשה מני מלכות, הראשון מלך המדרינה, והשני כל מלכות איש בביותה והשלישית כל מלכות איש בכחות נפשו. ותאמר פרחה, פחת יהודה (חנין א'). פחות וסגנים כלם (יחזקאל כ"ט) הרצון בקבן הגנדים. ותאמר חוריים, ואביבה את החוריים (נחמתה ה'). וזאת כל חורי יהודה (ירטיה כ"ז) הרצון בהם השרים. ואמרו כי הלשון נגזר מתרגום לבן חור. וכן כלשון ישמעאל יכנו השרים הגנדים בלשון לבן. ותאמר שליש, ויען השליש (טלכיס ב' ז') רוצה לוטר הקצין. וכן שלשם על כלו (שמות י"ד). ויש אומרים שנקרו שליש ט' שהוא תחת המשנה למלך. ותאמר גדויל, גם האיש משה גדויל

מאר (שמות י"א) רוצה לומר גדול בטעלה. וכן גודלים חקקי לב (שופטים ח'). ותאמר רב, מושיע ורב והצילים (ישעה י"ט). רוצה לומר גדול בטעלה וחשיבות. וכן מה על כל רב ביתו (אסתר א'). וכן פירשו מהז אכתוב לו, רבינו תורה (חושע ח' דברים גדולים וחשובים שבתורה). ותאמר אצילים, ולא אצילי בני ישראל (שמות כ"ד) רוצה לומר גדול ישראל. וכמוות אמרו ומاعיליה קראתיק (ישעה מ"א) רוצה לומר מנדרי הארץ. ומנכבדיה שתצא מרשותם והתרגס אמר בו ומטלכיותא בחורתיך. ויש מפרשיס מענין זה שיש אמות אצילה (וחזקאל ט"א) כלומר אמות גודלות. ויש טפרשים מלשון אצילות דיק כלומר מdot נdrodot עד בית השחי. ותאמר נביר, הן נביר שמתוו לך (ברא' כ"ז) רוצה לומר אדון. ולנקבה לעולם אהיה נברת (ישעה מ"ז). ותאמר בכור, אף אני בכור אתנהו (תלמי פ"ט) רוצה לומר גודל ושך. ותאמר כהן, כהן מרין (שמות נ') פירשו בו גודל בדברי המתרגס רבא רמדין. וכן ובני דור בהנים היו (שמואל ב' ח') רוצה לומר שריט כתרגונו רברבין הו. ומה נגור יכהן פאר (ישעה ס"א) כלומר יגדל פארו בטלבושים נאים. ותאמר אב, ישמעני לאב לפרעעה (בראשית ט"ח) רוצה לומר קצין וגודל כטו אב שהוא קצין לבן. ומה פירשו והיתה יד י"י בכם ובאבתיכם (שמואל י"ב) כלומר בטלאכם ובגודליכם. ותאמר אבן, שם רעה אבן ישראל (בראשית ט"ט) פירשו בו נגיד ונשיא ישראל. וכן פירשו תשתקנה אבני קדרש (אייה ד') רוצה לומר הנשיאים הנודלים. ותאמר אליהם, אתה תהיה לו לאלהים (שמות ד') פירשו בו קצין וגודל. וכן ייראו בני האלהים (בראשית ו') האצילים והנגידים. וכן לנדרי המדוע שופטי העם בכל עת אליהם לא תקלל (שמות כ"ב). ותאמר שבט, לא יסוד שבט טיהורה (בראשית ט"ט) פירשו בו הנגיד והמושל. ואמרו שנקרא בן מפני שדרוך המושל להיות שבט בידו. וכמוות אמרו דברתי את אחד שכתי ישראל (שמואל ב' ז') גודלי ישראל. ותאמר חוקקים, לבי לחוקקי ישראל (שופטים ה') פירשו בו גודלו

ואציליין, ואמרו שנקראו בן מפני שמשיטין חקים על העם וייש מפרשימים כטחו וטהקק מבין נגליו (בראשית ט' ט). חלקת מהקק ספון (דברים ל' נ). ותאמיר בעל, בעל בעתו (ויקרא כ' א) פירשו בו אדון בעתו כתרוגומו רבא דעתיה, ושבה הטלה בנגד יי' יתעללה (תלמוד י' ב) פירוש אדון הארץ, ושבה הטלה בנגד יי' יתעללה שאמר בתהלה אמרות יי' אמרות מהירות. ואמר כי אמרותי בסוף צרווף מאדון הארץ שהוא יי' יתברך צרווף וזקק אותם. וייש מפרשימים בעליל לשון עליונות כלומר בסוף הצרווף במשמעות שבuper ובעליון שנכו כי כוור' המצויף יעשה אדם מן העפר המשובח, ויש מפרשימים בעליל הכרוב שמתיכין לתוכו הוובוהבסטה לפה שדומה לו. ורכותינו זל פירשו בעליל במקום הנראה והגנלה באטרם בפרק קמא ליישנא דמנגי הוא. דכתיב בעליל לארץ. ותאמיר חריש החרש והמסגר (מלכים ב' כ' ד) פירשו בהם גודלים ואצילים, חרש על ששתותים העם ועושם עצמן בראשים. מסגר על שם שסגורין העם פיהם לפניו ובויקרא רביה אמרו החרש והמסגר אלו הבלתיים. ובכלשונם זל בוגר דפרק קמא דיזמא לשלכת הפהדרין לשכת בילוטי היהת, ופירש העורך גדולים חלמי העצה ולשון יון הוא. ותאמיר כרים, ושים עליה כרים ייחקלל ד). לשום כרים (שם כ' א). ויקח את שריה המאות לבני ולודאים (מלכים ב' י' א) פירשו בהם הנגידים והקצינים ושרי החילות. ובמגלה איכה לשום כרים פileyטרוכום. ובפסקתא דשובה שלח המלך פילמרוכום אחר להחריבה. ופירש העורך שלטונים ושרי חילים. וכן פירשו מזה שלחו בר מושל ארץ ישעה י' א). ורבנן יונה פ' בן הנטל ונקרא מושל ארץ מרוב מושצטו וקהלתו והגעתו אל המקומות אשר יכין אליהם. ותאמיר נצייב נצייב פלשטים (שמואל י' נ). ויתן נצייבים בארץ יהודה (ד' ה' י'). פירשו בהם הקצינים והשרים. וטהה לפה המתרגנס מצב פלשטים (שמואל י' נ) תרגומו מסטרטיג פלשטי נטו שתרגנס נצייב פלשטים ית מסטרטיג. ובכלשון רוזל בכראשית רביה ויקרא

אליהם לאור יום רבי יוחנן ורישי לקיש ויבדל אבדלה ממש
טשל למלך שהיו לו שני איסטרטגין אחד שליט ביום ואחד
שליט כלילה פירוש שני שרים. ותאמר פרתמים הפרתמים (אסתר
א') פירשו בו השרים הגודלים. ויש אמרים כי המ"מ נספהת
כמו פתאום והם הפחות שלעבר נהר פרת. ותאמר אחשדרפנוי
וכל שרי המדיות והאחשדרפנויים והפחות (שם ט'). אמר בו
המתרגם וכל שלטוני דמדינתא ומנסטרני. ובלשון רוז'ל בסוף
גמרא דפרק קמא רסתה וכבר שלחה מלכות הרשות אצל גסטרא
של בית פעור הראיini היכן משה קבור פירוש גסטרא שליט.
ויש אמרים אחשדרפנויים מלא מרכבת כי אהש הוא שם הגודל
בלשון ארמית וכן אהשوروוש אהש וראש. ותאמ' תופת. ותפת
לפנים אהיה (איוב י") פירשו בו אדון ושך כתפתיא האמור
ברדניאל. ורוצה לומר החיגני יי' להיות לטשל ולשנינה תחת
אשר הייתה קודה זה לאדון ולשר עד שכחתה עני מהכעם אשר
הם מכעים אותם בלעוגם עלי. ויש אמרים כי הרzon בו אש
של ניחנים כמו כי ערוך מאטמול תפחה. ור'ל אני נידון בניחנים
לפני מותי מה שאין כן בשאר בני אדם שאינם נדונים אלא
אחר מיתתם. ואמר בו המתרגם ועתדי למשלט בעטמיה וניחנים
מן לני אחוי. ותאמר שכירום. גם שכירה בקרבה ירימה מ"ז
פירשו בו השרים גודלי. התעללה כתרגומו אף רבבהא בגוא.
ויש מפרשים מלשון שכירות כי התעלר שיישכיר האדם הוא החטוב
וחמchod. ותאמר תערבות. ואת בני התערבות (טלאים ב' י"ד)
פירשו בו השרים כתרגומו בני רברבאי. ואמרו שנקרו בו מצד
היota מעשיהם ערבים וחשובים נגזר מן וערבה ליי' מנהת יהודת.
וТАמר קווע. פקוד וישוע וקווע ויזוקאל (כ"ג) פירשו בו לפ'י
מקומו שם לשרים גודלים ונכבדים. ותאמר חשמטן. יאתו חשמטנים.
מן מצרים (תל"ם ס"ח) פירשו בו נגידים וגודלים. ותאמר מננים.
כי לאלהים מנני הארץ (שם מ"ט). אחבו הבו קלון מגניה (חוושע
ד') פירשו בהם הקצינים והשרים. ואמרו שנקרו בו מפני שהם

מננים על העם. ותאמר אלוף, אלוף תיטן אלוף, אומר (בראש') ל"ז). אל תבטחו באלוֹף (מייה ז') הרצון כהן שרגודול. וארוֹל כל אלוף מלכotta בלא תנא בלוֹטר אינו חסר מהיותו מלך אלא הכתיר כי מלך יקרא כשהוא מוכתר ואלוֹף שאינו מוכתר, ותאמר משיח, למשיחו לכורש (ישעה ט"ח). אל תנgeo במשיחי (תלים ק"ה) אמרו שהרצון בהם הגדולים וה Katzינim. ואמרו שטפנוי שרוב מני המלוכה והשרה על ידי משיחה נאמר נ"ב מני הנדולה בה ה לשון ואם אינו על ידי משיחה, ותאמר מנזרים, מנזריך כארבה וטפריך כגב נבי (נחום ג'). אמרו שהרצון בהם השרים הגדולים נקרו אן בז' על שם העטרות הנתוין על ראשם, ותאמר רוזנים, הנוטן רוזנים לאין (ישעה ט') הרצון בו שרים ושלטוניים כתרגומו דטמר שלטוני. וכן רוזנים נסדו יחד (תל' ב'). ותאמר סגניהם והסגנים לא ידעו أنها הלכתית (נחמה ב'). ויבא סגניהם כמו חטר (ישעה ט"א) הרצון בהם שרים גדולים. ובלשון משנה המשנה לכהן גדול יקרא סגן. ותאמר סרן, ובענייני הסגנים לא טוב אתה (שמואל כ"ט), וסרני פלשתים (שופטים י"ז) הרצון בהם השרים. ותאמר סריסים, והיו סריסים בהיכל מלך בכל (ישעה ל"ט). פירושו בו שרים כתרגומו וייחן רבביין. וכן ת"א על שני סריסיו (בראשית ט) על תרזין ורבנן הי. ותאמר נסיכים, נסיכי סייחון (יהושע י"ט). וגם אלהם עם נסיכיהם (דניאל י"א) הרצון בהם הקצינים והגדולים. ותאמר סלע, וסלע טמנור יעבור (ישעה ל"א) אמרו שהרצון בו בדברי הפתרגם ושלטונו כי מין קדם דחילא יעדון, ותאמר טפסר, פקדו עליה טפסר (ירמיה נ"א). וטפריך כגב נבי (נחום ג'). הרצון בהם הקצינים והשרים. ותאמר נדיב, אל תבטחו בנדרבים (תלים קמ"ז) פירושו בו גדולים ואצלים. וכמוותו לפ' המתרגם אליה בית נדיב (איוב כ"א) תרגומו אין בית ארוכונא. ותרגומם, אתה תהיה גנדיל על עמי ישראל, את תהיה ארוכון. קול גנדיים נחבאו קול ארוכונין אפטמו. כמו גנדיד אקרבעו בכמו ארוכונא. ובלשון רוז'ל בבראשית רבא פרק ע"ח ויתר יעקב לבדו לארכי ליסטים נראה לו אמר לו

העבר את שלוי ואני עבר את שלך. ופי' העורך שדר של לסתים. עוד אמר בפרק נ"ט פ' ויהיו חי שרה ועפרון ישב רבינו יצחק אמר ישב כתיב אותו הום מנוחו ארוכרטינום דלא יהא בר גש רב זבין מביר גש זעיר. ופי' בעורך שדר השרים לשון יון נקראים ארוכון סטרטיגני. ותאמר איש גדרון בן יואש איש ישראלי (שופטים ז') ר"ל גדור וקצין. וכותחו הלווא איש אתה וממי כמוך בישראל (שמואל ב' ז'). וכתב מנחם בן שלמה ע"ה שמותה התפשה במלת אשה כגון אמרו מצא אשה מצא טוב (משל י'ח) ר"ל גדולה וחשובה ובעלת שכלה. ותאמר ראש ואתן אותם לראשים עליכם (דברים א') ר"ל קצינים. ואמרו שנקראו בן מבחר האנשיים והקצינים מצד היהת הרראש מבוחר הנוף. ותאמר פנות. נשוא הולם כל פנות העם (שמואל י'ד). ויתיצבו פנות כל העם (שופטים כ') הרצון בהם הקצינים והראשים בדברי המתרגם אתקריבו הلقאה כל רישי עמא רישי כל עמא. ואמרו שטפני שפנות הבית מן האבני הנגדולות קרא בזה הלשון הנגולים והקצינים. ותאמר חובש. לא אהיה חובש (ישעה נ'). ר"ל שליט וראש בדברי המתרגם לא אנא כשר למיהוי ריש. ואמרו שנקרוא בן מפני שהמושל אסור וחובש העוברים על מצותו. ומו"ה פירושו האף שנוא משפט ייחובי ל"ד ר"ל ימושל. ותאמר פקיה. אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ירמי נ'ב) ר"ל קצין. ומו"ה פקוד וישוע (יחזקאל כ'ג). ותאמר מטונין. מטוני על הכלים (ד"ה ט'). אשר מנה שר הפריסים (דניאל א'). הרצון בהם הפקידות. ותאמר רדה. ורדו בכם שנאיכם (ויקרא כ'ז). וירד טים עד ים (תלים ע'ב) הרצון בהם המטשללה. ומו"ה עד רד עם אל (ohoשע י'א) על דרך כי שורת עם אלהים. ותאמר עצה זה יער בעמי (שמואל ט'). אל יער עמק אנווש (ד"ה ב' י'ד). יורש עצה (שופטים י'ח) אמרו שהרצון בהם המלכות והמטשללה. ואמרו שנאמר בזה הלשון מפני שהמלך או המושל עוזר העם מצלאת ומלעשות דבר כל רשותו בעניין שנאמר וככלעדיך לארים איש את ידו ואת רגליו. ותאמר ניר. למען להיות ניר לדוד

עברי (טלכ' י"א) פירושו - לשון מלכות כתרגומו מלבנו. וכן נירם אבד חשבון (במדבר כ"א). ותאמ' בית, כי בית יעשה לך יי' (שפטואל ב' ז'). ואשר עשה לך בית (טלכ' ב') הרצון בהם בדברי המתרגם ארי מלכו יקים לך דטקיים לך מלכו.

מן הא' היל הוראת בן תאמר לאربעה פנים. תאמר בן מן היום ההוא והלאה (יחזקאל ל"ט). מן הسلح הזה (במדבר כ'). ותאמ' אל, וכל הארץ באו מצרימה לשבד אל יוסף (בראשית ט"א) ר"ל בן יוסף. ותאמ' את, הם יצאו את העיר (שם ט"ד) הרצון בו מן העיר. וכן את שדי ויברכך (שם ט"ט) מן שדי. ותאמ' עה, עד הגבול שלחוך (עובדיה א) פירשו בו מן הגבול.

מנה הא' היל על המני ווחשבון תאמר לשבעה פנים. תאמר מנה, גם זרע ימנה (בראשית י"ב). וי"ט מזה וחתמלאים למני ממפק (ישעיה ס"ח), כמו מניין כלומר מניין הכוכבים. והם שבעה כוכבי לכת ו'יא' שהוא שם כוכב. ותאמ' חשב, וחשב את שני ממכוו וויקרא כ"ח). לא יחשוב יי' לו עון (תל'ם ל"ב) הרצון בהם המניין. ותאמ' מספה, ומספר את רבע ישראל (במדבר כ"ג). אשר לא יספר מrob (בראשית ל"ב) הרצון בהם המניין. ותאמ' פקדים, אלה פקדוי המשכן (שפטות ל"ח). ויפקדם במלאים (שפטואל ט"ז) הרצון בהם כמו מספה. ותאמ' סך, כי עברו בסך (תל'ם ט"ב) פירשו בו במניין הקhal תרגום הייש מספר לנודיו האית סכום לאוכלתו הי' מונה מספר לכוכביםmani סכום. ותאמ' תכן, ותוכן לבנים תנתנו (שפטות ה') ר"ל חשבון. בתרני וסכום לבנייא תנתן ומזה פירשו את חספ' המתכן (טלכ' ב' י"ב). ותאמ' ראש, כי תשא את ראש בני ישראל (שפטות ל'). ואת ראשם לא תשא (במדבר א'). נשא את ראש בני גרשון (במדבר ד'), שא את ראש מלכוות השבי (במדבר ל"א) הרצון בהם המניין כתרגומתי' בכלחון ית' חשבון.

מנח הא"ל על הדורוניות והמתנות תאמיר לשטונה פנים.
תאמיר מנהה, והוריידו לאיש מנהה (בראשית ט"ג) ר"ל
דורון, וכן אכפורה פניו במנה (שם ל"ב). קח בידך מנהה ולך
לקראת איש האלים (מלכים ב' ח) וולתם. ותאמיר תשורה,
ותשורה אין להביא (שיטואל ט) הרצון בו מנהה. ומזה לפי
התרנום תשורי מראש אמונה (שיר ד) ויהונן מקריבין לך דורוניין
רישא עטא דיתבען על נהרא דאמנה. ותאמיר ברכה, ועתה הברכה
זואת אשר חביא שפחתק (שיטואל כ"ח). קח נא ברכה מאת
עבדך (מלכים ב' ח) הרצון בהם כטו מנהה, ותרנום המתרנום
ובען תקרובתא חדא קבל בען תקרובתא. ותרנום קח בידך מנהה
סב בידך תקרובתא. וכמויהם: הנה לכם ברכה משלל אוביי יי'
(שיטואל ל'). ותאמיר מתנות, ומתנות לאכנים (אסטרט) הרצון
בו מנהות ודורוניות. ותרנום הנה לכם ברכה משלל אוביי יי'
הא לכון מתנה. ומזה מהר ומתן (בראשית ל"ד). ואתנה לך
מתת (מלכים י' ג). ותאמיר שי יובל שי (ישעיה י"ח). ר"ל מנהה
כתרנוינו יתוניה בתוקבא. וכן יוכלו שי לטורא (תל"ם ע"ז).
לך יוכלו מלכים שי (שם ס"ח). ותאמיר שלחים. ויתנה שלחים
לכטו (מלכים ט) ר"ל מתנה כתרנוינו ויהכא מתנה לבורתה.
וכן פירשו לנו תנני שלחים (טיכה א) פ"י מנהות ותשורות.
ו�타מר משאת, ותצא אחריו משאת המלך (שיטואל ב' י"א)
פירשו בו תשורה. וכן ויsha משאת (בראשית ט"ג). וכן מזה
אם נשאת נשא לנו (שיטואל ב' י"ט) ותרנוינו אם מתנה יחב
לנא. ותאמיר אשכלה, אשכדר יקריבו (תל"ם ע"ב). הרצון בו
דורון כתרנוינו דורון יקריבון. וכמויהם אמרו השיבו אשכדר
(יחסקל כ"ז).

מנע האיחול על המניעה תאמיר לשבעה פנים. תאמיר מנע.

מכסה דאהל

* מנהח פשיכוש הלשון לממנו כי לא יכול לשון משאת כי אם מהנכבד
לנטלה זהפהו מנהה ותשורה יכול הניחן מהנטלה להנכבד וכן יורה
עיקר הוראת התיבות.

אשר מנע מטך פרי בשן (בראשית ל'), כל מנעת סלה (תלילים כ"א). ותאמר חדל, חדרו גבורי בכל להלחם (ירמיה נ"א). הקלות יחרדון (שמות ט') הרצון בהם המניעה. ותאמר חשך, לא אחשך פ' (איוב ז') הרצון בו לאאמין כתרגומו ולא אמנע פומי. וכן צדיק יתן ולא יחשך (משל כי"א). וחושך שפטינו משכיל (שם י'). ותאמר כלל, כלאו שמים מטל (חנין א'). ויכלא הנשסמן החשים (בראשית ח') הרצון בהם המניעה. ותאמր בצהר, ועתה לא יבצר מהם (שם י"א) הרצון בהם לא ימנע. וכן ולא יבצר מטך מזמה (איוב ט"ב). וכן פירשו מזה על דברי הבצורות (ירט"י י"ד) מניעת הנשים. ותאמר עזר, הנה נא עצרני יי' מלדת (בראשית י"ז). פירשו בו מנعني כתרגומו הא בען מנعني. וכן בהעذر שמים ולא יהיה מטר (מלך' ח'). ותרגמי כד תבלן שמיא וכמותם רבים. ותאמר חלל רוח צפון תחולל נשים (משל כי"ח) פירשו בו מניע הנשים. מלשון חלילה שם הוא לשון מניעה.

מן האיחל למנוור אורגנים תאמר לשני פנים. תאמר מנוור כמנור אורגנים (שמואל י"ט) ואמרו שהוא הכליל שמקפל בו הארגן את הגוף. ותאמר יתדה את היתד הארגן (ישופט' י"ז). פירשו בו מנוור אורגנים ותרגומו אבסן דגרדאין. יתרוגים מנוור אורגנים אבסן דגרדאין.

מסם האיחל על המסיסה תאמר לשלה פנים. תאמר מסם, וחם השימוש ונמס (שמות י"ז). ונמסו החררים (טיכה א'). ותאמר מג, הנגע הארץ ותמונה (עמוס ט'). והנה ההטון נמוג (שמואל י"ז). ברביבים תטונגה (תלילים ס"ח) הרצון בהם המסיסה. ותאמר טק, ימכו בעונם (ויקרא כ"ז) הרצון בו המסיסה כתרגומו יתסונ, וכן יטיקו וידבו ברוע עشك (תלילים ע"ג) פירוש ימסו בדבריהם. ובלשונם ז"ל בפרק תינוקת הזב והזבה היולדת והמצורע שמתו מטהיאין במשא עד שיטק הבשר פירוש עד שיטם הבשר.

מסר הא"ל על הטסירה תאמר לששה פנים. תאמר מסר,
וימסרו מאלפי ישראל (כמדבר ל"א). ותאמר מנגן, אשר
מנן צריך (בראשית י"ד) הרצון בו טסר כתרגומו דטפר שנאך,
וכן אטנאנך ישראל (חושע י"א). ותאמר סנה, לא תפניר עבד
אל אהנויז (דברים כ"ג), יסנרכן יי' בידי (شمואל י"ז) הרצון בהם
הטסירה. ותאמר סכר, וסכרתי את מצרים (ישעה י"ט). הרצון
בו כמי וסגרתי כתרגומו ואטסר ית מצראי. ותאמר נכר, נכר
אותו אליהם בידי (شمואל כ"ב) הרצון בו מסר כתרגומו מסר
י"י יתיה בידי. ותאמר מכח, כי צורם מכרום (דברים ל"ב). וימכר
אותם ביד סיסרא (شمואל י"ב) הרצון בהם הטסירה.
מעה הא"ל על המעים תאמר לשני פנים. תאמר מעם,
מעי אוחילה (ירמיה ד') מטעי הדנה (יונה ב'). ותאמר
קרבים, והקרב והכربים (ויקרא א') הרצון בהם המעים. ואמרו
שנקראו בן מבני שם בקרב הגוף.

מעט הא"ל על הפיעות תאמר לשבעה פנים. תאמר מעט,
מעט טים בכלי (מלכים י"ז), והרבטים ולא יטעתו (ירט"
ל'). ותאמר זער, כתר לי זעיר ואחוך (איוב ל"ז) תרגום מעט
זעיר, ותאמר מצעה והיה ראישיתך מצער (שם ח') הרצון בו
מעט, ומה פירשו למצער ירושו עם קדרשך (ישעה ס"ג) רוצה
לומר לומן מועט ירשו נחלתם עם קדרשך כי לא עמדו בה אלא
זמן מועט ובאו אויבים ובוססו מקדרשך ותרגומו זעיר דיריתו עמא
קדך. ותאמר אחד, ויהיו בעינינו כימים אחים (בראשית כ"ט)
פירשו בו מעתים. ואמרו לפ"י שהאחד מועט הטספר קראו הדבר
המועט בלשון אחד. ותאמר שטץ, ותקח אוני שטץ מנהו (אי"
ד') רוצה לומר מעט דבר ממנה. ויש מפרשין מה שטץ
דבר נשטץ בו (שם כ"ז). ותאמר קט, כמעט קט (יחזקאל י"ז)
פירשו בו מעט והכפל לחולשת המיעוט. ותאמר שצף, בשצף
קצף (ישעה נ"ד) פירשו בו לפ"י מקומו במעט קצף.
מער הא"ל על המערות תאמר לשני פנים. תאמר טורה,
בטערה אשר בשדה המכפלה (בראשית ט"ט). ותאמר

טנהרות, המנהרות אשר בהרים (שופטים ו'), פירשו בו כמו טערות. ואמרו שנקרה בן מצד הכם האורה בהם. מרט הא"הル על המריטה תאמר לארכעה פנים. תאמר מרט, ואמרתה משער רashi (עוזרא ט'). כי ימרא ראשו ויקרא י"ג, ותאמיר קrhoת, ובכל ראייהם קrhoת (יהזקאל ז') הרצון בהם כתרגומו מרט. וכן קrhoתי גוני (ט Micha א'). וכן מזה וכי יהיה בקרחות (ויקרא י"ג). ותאמיר נבכת, נבכח הוא (שם). בקרחות או בנבחתו (שם) פירשם לשונן מריטה. אמן יש מן החלוק בין קrhoת לנבכת והוא כי מקדרך שופע לאחריו נקרא קrhoת ומקדרך שופע לפניו נקרא נבכת. ותאמיר גלש שנלשו מהר גלעד (שיד ד'). פירשו מתרגום נבכח הוא גלוש הוא ורוצה לומר שנטרטו ונפרקו בינוות עצי יער ונתייפו כאילו נסרקו במטפרק. ורבי יונה פירש השכימיו לkerח מלשון הערב שקורין לשחר ב"לט.

מרק הא"הル על המריקה והעברות החלודה תאמר לשני פנים. תאמר מرك, מرك הוותחים (ירימה ט'), ומרק ושתף (ויק' ז'). ותאמיר מרט, הרבה חוזהה ונם מרומה (יהזקאל כ"א). ויתן

אתה לטרטה (שם) הרצון בהם המריקה.

משש הא"הル על המישוש תאמיר לשני פנים. תאמר משש, אולי ימשני אבי (בראשית כ"ז). כי מששת את כל כל שם ל"א. ותאמיר נשש, נששה כעורים קיר ובאין עינים נששה (ישעיה נ"ט) הרצון בהם המישוש.

משה הא"הル על המשי תאמיר לשני פנים. תאמר משוי, ואסכך משוי (יהזקאל י"ט) רוצה לומר בגדי משוי. ותאמיר פס, כתנת פסים (בראשית ל"ז) פירשו בו משוי. ויש מפרשים מתרגמו

ככפ איש כפיסט ידיא במו שבארנו בשער כפף.

משח הא"הル על המשיחת תאמיר לשלשה פנים. תאמר משח, משחים בשתן (ויקרא ב'). ותאמיר סוח, וסוך לא סכתני (דניאל י'). ואסכך בשתן (יהזקאל י'ז) הרצון בהם המשיחת, ותאמיר מרה, ומרתחו על החזון (ישעיה ל"ח) פירשו בו כמו וימשחו.

משך הא"ל על החמשכה תאמיר לארכעה פנים. תאמיר משך,
ואיש משך בקשת לתוכו (מלכים כ"ב). תמשך לוייתן
בחכה (איוב ט'). ותאמיר משה, כי מן הימים משיתחו (שמות כ"ג).
ימשני ממים רבים (תל"ם י"ח) הרצון בהם המשיכה. ותאמיר
שחט. זהב שחוות (ד"ה ב' ט') פירשו בו משך. ואמרו רוז' זהב
שחוות שהיה נמשך בשעה ובספירה אמרו אין לשון שחיתה
אלא לשון משיכה שנאמר זהב שחוות. וכן פירשו חז' שחוות
וירטה (ט'). ואزو"ל התיז את הראש בכת אחת פסולה מנא הנז'
טיל' אמר קרא חז' שחוות, כלומר שכן ערך לטשוך הסכין על
הצואר ולהוליכו ולהביאו. ותאמיר דרך, כי חנה הרשעים ידרכו
קשת (תל"ם י"א) הרצון בו יטשכו כתרנותו גנדין בקשתה.
وترנוום טשכו וקחו לכם נגידו וסבו לכון. וכמו זו דורך קשו
(איכה ב'). וכל קשתתו דרכות (ישעיה ה') והנוגה מנהגנו.

משל הא"ל על המשלים תאמיר לשני פנים. תאמיר משל
להבין משל ומליצה (משל א') אמרו המפרשים שהרצון
במלת משל מאמורים סתוםים שיבינו המכינים דבר אחר מתווך
אתם הדברים. ותאמיר חידות, ותבא לנוטתו בחידות (מלכים י')
הרצון בו במשלים כתרנותו ואתת לנסיותי בمثالן ותרנוום
משל מתל.

מתוך הא"ל על האמתחת תאמיר לשני פנים. תאמיר אמתחת,
וימצא הנבייע באמתחת בניין (בראשית מ"ד). ותאמיר
שק, ויפתח האחד את שקו (שם ט' ב') פירשו בו אמתחו שכו
באותו פסקוק קראו אמתחת.

מתי הא"ל הוראת השאלה אצל הזמן תאמיר לשלשה פנים.
תאמיר מתי, מתי תנחמני (תל"ם ק"ט). עד מתי עשנת
(שם פ'). ותאמיר מה, עד מה י"י תאנף לנצח (שם ע"ט) הרצון
בו כמו מתי, וכן בסגנון עד מה בכודי לכלה (שם ד'), ותאמיר
אן, עד אין תטלל אלה (איוב ח'). כמו עד מתי. וכן עד أنها
'נאצני' (במדבר י"ד).

מתוך הא"ל על המתייקות תאמר לארכעה פנים. תאמר מתוך
החדלי תמי את מתקי' (שופטים ט). מתקו לו רגבי נחל
(איוב כ"א). ותאמר ערב. מנוח ערב (תל"ם קט"א) רוזח לומר
מתוק כתרגומו דורון בסיס. ותרגום יימתקו המים ובסיטו. וכן
וערבה לי' מנוח יהודה (מלacci נ'). ושנתי ערבה לי' (ירמיה
ל"א) זולתם. ותאמר נעים. זמור לשמו כי נעים (תל"ם קל"ח).
רוזח לומר ערב כתרגומו ארום בסיס. וכן נעמת לי' מאר (שמוא'
ב' א). נעמות בימינך נעה (תל"ם י"ג) והנהג מנהג. ותאמר
טלי', מה נטלצ'ו לחכי אמרתויך (שם קי"ט) הרצון בו גמתקו
כתרגומו מה חליין לטורייני. ותרגום מים גנובים ימתקו מי גנבי
חליין. כרבש למתוק כרבש חלי'. וטעני זה כתוב רבינו מנחים בן
שלמה ז"ל עד בליעלiley' משפט (משל י"ט) כלומר העד
הבליעל יתכן וימתיק עדותו בחלק אמריו עד שידתה דבר
צורך עד שהמשפט הנתון על דבריו מתוק וערב לשומעים. וכן
אויליםiley' אשם (שם י"ד). כלומר כל אחד מהאוילים כשייחטא
בדבר יעדיק עצמו וינעים דברו לשומעו עד שהוא ערב להם.
וכתב שטזה קוראים המליצים והמשוררים לשיריהם מליצה

כלומר דבר מתוק ונאם ערב.

נשלמה אות המם.

אות הנזין

נ בא הא"ל על הנבואה תאמר לארכעה פנים. תאמר נבואה
ונבאתה כאשר צויתי (יחזקאל ל"ז), ולא קם נביא עוד
בישראל כמשה (דברים ב' ט) הרצון בו הנבואה כתרגומו נבואה
המשא הזה (מלכים ב' ט) הרצון בו הנבואה כתרגומו נבואה
הדין. וכתב רבינו מנחם בן שלמה ז"ל שטזה נתפסת לכל מאמר
חכמה ודיבור כנון אמרו דברי אנור בן יקא המשא. ותאמר י'

בחזקת היד (ישעה ח). ויד יי' היה אל, בערב יחזקאל ל'ס, הרצון בהם הנבואה בדברי המתרגם כתפקיד נבואתך ונבואתך קדם יי' הוות עמי ברמשא. ותאמור רוח, רוח יי' דבר ב' (שמוא' ב, כ'ב') הרצון בו הנבואה.

נבע הא' אל על מבועי מים תאמר לשני פנים. תאמר מבוע, וצמאן למבועי מים (ישעה ל'ח). ועל מבועי מים ינהלם (שם מ'ט). ותאמור מקור, מקור מים חיים (ירמיה ב'), עניין מקור דרעה (שם ט) הרצון בהם מבועי מים כתרגומו אנא מיתי עליהון יקרא מבוע דמיין דלא פסקין מוייח וענין מבוע דמיין, ומענן זה פירושו אני קרותי ושתיית מים (ישעה ל'ז). באתי עד המקור כלומר חפשתי אחר מקור המים כי לא עיו טספיקים לי מרוב חילופי המים הנמצאים על הארץ.

ונגד הא' אל הוראת ננד תאמר לששה פנים. תאמר ננד, ננד יי' וננד משיחו (שמואל י'ב). ותאמור עותם, לעמת העצה ישדרנה (ויקרא ג) רוצה לומר לננד. וכן והאופנים ינסאו לעמתם יחזקאל א) לננדם. ותאמור נוכחה, נכח השלחן (שמות ט). נכח תחנו (שם י'ד). כי נכחו יצא (חזקאל מ') הרצון בהם ננד ועותם. ותאמור מול, מול האלים (שמות י'ח) הרצון בו ננד האלים. וכן ויטב מעצלו אל מול אחר (שמואל י'ז) פירוש אל מקום אחר שהה מול זה, ובחולם מול סוף (דברים א'). ותאמור קבל, ויבחו קבל עם (מלכים ב' ט'ז) פירושו בו ננד העם מתרגומים

מכסה האחל

ונגד מצאנו בסמכיות ובחרהקה ובברבר שהוא זולת רצון האדם, בסמכיות כמו הנני עני ב' ננד ד' ונגד משיחו (ש"א י'ב) ר'ל לפניו, בחרהקה אמרו שננד תראה את הארץ (דברים ל'א) עשה לו עוז בוגדו אמרו ר'ל זכה עוז לא זכה בוגדו. נכח ר'ל בכון גדול ויושר והעד כי נכחו יצא (חזקאל מ'ט). עמת מורה ג'ב ומושר וכสมכיות והעד לעמת העצה (ויקרא ג') נשמר לעמת נשמר (נחmittah י'ג). מול בלתי סמוך והוא יושב מפלי (במדבר כ'ו) ובכל מבחן ואינו ישר והעד מול פניו המנורה (במדבר ח) וכל הנרות לא היו מכונות לך ביישר כי היא באמצע (ח'ח).

גנד קבלו, ובן העתיק הערב אעשה לו עוז בוגנו קבילה תיה. ויש מפרשים מזה ומזה קבלו ייחזקאל כ"ז פירוש כל' שהוא מכנה גנד החותה, ותאמר טגנת, טגנת פניהם קדימה חבקוק א'). פירושו בו נוכח פניהם ותרגומו מקביל אפיקון.

נדן הא"ל על תיק החורב תאמר לשני פנים. תאמר נדן, וישב חרכנו אל נדנה (ד"ה ב"א) הרצון בו אל נרתקה, ותאמר תער, וישלפה מטערה (شمואל י"ט) הרצון בו נרתקה, ותרגומו מלדנה והוא כמו נדנה בחלוקנו בلم"ד וכן האפסי אל תערך (ירמיה ט"ט).

נדב הא"ל על הנחינה תאמר לשלה פנים. תאמר נדה, אוטי נהג וילך (aicha נ), וננהג את כל מקנהו (בראשית ל"א), ותאמר נחה, נחית כצאן עטף (תל"ם ע"ט), נחית בחמדך (שמות ט"ז) הרצון בהם הנחינה. ותאמר נהלה, נחלת בעוק (שם) כמו נחנת, וכן ועל מבועי מים ינהלם (ישעיה ט"ט) ינהגנו.

נהר הא"ל על הנהרים תאמר לשכעה פנים. תאמר נהרה, בעבר נהר (יהושע כ"ד), ועל נהרות יונניה (תל"ם כ"ד), ותאמר נהל, פרץ נהל מעם גר (איוב כ"ח), כל הנהלים חולכים אל חיים (קהלת א') הרצון בהם הנהרים. ותאמר יאור, על שפת היאוד (בראשית ט"א) הרצון בו נהר על דעת המתרגנס שתרגנס נהרא. ולזה נמה ג"כ דעת הרב רבי משה ב"ר נחמן ז"ל כי יאור נהר שנייהם לשון אחד שניהם לשון אורה, וכן נמצא כי חרקל נקרא יאור כמו שכותב ואני היתי על יד הנהר הגדול הוא חרקל.

מכסה האهل

* נדבר הא"ל על הנדריות וחנינות האמור לד', פנים. תאמר נדבר ותאמר טוב עין הוא יבורך ותאמר איש מתן ותאמר שיע. נדבר בעל ח'ת מנה גם המלה **חוליך** על ההנרגה ולפי דעתך טעה בזה כי בראשו ילק' והו נה על החגעה ממקום למקום געהן ואולם בבניין הפעיל הוראותו חנינה ליפוי שטסוב הפעולה. * נהר ולעת רשי כל... טעמו יגלי מים ע"ש ואך אמר לח' פנים ועוד לפי פירוש אחד ברש"י פרץ נהל מעם גר (איוב כ"ח) הוא נהל ומלשון ארמי ניגר עי' בעורך ערך גר וכמי מתורגמן.

והנה איש אחד לבוש בדים (דניאל י'). וכתיב והנה שנים אחרים עמדוים אחד הנה לשפט היאר ואחד הנה לשפט היאר ויאמר לאיש לבוש הבירם אשר מטעל לטימי היאר (שם יב). ותאמר פלגי כפלני מים בעזין (ישעה ל'ב). יודהה אשר הרצון במלת פלגי מים נגרים ונמשכים כרמות נהר ותרגומו כפידי מיא דנגרין בארע צחותא. ותרגום אוליכס אל נחלי מים על פידי מיא. ותאמר יובל, ועל יובל ישלה שרשיו (ירמיה יט) תרגום פלני מים תרד עני היכי יבלין דמייא זלנת עני. ויט מה בחלוף אלף ביוד על אובל אולי (דניאל ח) כתו יובל. ותאמר אפיקים, כאיל תערוג על אפיקי מים (תלמים ט'ב) אמרו המפרשים שהרצון בו מקומות מים נטשכים ונגרים ותרגומו על פרצידי מיא. ותאמר מיבל, עברו מיכל המים (שטוואל ב' יט) פירשו בו פלגי מים. נוז הא'ה'ל על הנادرות תאמר לחטשה פנים. תאמר נוה, ותפתח את נאוד החלב (שפטים ח). ואלה נادرות הין יהושע ט'). ותאמר נבל, כל נבל יטלא יין (ירמיה יט). ושנים נבל, יין (שטוואל כ'ח) הרצון בהם הנادرות. ותרגום המתרגם כל גרב יתמל' חמץ ותרין גרבין דחטף. ותרגום חמוץ לחם. ונאר יין וגרב דחטף, ותאמיר חמאת. וחמת מים (בראשית כ'א). תרגום היירושלמי זיקין דטין. ותרגום ואלה נادرות הין ואילן זיקין דחטף, ותאמיר אבותה באהות חדשים יבקע (איוב ל'ב) פירשו בו נادرות ותרגומו היך זורקינן. ותרגום כי הייתה. בנאר בקיומו היך זוקונא בקוטרא. ותאמיר כביה. ואת כביר העוזים שמה מראשתיו (שטוואל יט) ר'ל נאר על דעת המתרגם גורא דעיזיא. וכן אמרו במדרש ונתנה נאר יין תחת דור על חמטה ור'ל נאר מעור העוזים. והמפרשים פירשו כביר העוזים כר של צמר העוזים. וכן במשקל אחר ויקח המכבר ויטבל במים (טלאים ב' ח) פ' בר.

נווח הא'ה'ל על המנוחה תאמר לעשרה פנים. תאמר נוה. ולא שקטתי. ולא נחתי (איוב נ), וינה ביום השבעי (שמות כ'). ותאמיר שקט, אל תחרש ואל תשקט אל (תלמים פ'ג).

אש��תָה ואבִתָה (ישׁועה י"ח). ישְׁבַת וּשְׁקַטָת (זכְרֵיה א') הרצון
בְּחַם הַמְנוֹחָה וְהַהֲשַׁקְתָה. וְתַאֲמֵר שֻׁבָה, בְּשֻׁבָה וְנַחַת תַּוְשְׁעַוּנָה
(ישׁועה ל'). נֶפֶשׁ יִשְׁוֹבֵב (תְּלִים כ"ג) הרצון בהם המנוחה,
וְתַאֲמֵר שְׁבַת, שְׁבַת וּינֶפֶשׁ (שְׁטוֹת ל"א). וּבַיּוֹם הַשְׁבִיעִי תִשְׁבַת
(שם כ"ג) הרצון בהם המנוחה. וְתַאֲמֵר נֶפֶשׁ, וּנֶפֶשׁ בֶּן אַמְתָד
(שם) ר"ל יְנוּחוֹ. וְכֵן שְׁבַת וּנֶפֶשׁ (שם ל"א). וְתַאֲמֵר שָׁאָנוּ,
שָׁאָנוּ מְוֹאָב מְנֻעוּרִיו (ירמיה ט"ח). יְחִיד אֲסִירִים שָׁאָנוּ (איוב ג').
נוּה שָׁאָנוּ (ישׁועה ל"ט) הרצון בהם המנוחה וההשquet. וְתַאֲמֵר
שְׁכָה, בְּשְׁוֹא גָּלוֹי אַתָּה תְשִׁבָּה (תְּלִים ס"ט), וְחַכְמָה בְּאַחֲרָךְ
יִשְׁבַּחַנָה (טִשְׁלִי, כ"ט). מִשְׁבֵּחַ שָׁאוֹן יְמִים (תְּלִים ס"ח) פִירְשָׁוּם
לְשׁוֹן מְנוֹחָה וההשquet. וְתַאֲמֵר שְׁכָה, וַיְשִׁכְנוּ הַמִּים (ברָאשִׁית ח').
וחמת הַמֶּלֶךְ שְׁכָה (אסתר ח') הרצון בהם ההשquet והמנוחה.
וּמְתוּרְגָּמִי' וְשָׁדְכוּ מִיא וּרוֹתְחָא דְמֶלֶכָא אִשְׁתְּדָכָת. וּתְרָגָם וְהָאָרֶץ
שְׁקָטָה מְמַלְחָמָה שְׁדוֹכָת. וְתַאֲמֵר חָלִץ, וּעֲצַמְתִּיךְ יְחִילִץ (ישׁועה
נ"ח) הרצון בו יְנִיחַ לְפִי דָעַת רֹאֵל וּוֹהֵא אָמֵר כִּי בָּאָרְבָעַ לְשׁוֹנוֹת
נְשַׁתְמְשׁוּ בְּלֶשׁוֹן הוּה יִשְׁלָף יְשֻׁוּב יְזִין יְנִיחַ, יִשְׁלָף וּחְלֵצָה נְעָלָה
יְשֻׁוּב חָלָעַנִי יְיִזְעַן חָלוֹצִים תַּעֲבְרוּ יְנִיחַ וּעֲצַמְתִּיךְ יְחִילִיעַ.
הַיק מֵה דָאָת אָמֵר רְצָה וּחְחִילְעַנוּ. וּהְמִפְרָשִׁים פִירְשָׁוּם יְחִילִעַ יְדַשֵּׁן

על דרך שטומעה טובה תדרשן עצם.

נוּעַ הא"חַל על התנועה תאָמֵר לאחד עשר פנים. תאָמֵרנוּג
נוּעַ תְּנוּעַ אָרֶץ בְּשִׁכּוּר (ישׁועה כ"ד), וַיְנַעַם בְּמִדְבָּר (בְּמִדְבָּר
ל"ב). וְתַאֲמֵרנוּג, נַעַן וְנַדְתַּהֲיָה בְּאָרֶץ (ברָאשִׁית ד'). וּבְלִיעָל
בְּקוּעַ מַנְדָר בְּלַהֲם (שְׁמוֹאֵל ב' כ"ג). תְּרָגָם הַנִּיעָה בְּתִ יְרוּשָׁלָם
מְנִידָן עַמָּא בְּיְרוּשָׁלָם יְשֻׁרּוֹק יְנִיעַ יְדוֹ יְנִידָה, וְכֵן מַזְהָה לְכָא
לְנוּדָה לוֹ וְלְנַחְמָתוֹ (איוב ב'). וַיְנַדְוּ לוֹ וְיַנְחָמוּ אָתוֹ (שם מ"ב).
אֲפָרִים מְתַנוּדָד (ירמיה ל"א) הרצון בהם נַעַנוּ וְטַלְטָל אֲכָל עַם
הַסְּפָד וְנַהֲיִ וְטַפְור הַצְּרוֹת. וְתַאֲמֵר זֹועַ, בַּיּוֹם שִׁזְעָוּ שְׁמָרִי הַבִּתָּה
(קְהַלְתָה י"ב). וְלֹא קַמְוַלְא זֹועַ מְמָנוֹ (אסתר ח'). וְהִיא רַק זֹועַה
(ישׁועה כ"ח). הרצון בהם התנועה. תְּרָגָם וַיְנוּעַ אִמְתָּה הַסְּפָמִים
וַיְנוּ אִילּוֹת סִיפְיָא. וְמוֹה אָמְרוּ וַיְקַצְוּ מְזֻועָזָעָק (חֲבָקָוק ב') וְהַרְמָזָן

בו אל התולעים שמתנוועים. ותאמר רחף, רחפו כל עצמותי (ירמיה כ''). הרצין בו הנענו עך"ה זעו כל גרטוי. וכטחו על נזולייו ירחף (דברים ל'ב). מרחת על פני הרים (בראשית א'), ותאמר טלטל, הנה יי' מטטלך טלטה נבר (ישעה כ'ב) פירושו לשון תנועה וננדנו. ותרגום המה יניען לאכול איןון מטטלין. יתנוודו כל ראה בם יטטלון כל דחתי עליהון. ואמרו רוז'ל על זה הפסוק טלטלא דגכרא קשה מדאיתחא. לפ' שהאשה תמצא מרחמים יותר מן האיש לחולשתה. ותאמר גלה, גלה כבוד מישראל (שטוואל ד'). אשר גלה נובדןצער (אסטר ב') פירושו המפרשים הטלה לשון טלטל והגענה. ותרגום ומתבל עידוחו ומין תבל גלונית. ואמרו כי הלשון הוא טלטל השבי. יש בו טלטל הנוע בלבד שאין בו שבי בטו וגם גלה אתה למקומך (שטוואל ב' ט''). וינلوم אל מנוחה (ד'ח ח'). פירושו לשון רוח, וענינים מרודים תביא בית (ישעה נ'ח). פירושו לשון טלטל בדברי המתרגם וחביבין מטטלין. וכן תרגום מדוע אמרו עמי רדנו (ירמיה ב') ארי אמרו עמי אטטלנא. ויש מפרשים מזה ימי עניה ומרודיה (איכה א'). זכר עני ומרודיה (שם ג'). וכן אריד בשיחי (תל"ם נ'ח). ותאמר תנופה, הניף אחרן תנופה (ויקרא ט). ויינפחו תנופה (שם ח') פירושו הטלה לשון תנועה אילך ואילך בטו שארוז'ל תנופה מוליך ומביא תרומה מעלה וטוריד וזהו שאמר אשר הונף ואשר הורם. וכן פירושו מזה והניף ידו אל המקום ואספה המצווע (מלכים ב' ח') כדרך המלחחים על הטע מה שמניעים ידם עליה הנה והנה. וכן אם יתגדל המשור על מנינו (ישעה י') כי המשור הכוורת בו מניף אותו אילך ואילך. ותאמר צעה, ושלחת לו צעים וצעחו (ירמיה מ'ח) פירושו הטלה לשון נענו וטלטל כלומר אשלה לו מניעים ומגליים ויגלווה מטקומו. וכן צעה ברוב כחו (ישעה ס'ג). פירוש מניע ממקום למקום כלומר מניע ישראל מכל מקומות גלותם אשר נפוצו שם והוא שאמר ברוב כחו. וכן פירושו מהר צעה להפתחה (שם נ'א) פירוש גלה ומתנווע ממקומות למקומות.

כלומר מהר הגולה והאסור להפתח מטאשו. וכן את צעה זונה (ירטיה ב'). כי דרך הזונה לכלכת מקום למקום ומכית לבית כמו שאמר עליה במקום אחר בביות לא ישכנו רגליה. ותאמיר געש, ותגעש ותרעש הארץ (תלים י"ח). כנהרות יתגעשו מימי (ירטיה ט"ז). יגעשו עם ויעכו (איוב ל"ד) פירושם לשון תנועה ונדרנו וכתחום רכבים. ותאמיר חרדה, הנה חרדה אלינו את כל החרדה הזאת (מלחים ב' ד'). פירושו לשון תנועה כי עקר הטלה התנועה עם הפחד ואחר בן התפשט הלשון בתנועה מבלי פחד. וכי הנה חרדה כלומר התנועה בעדינו והנעט כליך מקום למקום ופנית לנו מקום. וכן ויחרו זKENI העיר לקראתו (שטואל י"ז). ויחרו בנם מים (חוושע י"א). יחושו כצפור ממזרים (שם) פירושם ינווע.

נווע האיל על הניצחות תאמיר לחמשה פנים. תאמיר ניצוץ, ופעלו לניצוץ (ישעה א'), ותאמיר שביב, שביב אשו (איוב י"ח) רוצה לומר ניצוץ. ובארמית שביבן דנוור (דניאל י'). ותאמיר זיקות, מאורי זיקות (ישע' נ'), ובזיקות בערתם (שם) פ' בהם ניצחות האש. ותאמיר בן, ובני רשות יגביהו עופ (איוב ח') רוצה לומר הניצחות. ותרגומו היך ניצין דנתcin טן גומרא ותגנברין הכרין יעופ. ובלשון רוזל בראש גטרא דפרק במה מדליקין תנן ובפרק הכוнос צאן לדיר גץ שיציא מתחת הפטיש פ' ניצוץ. ותאמיר בידור, בידורי אש יתמלטו (שם ט"א) הרצוץ בו ניצוצי אש כתרגומו ניצין דנוור משובין.

נוול האיל על החולה והיצקה תאמיר לשלהה עשר פנים. תאמיר נול, הרים נולו מפני יי' (שופטים ח'). יול מים מדlio (במדבר כ"ד). ותאמיר יצק, יצק עליה שמן (בראשית ל"ח). ויצק דם המכה אל חיק הרכב (מלחים כ"ב) הרzon בהם החולה. ותאמיר יזק, יזקו מטה לאידו (איוב ל"ז) כטו יצקן. ותאמיר נתך, ויתכו כמים שאגתי (שם נ'). עד נתך מים עליהם (שטואל ב' כ"א) הרצוץ בהם היצקה. ותאמיר נטף, גם עבים גטפו מים (שופטים ח') כטו נולו. ותרגומו אף עכיה גנוו מטרא.

ותרגום ונגולים על יבשה ומתנורין על יבשתא. ושהקם יילו
צדך ועננה יגרון טובא. ומזה נפת תטנה (שיר ד'). ותרגומו
ולחן שפוטי יערת דובשא, ותרגום ישוב רוחו יילו מים זולחין.
mia ותאמר דלא, אל אלה דלהה עיני (איוב י') הרצון בו נולה.
ותרגומו זלנת עיני ובלשון רוז'ל בפרק ערבי פסחים בנמרא
בשעה שאמר לו הקב"ה לאדם הראשון ואכלת את עשב השדה
זלנו עיני דעתות פירוש נלו. וכמו הוו ידלאה קהלה י. זלנת עיני גננה ולא
דלהה נפשי מתונה (תלים ק"ט). ותאמר גננה, עיני גננה ולא
תרמה (איכח נ') הרצון בו ברכבי המתרגם עיני זלנת ולא
תשתקוק. וכמו ידי לילה גננה (תלים ע''). ויגר מזה (שם ע'ה),
ובן גנות ביום אפו (איוב ב') ותרגומו דלאן ביום רוניה. ותא'
רוזף, כרכיבים זוזיפ ארץ (תלים ע'') הרצון בו הנטיפה כתרגומו
היך רססים מלוקשא דנטפין על ארעה ובלשון רוז'ל לטיפה
הנוללת מטה זוזיפא דמי על רישיה. ותאמר ערף, אף שטוי
יערפו טל ודברים לא' רוחה לומר יילו. ובן יערף בטטר לכאני
(שם ל''). ובהפק הרעיפוי שמים מטעל (ישעה ט'ה). ותאמר
נסך, הסך נסך (במדבר כ''). ויסך אותם לא' (שטואל ב' כ'').
ונסך לא תסכו עליו (שטאות לא') פירשות לשון יצקה. ותאמר
נון, נפתוי משכבי (مثال ז'). גשם נדבות תנוף (תלים ט'ה)
הרצון בהם החוללה. ותאמר זוב, זב עטך (ירט' ט'ט). הן הבה
צור ויובו מים (תלים ע'ה). שהם יובו מדקרים (איכח ד') הרצון
בחם החוללה והנטיפה. ותאמר זהה, ואשר זהה מדמה (ויקרא י').
זהה עליהם מי חטא (במדבר ח'). וזה אל הבית (ויקרא י' ד')
הרצון בהם הנטיפה. ותרגום ויתכו כתים שאנו תונן היך
טוי אבלותי.

נול הא"ל על המול תאמר לשלה פניות. תאמר מול, לשמש
ולירח ולטולות (מלכים ב' כ''). ותאמר מזרות, התוציא
מורות בעטו (איוב ל'ח) פירשו בו כמו טולות וייש אומרים שהוא
שם כוכב. ורבו לי כתוב שהוא צורה אחת מצורות הדורות
שלא הותה נראית בארץ אשר היה בה איוב. ותאמר גדר, הערכים

לגד שלחן (ישעה ס"ה) פירשו בו מול. וכן מזה בא גדר (בראש' ל') ובלשון רזיל בראש גמרא דפרק הנודר מן הירק מאידרנש אמר עולא ערסא דנדא. ופירוש העורך מטה עשויה לכבוד מזל חבית ואין אדם שכוב עליה.

נום הא"ל על הנזומים תאמיר לשני פנים. תאמיר נום, ואת הנזומים אשר באזוניהם (שם ל"ח). ותאמיר ענילים, ענילים על אוזניק (יחזקאל י"ט) רוצה לומר נזומים. וכן עניל וכומו (במדבר ל"א) ותרגומו קדישין ומוחך. ותרגום את נומי הזהב ית קדשי דודהבא.

נהל הא"ל על הנחל והירושה תאמיר לשלה פנים. תאמיר נחל, ונחל לא יהיה לו (דברים י"ח). ותאמיר ירושה, כי ירצה לעשותו (שם ב') רוצה לומר נחל. ותאמיר אחוזה, תננו לוי אחוזת קבר (בראשית כ"ג) רוצה לומר נחל. וכן והוא לכם לאחוזה (ויקרא ח'). ואמרו שנקרא כן לפי שהאדם נאהז במקום ומוחזק בעבריה.

נהר הא"ל על הנהרים תאמיר לשני פנים. תאמיר נהירים, מנהיריו יצא עשן (איוב מ"א). ותאמיר אפים, ויפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב') רוצה לומר בנחיריו כתרגומו ונפה בנחירותו.

נחש הא"ל על הנחשים תאמיר לשטונה פנים. תאמיר נחש, כי דין נחש עלי דרך (בראשית ט"ט) ותאמיר שרף, שרף מעופף (ישעה ט"ז) אמרו כי יש נחשים בארץ כוש שיש להם בנסים יעופו בהם או ירצו לומר מעופף מдалג למרחוק כאילו הוא עף. ותאמיר תנין, וכי תהני (שמות ז') רוצה לומר נחש, וכן כפיר ותנין (תל"ם צ"א). מעון תנינם (ירמיה ט'), ותאמיר

מכסה האחל

נהל. היורש נוטל את הכל ואין הדבר מתחלק בינו ובין אחר כמו כי ירושה לעשו נתתי את הרכשaur ואילם דגנוחל נוטל חלק עם אחרים כמו וזה בים הנחילו את בינוי (דברים ש"ל).

צפוני, ובצפוני יפריש (משל' כ"ג) פירשו בו הנחש הקשה והעוז, ותאמר אפעה, אפעה ושרף מעופף (ישעה ל'). פירשו בו נחש קשה כמו צפוני, ותאמר פתן, כמו פתן חרש (תלים נ"ח) פירשו בו נחש רע שאין לו לחש, ותאמר שפיפון, שפיפון עלי' אורה (בראשית ט"ט) פירשו בו נחש קשה ורע כמו פתן, ותרוג' וכפתנא יכמן עלי' שבילא, ותאמר עכשוב, חמת עכשוב תחת שפתינו סלה (תלים ק"ט) אמרו שהוא אחד מזוחלי עפר טמין פתן.

נחש הא"ל על הברול החזק תאמר לשני פנים. תאמר נחשת, ואת ארצכם נחשחה (ויקרא כ"ה) פירשו בו הברול החזק, אצע'או בלען, וכן קשת נחשחה (תלים י"ח). וכן פירשו כל נחשת ונחשחה שמדובר עלי' לעניין חזק. ותאמר שטיר, בצדורי שטיר (ירמיה י"ג) פירשו בו ברול החזק. קראו כן לעניין חזק כטו שנקרא הצור החזק שטיר.

נטה הא"ל על הנטיה תאמר לאربעה פנים. תאמר נטה, ובארח נטה ללון (שם י"ד). כמעט נטוי רגלי הרצון (תלים ע"ג), ותאמר ירט, כי ירט הדרך לנגיד (במדבר כ"ב) הרצון בו נטה, וטזה ועל ידי רשיים ירטני (איוב י"ו). ותאמיר שטה, שטה מעלי' ועבר (משל' ד'). אל ישת אל דרכיה לך (שם ז) הרצון בהם הנטיה מתרגם ויט וסתא. ותאמיר עטה, ועתם אל השלל (شمואל ט"ז) פירשו בו ותטה אל השלל. וכן ויעת העם אל השלל (שם י"ד). ותרגם יונתן ואתפנита על ביזתא ואתפנוי עما על ביזתא. והרבה לשון נטה מתרגמי' נס כן בוה הלשון כמו ויתו אחרי הבצע ואתפניאו בתה טמון דשקר, להחות לבבנו אליו לאפנהה לבנא לדחלתיה. וכן פירשו מזה שלטה אהיה בעטיה (שיר א) פירוש כנופה על עדרי חבריך.

נטע הא"ל על הנטיה תאמר לשני פנים. תאמר נטע,

מכסה הא"ל

נטע הוראתו ידועה פהלאנצען וכל אילן הנטווע מקרוב נקרא שתיל ועל זה אמר בניך בשתי לי זחים (תהלים קכ"ח).

כאלה נטו עיי' (במדבר כ"ד). ותאמ' שטל', ושותתי אני יחזקאל י"ז). בענין שתול על פלני מים (תלים א') תרגום נתנו נוטעים וחלו צובו שתילין.

נכח הא"ל על ההכאה תאמ' ל"ד פנים. תאמ' נכה, והכית את כל זכורה (דברים ב'). הנה אנכי מכח במטה (שנות ז'). ותאמ' מהה, ומה על כתף ים כנרת (במדבר ל"ד). פירושו מתרגום והכיה ומהה ובא על דרכך ויך שרשוי כלבנון, וכן פירושו מענין זה ימחו כפ' (ישעיה נ"ה). ען מהאיך יד (חזקאל כ"ח), ובא האלף תמורה מה"א למד הפועל. ויש מפרשין מזה ומה קבלו (שם כ"ג). פירוש מכת הכליה שלו יתן בחומרותך. ותאמ' ספק, ספק אל ירך (שם כ"א) רוצה לומר הכה. ותרגומו טבח על ירכא ותרגום ותק' השט mish על ראש יונה וטפח שטשא על רישא דיוונה, ויכו כפ' ויאמרוichi המליך וטפח יד. והך כפ' אל כפ' וטפח יד על יד. ען מהאיך יד חלף די טפחטא בידך. וכמו כן ספקו עליך כפים (אייח' ב'). ספקתי על ירך (ירמיה ל"א) וזולתם. ובש"ז תמורה הסט"ך ישפק עליהם כספיו (איוב כ"ז), וכן פירושו מזה תחת רשיים ספקם (שם ל"ד) רוצה לומר הקדוש ברוך הוא ספק הרשעים במקומם. וכן פירושו מזה וספק מואב בקיאו (ירמיה מ"ח) רוצה לומר יכה גופו על הארץ כדרך השכו שמתגעגע ומתהפהך מצד אל צד בהקיאו חיין וסופק גופו על הארץ. ותאמ' תקע, תקשׁו כפ' עליך (נחות ב') הרצון בו הכות כפ' אל כפ' לשמה. ותאמ' הלם, יהלטני-צדיק חסד (תלים קט"א) הרצון בו כתרגומו יטפחוני צדיקיא, וכן מזה הלטוני כל ידעת (משל' כ"ג). וילך והלם (שטואל י"ד) וזולתם. ותאמ' פעם, ותפעם רוחו (בראשית ט"א). נפשטעי ולא אדרבר (תלים ע"ז). אמר בהם המתרגם ומטרפה רוחי אטרופית ולא אמלל. ובלשון

מכסה האחל

* נבד הא"ל על בן האב תאמ' לבי פנים, תאמ' נבד אם נשקר לי לנני ולנכדי ותאמ' צפיע העפיעים והצפיעות.

רוזל בפרק הרואה בוגנרטא על הזיקין אתחויא כד טרייפא מיטרף, ופירש העורך כמו שטכח בפטיש על ברול להריחיבו ולהשוותו, ומזה פירשו רוזל ותחל רוח יי' לפעמו (שופטים י"ג) רוצח לומר שרוחה הנכואה מתקשת לפני צווג. ותאמיר תוף, מתפסות על לבכיהן (נחום ב') הרצון בו כתרגומו מטרפן על לבחן, ותאמיר קשה, מנסה תיעשה המנורה (שםות כ"ה) פירשוחו רוזל לשון הכאה מעניין דא לדא נקשן. רוצח לומר שהיה טבה בקורנות ופושט אילך ואילך היריכים והקנים והכל היה גוף אחד לא שייהיו הקנים והכפותרים עשויים לבדם ומחוברים אחר כן במנורה והטפרשים. פירשו לשון שוי כמו כתמר מקשה. ותאמיר דפק, קול דודי דפק (שיר ה). מtradקים על הדלת (שופטים י"ט) הרצון בהם הכות על הדלת. ותאמיר חכת, יהבט יי' משבלת הנחר (ישעה כ"ז), ותחבלת את אשר לקטה רות ב'). ובלשונן רוזל בפרק לולב וערבה חריות של דקל היו מלקטין וחוכטין על גבי החובח ואוטו יומ נקרא יומ חבות חריות. עוד אמרם בפרק שור שננה את הפרה בוגנרטא החופר בו, בו שחייבה עלייה להבלו ולא לחבטו. פירוש שמת מהמת הכל וחטויות שבתו נחכורה תחת חכורה (שםות כ"א) פירשו בו חכטה כתרגומו משוקפי, ותרגום ויספק את נפיו ושקפינון לדוחה. ותאמיר יד הנה יד יי' הויה (שם-ט) הרצון בו מכחה. וכן נבגדה מאד יד האלהים שם (שםואל ח). והיתה יד יי' בכם ובאבתיכם (שם י"ב). ותאמיר אצעע, אצעע אלהים היא (שםות ח) רוצח לומר מכחה כתרגומו מהא מן קדם יי' היא. ותאמיר מזור, ולא ינעה טכם מזור (הושע ה) פירשו בו מכחה. וכן לחטך ישיטו מזור תחתיך (עובדיה א). וירא אפרים את חלייך ויהודה את מזור (הושע ח) ואמרו שנקרה המכחה בין מפני שייזרו אותה.

נכרכ הא"ל על החכירה תאמר לשני פנים. תאמר הכרה, ולא נכר שוע לפני כל (איוב ל"ד). ולא הכירו כי היו ידיו בראשית כ"ג). ומעניין זה פירשו לפי המתרגם לא תבשו תהכרו

לי (איוב י"ט) לא תכחתון תשטדען לי. ותרגום ולא הכוינו ולא אשתחמודעה. ויש מפרשים תהכרו תחתהו. וכן כתוב רבי יונה כי הוא דומה ללשון העבר שאומרים בן על התמייה הנדרלה. ויש מפרשים תהכרו לי תעיזו פניכם לי ולא תבושו שכן בלשון ערבית הכרע עזות פנים. ופירישו כמהו הכרת פניהם (ישעה נ') פירוש מצחאת פניהם כלומר עזות פנים שיש להם. תאמר ידע לא ידעתי את י"י (שמות ח). הידעתם את בן נהור (בראשית כ"ט), בהתודע יוקף אל אחיו (שם מ"ח) הרצון בהם החכמת נבר הא"ל על התנכורות תאמיר לשני פנים. תאמר נכה וניכרו את המקום הזה (ירמיה י"ט). והוא מתנכורה ממלכים י"ד. הלוּא נכריות נחשבנו לו (בראשית ל"א). ותאמר זרות, רוח זורה לאשתי (איוב י"ט). מזור הייתה לאחי (תלמים פ"ט), זורים לא יעברו בה (יואל ד) הרצון בהם התנכורות. גם הא"ל על הנם תאמיר לשני פנים. תאמר נסה, והאללים נסה את אברם (בראשית כ"ב). ותאמר בחן, ובחונני נא בזאת (מלאכי נ) הרצון בו כתרומו ונoso בען (בדנא). נעדר הא"ל על הנערם תאמיר לשבעה פנים. תאמר נעדר כי נעדר אני (ירמיה א). וכבר קרא גם בן לקטן שבצאנע נעדר כגון אמרו הנער לא יבקש והנסברת לא ירפא זכריה י"א. ותאמר רוב, כרוב אחד טקעה מזה (שמות כ"ח). פירשו רוז'יל כרוב ברבייא מתרגום. נעדר רבוֹא והכְּפָר משמשת. ורבו אברם א"ע זיל פי כי כרוב שם כולל כל צורה. כי הכרובים אשר בתורה הם בצורת אדם ופני הכרובים אשר במראות יחזקאל דומה שהוא אומר על פני השור שאמר בפסוק אחר ופני שור מהשמאל לארכעתן. ובפסוק אחר אומר פני האחד פני הכרוב במקומם שאמר הנה פני שור. וכבר הקשו רוז'יל אילו הפסוקים אשר בחזקאל ותירצוי. יחזקאל בקש עלייו רוחמים והפכו הכרוב אמר

לפנינו רבונו של עולם אין קטינור געשה סניגורו. עוד הקשו מה שאמר בפסוק פני האחד פני הcrow ופני השני פני אדם. והלא אדם וכרוב אחד הוא ותירצ'ו אף רברבי זוטרי. ותאמ' עלם, בן כי זה העלם (שםואל י"ז) רוצה לוטר הנער. ותאמ' עלל, עלל ווונק (ירמיה מ"ד). עללים שאלו לחם (איכה ד'). הרצון בהם נער ונערות. ותאמ' ילד, הילד איננו (בראשית ל"ז). ותחיין את הילדים (שמות א') ותרגם הירושלמי טלאי. וכן תרגם והנער איננו אתי טלאי. ותאמ' טף, לחם לפ' הטף (בראשית מ"ז). ואת כל טפם (שם ל"ד) הרצון בהם הנערים. ותאמ' פרוחה, על ימין פרוחה יקומו (איוב ל') פירשו בו הנערים. וכן בדבריו רוז'ל ופרוחי כהונה איש כסתו בידיו פ' נורי חכנים.

נער הא"ל על הנערות תאמ' לחמשה פנים. תאמ' נערה, והיה הנערה אשר אמר אליה (בראשית כ"ד). נערות בתולות (אסטר ב'). ותאמ' עלמה, והיה העלמה היצת לשאב (בראש' כ"ד). בתוך עלמות תפופות (תל'ם פ"ח). ותאמ' ילדה, קח לי את הילדה (בראשית ל"ד) רוצה לוטר העלמה. ותאמ' טף, וכל הטף בנשים (במדבר ל'א). ותאמ' רחם, רחם רוחותים (שופטים ח') פירשו בו עלמה ושתי עלמות. ואמרו שהלשון נגזר מן כל

פטר רחם וקראים כן לדרך ביון.

נפח הא"ל על הנפיחה תאמ' לשני פנים. תאמ' נפח, נפח באש פחים (ישעיה נ"ד). ויפח באפיו (בראשית ב'). ותאמ' נשף, וגם נשף בהם ויבשו (ישעיה מ'). נשפת ברוחך (שמות ט"ז) הרצון בהם הנפיחה.

נפק הא"ל על אבן הנפק תאמ' לשני פנים. תאמ' נוף, נפק ספר ויחלום (שם כ"ח) ואמרו שהיא אבן יקרה שחורה. ותאמ' כרכוד, ושותמי כרכד שמתתק (ישעיה נ"ד). תרגום ירושלמי נפק ספר כדכדינה וספירנה.

נפל הא"ל על הנפילה תאמ' לארכעה פנים. תאמ' נפל, ונפלו ולא תקומו (ירמיה כ"ה). כי יפל לא יוטל (תל'ים

ל"ז). ותאמר מנה, וכמסאו לארץ מגרתה (שם פ"ט) פירשו בו הפלת מתרגמות וחצץ מיד יטינך אפייל' יגניריך מיד יטינך איטנרג. וכן פירש משה רבבי יונה מגורי אל חרב היו את עמי ייחוקאל (כ"א) כלומר נפוליא בחרב, ומפלת את נספת כטו ואת הכרול נפל אל הרים, ותאמר נבל, נבל ציון (ישעיה ט). נבל עליה מגפן (שם לד). לא יבול עלייו ייחזקאל ט"ג. הרצון בהם הנפילה ומרתגמ אין נותר בציה, בmiteר טרפ מגפן לא יתרוין טרפה, ובארמית אתרו עפיה פי' הפלו עליון, ואטרו שטוה נקרו לאדם הփחות והנופל נבל. כי נבל נבלה ידבר (ישעיה ל"ב). כאחד הנבלים (شمואל ב' י"ג), ותאמר פרט, ופרט כרומך לא תלקח (ויקרא י"ט) פירשוו לשון נפילה כתרגומו ונתרא.

וועצה לומר הגנוגרים הנופלים מן האשכבות.

נפש הא"ל על הנפש תאמר לששה פנים. תאמר نفس, נפשו בטוב תלין (תלילים כ"ה). אך אלהים יפה נפשי מיד שאלול (שם מ"ט) ותאמר נשמה. נר יי' נשמת אדם (טשל' כ'). ותאמר רוח, ורוחות תשוב אל האלים אשר נתנה (קהלת י"ב). רועצה לומר הנשמה, ותאמר יהידה, מיד כלב יהידתי (תלילים כ"ב) פירשו בו הנשמה. ואטרו שנקרו בן מפני שהוא בבית החומר יהידה ואין דומה לה. ותאמר היה, וחיתו באור תורה (איוב ל"ג). הרצון בו נשמו כתרגומו ונשماتי כנהורא מעלייא תחמי. ותא' בכבוד, לפען יטרכ כבוד (תלילים ל'). ויגל בכבודו (שם י"ג). בקהלם אל חד בכבוד (בראשית מ"ט) אמרו שהרצון בהם הנשמה. ואטרו שנקרו בן מפני שהוא כבוד הגוף ויקרו, אמנים בכראシア רכה וכן בספר הבהיר לא זכרו מלת כבוד. ואטרו כי ה' שמות לנשמה רוח היה יהידה נפש נשמה.

נצח הא"ל על הנצחות תאמר לארכעה פנים. החמר נצח, לנצח נצחים (ישעיה לד). ותאמר עולם, לעלם ועד (شمota ט"ז) תרגום בל ישע יתרdotio לנצח לעלם. ותאמר עלה שכון עד (ישעיה נ"ז) רועצה לומר לעולם. וכן שישו וגלו עדי עד (שם ס"ח). ותרגומו יונעון לעלם. ותאמר סלה, יהלוך סלה

תלמים פ"ד), בצדך בישיטון סלה (שם ס"ח) פירשו בהם כתו לעולם. ואزو"ל תנא דבי רבי אליעזר בן יעקב כל מקום שנאמר נצח ועד אין לו הפסק לעולם ולעולם עולם. נצח דכתיב ולא לנצח אקצוף, סלה דכתיב יכוננה עד עולם סלה. ועד דכתיב יי' מלוך לעולם ועד.

נצל הא"ל על החצלה תאמיר לחטשה פנים. תאמיר החצלה רוח והצלחה (אסתר ד'). לטען חציל אותו מיד (בראשית ל"ז). ותאמיר מלט, ונמלטהתי מידו (שטוואל כ"ז). המלט על נפשך (בראשית י"ט). ותאמיר פלט, וחיה המתנה הנשאר לפלייטה (שם ל"ב). פלטה נפשי מרשות חרבך (תלימים י"ז). ותאמיר חלין, צדיק מצורה נחלין (טשלין, י"א). לטען יהלצון ירידיך (תלימים ק"ח). יהלצני כי חפין כי (שם י"ח) הרצון בהם החצלה, ותאמיר פצתה, פצני והצילני (שם קמ"ד). הפותחה את דוד עבדו (שם), תרנוגם מצלע עני מחזק ממנו פצוי עניא ומכל צורותם הצללים ומכל עקתוון פצאינוע. כי חלצת נפשי ממות אروم פצית. חלצני יי'

טאדם רע פצעי יתי.

נקב הא"ל על המקבבת תאמיר לאربעה פנים. תאמיר מקבת, את המקבבת בידה (שופטים ד') ובמקבות יערחו (ישעיה ט"ד). ותאמיר פטיש, וכפטיש יפוץ סלע (ירמיה ב"ג) פירשו בו המקבבת הנדרולה, ותאמיר פעם, את חולם פעם (ישעיה ט"א).

מכסה האחל

נצול חכם ש"ל זל מנה (ה) שמות נורדים בשרש נצל רק תחת השරש פצתה שם השרש ישען ולפי דעתו הבהיר בחת בוה: נמלט הנצל בהרhookו עצמו מקום הסכנה כמו מהר המלט שמה (בראשית). פלייטה הוא הנשכח והנצל מרעה במרקחה כמו ואכל את יתר הפליטות. נחלין הוא הנצל מרעה שכבר באה עליו כמו ראה עני וחלצני (תחלים ק"ט). מצול הוא הנפדה מרעה המזומנת לבא עליו ואשר לא היה בידו להתקומם. גנדח ולהלחם בה ואפלו לחים לא יכול לנצחו כמו דוח וחצלה עמר ליהודים (אסתר) גושע יקרא הנפדה מרעה שהיה יכול להתקומם בגנדח ולהלחם בה כמו יוושע ד' ביום ההוא (שמות).

פירושו בו שם המקבנת. ותרגומו דמתפח בקורנישא. ובלשונם זל בפרק כל הכלים קורנס לפצועו בו אנזויים. ופירוש העורך קורנס מקבת קטנה של ברזל פטיש גרבול. ותאמיר הלמות וימינה להלמות עמלים (שפופטים ח) פירושו בו מקבת ותרגומו ויטיניא לאזרופטה. ותרגום ותשם את המקבת בידה ושוייאת ית ארוזופטה. וככלשונן רוזל בהגדה דפרק הנזקין יומא חד חליף אבבא דנפחא שטע קל ארוזופטה ושתייק. ופירוש העורך קורנס של נפחים.

נקב הא"חל על הנקבה תאמיר לשני פנים. תאמיר נקב, ובא בעפו ונקבה (ישעיה ל"ו), ויקוב חור (מלחינים ב' י"ב). והשם מהו ואל מקבת בור (ישעיה נ"א) כלומר אל בור נקבותה. ותאמיר רצע, ורצע אדרני את אזנו (שמות כ"א) פירושו בו ינקוב. נקם הא"חל על הנקמה תאמיר לשני פנים. תאמיר נקמה. ונקם ישיב לצריו (דברים ל"ב). ונקמני יי' טמק (שמואל ב"ד). ותאמיר פרען, מראש פרעות אובי (דברים ל"ב) פירושו בו נקמות. וכן בפלע פרעות בישראל (שפופטים ח). תרגום נקום נקמת בני ישראל את פרען פורענות.

נשא הא"חל על הנשiaeה תאמיר לשני פנים. תאמיר נשא, שא, בנך (מלחינים ב' ד). שאחו בחיקך (במדבר י"א). ותאמיר נשק, נשקי רומי קשת (תלמי ע"ח) פירושו בו כתו נושא. וכן נשקי קשת מיטיננס ומשטמאלים באבניהם ובחזים בקשת (ר"ה י"ב).

נשא הא"חל על המשא תאמיר לשלהה פנים. תאמיר משא, משא לעיפה (ישעיה ט"ז). משא בני קחת (במדבר ד), ותאמיר גטל, זנטל החול (مثال י' ב') פירושו בו משא החול. וכן כל נטלי כסוף (צפניה א) כלומר כל משאי כסוף. ויש מפרשין נושא עלי יי' יהבר (תלמי נ"ח) פירושו רוזל לשון משא. ותאמיר יהבר, השלב לא והוא ידע רבנן מא' השלב על יי' יהבר שמעווה לההוא נברא רקאמר שקל יהבר ושרי אגמלאי והמפרשים פירושו לשונו.

אות הנון

נתינה, ופירוש על יי' הבהיר כלומר אשר נתן לך עד היום השלחן עלייך והוא יכולך.

נשך הא"ל על ההשנה תאמר לשולשה פנים. תאמר השנה והשינו כי ירבה הדרך (דברים י"ט). ולא השינו את ימי שני חיי אבותינו (בראשית ט"ז). ויש מפרשין מענין זה כי יש לנו שיבג לו (מלחינים י"ח) כלומר עניין יש לו עם מי או חנתנת אויבינו למלחמה, ומזה בתמורת השין בסתמך ותסגן ולא תפליטם (מיכח ו'). ותאמר דבק, וידבק אותו בהר הגלעד (בראשית לא"א), וידבקו פלשתים את שאל (شمואל ל"א) תרגוםו ישנים ואדבוקינון, ותאמר נשען, עד לשמות הניע (ד"ה ב' כ"ח). עת הזמיר הניע (שיר ב'). ואם לא תניע ידו די' שה (ויקרא ה') הרצונם בהם ההשנה.

נשך הא"ל על הנשיכה תאמר לשני פנים. תאמר נשך, וינשכו את העם (כmedian ב"א). ותאמר פרש, וכצפוני פריש (משל ב' ב") פירשו בו ישך.

נשר הא"ל על המישור תאמר לשולשה פנים. תאמר משורה אם יתגדר המשור על מניפו (ישעה י'), ותאמר מנורת וישם במגורה (شمואל י"ב) פירשו בו משור כתרגומו וטסריתתוו בפסודין, וכן מגורות במגורה (מלחינים ז'). ותאמר מנזר, ובמנזרות הברזל (شمואל י"ב) פירשו בו המישורות.

נתח הא"ל על האברים תאמר לשולשה פנים. תאמר נתח כל נתח טוב (יחזקאל כ"ד), ונתח אותו לנתחיו (ויקרא א'). ותאמר בדים, יאכל בדי ערו (איוב ח') פירשו בו האברים נקרוון בצד אחדים לאדם נבדים לאילן, ותאמר יצורים, ויצרי צל כלם (שם י"ז) פירשו בו כתמו אברוי, אטמן המתרגם אמר בו וקלסתורי היך טולא כלחון.

נתן הא"ל על הנתינה תאמר לשני פנים. תאמר נתן, נתן אבריהם מתנות (בראשית כ"ה), ותאמר יהב, הבוי המתפתח

אשר עליך רוחות נ') פירושו לשון נתינה מתרגום ויתן ויהב, ורוצה לומר תני המטפתת לאחד شيئاו עטך כדי לשום מה השעוריות, וכן מזה אהבו הכו (הושע ד') פירושו אהבו תמיד לומר לנו.

נשלמה אותן הנונן.

אֹתֶς הַסְמָד

סביר הא"ה על הסכוב וההקף תאמר לששה עשר פנים. תאמר סכוב, סובב פכב חולך הרוח (קהלת א'). סובוני גס סובוני (תל"ם קי"ח). ותאמר הקף, עדת מראים הקיפוני (תל"ם כ"ב). הקיף את העיר יהושע ו') תרגום ונוסף את חור שעיר ואפקנה. ותאמר אפק, כי אפסו עלי רעות (תל"ם ט'). אפקוני חבלני מות (שם י"ח). ותאמר סחר סחרו אל ארץ ולא ידע (ירטיה י"ד) פירושו בו סובנו מתרגום סביב סחרו, וכן מזה לבני סחרור (תל"ם ל"ח) כלומר חולך סכיב סכיב ואינו מושב מרוב העזרות. ותאמר כתה, אבורי בשן כתווני (תל"ם ב"ב) הרצון בו סובוני. וכן כתרו את בנימין (שופטים כ'). כי רשות מכתיר את הצדיק (חבקוק א'). ותאמר עטה, עתדים אל דוד ואל אנשייו (شمואל ב"ז) הרצון בו מסובין. ותאמר עגול, עגול סכיב (מלכי ז') פירושו לשון סכוב. וכן בכף רגל עגל ייחזקאל א') כמו עגול. ותאמר גלל, גל אל יי' יפלטו ותל"ם ב"ב). פירושו לשון סכוב ורוצה לומר מי שמסכוב דרכיו אל יי' יפלטו. וכן גול על יי' דרכך (שם ל"ז). וכן פירושו מזה העניין חילת האחת גלילים (מלךים ו') ותרגומו דרישא חד סגולגולין. ותרגום עגול סכיב סגולגול סחרו סחר. בכף רגל עגל כפרמת רגלה סגולגולן. ובלשון חז"ל בנטרא דפרק במה מדליקין מפני מה ראשן של בבליים סגולגול פירוש עגול. ותאmr כדר, כטלך עתיד לכידור

(איוב ט"ו) פירשו בו לסכוב, ורוצה לוטר כתולך שהוא עתיד לסכוב חטלה מה כי אז יאסוף גודויו כן תתקפהו הבלחה לנצח, וכן תרנס המתרגם לכידור לאסתחרר. ותאמר מרבב, כרבב המזבח (שםות ב"ג) פירשו בו סכוב המזבח. ובלשון רוזל אילו הן גולמי כל עין כל שעתייד לשופו ולכרכוב כלומר לסכוב במחונה, ותאמר זורה, ארוחי ורבבי זורת (תלילים קל"ט) פירשו בו סכבות נזר טן זר זהב, ותאמר תהה ותאר הנבול (יהושע ט"ז) פירשו בו וסכוב כתרגומו וכמהו רבבים בספדי יהושע. וכן פירשו ובמחונה יתארהו (ישועה ט"ד), ותאמר צפה, ישב ויצפר (שופטים ז'), באה הצפירה (יחזקאל ז'). פירושים לשונם סכוב ממאמרים במשנה הקופה משיעשה בה שתי צפירות לרוחב שלח והענק משיעשה בה צפירה אחת, פירוש כנון אילו שעושין לקופה גדרילין כתופרין אותם ומסכבין אותה. אטנס המתרגם נהג בהם מנהג אחר ותרנס ישוב ויצפר יתוב ויתבהר. כתו שתרגום ואצראפנו לך שם ואבחרינינו לך תמן. ובאה הצפירה תרנס אתגליאת מלכותא. ויש מפרשימים ישוב ויצפר ישכים בנקר מתרגם בקר צפרא, וכן באה הצפירה ורוצה לוטר הנזרה הבהאה אליך בנקר. ותאמר חטף, חטף עבר (שיר ח) פירשו בו סכוב, וכן עד מתי תתחמקין (ירמי' ל"א) תסבי, וכן חטוקי ירכיך (שיר ז) סבובי ירכיך. ותאמר חן, חן חן על פני מים (איוב כ"ז) פירשו בו סכוב, וכן פירשו מזה על חוג הארץ (ישועה ט) רוצה לוטר גלגל הסוכב הארץ, וכן וחוג שמיים יתחלך (איוב כ"ב). בחקו חוג (משל ח) וכן שם הכללי שמתארין בו העגולה, ובמחונה יתארהו (ישועה ט"ד). ותאמר הדרה, והדורים אישר (שם מ"ח) פירשו בו הדריכים המטוכבנין מלשון רוזל בפרק אילו טריפות בנمرا סמני היה הדורות כרכות וחדוקות פירוש הדורות עגולות כרכות סדק על סדק דעתחווי.

בקון בתוך קרון חדוקות דאיןן חלוקות, סבך האהיל על ההסתמכות תאמר לשלה פנים. תאמר סבך, סיריים סבכיהם (נחום א') על גל שרשיו יסכוו (איוב ח). ותאמר חזה, בית אבניים יחזה (שם) פירשו בו יסתכח. וכן פירשו

קרן חזות (דניאל ח). ותאטר שרג, ישתרנו על עלי צוארי (אייכא א'). פירשו בו יסתובכו. וכן נדי' פחדו ישרנו (איוב ט'). סכל הא'ה'ל על הסבלנות תאמ' לשלה פנים. תאמ' סכל, ומכאבינו סבלם יישעה נ'ב). ה汜ירותי מסכל שבטו (תלי' פ'א). ותאמ' נשא, ולא נשא אתם הארץ (בראשית י'ג) הרצון בו לא סכל. וכן שאוני ואנכי אדרבר (איוב ב'א') ותרגומו סבולן יתי ואני אמלל. ותאמ' כלכל, הנה השם ושם השם לא מלכלך (מלךים ח') פירשו בו יסבלוק. וכן ונלאתי כלכל ירמי' כ') לסביר. וכן מזה ונרא מאר ומי' יכולנו יואל ב')

יסבלנו.

סגר הא'ה'ל על הסגירה תאמ' לשבעה פנים. תאמ' סנה וחדלות סגר אחריו (בראשית י'ט). והסגיד הכהן את הנגע (ויקרא י'ב). ותאמ' סכה, כי יסכר פי דובי שקר (תלים ס'ג). ויסכחו מעינת תחום (בראשית ח') הרצון בהם הסגירה. ומזה פירשו כל עשי' שכיר אנמי נפש יישעה י'ט) והשין' תמותה הסט'ך ורצו' לומר שטנרים בפני הטעים לקבצים ולצד' הדנים. אמן העורך פירש כל עשי' שכיר כתו רשות מלשון רוז'ל בחלק יומא חד נפק לשכਰ בזאי אתה שטן אידטי ליה בטביה. ופירש העורך שכיר רשות כדכתיב כל עשי' שכיר. ופירוש בזאי עופ נקרא נץ שנן בלשון ישמטעאל קורין לנץ בא'ז כלומר לעוד חיה ועופות ברשות ובגין. ותאמ' געל, גן גועל (שיר ד), והנה דלתות העליה געלות (שפתיים ד') הרצון בהם הסגירה. ויש מפרשים מזה העניין על אדם אשלי'ך געל, (תלים ק'ח) והרמז בו אל הסכל שסגור החודם ומונעו מלכט ומלכורת ויש מפרש מילשון של געלן. ותאמ' ברוח, לבסוף בתוך קחרושים (שמות ל'ט) כתו לסגור, וכן מבירח טן הקצה אל הקצה (שם ב'ו). ותאמ' עברה ויעבר ברותקות זהב (מלךים ו') תרגום מבירח טן הקצה אל הקצה מעבר מסייפין ותאמ' גוף, ועד הם עמדים יגיבו הדרות (נחתמ'). תרגום ויסגרו בעדרם ויעלו על גג המגדל ואנפו בתריזון. געל הדרת אחורה ואנפו דשא בתורה. ותאמ' חתם, ובعد

כוכבים יחתום (איוב ט') פירשו בו יסנורו. וכן או החתמים בשדו מזוכבו (ויקרא ט"ז) ורוב לשון חתימה פירשו עניין סגירה. סגירות הא"ל על המנסנות תאמור לשני פנים. תאמור מנסנות, ועשית לו מנסנות (שםות ב"ח). ואמרו שהיא כמו שפה סוגרת תוך השלחן, ותאמור גובל, ובגבול אל שפה (יחזקאל ט"ט), והגבול סביב אותה (שם) פירשו בהם כתמו מסגרת ותרגומו גדרנפא. וכן תרגום מסגרת גדרנפא.

סדר הא"ל על הסדר תאמור לשבעה פנים. תאמור סדר צלמות ולא סדרדים (איוב י') פירשו בו סדרי הכוכבים. ויש מפרשימים כי במקום החשך הכל מכולבל ואין שם סדר. וمعنى זה פירשו ואם הוא שי"ז ושדרות בארים (מלכים ו). ותאמור ערך, ויערך עלייו ערך לחם (שםות ט'). ערכן כאיש למלחמה (ירמיה נ'). גרות המערה (שםות ל"ט) הרצון בהם הסדור כתרגום ויעורך בסדר. ותאמור טור, טור אדם פטהה (שם כ"ח) רוצה לומרסדר כתרגומו סדרא. וכן מהו ומטרו כרותות אرؤים (מלכים ז'). שלשה טורי גיות (שם ו). ותאמור שורות, בין שורותם יצחירו (איוב כ"ד) פירשו בו מערכות הזיתים מלשון רוזל שורה. ותאמור עדרא, עדרי מערה בלבד שלם (ד"ה י"ב) הרצון בהם לעורך. וכן ולעדר בלבד בלבד (שם). ותאמור ערונה, לערוגות הבושים (שיר ו). מערגות מטעה (יחזקאל י"ו) פירשו בהם שורות ומערכות בסדרו ישר. ותאמור שפת. יי' תשפת שלום לנו (ישעיה כ"ז). ולעפר מות תשפטני (תלילים כ"ב) פירשו בהם תעורך תערכני. וכן מהו שפת הסיר שפת (יחזקאל כ"ד). עורך אותה על השפותם.

סחר הא"ל על הסוחר תאמור לשבעה פנים. תאמור סוחר, בית הסחר (בראשית ל"ט), ותאמור בית. והווצתני מן הבית הזה (שם ט') דוצה לומר מן הסוחר. וכן אסיריו לא פתח ביתה (ישעיה י"ד). ותאמור בור, כי שמו אתי בכור (בראשית ט'). וויצחו מן הבור (שם ט"א) הרצון בהם הסוחר. ותאמור סורה, כי מבית הסורים יצא למלאך (קהלת ד'). רוצה לומר בית הסוחר

זהו כמו האסורים. ותאמר מסנה, להוציא טמונר אסיר (ישעה ט"ב) הוא שם בית הסוהר. ותאמר כלל, כי נתם אותו אל בית הכלא (ירטיה ל"ז) רוצח לותר בית הסוהר. וכן מזה מבית כלל (ישעה ט"ב). ותאמר מהפכת, אל מהפכת ואל הצינוק (ירטיה כ"ט) פירשו בו בית הסוהר. ויש מפרשים מהפכת כל' מסנור והוא שני עזים שיש בהם מקום צואר בין שניהם והוא עשוי לאסורים

שיביאו שם צואריהם. ופירשו צנוק כל' מסנור לדיים. סוד הא"ל על העלמת הדבר והסתורו תאמיר לשני פנים. תאמר סוד, סוד יי' ליראיו (תלמי כ"ה). כי אם גלה סודו (עטום ג'). ותאמר רוז, ואטר רוז לי רוז לי (ישעה כ"ד) פירשו

תרוגנס סוד רוז.

סומ' הא"ל על הסומים תאמיר לשלהชา פנים. תאמיר סומ', כי בא סומ' פרעה (שמות ט"ז). ולנקבה לסתמי ברכבי פרעה (שיר א'). ותאמיר רמק, בני הרטכים (אסטר ח'), ובלשונם ז"ל בפרק ח' בכלאים והרמק מותר. ופירש העורך סומ' כמו בני הרטכים. ותאמיר רכש, רכבי הרכש (שם). רחים התרכבה לרכש (טיבה א'). ובלשון רוז'ל בפרק ט' שמת בגטרא שיר קרקע בני רב משטיה דבר ארכנייה אטרי רכשי ופירש העורך על שני סומים הרכיבו. וובי יונה כתוב כי הם מיני בחתות אחרות זולתי הסומים וטורה עליו אמרו והשעריהם והתבנין לסומים ולרכש (מלכים ד').

סוף הא"ל על סוף הדבר ותכליתו תאמיר לתשעה פנים. תאמיר סוף, סוף דבר הכל נ逝עה (קחולת י"ב). ומצאתם

מכסה דאהל

סוף יאמר על דבר שיש לו גבול ושם הגבול סוף כאמור ופסו אל ים האחרון (יואל ז' ב') וכאשר יהיה הסוף הפרק הראש יקרא **אחרית** כי אחרית מגנות אהו וקדם צורתני (תחלים קל"ט) ואחריו היפך פנים על בן אני אומר כי אהירות נקרא מה שהוא הפרק כאמור מראות השנה ועוד אהירות שנייה (דברים י"א). **תכלית** נופל על כל דבר נפעל ונעשה מן המתכח או מן חען וכל עני תכלית מנעה כי הוא נגזר משורש איש ממנה את קברו לא יכולת (בראשית) ואפשר שענין תכלית הפסד בעניין כל' גרש יגרש וכן וכל'

אתם בסוף הנחל (ד"ה ב' כ'). ותאמר קעג, קעג כל בשר (בראש') ו') רוצה לומר סוף, וכן לקצות הארץ יביס (איוב כ"ח) ותרגומו לסייע ארעה יסתכלל, וכן פירושו מזה עד أنها תשימן קוצי למlein (שם י"ח) והנין תמותת הכהל כי שורש קעג קוצ. וכן מזה מקעג שבע שנים מעשה שמטה (דברים ט"ו). מקעג שבע שנים תשלהו איש את אחיו (ירטיה לד'). רוצה לומר קעג החומר שהוא תחלת השביעית. ותאמר אחרית, טוב אחרית דבר מראשיתו (קהלת ז') רוצה לומר כתרגומו טוב סוף עסקא. ותאמר תכילת, ולכל תכילת הוא חקר (איוב כ"ח) רוצה לומר סוף כתרגומו ולכל סופא. וכן עד תכילת אוור (שם כ"ג) עד סוף נהרא. וכן עד תכילת שדי תמצא (שם י"א). ותאמר אפס, מאפסי ארץ (ירטיה י"ו) רוצה לומר סופי הארץ כתרגומו מס'ifi ארעה, ותאמר קצב, לקצבי הרים (ירדתי יונגה ב') פירושו בו לאחריותם וסופם ותרגומו לעיקרי טוריא. ותאמר עקב, לעולם עקב (תלים ק"ט). פירושו בו עד סוף וכן כתרגומו עד סיפא. ומה פירושו עקב ענוה יראת יי' (משל לי' ב'). סוף ענוה שייה עניו הוא מסכת יראת יי' בעניין מצוה גורות מצוה. ואמרנו שנאמר סוף הדבר בלשון עקב מצד היה עקב סוף הגוף. ותאמר ירך, מירכתי צפונ (יחזקאל ל"ח) רוצה לומר כתרגומו מס'ifi צפונ וכתווחו רבים. ותאמր עוד, بعد שלשת ימים (בראשית ט'), פירושו בו כמו בסוף כתרגומו בסוף תלתא יומין.

סור הא"ל על ההטרה תאמר לתשעה עשר פנים. תאמר סור, והענן סר מעל האهل (במדבר י"ב). ובשין תמותת הסמן אוי להם בשורי מהם (חוושע ט'), ותאמר עדה, מעודה בגנד ביום קרה (משל לי' ח) הרצון בו מסיר תרגום ויסר وعدה. ותאמר ימוש.

מכסה האهل

תכילת הוא חוקר (איוב כ"ח) ר"ל לכל דבר נפדר ידע הפסדו זמן כלותנו. קעג לא יאמר אם לא על זמן גער ובהגיע הזמן יאמרו בא הקעג במקום בא העת, כמו קעג כל בשר (בראשית).

לא ימוש ספר התורה הזה מפיך (יהושע א'). לא ימוש מפיך (ישעה נ"ט) הרצון בהם החסירה בדבריו המתרגם לא יעדיל לא עודון, וכן מזה ומשתי' את עזן הארץ (זכריה נ') וכן תרגומו ואעדית' חוב ארעה. ותאמר טעה, לא תמעדר אשוריו (תלילים ל"ז) וב"י בטהתי לא אمعد (שם כ"ז) הרצון בהם החסירה. ויש מפרשים מזה על צד החפור והעמדת להם כל מתנים יחזקאל כ"ט). ותאמר טומם, לעת תמות רגלה (דברים ל"ב). והגבועות תמותינה (ישעה נ"ד), יחזקאו במסמרים לא ימו (שם מ"א) הרצון בהם החסירה והטעידה. ותאמר גוט, ישב כרובים תנוט הארץ (תלילים נ"ט) במו תמות. ותאמיר עתק, וצור עתק מטקומו (איוב י"ד) פירשו בו יסורה. וכן המעתיק הרים (שם ט'), ויעתק שם הרה (בראשית י"ב). ותאמיר נתק, כי שם אתהך (ירטמ' כ"ב), עד התקינו אותם מן העיר (יהושע ח'). הנתקנו מן העיר (שופטים כ') הרצון בהם החעתקה והחסירה. ותאמיר יקע, פן תקע נפשי מטך (ירטמ' ז'). ותקע נפשה מהם (יחזקאל כ"ט). ותקע כף ירך יעקב (בראשית ט"ב) הרצון בהם הסרת דבר מטקומו. ותאמיר צען, אהל בל יצען (ישעה ל"ט) הרצון כל יעתק. ותאמיר זה, ולא יזה החשן (שמות ל"ט) פירשו בו לא יסורה. ותאמיר מחק, מחקה ראשו (שופטים ה') פירשו בו הסירה ראשו מעליין. ותאמיר נסה, יחתך ויסחך מאهل (תלילים נ"ב). ובוגדים יסחו טמנה (משל י') פירושם לשון הסירה וכטוהם רבים. ובעורא יתנסח אעמן ביתה זוקיפ' יתמהא עלחי (עורא ז'). ומעניין זה פירשו ושמרות את משמרות הבית מסח (מלכים ב' י"א) פירוש משמרת הבית משמרות מסח. כלומר שלא יסוד אחד מכם ויפרד מסדר המשמרה לכלת אל מקום אחר. או יהיה הרצון בו לא תסיתו דעתכם לעניין אחר רק יהיה עינייכם ולכובכם תמיד לשמר את משמרות הבית כאertos ז' להסת הדעת כלומר שMASTER adam לבו ומעביו מעניין מה ופונה לבו ודעתו לדבר אחר. ותאמיר רדה. וירדו אל כפיו (שופטים י"ד) הרצון בו החסירה כתרגומו ונשחיה בידיה. וכן רדה הרבש (שם). והכהנים

ירדו על ידיהם נירטיה ח'). ובלשון ר' כל בחרסת הפת מן התנור אף הרודה ונוטן לסל. ותאמר כפה, לא תוכל כפה (ישעה ט"ז) פירשו בו להסירה כתרגומו לאעדיותא. וכן פירשו ואיש חכם יכפרנה (משלוי י"ז) יסירה, וכן אכפירה פניו (בראש' ל'ב) אסיר בעסוו. ורוב לשון כפה פירשו עניין הסורה. ובלשון ר' כל מזבח מזבח טכפר והקשה היינו מזיח היינו טכפר ותירץ מזיח גוזרות טכפר עונות, ותאמיר סג, כלו סג יהודו נאלחו (תל"ם נ"ט). ישנו אחר (שם ל"ח) הרצון בהם ההסירה ותרגם המתרגם זו יזרוון לאחורה. ותרגום ואנשי דמספ סרו מני יזרוון מני. ובש"ז קשת יהונתן לא נשוג אחר (شمואל ב' א). ותאמיר בער, ונבערה רעה ישראל (שופטים ב'). הרצון בו ונסיד כתרגומו ונפל עביד בישתא. ותרגום ושאלול הטייר את האבות ואת הידוענים ושאלול פלי, וכמו רבים. ותאמיר פנה, פנה איבך מלך ישראל (צפניה) הרצון בו ההסירה והבעור כתרגומו פלי בעל דבק. ומזה ואנכי פניתי הבית (בראשית כ"ד), פנו דרך (ישעה מ'), ותאמיר הנה, כאשר הגה מן המטה (شمואל ב') הרצון בו ההסירה כתרגומו כד אפניהם מן כבישא. וכן הגה ברוחו הקשה (ישעה ב''), הנה רשות לפני מלך (משלוי כ"ח) זולתם.

صاحب הא"זל על הסחיבת אמר לשלשה פנים. אמר סחוב, וטחבנו אותו עד הנחל (شمואל ב' י"ז). סחוב והשלך (ירמיה כ"ב). ואת הכלבים לסחוב (שם ט"ז). ותאמיר גור, והנורתי לגני אבניה (מיכא א') תרגום סחוב והשלך יתגרור ואשתדי. ואת הכלבים לסחוב וית כלביא לגורא. ותאמיר זהל, זהלי עפר (דברים ל"ב) פירשו המלה לשון גיריה ורוצה לומר השרצים הנגרים בארץ על גחונם.

מכסה האهل

صاحب לפי דעתו הונח השרש סחוב רק על בעלי חיים והשרש גדר בשאר דברים שאין בהם רוח חיים, אמנם השרש זה לא אשר החוכר הרבה אין עניינו לכואן כי הוראות הוכנונה היא הtaluk במתוון, קריעכען.

סחר הא"ל על הסchorה תאמר לחטשה פנים. תאמר סחרה
תרשייש סחרתך (יחזקאל כ"ז). סחרה ואתנה יישעה
כ"ז) ותאמר רכלחה. ברב רכלתך (יחזקאל כ"ח). ובזו רכלתך
(שם כ"ז) הרצון בהם הסchorה. ותאמר כנעת, אספי מארץ כנעתק
ירטיה י"ז הרצון בו בדברי המתרגס כנושי טארע סחרותיך. וכן
מהה כגען בידו מאוני מרמה (הושע י"ב). כגענה נכבידי ארץ
(ישעה כ"ג) רוצה לומר סוחר סוחרים. ותאמר טערב, לעלב
טערבק (יחזקאל כ"ז). נתנו טערבק (שם) פירושו בהם כתו סchorה.
ותאמר עובה נתנו עובוניך (שם). בעזובוניך נתנו (שם). פירושם
גם כן עניין סchorה.

סיר הא"ל על הכללי המיוחד לבשל בו תאמר לחטשה פנים.
תאמר סיר, בשבתנו על סיר הבשר (שמות י"ו), ותאמר
דור, כיyo מדוד תעברנה (תלילים פ"א). תרגום על סיר הבשר על
דורא דבשרא. ותאמר פורה, והטרק שם בפורה (שופטים ו').
פירושו בו סיר וכן תרגומו ותבשילא שוי בקדרא. ותאמר קלחת,
או בקלחת (שמואל ב'). פירושו בו כליל כטין קדרה וכן תרגומו
או בקדרא. ותאמר אנגנון, כדוד נפוח ואגנון (איוב מ"א) פירושו
בו לפיה עניינו כתו דור. ויש אומרים שהוא ממשתומן אנם
והוא רמז לאיד העולה מן המתים בזמן החורף.

סכל הא"ל על העדר הידיעה תאמר לעשרה פנים. תאמר
סכל, עם סכל ואין לך (ירטיה ה'). נסכלת לא שמרת
(שמואל י"ג). ובשין ז' ודעת חוללות ושכלות (קהלת א'). ובchapok

מבסה האחל

סכל. אויל יקרא מי שיש לו דעת חלש ושביל מועט כאמרו אויל עמי
(ירטיה כ"ב). סכל אין לו כל צרכו בשכל אך איןנו חסר דעת
לגמר. פתוי נקרא מי שאין לו שום דעת בעולם וקרוב להתחפות ותראה
פתוי יאמין לכל דבר (מושלי י"ד). בער אין לו ידיעה בחכמה אך איןנו
סתוי כל כך וכטיל יש לו ידיעה ואין לו הכרה כאמור איש בער לא ידע
וכסיל לא יבין את זאת (תהלים צ"ב) ר"ל איש בער לא ידע לדבר הזה אם
לא יודיעותו פעמים רבות וכאשר יודיעותו פעמים רבות יבין מהו כלומר יבין

הכיסיל חבק את ידיו (שם ד'). ותאמר בURA, איש בעיר לא ידע (תל'ים צ'ב), נבער כל אדם מדעת (ירמיה י'). הרצון בהם הסקולות נזור מן טענו את עירכם כי הכסיל כבהתה. ותאמר הלה, לא יתיצבו הוללים לנויד עיניך (תל'ים ח'). כי העשך יהולל חכם (קהלת ז') הרצון בהם הסקולות. ותאמר אוילן, אויל הנביא (חוושע ט). ואוילנים בחסר לב ימותו (טשל'י י'). הרצון בהם הסקוליטם. ותאמר משגנע, חסר משגנעים אני (שמואל ב'א). להשתגע עלי (שם) הרצון בהם הסקולות. ותאמר פתוי, עד מתי פתים תאהבו פתוי (טשל'י א') הרצון בו הסקול. וכותב רבי מנחם בן שלמה זיל כי הלשון נזור טן פתו ואמיר כי הפתוי הוא מי שאור טבעו יחליש שכלו עד שלבו נוטה להאמין כל אשר ישמע בעניין פתוי יאמין לכל דבר. וכן לבנו נוטה מצד עצמו לחשוב במחשבתו דבריהם אשר לא בן ושאים כלום כל שכן על ידי פתו. ותאמר גמורה, ולכוב גמורים יבין לדעת (ישעה ל'ב). ועצת נפתיים גמורה (איוב ה') הרצון בהם הפתים. ותאמר להלה, כמתלהלה היורה זיקרים (טשל'י כ'ו). ותלה ארץ מקרים בראשית מ') פירשם העורך לשון שנגען. ותאמר יאל, אשר נואלנו ואשר חטאננו (במדבר י'ב). נואלו שרי צען (ישעה י'ט) הרצון בהם הסקולות. ותאמר הבא, מה הבמה אשר אתם הבאים (יזוקאל כ'). ת'י הבאים משתתן. וכותב ריבינו שם שלשון הבא האמור בדבריו רוז'ל הוא מוה הלשון ומשפטו הבא בדגשנות הבית.

מכסה האוחל

מה שיטופר לנו לא שייהה בו דעת להכיר ולודעת אם יש בדבר ההוא טוב או רע וכיסיל לא יבין את זאת פי' מעגמו אך כאשר יודיעו הדריך והעינן ובין אם הוא אפשר או בטל, נמנע או מחויב. והכל בכספי כי לא נקרה בן כי אם על רב הדבר או שר בו ומואשר לא ייחתם פיו מדבר ולהוציאו כל רוחו נקרו בסיל. וקיים בסיל ברוב דברים (קהלת ח') כל רוחו יוציא בסיל (טשל'י כ'ט). משונע ומהולל עיניהם אחד והראיה אמרו ויתהollow בירם (שמואל א' ב'א) ובמאמר מלך נת לעבדינו חסר משגנעים אני (שם ט'ז). (ח'ז').

סל הא"ה לעל הסלים תאמר לארכעה פנים. תאמר סל, ובסל העליון (בראשית ט'). ותאמר טנא, ולקח הכהן הטנא מידך (דברים כ''). הרצין בו הסל. וכן ברוך טנאך (שם כ''). ותאמר דוד, שני דודאי תאנים (ירמיה כ''). הדוד אחד תנאים טבויות (שם) הרצין בהם הסלים כתרגנוטו תרי סלי תנין סלא חדא. ותאמר כלוב, כלוב קיע (עטום ח') פירשו בו הסל.

סלח הא"ה על החטילה והסליחה תאמר לשולשה פנים. תאמר סלה, סלהתי בדבריך (בטדריך יד), כי עטך הסליה (תל' ק''). ותאמר נשא, ונשאתי לכל הטעום בעבורם (בראשית י' ח'): הלווא אם תיטיב שעת (שם ג') הרצין בהם הסליה; ותאמר רפא, רפא נפשי כי חטאתי לך (תלים מ' א') פירשוו לשונם סליה. וכן ויישמע יי' אל יחזקיהו וירפא את העם (ד' ב' ל'), ושוב ורפא לו (ישעה ו) זולתם.

סמן הא"ה על הסימן תאמר לשבעה פנים. תאמר סמן, ושרוח סמן (ישעה כ' ח'). ותאמר תין וחותיות תוי (יזקאל ט' ח' ט''). הרצין בו וסתמן סיטן. וכן מזה ויתו על דלתות השער (שמואל ב' א'). וכן פירשו מזה וקדוש ישראל התו (תלים ע' ח') פירושו שמו לו בכלכם סיטן ונככל שלא יוכל לעברו וזה שהיו מנסים אותו והיו חושבים שלא יוכל לעשותתו. ותאמר אותן, והיה הדבר לכם לאות (שמות י' ב') רוצה לומר לסמן. וכן מזה ואתם לא תנכרו (איוב כ' א') ומתרגמי' וסימונתחון לא תשתמודען. ותא' רשם, את חרשות בכתב אמת (דיניאל י') פירשו הטלה לשונם אות וסיטן ותרגום וחותיות תוי ותרישום תוי. ותאמר כתם, נכתם עונך (ירמיה ב') פירשו בו נרשם שכן קרא אורזיל לרשם הדבר כתם. ותאמר ציון, מה הציון הלו' (מלכים ב' כ' ט') רוצה לומר סיטן. וכן הציבי לך צינים (ירמיה ל' א') רוצה לומר סימנים. ובכלשון רוז'ל בברכות אהוב יי' את שערי ציון אהוב הקדוש

מכסה האהֶל

* סלה' וכן לעת מרפא (ירמיה ח' ט'ו) תי' לעידן סליהות חובן.

ברוך הוא שערים המצוינים בהלכה מכל בתיה בנסיות ומדרשות. עוד אמרם בראש גנרטה דפרק כיצד מעברין העיבי. לך ציונים עשו ציונים לתוכה מאי משמע דהאי ציון לשנה דסמנא הוא דכתב וראה עצם אדם ובנה אצל ציון, ותאמר תטרור, שמי לך חטوروים (שם) פירשו בו ציונים וסימנים. וכן מזה הטעים אפרים תמרורים (חשע י"ב).

סמן הא"ה על המסתורים תאמר לשני פנים. תאמר מסמן. ויהוקחו במסתורים לא ימות (ישעה ט"א), ובשי"ז וכמשמרות נטוועים (קהלת י"ב). ותאמר קלשון, ולשלש קלשון (שיטואל י"ג) עקר פתרון המלה היא לשון מסמן מתרגום וכמשמרות נטוועים וכקלשוני דאנצין. והרמזו בו אל הכללי שיש לו שלוש שנים כמין שלוש מסטורים והוא הכללי הטיווח לסקל בו הזבל פרוקא בלען.

סעד הא"ה על הסעד והסטך תאמר לאربעה פנים. תאמר סעד, וسعد בחסד כסאו (משל י''). סעדני ואושעה (תל"ם קי"ט). להכין אותה ולסעדה (ישעה ט). ותאמר תמה, ומשפט יתמכו (איוב ל"ג), ואני בתמי תמכת בי (תל"ם מ"א). בי תמכה ימינך (שם ס"ג) הרצונך בהם הסעד בדברי המתרגם, והלכתא סעדין. סעדת בי, סעדת ימינך. ותאמר סטך, וסומך צדיקים יי' (שם ל"ג) הרצונך בו כתרגומו יתמוך צדיקיא מיטרא ד"י. וכן סומך יי' לכל הנפלים (שם קט"ה). עליך נסמכתי מבטן (שם ע"א) זולתם. ותאמר שען, ישען על ביתו (איוב ח'). ויהי יי' למושען לי (תל"ם י"ח) הרצונך בהם הסעד והסטך כתרגומו מסטמיך על ביתיה לסטך לי.

סעף הא"ה על הסעפים והענפים תאמר לעשרים וארבעה פנים. תאמר סעיף, ובסעפתיו קנוו (יחזקאל ל"א). בסעפה פריה (שם י"ג). בסעפתיו קנוו (יחזקאל ל"א). ותאמר ענף, שרש ענף (מלאכי י'). וענפה ארזי אל (תל"ם פ') הרצונך בהם הסעפים. ותאמר סברך, בסברך עץ. קרדמות (שם ע"ד). ונקף סבכי העיר (ישעה י'). ובשי"ז תחת שוכך האלה (שמואל ב' י"ח) והרצונך

בهم הענפים והסעיפים. וכן מזה ועל שכבה יתהלך (איוב י"ח). ותאמר נוף, יפה נוף משוש כל הארץ (תל"ם ט"ח) פירשו בו סעיף. ויש מפרשים כמו בנצח דור כמו שכארנו בשער מדן. ותאמר שרגנים, ובגפן שלשה שרגנים (בראשית ט') רוצה לומר סעיפים. וכן הלבינו שרינה (יואל א') ותרנס על שכבה יתהלך. ועל סרינגתא יטיל. ותאמר זמורה, הזמורה אשר היה בעצי העיר (יחזקאל ט"ז). זמות זר תזרענו (ישעיה ז'). זמריהם שחתו (נחים ב') פירשו בהם הטעיפים. אמן אמרו כי ברוב יפול הלשון על סעיפי הנפנמים. ותאמר ינק. יונקטו תיבש שלחבת (איוב ט"ז). את ראש ינוקתו קטף (יחזקאל י"ז). הרzon כהם המיעיפים והענפים הרבים ואמר בהם המתרגם שיבשי תיבש שלחויביתא. ית ריש شبישתיה נסיב. ותרנס הלבינו שרינה חورو שבשאה. ותאמר קציה, ועשה קציר כמו נתע (איוב י"ד) רוצה לומר סעיף. וכן ממועל ימל קצירו (שם י"ח). ותרנס המתרגם ויענד זאה יתמולל זאה. ובלשונם זל בסוף גمرا פרק קמא דשנת דמי בר אבא אמר זאה זאה ופירש העורך ענף של אילנות. וכמהם וטל ילין בקצורי (שם כ"ט). תשלה קצירה עד ים (תל"ם פ'). ותאמר עפאים. מבין עפאים יתנו קול (שם ק"ד) הרzon בו הטעיפים כתרגומו מבניין זאהיא יתנו קל ומרא. ותאמר שור, איש שוכה (שופטים ט'). שוכת עצים (שם) הרzon בהם הטעיפה. ובלשון רוז'ל בפרק קמא דסכה סוכי תאנים וביהם תאנים פירוש סעיפי תאנים. ותאמר חרש, וחרש מצל (יחזקאל ל"א) רוצה לומר סעיף כתרגומו וסוכיה מטלן. וכן בעזות חרש (ישעיה י"ז). ותאמר פאר, ותחת פארתיו (יחזקאל ל"א). ותרכנה פארתיו (שם) הרzon בהם הטעיפים. ויש אומרים שנקרוא הטעיף העליון והגבוה פארה, לפי שהוא פאר האילן ויפוי. ונמצא בר"ש קודם לאל"פ כנון ותשלה פראות. ותאמר צמרת, ויקח את צמרת הארץ (שם) הרzon בו הטעיף ותרנסו ונסב ית עוכרתא. ותרנס ותשלה פראות ו עבר עוברך. וכמו כן בין עכתיים היה צמרתו (שם ל"א) זולתם. ותאמר דליות,

לפנות דליותיו אליו (שם י"ז) הרצון בו ענפיו כתרנותו לכפפה עוברתית. וכן בצל דליותיו תשכנה (שם י'). ותאמר אמ'ר, בראש אמר (ישעה י"ז) פירשו בו הסעיף העליון. ותאמר נצר, ונער מושרשו יפרה (שם י'). בנצר נתעב (שם י"ד) נער מטעי (שם ט') הרצון בהם סעיף וענף. ופירוש בנצר נתעב כמו שמשליך אדם הנצר שהוא נתעב שאיןו מצלה ומוציא אדם אותו מן החפירה שלו ומשליךכו בן אתה הושלתת מקברך. ותא' שלחה, שלוחתיה נטשו עברו ים (שם י"ז) פירשו בו סעיפה וארכותיה, ותאמר נטישות, ואת הנטישות הסיד התז (שם י"ח) פירשו בו הענפים והסעיפים. וכן נטישתיך עברו ים (ירטיה ט"ח), ויש מפרשים מזה הסידו נטישותיה (שם ה') ויש אומרים שהרצון בו שניי החותמה, ותאמר כפ', וכפתו לא רעננה (איוב ט"ז) הרצון כי הסעיף, וכן מזה כפה ואגמון (ישעה ט'). וכן מזה לפ' המתרגם ימھאו כפ' (שם נ"ח) ישענון בענפיהו, ותאמר בן, ועל בן אמתחה לך (תלמי פ') פירשו בו סעיף. וכן בן פרת יוסף (בראשית ט"ט). ותאמר סרעף, ותרבינה שרעפהו (יחזקאל ל"א) פירשו בו כמו סעפותיו. ותאמר זולז, וכרת הזולזם (ישעה י"ח) פירשו בו הסעיפים. ותאמר סלסל, כבוצר על סלסלות (ירטיה ט'). כתוב دونש בן לכרט ורבי יונה שהרצון בו כמו זולזים. ספא הא"ל על הדבר הנאות לפונת הבהמה תאמר לשני פנים. תאמר מספא, גם תבן גם מספא (בראשית כ"ד). ויתן מספוא לחטיריהם (שם ט"ז) אמרו שהוא שם כלל למאכל הבהמות השעירים והשבולות שועל ושאר הדברים לבך מהתבן. ותאמר בליל חמץ יאכלו (ישעה ל') פירשו בו מספא. וכן אם יגעה שור על בלילו (איוב ו') ותרנותו על אספסתיה. ובלשון רזיל בריש גمرا דחוקת הכתים אכל תלתא פידי. בתלתא יוחי כנון אספסתא ליהוי חזקה. ופירש העורך אספסתא מאכל הבהמה.

ספר הא"ל על המסדר תאמר לששה פנים. תאמר מספה, מספוד על היחיד (זכירה י"ב). וספדו לו כל ישראל

(מלכים ב' י"ד), ותאמר קינה, שא קינה (ייחזקאל כ"ח). בנות הנשים תקוננה (שם ל"ב) הרצון בהם החספן. ותאמר נחן אל יודעינו נהי (עטום ה'), וננה נהיה (טיפה ב') הרצון בהם הקינה. ותאמר הי, קיניהם והגנא והי (ייחזקאל ב') פירשוו לשון טספן. ויש מפרשין כתהו היא בכל נשיאי ישראל (שם א'). ותאמר יללה, ויללה אדרוי הצען (ירטיה כ"ח). עד אנליהם לילתה (ישעה ט"ז) הרצון בהם החספן. ומענין זה כתוב רבי מരון בחכומו בשער תכל ותוללינו שמחה (תלילים קל"ז) וחתמי נספה ואינה מן העקר וסבירו בפרטונו ויללתנו שמחה להם כתו שנודע שטקרה האנשים ורעה הבאה עליהם היא שמחה אחרים שם אויביהם. יש אמרים כתו ותלייתינו שמחה כתו שאדר תלינו כנורותינו רוצה לומר שהיו שואלים דברי שר ובכנורותינו שהיינו תולים שנשמח בהם. ותאמר אלה, אליו כבולה חגרת שק (ויאל א'). תרגום הפcta מספדי למחלול לי את הפcta אילין, שא קינה, טול איליא, אל יודע נהיה, לדידע איליא.

ספן הא"ה על הספינה תאמיר לששה פנים. תאמיר ספינה אל ירכתי הספינה (יונה א'). ותאמר אניתה, והאניה השבה להשבר (שם) אניות אבה (איוב ט') הרצון בהם הספינות. וכן וזה ואני עשה חטף שלמה (מלכים ט') ותרגומו וسفינתא. ותאמר צי, וכי אדריך לא עברנו (ישעה ל') רוצה לומר אניתה, ותרגומו וכורני רבתה לא תגוננה. ותרגם הירושלמי והשיבך י"י מצרים באניות בבורニア. וכטהו וצימ טיר כתים (במדבר כ"ד), ותאמר סור, ואחריתכן בסירות דוגה (עטום ד') פירשו בו ספינות קטנות ותרגומו בדונית צידין. ובכלשות רוז"ל סוטocos אומר המוכר את הספינה מכיר את הדונית. פירושו אותה ספינה קטנה שטחלה לפניה הנדולה במקומות מים מועטים שאין הנדולות יכולות לכלת שם ונכנסין לקטנה ויווצאיין. ותאמר ריחים, והורדתי בריחים כלם (ישעה ט"ג). כתוב החכם רבי יעקב בן אלעזר ז"ל שהרצין בו הספינות ונקרו און לפיי שחולכות ברות. ותאמר חבל, וכשבב בראש חבל (משלוי כ") פירשו בו הספינה. ותרגומו חזק מלחה

דדמיך באילפא, ותרנום היהת כאניות מוחר הזכ' אלפת דתנו ריא
וימצא אניתה באח תרשיש ואשכח אילפא. אניות תרשיש אילפא
דטרוטם. ואמר הגאון רבינו סעדיה כי הספינה נקראת חבל לפני
שהנהנת הספינה במשיכת החבלים ובחרותם. וכן פירש רב
החולך רב הספינה. ורבי יונה פירש חבל דבר עשו מוחבלים
צפ' על פני הרים כשמענין את הספינות ובו ידעו מקום הענון
והאדם השוכב שם הוא בסכנה.

ספר הא"ל על הספר והגדה תאמר לששה פנים. תאמר
ספרה ספר אתה לטען תذرיך (ישעה ט"ג). ספרו נא לי
(בראשית ט'). ותאמיר הגדה את מי הגדת מלין (איוב כ"ז).
הגדיו ונגידנו (ירטיה כ') הרצון בהם הספר. אמן אמרו שיש
טן החלוק בינהם וזה כי הגדה יבא על החדרשות ולא כן עניין
ספר אלא על עניין שנעשה או נאמר. ותאמיר חזה, אחוה דעוי
אף אני (איוב ל"ב). כתר לוי זעיר ואחו (שם ל"ז) תרנום וינגד
וחוז' ותאמיר תנה, שם יתנו צדקות יי' (שופטים ה') הרצון בו
ספרה. תרנום וספר המן ותני המן וינדו פועל אלהים ויתנו
עובדא דיי'. ויש מפרשים מזה גם כי יתנו בנויים (חוושע ח').
ובן מהות לתנות לבת יצפה. (שופטים י"א) רוצח לומר לספר
ולדבר עליה דברי נחי וחסped. ותאמיר שעה, ונשתעתה ונראת
יחדו (ישעה מ"א) פירשווה. מתרנום וספר ואשתי. ותאמיר
שנין, ושננתם לבניך (דברים ו') הרצון בו הספר כתרנותו ותתניונו,
ובן מהות למשל ולשנינה (שם כ"ח) ותרנותו למצל ולשועה.
סקל האה"ל על הסקללה תאמר לשני פנים. תאמר סקל
וסקלתו באבניים (דברים י"ג). סקל יסקל השור (שמות
כ"א). ותאמיר רגמ, ורגמו אותו כל העדה (ויקרא כ"ד) הרצון בו
הסקילה.

סתם הא"ל על הסתימה תאמר לאחד עשר פנים. תאמר סתם,
סתם את מוצא מימי ניחון (דר'ה ב' ל"ב). כי החולו הפרצחים
לחסתם (נחמה ד'). ובש"ז שתם תפליyi (אייה ג'). ותאמיר
אטם, אטם אזנו ממשמעו דמים (ישעה ל"ט) הרצון בו סותם.

ובכן מזה חלוני שקובים אטומים (מלכינס') ותרוגומו פתיחן מלנוו
וסתימן מלכרא. והתאמר עצם. ועצם עניינו מראות ברע (ישעה)
ל"ג). ויעצם את ענייכם (שם כ"ט) הרצון בהם הסתימה. ובלשון
רו"ל המעצם עניינו של מת קודם יציאת נשמה הר' זה שופך
דמים. והתאמר עצה. עצה עניינו לחשב תחפכות (משל' י"ט) הרצון
בו סותם. כי יותר חשוב האדם כשהעניינו סותמות שלא יפנה
אניה ואנה ואין לבו כי אם על הדבר הזה הוא וחושב. והתאמר
ערל, ערלה אונס (ירמיה ו'). הרצון בו אטומה. וכן ערלי לב
ויחזקל ל' ט"ז). וערלתם ערלו את פריו (ויקרא י"ט) פירשו בו
מנהנים. והתאמר טמה. נטמיינו בענייכם (איוב י"ח) פירשו בו
סתימת הלב טאין דעת כמו שאמר מודיע נחשבנו כבבמה. וניש
טפרשים מזה איש טמא שפטים (ישעה ו') כלומר אטום שפטים.
ובכן בלשון רוזל בהכפל הפ"א והע"ז מטמטם את הלב. וכן
תרוגנים אוטם אוננו מטמטם ארנינה. והתאמר אהה. ואל תאטר עלי'
באך פיה (תל"ם ס"ט) פירשו בו אל תשותם. וטעניין זה פירשו
אייש אטר יד ימינו (שופטים ד') כלומר סותם יד ימינו שאנו
עוישה בה דבר והוא שמאל. והתאמר קפוץ. יקפוץ מלכים פיהם
(ישעה נ"ב) רוצה לומר יסתמו. וכן וכל עללה קפיצה פיה (תל"י
ק"ג). ולא תקפו את ירך (דברים ט"ז). והתאמר שע. ועינוי
חשע (ישעה ו') הרצון בו הסתימה בדברי המתרגם ועינוי
טמתים. וכן מזה ולא תשעינה עניini ראים (שם ל"ב) וכן תרונמו
ולא יטמטמו ענייני צדיקיא. (דברים כ"ח). והתאמר חסם. לא
תחסם שור בדישו (דברים כ"ח) הרצון בו לא תשותם. ומזה
והסתם היא את העבריהם (יחזקל ל"ט) כלומר סותמת את
העברדים שלא יוכלו לעבור מרוב באשה וסרוונה. או העברדים
יחסמו אפיקם בעברים. והתאמר בלם. עדיו לכלום (תל"ם ל"ב)
הרצון בו לחסום. ובדברי רוזל תולה ארץ על בליטה אין
העולם מתקיים אלא בזיות טי שבולם עצמו בשעת
מריבה כלומר שסתום פיו ושותק וושמע חרפתו ואינו
משיב.

סתור הא"ל על ההסתור וההחתטנה תאמיר לשנים עשר פנים. תאמר סתה, וטפניך אסתור (בראשית ד'). אם יסתור איש בטטרים (ירמיה כ"ג), וمعنى זה פירושו ואם הוא בשין' וישתרו להם טחורים (שיטואל ח'). רוצה לומר שהיו הטחורים נסתרים

מכסה האהָל

סתור בעל ירעות שלמה הבדיל בין שמות הנדרפים האלה בזהו: שם סתור שם הכלל על כל דבר בלתי מגולה, חן דבר גנדר בן החושים כמו יוסתר משה פניו וחן גנדר מן הידועה כמו דבר סתר לי אליך (שופטים) ושם נעלם הונח בפרשיות על הדבר הגלוי בבחינה העיונית וחינו על דבר נסתור מן הידועה כמו ונעלם דבר מעיני הקhal (ויקרא) היינו שנתעלם מידעיהם שדבר זה אסורה וכן והתעלמת מהם לא תוכל להתעלם (דברים כ"ב) שאן הענן הסתרת הראה החושית בשכבר ראה את הדבר, שאם לא ראה כלל, איןנו נופל עליו הצווי שלא להתעלם, אחר שלא ראה כלל, אבל הענן שלא יעשה את עצמו כמחוסר רעיון, וכשהאם פקצת הדבר נגלה ומתקצתו נעלם מן הידועה יפל עליו עניין שם נפלא המשל בזה אנו רואים צורה ואין בידינו להכריע אם היא צורת אדם או בהמה או היה או רמש או צומה ודומם כי יש בה סימני אדם גם סימני בהמה וכו' ואין יודען לאיזה מין ניחם אותה או נאמר על זאת הצורה שהיא צורה נפלה (אנדרערבאך) אבל אין אנו יכולים לומר עליה שהיא נסתור או נעלמת. שם נחבא הנחתו על הסתירה שיש עמה חפות כסייעתך הדבר מהמת שמחפשין אותו או שהוא עיד שיחופש והוא מסתיר את עצמו שלא ימצא יפל עליו עניין חבא כמו ויחביאם חמשים איש (כ"א י"ח) ושם צפן הנחתו על הסתירה לתקלית שהיה הדבר משומר בלתי בופקר ובידי שיחיה יצא לעת הצורך כמו וצפנתו שלשת יוחים (שמות ב') ושם טמן הנחתו על אופן ההסתור הנעשה על ידי שוקען הדבר שרוצים להסתיר בזק שאר דברים בעומק עד שאיןנו גרא מהוכם וכaltı ניכר שהוא מצוי שם ואו נקרא טמן (פערשטעקט) ורוב שמושיו של טמן על הטענה בקרקע כמו ויטמן אותן תחת האלה (בראשי' לה') ווטמנחו בחול (שמות ב') ושם ספן הנחתו על ההחתטנה המוסדרת העשויה על סדר שרונות שורות, לא כסדר הטענות הפחותות שהדבר משוקע כמו שהוא שלא כסדר שאין המטען חושש על סדרו או שאין לו קוח לו פגאי לסדר כמו ושפנוי טמוני חול (דברים ל'ג) הדיוינו שרונות אוצרות הטענות בחול, כי שם חלקת מהזק ספון (שם) והוא מליצה צחה שהמוחק לא קבור ולא טמן רק ספן דומה לאוצר הפסמון בקרקע על סדר ותקון. ושם צנע הנחתו על הטענות בהתגלות, שאיןו נגלה תמיד ולא בכל מקום,

לחם מכפניהם. ותאמר חבא, הנה הוא נחבא אל הכלים (שם י'). בצל ידו החבאי נ' (ישעה מ"ט). ושם חבון עזה (חבקוק ג') תרונים בסתר המדרגה ובבחויוני דרגותא. ותאמר צפן, אשר צפנת ליראיך (תלילים לא'). כי יצפנני בסכה (שם כ''). וחילו את צפוני (יהזקאל ז') הרץן בהם ההסתה. ותאמר טמן, טמן, עצל ידו בצלחת (משל י''). והטמן בעפר (ישעה ב') תרונים מי יtan בשאול הצפיני מי יtan בבית קברותא תטמייני. ותאמר כסם, הלא הוא כסם עמד' (דבר' ל'ב) הרצין בו טמון. ותאמר שפן, ושפנוי טמוני חול (שם ל'ג). פירושו בו כמו טמוני. ותאמר צנעה, ואת צנוועים חכמה (משל י''). פירושו הטלה לשון הספה והטמנה, ורוצחה לומר השפלים הדסתורים מרוב ענותנותם בהם תמצא החכמה ובמשנה המצניע לזרע פירוש המטהין והמסטייר. ותאמר כטן, ומשל בטהני הוזב (דניאל י''). פירושו בו טמוני ותרגום ברשות זו טמן במצדתה דכן כטנו. באורה זו אהליך טמן פה לי כטנו פוחח לי. ותאמר עלם, ונעלמה מעניין כל חי

מכסה האהָל

נסחר על הרוב ותגלת אמנים לפרקם ובמקומות מיוודות כמו, ואת צנוועים חכמה (משל ט') וכמו שם צנוועה על האשא היושבת בקית ואין הולכת פעם בשוק ופעם ברוחב. כטן הוראתו על דבר הנחמר שמתאונן אלו ביותר וציריך הצנעה ונגיד כן במאה לשון תשוקה ותאהו כמו כמה לך בשראי, ושם גאנז יורה על אופן מיווד שביבני הקפול והכסוי (עמלאלשע) ושם כטס מלשון שתימה וסגירה כעינן חתם המתולה עמו במאמור כטס עמד' חתום באוצרתי (דברים לג'). החכם שיד' ל ז'ל מנה רק חמשה שען המורים על הסתירה ואלו הם: סתר, חבע, צפן, טמן, עלם, והבדלים באופן הזה: המטהיר גונן הדבר במקום שלא יראהו אדם מיוחדר או אנשים מיוודהים עם שיישאר הדבר גלי לאחרים בגן והיא נסתירה והיא נטמאה (במדבר) היא נסתורת מאישה ומאותביו לא מן הנזאים, המכוביא מסתיר מעניין כל חי כמו החכיא את המלאכים (יהושע). החזוף מהכוביא בכובוה להוציאו משם עוד מעט כמו נצפנה לנקי חנים שענינו נצפין עזמננו במארב על מנת לצאת שם מחרה, החטמן מכסה הדבר מכל צד בתוך דבר אחר הנגע בו וחופף עליו עד שהייתה סמיין מן העין כמו ויטטנחו בחול, התעלם אינו אלא העדר היודיעה וממי שנעלם ממנו דבר אינו יודע אותו דבר.

(איוב כ"ח). ותעולמה יצא אוור (שם), כי הוא ידע תעולמות לב (תלילים מ"ד) הרצון בהם ההסתור והמצפון, ומזה פירשו על עולמות שיר (שם מ"ז) על נסתרי השיר ותעלומיו. ותאמר כהה, וכל דבר לא יכחיד מן חטף (شمואל ב' י"ח). לא בחודתי אמר קדוש (איוב ו'), יכחידנה תחת לשונו (שם כ'). הרצון בהם החסתור והעלמה, ותאמר בסהה, המכסה אני מאברם (בראשית י"ח). וכשה קלון ערום (טשל' י"ב) פירשו רבי מנהם בן שלמה ז"ל לשון העלמה, ותאמר גנבה, ואלי דבר גנבה (איוב ד). פירשו בו נעלם.

נשלמה אות הסמן.

אֹתֶת הַעִין

עבד הא"ל על השימוש והעבדות תאמר לחטשה פנים. תאמר עבד, ועבדום וענו אתם (בראשית ט"ז). עבדת עבדה (במדבר ד'). ותאמר שרת, ושרת את אחיו (שם ח'). וייעשו כלים לבית יי', כל שרת (ד"ה ב' כ"ד). ותאמר עמה, והתעמר בו וטכוו (דברים כ"ד) פירשו בו וישתמש. וכן אמרו בפרק אילו הן הנתקין הגונב נפש מישראל אינו חייב עד שיכניסו לרשותו ويשתמש בו שנאמר והתעמר בו פירוש עניין שימוש. ותאמר כהן, אשר כהן בקיות אשר בנה שלמה (ד"ה ו'). וכחנו ל' (שמות א') פירשו חטפה לשון שימוש ועובדיה עם גדולה. ותאמר שדר, את בגדי השרד (שם ל"ה) פירשו בו בגדי העבודה.

עבר הא"ל על העברה תאמר לשני פנים. תאמר עבר, והוא עבר לפניהם (בראשית ל"ט). ויקחם ויעברם (שם ל"ב). ותאמר חלף, חלפו עם אניותacha (איוב ט) הרצון. בו כמו עברו, וכן ורוח על פני יהלוף (שם ד') ותרגומו ויזקא על אףי עבר. וכן וחלפת משם ולהלה (شمואל י'), ויחלוף ולא אבן לו (אייר ט).

עבר האהיל נתינת טעם על הדבר תאמיר לעשרה פנים. תאמיר בעבורו ואולם בעבורו זאת העמדתיתך (שמות ט'). בעבור דוד עבדך (תלמים קל'ב). ותאמיר למען, למען אשר יביאו בני ישראל (ויקרא י"ז), לטעני ולמען דוד עבדי (ישעיה ל"ט). לא למענכם אני עשה (יחזקאל ל"ז) פירושו בהם כמו בעבורו. ותאמיר יعن, יعن אשר עשית (בראשית כ"ב) פירושו בו כמו בעבורו. וכן יعن וביען במשפט טאסו (ויקרא כ"ז) ונכפל להודיע כי יש הרבה טעמים לטלטולם ולגלוותם בעבורך ובבעורך. ותאמיר בandal, בandal הדבר הזה (דברים ט"ז) תרגום וירע למשה בעבורם ובאש למשה בandalיהם. למען אחיך וודיעי בandal אחיך. ותאמיר של, בשלמי הרעה הזאת (יונה א'), כי בשלמי הסער הנדול הזה (שם) הרצון בהם בעבור טי בעבורו. ותרגם בידיל מה בששתה הדא ארי בידיל. ותרגום בעבור בידיל. וכן התחת תחת שלוש רגזה ארץ (משל י' פ"ט). בעבור ההבעה הזאת שעשה יומת שמעי (שמואל ב' י"ט). בעבור ההבעה הזאת שעשה תכפר לו ולא יומת כי קלל את משיח י"י. וכן תחת אישר לאعبدת (דברים כ"ח) בעבורך ובך. ותאמיר בעדר. וככפר בעדרו ובעד ביתו (ויקרא י"ז) פירושנו רבי יהודה בן בלעם כמו בעבורו. וכן עור בעדר עוז (איוב ב'). ותאמיר בדי אריה טרפ בדי גנותיו (נהום ב') כתוב פתח דבריו שהוא כמו בעבורו. וכן יונעו עמים בדי ריק (ירמיה נ"א). בדי שפר (איוב ל"ט). ותאמיר אשר אישר ייטב לך ולכndo אחריך (דברים ד') פירושו כמו לטען ייטב. וכן מזה ויסורה מגבירה אשר עשתה מפלצת לאשרה (מלכים ט"ז) בעבור שעשתה מפלצת. ועם הבית באשר את אשתו (בראשית ל"ח) בעבור שאת אשתו. באשר יי' אותו (שם) בעבור שי' אותו. ותאמיר כי ומתחאתם ישבו נ' כי תעננו (מלכים ח') פירושו בו לטען. וכן שוויתי יי' לנגיד תמיד כי מימני בכל אמות (תלמים י"ט).

עד האהיל על הגבלת מקום או זמן תאמיר לשני פנים. תאמיר עד, עד פה תבא ולא חסיף (איוב ל"ח). עד יבוא

וירוה צדק (חוושע י'). ותאמר על, וירכتو על צידן (בראשית ט') כמו עד. וכן הוא ינהגנו על-טמות (תל'ים ט' ח').

עד ר' הא"ה ל' על עדרי הבהמות תאמור לשולשה פנים. תאמר עדר, עדר עדר לבדו (בראשית ל' ב'). וישת לו עדרים לבדו (שם ל'). ותאמר עשתרות, ועתורות צאנך (דברים כ' ח') רוצח לוטר עדרי צאן כתרגומו עדרי ענק. ותאמר חשיפים, כ שני חשפי עזים (מלכים ב') פירשו בו כ שני עדרי עזים.

עוג הא"ה ל' על העונות תאמור לשולשה פנים. תאמר עונת עונת שעודים תאכלנה (יחזקאל ד'). ותאמר צליל, צליל לחם שעודים (שופטים ז') פירשו בו עונת לחם שעודים. ותרגומו חור דלחם שעוריין. ותרגום אך עשה לי ממש עונה קטנה חורא זעירא. ענת רצפים חורא מעפפא. ובלשונם זיל ולא חוריה על נבי נחלים. ותאמר חלה, על חלה לחם חמץ (ויק' ז') ר' ל' עונות ותרגומו גריין. ותרגום ענות מצות גריין פטירין.

עוד הא"ה ל' העודות תאמור לשולשה פנים. תאמר עוד העידתי בכם היום (דברים ד'). על פי שנים עדים (שם י') ומזה לפ' המתרגם תחדש עדיך גנדי (איוב י') תחדש סחרדייך לulumi. ותאמר ענה, שקר ענה באחיו (דברים י' ט'). לא תענה ברעך עד שקר (שמות ב') הרazon בהם העודות. ותאמר שהה, ושחדרי במרומים (איוב י') תרגום עד שיחדא.

עופ' הא"ה ל' על ההפרחה וההתעופפות תאמור לשבעה פנים. תאמר עופ', ויעף אליו אחד מן השרפפים (ישעיה ו'). ויעוף יעופף על הארץ (בראשית א'). ומזה פירשו מנגה עפה (ינכירה ח') ויש מפרשימים כפולה מתרגום וכפלת ותעיף. ותאמר פרה, אשר אתנה מצודדות שם את הנפשות לפרשיות ייחזקאל י' נ פירשו בו הרתעופפות מתרגום יעופף על הארץ יפרח על ארעה. ופירוש אשר אתנה מצודדות להרגם להיות נפשותם פורחות וחולכות להם. ותאמר דאה, כאשר ידאה הנשר (דברים כ' ח'), יידא על כנפי רוח (תל'ים י' ח') פירשות לשון הפרחה וועופפות. ותאמר נשב, וישב אתם אכרם (בראשית ט') פירשו בו הפרחים.

ובכן כי רוח יי' נשבה בו (ישעיה ט). ישב רוחו יולו מים (תלמי קמ"ג). ותאמיר עטה ויעט כהם (שטוואל כ"ה) פירשו הטללה לשון התעופות נגזר מן וקץ עליו העיט ורוצח לומר שהפריחם מעליו כלומר שהבריחם. ואמרו במדרש מהו ויעט כהם אפרחינוון במילין, ותאמיר נצא, כי נצוא גם נעו (אייכה ד'). כי נצא תצא (ירמיה ט"ח), פירשו לשון הפרחה וועופות נגזר מן נוצה. אמנס החתרגם תרגם אתקוטטו אף אטולטלו. ותאמיר גה כי גו חיש ונעפה (תל' צ') פירשוו לשון הפרחה. וכוכן וינו שלדים (בטדב' י"א). עוף הא"ל כללות מיני העופות תאמיר לשלשה פנים. תאמיר עוף, ועוף יעופ על הארץ (בראשית א'), ותאמיר צפור, כל צפור ננה (דברים ד'). שם צפורים יקננו (תלמים ק"ד). ותאמיר עיט, וקץ עליו העיט (ישעיה י"ח). יעוזו יהדו לעיט הרום (שם). ויש אומרים שהוא שם כלל לעופות הדורסים.

עוף הא"ל על העופעים תאמיר לשני פנים. תאמיר עפעפים, לעפעפי תנומה (תלמים קל"ב). ותאמיר שטורות, אחוזת שמרות עני (שם ע"ז). פירושו בו העפעעים נקראו בן מפני שומרות העני.

עור הא"ל על העור תאמיר לשני פנים. תאמיר עור, עורנו כתנו נכטו (אייכה ה'). ואת שית גדי העזים (בראשית כ"ז). ותאמיר גلد, שיק תפורת עלי גגלי (איוב י"ז) הרצון בו עורי כמתרגמין שקא חייתי עליימשבי, ותרגום עור משכאה והעתיק הערב בתנות עור וילכשם כטו"נייא מ"ן א"ל גל"יד ולכ"שחון.

עות הא"ל על זמן החותה תאמיר לאربעה פנים. תאמיר עתה, עתה אקים יאמר יי' (תלמים י"ב). ועתה אדרני המלך לא ידעת (מלכים א') כלומר העת הזאת. ותאמיר הן, כי לא שלם עון האמרי עד הנה (בראשית ט"ז). ולא ראייתי עד הנה (שם ט"ז) הרצון בהם כטו עתה. ותאמיר נא, דבר נא באזני העם (שטוואל י"א). שא נא פשע אחיך (בראשית כ') הרצון בהם כטו עתה. ותאמיר כה, וחנה לא שמעת עד כה (שטוואל ז') הרצון בו עד הנה.

ען הא"ח על העזים תאמר לשבעה פנים. תאמר ען זאמ ען קרבנו וויקרא ג'). ואת כל העזים הנקדות והטלאות (ברואה' ל'), ותאמר תיש, זורז מתניט או תיש (טשי' ל'). ותישים עשרים (בראשית ל"ב) אמרו שהם הוכרים מן העזים; ותאמר שער, שער עזים (שם ל"ג). את שני השעריהם (ויקרא י"ג) אמרו שחרצון בהם הקטנים מן העזים. ותאמר צפיר, וצפיר העזים (דניאל ח'). צפירי חמתת (עוזרא ח'). תרגום שער צפירה ובלשונם ז"ל משוך צפירה זו, ותאמר שע, ושה עזים (דברים י"ד) רוצה לומר הקטן מן העזים. ותאמר גדי, וישלח יהודה את גדי העזים (בראשית ל"ח). אחד נשא שלשה גדיים (شمואל י') תרגום באלים עם עתודים ברוברים עם גדיין, ודם פרים וכבשים ועתודים ואמרין ונדיין.

עב הא"ח על העזינה תאמר לששה פנים. תאמר עוב, עוב ככפר סכו וירטיה כ"ה). ולא ראויין צדיק נעוב ותלים ל"ט. ותאמר הנחה, להניחו בתרבו (כmedian ל"ב). ותנה בנדנו עצלה (בראשית ל"ט) הרצון בו העזינה. ותאמר נטהש, כי נטהשה עטך בית יעקב (ישעיה ב'). ונטהשתיך המתברוח ניחזקאל כ"ט) הרצון בהם העזינה. ומזה בחילוף ט"ת בת"ז כי הם ממוצאים אחר אם ינתשו מים זרים קרמים (ירטיה י"ח) כמו ינתשו. ותאמר שטמ, נשטמו בידי סלע שפטיהם (תלים קמ"א). תשטט ידק (דברים ט"ז). שמות כל בעל משה ידו (שם) פירושם לשונן עזינה, וכן מזה שנת השטמה (שם). ותאמר נתן, ולא נתן סיחן (כmedian ב"א). לא יתנו מעלייהם (הושע ה') הרצון בהם העזינה. וכן לא יתנני החשב רוחי (איוב ט'). ותרגוטו לא ישבקני ותרגוט אעוזבה פני ואבלינה אשבק רגוז. ותאמר משק, ממתק חרול (צפניה ב'). פידשווחו לשון עזינה כתרגוטו משפט חרולין. ורוצה לומר שיזהה המקום נשטט ונעוז מלא חרולים. ויש מפרשימים כמוחו ובן משק ביתי (בראשית ט"ז) בן שאעוזב אותו בבתי. ויש מפרשימים ממתק חרול לפי מקומו מוצא חרולים.

עוזר הא"ל על העוזר תאמר לשני פנים. תאמר עוזר, עד הנה עוזרנו יי' (שיטוואל ז'). הן יי' אלהים יעוז ל' (ישעה נ'). ותאמר עוז, עוז תעוז עמו (שפטות ב'ג') כמו עוז תעוזו. עט הא"ל על הקולטום תאמר לארכעה פנים. תאמר עט, עט סופר מהיר (תל"ם ט"ה) רוצה לומר הקולטום, ותאמר חזרת, וכותב עליו בחורת אנוש (ישעה ח') פירשו בו עט סופר. ותאמר שבט, משככים - בשבט סופר (שופטים ה') הרצון בו הקולטום בתרגומו בקולטום רספער. ותאמר צפורה, בצפורה שמידר (ירמיה י'ג') פירשו בו עט סופר.

עטש הא"ל על העיטוש תאמר לשלשה פנים. תאמר עטש, עטישתיו תחל אור (איוב מ"א) ובלשון רזיל עטוש סימן יפה לחולה. ותאמר זור, ויזורו הנער (טלכ"ם ב' ד') הרצון בו התעטש ותרגומו ואיתטක רבייא. ותרגום עטישותיו תחל אור מקוקהי תנחר נהיר. ותאמר נחר, מדן נשמע נהרת סומיו (ירמיה ח'). חזד נחרו אימה (איוב ל"ח) פירשו בו בהם העיטוש. ואמרו שנקראת העיטהשה בן על שם הנחירים.

עין הא"ל על המעניינות תאמר לשני פנים. תאמר עין, על עין המים (בראשית כ"ד). עינת ותહות (דברים ח'). ובתוספת ט"ס מעין נרפש (טשל'י ב"ה). לטעינו מים ותלים ק"ד). ותאמר גל, גל גועל (שיר ד') פירשו בו כמו מעין. וכן נתחה לי גלת מים (שופטים א').

עיר הא"ל על הערים תאמר לשלשה פנים. תאמר עיר, ואת אשר בעיר (בראשית ל"ד). ערים לשבת (במדבר ל"ה). ותאמר קרייה, בטוב צדיקים תעלוץ קרייה (טשל'י א'). קריית חנה חזד (ישעה כ"ט) תרגום עיר קרתא. ואמרו שטזה נגוז והקריתם לכם ערים (במדבר ל"ה). ותאמר אם, עיר ואם בישראל

מכסה האהיל

עיר. כולל הכפרים והטירות הגדילות ופתחות בל' חומה אבל קרייה לא תקרא כי אם המוניות הגרלות המקופות חומה (ח"ת).

(שיטוֹאַל ב' ב') פירושו בו העיר הגדולה. ואמרו שנקראת בן
מצד היותה כאמ לקטנות חימנה.
עלל הא"ל על העילה והסבה תאטר לשלה פנים. תאטר
עלילה, ושם לה עלילות דברים (דברים נ"ט). ובבליין
רו"ל כל שכן שעילה מצא. ומזה לפי המתרנם עני עללה
לנפשי (איכה נ') בכיתה דעתני איסתקפת לטירע לנפשי. ותרנו'
עלילות דברים תסקופי מלין. ותאמר סבה, והוא מסבות מתחפה
(איוב ל"ז). פירושו לשון עילה בתרנותו והוא תוספאת מהפה.
וכן כי היה נסבה מעם האלים (דר"ה ב' י') אrome הות תסקופה.
וכן מזה אנחנו סבטי בכל נפש בית אביך (שיטוֹאַל ב' ב') כלומר
אני הייתי סבה, ותאמר תואנה כי תאננה הוא מבקש (שופטים
יד') הרצון בו סבה וכן תרנותו תוספאת. וכן תאנים חלאת
(יחזקאל ב"ד) תוספין את מליאת.

עללה הא"ל על העילה תאטר לשני פנים. תאטר עללה, ומשה
עללה אל האלים (שמות י"ט). אשר העלנו מארץ
מצרים (שם ל'ג). ו"ט מזה ועללה בעפר קרני (איוב י"ז) כלומר
העלית עפר בקרני שהוא ראש עלי דרכ ויעלו עפר על ראשייהם.
ותאמר גסק אסק שטמים שם אתה (תלילים קל"ט) הרצון בו אם
עללה. ובארתית והסק דניאל טן נבא (דניאל ו).

עללה הא"ל הוראת על תאטר לשלה פנים. תאטר על, וישב
על הבאר (שמות ב'). עלי עשור ועלי נבל (תלילים צ"ב).
ותאמר אל, ויך את הפלשתי אל מצחו (שיטוֹאַל י"ז) כמו על
מצחו. וכן אל ההרים לא אכל (יחזקאל י"ח). המן מעיך
ורחטיך אל, התאפקו ויעשה ס"ג) זולתם. ותאמר עד, וכבר
השלח יפלו לא יבעעו (ויאל ב'). ויסנער יי' בעדו (בראשית ו')
כמו על השלח, עליו.

עללה הא"ל על העלים תאטר לשני פנים. תאטר עלים, והנה
עללה זית טרפ בפייה (שם ח'). ויתפכו עללה תאננה (שם
נ') ואמרו שיש בזה הלשון שככל העלים עם הענפים כנון
אמרו ורביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הרם ועלי תמרים

ועל- עץ עכט (נחטיה ח') רוצה לומר העלים עם הענפים. ותאמיר טرق, כל טרפי צמחה תיבש ייחזקאל י"ג תרגום ויתפרו על- תאהנה וחטיטו טרפי תאניין.

עם הא"ה על חברו עניין תאמיר לששה פנים. תאמיר עם, יהי י"י אלהינו עטנו (מלכים ח'). וכל העם אשר עמו (בראשית ל"ה). ותאמיר עמד, בעוד שדי עמד (איוב כ"ט) כמו עמי. וכן אתה פה עמוד עמד (דברים ה'). וצוח יעוק עמד (איוב כ"ט) ולא נמצא הטלה זוata ב'א למדרב בעדו. ותאמיר אל, ואשה אל אהתה לא תכח נוי קרא י"ח) כמו עם אהותה. וכן קברו את אל אבותי (בראשית מ"ט) עם אבותי. ותאמיר את, היה רעה את אחוי בצאן (שם ל"ז) כמו עם אחוי. וכן ולא נאמנה את אל רוחו (תל"ם ע"ח). את יעקב איש וכיתו באו (שמות א'). וכן את ארנוב ואת האריה (מלכים ב' ט") עם הארנוב ועם האריה ושני גברים היו ששמם כך. ותאמיר על, ויבאו האנשים על הנשים (שמות ל"ח) כמו עם הנשים. וכן ולא שתם על צאן לבן (בראשית ל') עם צאן לבן. ועשית חסד על עבדך (שמואל ב') עם עבדך וכן רבבים. ותאמיר רגלה, וכל העם אשר ברגלאך (שמות י"א) רוצה לומר עטך בתרגומו וכל עטך דעטך וכן ויצא המלך וכל ביתו ברגלאו (שמואל ב' ט"). שש מאות איש אשר באו ברגלאו (שם). וכן מתגראין וכל איש ביתיה עיטה דאותו עיטה.

מכסה האהיל

עם שם עם גדור ממלה עם עניינו קבוע בני אדם רבים או מעטים היושבים זה עם זה לחוויתם כלם, שם גורי הונח בראשונה להורות על הארץ הנושכת ואחר' המשמשו בו בעניין ישבי הארץ כמו אשר לא היה כמותו בכל ארץ מזו היהת לנו ושם גורי גדור מן ניא ועניינו בני אדם השוכנים בבקעה אותה והנה גוי נאמר בבחינות מקום הקבוע ועם בבחינת סיבת הקבוע שהוא הוועלה הבלית. קבוע בני אדם המתאים בחבוגות פרטיות ואינו גוי אחד רק הלק ממנה הוא יקרא אום. חלק מן הגוי העומד תחת הגמינה אחת ומושל אחד יקרא אמה, הגוי כלו המונח תחת מלך אחד ומשפטים אחדים יקרא לאום (סדר).

עם הא"ה ל על קבע וחבור אנשים תאמר לשנים ועשרים פנים. תאמר עם, הנה עם יצא מטבחים (במדבר כ"ב) ולוקח גם בן זה הלשון לזרות קבוץ וקהלת אנשים כגון אמרו על הארבה, עם רב ועצום מתחו לא נהיה (יואל ב'). ועל הנמלים עם לא עז (משל לי^ט). ועל השפניהם עם לא עצום (שם). ותאמר גויי הנוי הגדול הזה (דברים ד') ונאמר גם כן על קבוץ הארץ כגון אמרו כי גוי עלה על ארץ (יואל א'). וכותב רבי יונה כי מלת גוי נופל גם כן על איש אחד כגון אמרו הנוי גם צדיק תחנן (בראשית כ') ויש אומרים שאמר בעבר עמו כי היה קצף יי' לעליו ועל עמו. וכן אמר כי הכתה עלי ועל מלכתי חטאה גודלה, ועוד נאמר וירפא יי' את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו ילדו. הנה נתבאר כי לא לקח אבימלך לבדו. וכן אמר המתרגם העם אף זבאי תקפטול, ותאמר אום, שכחו כל האמים (תלילים קי') כמו עמים. ותאמר לאום, ולאמים יהנו ריק (שם ב'). ולאומי אליל האזינו (ישעיה נ"א) הרצון בהם כמו אמים. ותאmr עדת קרייא העדה (במדבר א'). עדת יי' (שם כ"ט). ונאמר גם כן וזה הלשון לאספת דבורים כגון אמרו והנה עדת דבורים בניות הארץ (שופטים י"ד). ותאmr בת, בת ציון (ישעיה א') רוצחה לומר עדת. וכן בת בבל (שם קל"ז). בת אשרים (יהזקאל כ"ז) וזולתם. ותאmr חיה, חיתך ישבו בה (תלילים ס"ח) הרצון בו עדתך. וכן חיית קנה (שם). וחית פלשתים (שטוואל ב' כ"ט). ותאmr קhalb, ובקהילת את הקhalb (במדבר י'). הקhalb קהה אחת לכם (שם ט"ז). קhalb יעקב (דברים ל"ג). ובהפון וירא את להקת הנביאים (שטוואל י"ט) ותרגומו ית סיעת ספריא. ותרגום כי עדת חנף גלמוד אروم סיעת. ותאmr רגמ, שרי יהודה רגמתם (תלילים ס"ח) הרצון בו קhalbם. ותאmr צבא, רבה צבאך. וצאח (שופטים ט"א) כי נתן לצבאך לחם (שם ח'). ברכו יי' כל צבאיו (תלילים ק"ט). ותאmr חיל, חיל גדור מאדר (יהזקאל ל"ט). חיל כבדים (ירטיה ל"ט) תרגום צבא חיל. ותאmr גדור, ויתן את הגדור הכא עליינו בידינו (שטוואל ל') הרצון בו חיל וצבא.

עם הא"ה ל על קבע וחבור אנשים תאמר לשנים ועשרים פנים. תאמר עם, הנה עם יצא מטבחים (במדבר כ"ב) ולוקח גם בן זה הלשון לזרות קבוץ וקהלת אנשים כגון אמרו על הארבה, עם רב ועצום מתחו לא נהיה (יואל ב'). ועל הנמלים עם לא עז (משל לי^ט). ועל השפניהם עם לא עצום (שם). ותאמר גויי הנוי הגדול הזה (דברים ד') ונאמר גם כן על קבוץ הארץ כגון אמרו כי גוי עלה על ארץ (יואל א'). וכותב רבי יונה כי מלת גוי נופל גם כן על איש אחד כגון אמרו הנוי גם צדיק תחנן (בראשית כ') ויש אומרים שאמר בעבר עמו כי היה קצף יי' לעלו ועל עמו. וכן אמר כי הכתה עלי ועל מלכתי חטאה גודלה, ועוד נאמר וירפא יי' את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו ילדו. הנה נתבאר כי לא לקח אבימלך לבדו. וכן אמר המתרגם העם אף זבאי תקפטול. ותאמר אום, שכחו כל האמים (תלילים קי') כמו עמים. ותאמר לאום, ולאמים יהנו ריק (שם ב'). ולאומי אליו האזינו (ישעיה נ"א) הרצון בהם כמו אמים. ותאmr עדת קרייא העדה (במדבר א'). עדת יי' (שם כ"ט). ונאמר גם כן זה הלשון לאספת דבורים כגון אמרו והנה עדת דבורים בניות הארץ (שופטים י"ד). ותאmr בת, בת ציון (ישעיה א') רוצחה לומר עדת. וכן בת בבל (שם קל"ז). בת אשרים (יהזקאל כ"ז) וזולתם. ותאmr חיה, חיתך ישבו בה (תלילים ס"ח) הרצון בו עדתך. וכן חיית קנה (שם). וחית פלשתים (שטוואל ב' כ"ט). ותאmr קhalb, ובקהילת את הקhalb (במדבר י'). הקhalb קהacha את לבם (שם ט"ז). קhalb יעקב (דברים ל"ג). ובהפהו וירא את להקת הנביאים (שטוואל י"ט) ותרגומו ית סיעת ספריא. ותרגום כי עדת חנף גלמוד אروم סיעת. ותאmr רגמ, שרי יהודה רגמתם (תלילים ס"ח) הרצון בו קhalbם. ותאmr צבא, רבה צבאך. וצאח (שופטים ט"א) כי נתן לצבאך לחם (שם ח'). ברכו יי' כל צבאיו (תלילים ק"ט). ותאmr חיל, חיל גדויל מאדר (יהזקאל ל"ט). חיל כבדים (ירטיה ל"ט) תרגום צבא חיל. ותאmr גדור, ויתן את הגדור הכא עליינו בידינו (שטוואל ל') הרצון בו חיל וצבא.

ותרגומו ומסר ית משיריתא, ותרגום על חיל פרעה על משרית פרעה וכטוחון גדר גדור יונדנו (בראשית ט' ט). ותאמיר אגף, וכל אנפיו אורה לכל רוח ייחזקאל י"ב) הרצון בו הhiloth כתרגומו ועל משיריתה. וכן אתה וכל אנפייך (שם ל"ט) זולתם. ותאמיר המן, ואת דרכו ואת המונו (שופטים ד') הרצון בו חילו כתרגומו וית משיריתיה. וכן מזה בתמורה ה"א בא"לף ואת יתר האטום (ירמיה נ"ב) ותרגומו וית שאר המונה. ומה פירושו עין המנכט טן הנינים ייחזקאל ח) בלאו חיותכם המן רב. ותאמיר זרועות, זרועות הנגב לא יעדמו (דניאל י"א). זרועות השטף ישטפו (שם) אמרו שהרצון בס החילות. ותאמיר ארחת, ארחת ישמעאלים (בראשית ל"ז) רוצה לומר שира כתרגומו שיירת ערabei. וכן ארחות דודים (ישעיה כ"א) ואמרו שנקראו בן על שם הולכי אורח, ותאמיר חבר, חבר כהנים (הושע) רוצה לומר עדת כהנים. ותאמיר אחוה, אחוזת מרעוזו (בראשית כ"ז) רוצה לומר חברה כתרגומו וסיעת מרחותה. ותאמיר חבל, חבל נביאים (שמואל י) רוצה לומר חברה. וכן חבל רשיים עודני (תלילים קי"ט) ותרגומו סיעת רשיין אתכנשו. ותאמיר סוד, ועל סוד בחורים יחדו (ירמ"ז). לא ישתיי בסוד משחקרים (שם ט"ז). הרצון בהם כתרגומו ועל סיעת עולמיין בסיעת משבחין. ותאמיר נחל, נחל בלילה בעתני (שמואל ב' כ"ט) הרצון בו החברות כתרגומו סיעת. ונמצא בדברי רוזל שנאמר זה הלשון לקבוץ של דבריהם ננון אמרם וקוצץ סוכו של חברו להציג את נחילו פירוש קבוץ דבריהם בסוף גמור דפרק מרוביה. ותאמיר שירה, שרוטיך מעבר ייחזקאל כ"ז). פירושו בו השيءות מתרגום ארחת שירת. ויש

פרשימים שרוטיך החונים עליך מתרגום ויחן ושרה.

עמך הא"ה על העמקים תאמיר לארבעה עשר פנים. תאמיר עמק, בעמק הבכא (תלילים פ"ד). ולא אלהי עמקים הוא (מלכים כ'). ותאמיר ניא, כל ניא ינשא (ישעיה מ'). ניא גדולה מאד (זבירה י"ד) הרצון בהם העמקים. ותאמיר נחל, והשקה את נחל השטפים (יוואל ד') רוצה לומר העמק. וכן ויחפרו עבדי יצחק

בנהל בראשית כ"ה). בחלקי נחל חלקך (ישעה נ"ג) וולתם, ותאמר אורים, על בן בארים בכדו את יי' (ישעה כ"ד) פירשו בו כמו בעמקים, ותאמר מישור, ונלחמה אותם במישור (מלכים כ), רוצה לומר בעמק תרגום עמק מישר, ובתווך בקעות מעינות ובנו משرين. ותאמר איל, איל פארן (בראשית י"ד), באלי טרא (שם י"ח) הרצון בהם כדברי המתרגם מישר פארן טשרי טרא. ותאמר כהה, כהה היידן (שם י"ג) רוצה לומר מישר בתרכומו מישר גה, ותאמר אבל, אבל מחולה (שופטים ז). אבל קרמים הרצון בהם כמו מישור בתרגומין מישר, ומזה פירשו המפרשים ועל אבל הגדולה אשר הניחו עליה (שמואל ו) אמן המתרגם אמר בו עך, אבנה רבתא, ותאמר שדנות, בשדרות קדרון (מלכים ב' כ"ג) פירשו בו מישור בתרכומו משרי דקרדנון, ותאמר שرون, ועל הבקר הזרעים בשرون (ד"ה כ"ז). הרצון בו במשור בתרכומו ועל תורי דרען במשירה (ל"ג). ותאמר כה, עד מתחת לבית כה רוצה לומר מישור בתרכומו עד מלרע לבית שרי, וכמויהם פירש רבבי יונה כה נרחב (שם ל'). לבשו כרים חזאן (תלים ס"ה). ותאמר חל, בחל יוזעאל (מלכים כ"א) פירשו מהרגום בניא בחילתה.

ענן הא"ה על העננים תאמר לשבעה פנים. תאמר ענן, ונראתה הקשת בענן (בראשית ט'). ותאמר עב, עבים סתר לו (איוב כ"ב) רוצה לומר עננים. ותאמר איה, ואדר יעללה מן הארץ (בראשית ב') רוצה לומר ענן. ותאמר נשיאות, מעלה נשיאות מקעה הארץ (תלים קל'ח) הרצון בו העננים כתרכומו דטסיק

מכסה הארץ

ענן בעל חית הכרדל בין שלשה הגדרפים אד, עב, ענן כוה: אד הוא החכל העוללה מן הארץ כמו ואדר יעללה מן הארץ (בראשית) ומגביה עצמו בעשן, עב הוא הענן העב מאד וכן פירש רשי זל בענן במעבה הענן ועכ הוא מחשיך יותר מענן מפני שהעב שותה המים מן הים והענן זר ושופך המים ההם ומוקף עצמו בשפכו מימיין.

ענניין. וכן נשיאים ורוח ונשם אין (משל, כ"ח). ותאמר חזון, ודרך לחזון קולות (איוב כ"ח) דעת רוז'ל שהיה הרצון בו הענן והטפרשים פירשו חזון כמו ברק. ותאמר כפיהם, על כפיהם כספה אוור (שם ל"ז) פירשו בו העננים. ויש טפרשים כמו זה נשא לבכנו אל כפיהם (איכה נ'). ותאמר נבלים, ונבלי שטמים מי ישכיב (איוב ל"ח) כתוב רבבי יהודה בן בלעם שהרצון בו העננים נקראו כן מפני שהם שופכים המים לנבל מלא מים ויש אומרים גשטי שטמים. וכן וייה המבול (בראשית ז') ומשפטו מנבול. אמן רוז'ל כאשר באו לzechir שמות העננים לא זכו לא מלת כפיהם ולא מלת נבל ואמרו בבראשית רביה פרק י"ב הען ח' שמות נקראו לו אחד עב ענן, נשיאים, חזון, אה, ואדר יعلا מן הארץ שהוא שובר לבבלי שעריהם, עב, שהוא מעכב את פני הרקיע שנאמר עבי שחקיים, ענן, שהוא עושה הבריות עננים אלו מalone, וכתיב וארו עם ענני שמייא נשיאים. מעלה נשיאים שעשו חזיות אילו על אילו חזון, ודרך לחזון קולות שעשו חזיות חזיות ברקיע ומשרה רוח הקדש על הבריות היך מה דעת אמר חזון ישעהו.

עננה הא"חל על התענוג תאמיר לשולשה פנים. תאמיר עוננו והתענוגתם מז'יז כבודה (ישעה ס"ז), והתענג על יי' (תלים ל"ז). ותאמיר עדן, ויתעדנו בטובך הנדורל (נחתמה ט') כמו יתענגו, ופירשו מזה אגנן מדנות (שטואל ט"ז) פירוש בעדנותם כלומר בשטחה ובתענוג הילך אילו כי בחר מותו מחייו. ורבינו יונה פירש שיחסחו אל הנעימות לרוב תענוגותיו ונודל מלכחותו. ותאמיר פנק, פנק מפער עבדו (משל כ"ט) מענו ומעדנו, תרגום והתענוג על רוב שלום ויתפנקון על סניות שלטה אגנן מדנות אגנן מפנקא.

עננה הא"חל על השבת הדברו תאמיר לשני פנים. תאמיר ענה

מכסה דאהל

עננה, המענה מיד והחשובה לאחר זמן או לפחות אחר ההתקבונת.

מה ענה יי' (ירטיה כ"ב). ענני יי' ענני (מלבים י"ח). ולא ענו העם אותו דבר (שם). ותאמיר שוב, וישב משה את דברי העם אל יי' (שמות י"ט).

ענה הא"ל על העניים תאמיר לתשעה פנים. תאמיר עני, ויד עני ואביון לא החזקה (יחזקאל י"ג). העניים והאבינוים ישעה מ"א). ותאמיר דל. ואם דל הוא ניקרא י"ד). ותאמיר רשי, ולרש אין כל (שמואל ב' י"ב). ותאמיר מסכן, טוב ילד מסכן וחכם (קהלת ד'). תרנום עני מסכן, ותאמיר אביון, כי לא ייחל אביון (דברים ט"ו) הרצון בו מ' שהוא בתכליות העניות ותאב לכל דבר. ותאמיר דך, לשפט יתום ודך (תל"ם י'). ויהי יי' משגב לדך (שם ט'). הרצון בהם העני כבדרי המתרגם למיצן אתם ועניא תקויף למסכינא. ותאמיר מך. ואם מך הוא ניקרא ב"ז רוצה לומר מסכן כתרגומו ואם מסכנא הוא. ותאמיר חלך עינוי לחילכה יצפנו (תל"ם י') הרצון בו לעני כתרגנו עינוי למסכנא יטשון וכן פרישו עליך יעוז חילכה (שם). ותאמיר

מכסה האהָל

ענה כבר הברילו ר'יל בין אייה שמות אשר הונחו על העניות וגם הרב היבא המאמר ניקרא רבא ובבעל חיים פרטם ברכבו בטוב טעם ודעתה זהה לשונו בקיצור: **אביון** נקרא האדם המתאהה לפיו שהוא גיגוד משרש אהבה וכאמורו לא יהל אביון (דברים ט"ו) ריל מתאהה וחושך למה שאין לה עני יקרא המעונה ולהלחין מתחאות והמודכח. לא שיחיה רשות וחרב כאמור כי יחיד וענוי אני (תהלים כ"ה) ואני עני וכואב (שם מ"ט) וגם החסר והרש נקרא עני כאמור כי עני הוא ואליו הוא גושא את גפסו (דברים כ"ד). **דל** קרוב עניינו לעניין עני לפי שמצאו דל שהפהו לומר חוליה והוא מדוע אתה בכיה דל בן המלך (שב' ב') ויש דל שענינו רשות וחרב והוא אל תגול דל כי דל הוא (משל ב"ב) מסכן שם אדם הנוק והחלש אמרו בוקע עצים יסכו גם (קהלת י') ועל בן נקרא העני ורש מסכן בעבורו חולשת עניינו. ריש הוא הפתחות מכלן שאון לו שם דבר והוא חסר כל טוב כמו שאמרו רשות ולרש אין כל כי אם כבשה שמן לו שום דבר והוא חסר כל טוב כמו שאמרו רשות ולרש אין כל תחן לי (משל). מך שם האדם אשר יצטרך לדבר גדול אין לו אותו דבר אך יש לו עוד פחונות ומפני והעד הנאמן ואם מך הוא מערכך (ニー) דך נקרא אף העשוי ובבעל נכסים כאשר יודכו בחילום כאמור וזה חפץ דברו החלוי (ישעה נ"ג).

חשכיהם, בל' יתיצב לפני חשכיהם (משל' כ"ב). כי מלאו מחשבי הארץ (תל'ם ט"ד) הרצון בהם הענים והאכינויים. תרגום ומتن העם הדלים ומן עמא חשוכה. כי יציל אביוון משוע ארי יפצע חשוכה וענינים מרודים תביא בית וחשוכין מטולטלין. אמנם רוז'ל בזוכרים שמות העני לא זכו לא מלהח השכנים ולא מלהח הילך. ואמרו בויקרא ירבה בפרשת בהר סיני אשרי משכילד, ז' שמות נקרו לא אבויין, מסכן, עני דל, דך, ריש, מה, עני כמטשטעו. אביוון שהוואר וואה דבר ואינו אוכל רואה דבר ואינו שותה ותאב לכל, מסכן שהוא בזוי לכל היך מה דעת אמר חכמת המסקן בזוויה. דל שהוא מдолדל מנכסיו. דך שהוא מדוידך. ריש שהוא מתרושש.

טך שהוא טך לפניו הכל עשויי כאסקופא תחתונה. ענה הא"ל על התענית תאמר לשני פנים, תאמיר תענית, קמתי מתענית (עוזרא ט). ותאמיר צום. הלא זה צום אחזרחו (ישעה ג"ח) רוצה לומר תענית כתרגומו תעניתא. ענק הא"ל על החלי המתויחד להנתן בצוואר ובגרון תאמיר לאربעה פנים. תאמיר ענק באחד ענק מצולניך (שיר ד). וענקים לנרגותיך (משל' א'). ותאמיר ובידיו וישראל רבד הזוחב על צוארו (בראשית מ"א). רוצה לומר ענק ותרגומו ומnickא דדהבא. ותרגום וענקים לנרגותיך והמניכא לצוארכ. וכמוهو רבד על נרונך (יחזקאל י"ו). ותאמיר חרוזים. צוארכ בחרויזים (שיר א') פירשו בו ענקים. ומזה פירשו בחלוות חי"ת באלא"ג וארוזים במרכלתך (יחזקאל כ"ז) כמו חרוזים. ותאמיר גניפות. גניפות והשרות (ישעה ג') פירשו בו הענקים כתרגומו ענקיא ושיריא. ויש מפרשימים מן נטף ושהלلت רוצה לומר כל' מניחין בו הצרי.

ענק הא"ל על אנשים חזקים בעלי קומה גודלה תאמיר לאربעה פנים. תאמיר ענק. ילידי הענק (במדבר י"ג). ורם בענקים (דברים ב'). ותאמיר אמים. האמים לפנים (שם) פירש בו הענקים ואמרו שנקרו און מפני שלכל רואיהם תפול עליהם אימתה ופחד. ותאמיר נפילים. ושם ראיינו את הנפילים (במדבר י"ג).

הנפilihם היו בארץ (בראשית י'). פירושו בהם הענקים, אמרו שנקראו כן מפני ישיפול האדם מפחים. ותאמיר רפאים, נשאר מיתר הרפאים (דברים ג') פירושו בו כמו ענקים. ותאמיר שמן, כל שמן וכל איש היל (שופטים ד') פירושו בו כמו ענק ותרגומו אימtan, ותרגום האימים לפנים אמתני. ויש מפרשין כמותו ויהרג במשמעיהם (תלילים ע"ח).

ענש הא"ל על העונש תאמיר לשלה פנים. תאמיר עונש, גם עונש לצדיק לא טוב (משל י"ז). ועונשו אותו מאה כסף (דברים כ"ב). ותאמיר עון, כי לא שלם עון האמרי עד הנה (בראשית ט') פירוש לא הניע זמן עונש האמרי להורישם מארצם עד כלות ארבע מאות שנה, וכן פירושו תננה עון על עונם (תלילים ס"ט) עונש על עונשם. ותאמיר חטא, זאת תהיה חטא מצרים (זכריה י"ד) פירושו בו עונש מצרים, וכן לא תשמור על חטאתי (איוב י"ד), מחתאת סדור (אייכה ד').

עפר הא"ל על העפר תאמיר לארבעה פנים. תאמיר עפר עפר מן האדמה (בראשית ב'). ותאמיר אדמה, ואדמה על ראשו (שפטואל ב' ט') רוצה לומר עפר, ותאמיר אבק, ופרחים באבק עלה (ישעיה ה) פירושו בו העפר הדרק. ותאמיר שחק, וכשחק מאזנים (שם מ') פירושו באבק מאזנים.

עץ הא"ל כללות מיני האילנות תאמיר לשטנה פנים. תאמיר עץ, כל עץ ופרי אדמתך (דברים כ"ח). ותאמיר אלים, כי יבשו מאלים אשר חמדתם (ישעיה א') אמרו שהוא שם כלל לאילנות כתרנו ארי תבחתון מאלני טעות דחמדתון, וכן פירושו אילי הצדק (שם ס"א), ויש שהוא שם פרט כנן וישב תחת האלה (שופטים ו'), ואלה כי טוב צלה (חושע ד') ות"י בוטמא ואמרו שהוא הנקרא בלעוז אלמו. ותאמיר שיח, וכל שיח השדה (בראשית ב') רוצה לומר אילן. וכן בין שיחים ינקו (איוב ל') ותרגומו בין אילניה. ותאמיר אשלה, ויטע אשלה

מכסה האהֶל

עפר הרגבים והאבק אשר היו מימי קדם יקרו אדמה ואשר גנור ממנה תקרא עפר, אבק הוא עפר דק מאד ודומה לו השחק.

(בראשית כ"א). תחת האשל (شمואל כ"ב) אמרו שהוא שם כלל לכל אילן. ובלשון רוז' דתליא באשל רברבי פירוש אלנות נדולות. ורבי יונה אמר שאפשר שהזה אילן נקרא בערבי א"תל. ותאמר אישרה, ואת אשורי תכרתון (שםות ל"ד) ואשריהם תשופן באש (דברים י"ב). אמרו שהוא שם כלל לכל אילן שעובדין אותו או נוטעים אותו לשם ע"ז. ותאמר בכאים, מטול הכאים (ד"ה י"ד). בראשי הכאים (שם) הרצון בהם האילנות בדברי המתרגנס בראשי אילניה מקבל אילניה ויש מפרשין עז התות טו"רו בלו"ז. ותאמר צאלים. תחת צאלים ישכב (איוב ט) פירשו בו אילנות. וכן יסכו צאלים צללו (שם). ואמרו שנקרו בו כלהיותם בעלי צל. ותאמר אורה, כאורה רענן (תלים ל"ג). פירשו בו האילן הלח והרטוב ותרגומו חיך אילן יציב ועכבה.

עצל הא"ל על החתרשות והעצלנות תאמיר לשני פנים.
תאמיר עצל, לך אל נטלה עצל (משלו ז). עצלח תפיל תדרמה (שם י"ט). ותאמיר פגנה אשר פגנו מלכת אחרי דור (شمואל ל'). רוצה לומר נתרשלי. ובלשון רוז' יומא דטפנרי רבנן אמרו האידנא יומא דשפתי כלומר היום שהיו מתרשלים התלמידים יומא דשפתי פירוש יום בטול. וידוע גם בכך שאנו לועזין לאדם עצל פיג"רו.

עצמ הא"ל על העצמות תאמיר לשני פנים. תאמיר עצם אסף כל עצמות (תלים ב"ב). העצמות היבשות (יחוק ל"ג). ותאמיר גרם. ורוח נכאה תיבש גרם (משלו י"ג). גratio כמשמעות ברזל (איוב ט) תרגום עצם גרם.

עקר הא"ל על העקירה. תאמיר לשלשה פנים. תאמיר עקר ועת לעקו נטווע (קහלת נ). ותאמיר נתיש. ונטעתי אתכם ולא אתוש (ירמיה ט"ב) כמו ולא עקרו. וכן לא ינתיש ולא יחרם (שם ל"א). ותתש בחמה (יחזקאל י"ט) ווולטם. ומזה בחלווף טית בת"ו ונטשתי אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם

ולאכתיים טעל פני יירטיה ב") כטו ונתשתי. ותאמר משא, למשאות אותה משורשה (יחזקאל י") פירשו בו כטו לעקוּר כתרגומו למייעך יתה משורשהא.

עקסח הא"ל על העדר היושר תאמר לעשרה פנים. תאמר עקסח, נתיכותיהם עקסו להם (ישעה נ"ט). ואת כל הישרה יעקסו (מיכה ג'). ותאמר עזה, העו את דרכם (ירטיה ג') הרצון בו עקסו. וכן מזה עותה ושתי הטלחה (אסתר א'). לעת אדם בריבו (אייה ג') זולתם. וכן מזה לפני המתרגס נעוית שחוותי עד מאר (תל"ם ל"ח) עקמיה שחייבת עד לחדא. ותרגום נתיבותיהם עקסו להם שבילחן עקיימו להונן. ואת כל הישרה יעקסו וית כל בינוינה מעקמין. ותאמר עקל, על בן יצא משפט מעוקל (חכקוק א') הרצון בו מעות. ובכחכפל העין' והלם"ד ארחות עקלקלות (שופטים ה'). והמתים עקלקלותם (תל"י ק"ח), ותאמר סלה, ויסלפ דברי צדיקים (דברים י'). אולת אדם תסלף דרכו (משל יט) הרצון בהם העות. ותאמר פטל, ועם עקס תסתפל (תל"ם י"ח). אין בהם נפתל ועקס (משל ה'). ועצת נפתלים נמהרה (איוב ה') הרצון בהם העות. ותאמר לו, ונלוים במעגלותם (משל ב') פירשווה לשון עות כתרגנו' ומפתלן שבילחן. וכמווע כי תועכת יי' נלו' (משל נ) דטרח עותה מן קדם יי'. ותאמר עקב, והיה העקב למשור (ישעה ט) פירשווה לשון עקשות ורוצה לומר הדרך המעויק וקשה ללכנת בו ותרגומו ויהי כסלא למישרא. ותרגום ומתקשים למשור וכיפלא למישרא. ותאמר עול, בארי נכהות יעול (ישעה ב'). לא תעשו עול במשפט (ויקרא יט). הלאל דברו עולה (איוב יט) הרצון בהם העות. ותאמר און, אם און ביריך הרחיקתו (שם יא) הרצון בו עול. וכן אדם בליעל איש און (משל ו') ותרגומו בר נש טלומא גברא עוליה וכמוותם רכבים. ותאמר עמל, תחת לשונו עמל ואון (תל"ם י'). וזרע עמל יקצרחו (איוב ד') אילו והנוגה. מנהגס פירשומ לשון עול.

ערב הא"ל על הערכוב תאמר לששה פנים. תאמר ערבי ובשפתו לא יתערב זר (משל' י"ד). ויתערכו בנים תלים ק"ז). ותאמר טלה. טלה טהור קדש (שםות ל') פירושו בו מעורב בדברי המתרגם. וטענין זה פירוש רש"י ז"ל ויראו המלחים (יונה א'). מליחיך וחבליך (יחזקאל כ"ז). נקרו און תופשי המשותם מפני שמהפcin הטים במשמעות כשמנהינים את הספינה כשחן יושבין באדם מההפק בcpf בעים לערכם בטים. ותאמר כלל. ובנד כלאים (ויקרא י"ט) פירושו בו מעורב. וכן לא תזרע כרמך כלאים (דברים כ"ב). ותאמר מסה. יי' מס' בקרבה רוח עווים (ישעה י"ט) פירושו לשון תערובת. ותאמר גלע. ולפני התגלו הריב נתوش (משל' י"ז). וכל אויל יתגלו (שם כ'). בכל תושיה יתגלו (שם י"ח) פירושם לשון ערוכוב. אמן המתרגם תרגם בכל תושיה יתגלו וכל מילכנא מצטרוי. ותרגום לענין לרשות חוף עשויה דעתצרי במסכנא. ותאמר תחר. ואיך תתחרה את הסופים (ירמיה י"ב) פירושו בו תערוב. וכן הטעלה כי אתה מתחרה באزو (שם כ"ב). וכן פירוש אל תתחר במצויה דרכו (תלים ל"ז). אל תתחר במרעים (שם). אל תערוב. או יהיה הרצון אל תתחר. אל תריב בדברי המתרגם לא תגרן. עוד מצאנו דעתרגטין ריב בזה הלשון כגון אמרו ויהי ריב ומדון ישא די בתחרותא ובדוונא מתגברין. הן לריב ומזה צומו הא לתחרו.

ערב הא"ל הוראת ערב תאמר לשני פנים. תאמר ערבי. בערב תאכלו מצות (שםות י"ב). ואמרו שנקרו און מפני שהוא עת החשך ויתערבו הדברים שלא יכיר אדם ולא יפריד בין דבר לדבר. ומזה לפה המתרגם זאב ערבות ישדרם (ירמיה ה') כדובייא רמשא יבזוננו. ותאמר נשף. קרמתי בנשף ואשועה (תלים

מכסה דאהל

* **ערב-מצטרוי** בסיפרינו כתוב מצטרוי בדילית וכן דעתצרי במסכנא וכן הזכויות העתיק בערך צד.

ק"ט). ושבעתה נדרים עדי נשף (איוב ז'). וכיון דוד מהנשף ועד הערב (شمואל ל'). אמרו שהרצון בהם כתו ערבית פירוש מהנשף ועד הערב רוצה לומר ערבית יום זה עד ערבית יום שני וכל אותו הערב עד הבקיר שהוא מחרתנו. ומה שאמר למהרתם רוצה לומר מחרת שני הנשפים. ומלה ועד עומד במקומם שנים כאילו אמר ועד למהרתם. אמנים דעת רוזל כי הוראת נשף תחולת הלילה כשמתחיל החשך ותחולת היום כספר החשך. ואמרו על זה הפסוק מהנשף ועד הערב כאילו אמר מהבקיר כי גם הוא יקרא נשף. ואמרו אמר רבashi תרי נשפי והוא נשף יממה ואתי

לייליא נשף לייליא ואתי יממה.

ערב הא"ל על פאת שקיית החמה תאמר לשולשה פנים. תאמר ערבית, ויראו ממערב את שם יי' (ישעה נ"ט). ותאמר ים, ים ודורם ירצה (דברים ל"ג). ימה וקדמה (בראשית ב"ח) הרצון בהם פאת ערבית. ותאמר אחריו, ואחרו ולא אבין לו (איוב כ"ג) פירשו בו ערבית. וכן תרגומו ולמערבה ולא אתבין ליה.

ערב הא"ל על המשכון תאמר לשולשה פנים. תאמר ערבען, אם תתן ערבען עד שלוחך (בראשית ל"ח) רוצה לומר משכון. ויש מפרשים מזה ואת ערבתם תקה (شمואל י"ז) כלומר משכונים כי דרך אנשי העבא לשים משכונות על הוצאותם לפי שאין המעות מצוין עליהם ואמיר לו שיקח וויצויא משכונים מסר משכנו עצמו. ותאמר עבותו, יוציא אליך את העבות (דברים כ"ד). לעבט עבטו (שם) הרצון בהם המשכון, ותאמר חבל, חבל לא חבל (יחזקאל י"ח). חבלתו חוב ישיב (שם) הרצון בהם המשכונות.

ערב הא"ל על הערבה תאמר לשני פנים. תאמיר ערבה בערבים על יבלי מים (ישעה מ"ד). וערבי נחל (ויקרא כ"ג). ותאמר צפצה, צפצה שמו (יחזקאל י"ז) פירשו בו מין ערבה פחותה. ובלשון רוזל פרט לצפצה הנדרלה בין ההרים ופירשו רוזל הפסוק בן קח על מים רבים צפצה שמו אני

עשיתי אותם כערבה הנדרלה על מים רבים והם שמו עצם
כצפחה הנדרלה בין הרים.

עדך הא"ל על חמור הביר תאמר לשני פנים. תאמר ערוד,
ומסודות ערוד מי פתח (איוב ל"ט) פירושו בו חמור הביר
ובלשון רוז'ל כדי שיביר בין חמור לערוד. ותאמר פרה, פרה
למד מדבר (ירמיה ב') פירושו בו העורק בתרנותו כערודה דמדורה
במדבר. וכן אין פראים במדבר (איוב כ"ד).

עדך הא"ל על הערכך תאמר לשני פנים. תאמר עריך, לא
יערכנה זהב וזכוכית (שם כ"ח). לא ידע אונש ערכיה (שם),
ותאמר סלה, חמלאים בפו (איכה ד') הרצון בו הנערכים. וכן
לא תסלה בכתם אופיר (איוב כ"ח).

עלם הא"ל על הערמה תאמר לארכעה פנים. תאמר ערמה,
וישו גם חמלה בערמה (יהושע ט). لقد חכמים בערמות
(איוב ד'). על עטך יערימו סוד (תלילים פ"ג). ותאמר נכלים,
בנכלייהם אשר נכלו לכם (במדבר כ"ח). להתנצל בעכדי (תלילים
ק"ח) תרגום להרנו בערמה בנכליון, על עטך יערימו סוד נכilio.
רוזא. ותאמר תחבוליה, ובתחבולות עשה מלחתה (טשליל כ'). ונבון
תחבולות יקנה (שם א') פירושו בהם ערמות שאדם מתחפה בלבו
לבחור הישרה, ותאמר עקב. ויהוא עשה בעקבה (טלאים ב' י')
פירושו בו בערמה, וכן מזה לדעת רוז'ל עקבה מדם (חוושע ז').
ואמרו בפרק אילו הן הנולין בנטרא להיכן גולין מא' עקבה מדם
אמר רב כי אליעזר שהיו עוקביין להרוג נשיות פירוש מעירמיין,
ואמר בו המתרגם בנכליין אשרין דם זכאי. ובתלמוד ירושלמי
פירושו עקבה מלוכלת. והוא אמרם אם יש בה עקבת יין אסור
ואמרו מהו עקבת יין כההיא דטכלך כדכתי עקבה מדם.

עש הא"ל על התולעת האוכל הבגדים תאמר לשני פנים,
תאמר עש, כבנד יאכלם עש (ישועה נ"א). ותאמר סם,
וכצמץ יאכלם סם (שם) פירושו בו העש.

עש הא"ל כללות מיני העשנים תאמר לארכעה פנים. תאמר
עשכ, ונתתי עשכ בשדר לבהתך (דברים י"א). וכל

עשבם אובייש (ישעיה ט"ב), ותאמר דشا, תדרש הארץ דשא (בראשית א'). כشعירים עלי דشا (דברים ל"ב) אטו כי הדשא יקרה העשב כשהיא קמנה ורכה. ותאמר חציר, ולפניך כל חציר יבש (איוב ח'). יבש חציר (ישעיה ט'), כי בחציר מהרה יטלו (תל"ם ל"ז) הרצון בהם העשב בדברי המתרגם וקדם כל עשבא יביש ארי יבישعشא היך עשבא. ותאמר שיח, הקטפים מלאה עלי שיח (איוב ל') פירשו בו העשב כתרגומו דתליישין חובאי על עשביו.

עשן הא"ח על העשן תאמר לשלה פנים. תאמר עשן, והנה עלה עשן העיר (יהושע ח'). ותאמר קיטור, והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן (בראשית י"ט). כי הייתה בנאדר בקייטורו (תל"ם ק"ט) תרגום מנהיריו יצא עשן מאופתיה נפק קיטרא. ותאמר כליל, והנה עלה כליל העיר השטימה (שופטים כ') רוצח לומר עשן כתרגומו והוא סליק תננא דקרותא.

עשק הא"ח על העסק תאמר לשני פנים. תאמר עשק, כי התעשנקו עמו (בראשית כ"ז). ותאמר שנה, באהבתה שנה תמיד (مثال' ה') פירש בו רבי משה הדרשן במו תעסוק. וכן פירש רבי יונה החתעסקות באהבתה מאהוב זולתה. ומזה העניין פירשו וכל שנה בו לא יחכם (שם כ'). וכתב רבי יונה בשם רבי יהודה בן קריש כי הוא שטע אלדר הרני אומר יש לי שנייה בעניין יש לי עסק אמן רוב המפרשים פירשומ לשונן שנגה כמשמעם.

עכבייש הא"ח על העש שוארג ובונה ביתה בקורות ובכתלים אמר לשני פנים. תאמר עכבייש, ובית עכבייש מבטו (איוב ח'). ותאמר שטמית, שטמית בידים התפש (مثال' ל'). העש שבונה ביתה אפילו בחיכלי מלך.

נשלמה אות העין.

אות הפה

פה הא"ה על הפה תאמיר לשני פנים. תאמיר פה, מי שם פה לאדם (שםות ד'). וישם פי כחרב חדה (ישעה מ"ט). ותאמיר עדיה, המשביע בטוב עדיך (תל"ם ק"ג) פירשו בו פיך. וכן במתג ורSEN עדיך לבולם (שם ל"ב).

פוז הא"ה על הפוז תאמיר לחטשה פנים. תאמיר פור, כפור, כאפר יפוז (תל"ם קמ"ז). יש מפוז ונוקף עוד (טשל' י"א). ותאמיר נפץ, מרטמתק נפוץ גוים (ישעה ל"ט). ומאללה נפצה כל הארץ (בראשית ט'). ותאמיר זורה, ויזור על פני המים (שםות ל"ב). וזרתי אותם בארכוז (יחזקאל י"ב) הרצון בו כמו פוז וכן ותאמיר בזה בזע עמייה. וכטחו ורכוש להם יכזר דניאל י"א) כמו תרגומו ברוך עמייה. ותאמיר רוזל בפ"ק דבריות בנמרוד המפטם את הקתרת תננו רבנן קתרות היו מהזרין, אותה למכתשת פניתה בימות החמה בזורה שלא תתعضש פי' מפוזה. ותאמיר פריש, כי כארבע רוחות השיטים פרשטי אתכם זכריה ב') כמו פזרתי. וכן והנסאים לכל רוח יפרשו (יחזקאל י"ז) וכן תרגומו לכל רוחא יתבדرون.

פחד הא"ה על הפחד והמורא תאמיר לשבעה פנים. תאמיר פחה, שם פחדו פחד (תל"ם י"ד). אשורי אדם מפחד תמיד (טשל' כ"ח). ותאמיר יראה, ובכבוד תהיה יראו על

מכסה האهل

פה. ותאמיר עדיה לא אבין איך השתמש הרב שרש עדיה לפה? הראיות אשר הביא אין להן גלים כי עדיך (המשביע בטוב עדיך) הוראו זקנה כפירוש המפרשים וכן עדרו לבולם עניינו חכשיט ור"ל מתג ורSEN הם חכשייטי הסום.

פניכם (שםות ב'). אשר היו מיראים אתי (נחmittה ו'), ליראים ולבחלם (דר'ה כי ל"ב). ומזה ונורא מאד ניאול ב'). גם מזה על צד החפהן לפני המתרגם נאדור אתה (תל'ים ע"ז) ארוי דחיל את. ותרנום יורא וدخل, ותאמר טנוו, כי אם מגור מסכיב (ירטיה ב'). לא תנורו מפני איש (דברים א'). גודו לכם מפני חרב (איוב י"ט) הרצון בהם הפחד והטורה. ותאמר אימה, והנה אימה (בראשי ט"ז). אימהה יפחד (שםות ט"). אימה כנרגלות ישיד ו'). תרגום פחד היה לנו אימהה זיעא. ותאמר זחל, על בגין זחלתי ואירה (איוב ל"ב) הרצון בו פחדתי ותרגומו איסתפתית זחלית. ובלשון ר' ל' בסוף משקין אזול לייה נברא דהוה מסתפינא מיניה פירוש מפחד טנוו. ותאמר רהה, אל תפחדו ולא תרחו ישעה ט"ח) פירשו בו לפני מקומו כתו אל תפחדו. אטנטם המתרגם אמר בו לא תחבוץ. ותאמר חרב, ויחרנו מטסננותיהם (תל' י"ח) פירשו בו כתו יפחדו מתרגום ומחדרים אימהחרגת מותא. וכן פירשו כתוחו על צד החפהן וייחנו ממסגרותם (שםואל כי כ"ב). וدونש בן לברט פירש ויחגורו יופסחו מלשון אדם הפסח חנירא.

פלל הא"הル על התפלה תאמר לעשרה פנים. תאמר תפלה, תפלה לטsha (תל'ים צ') שמעתי את תפלה נישעה ל"ח), ויתפלל בערך וחיה (בראשית כ'). אמרו המפרשים כי כל תפלה היא בקשה מהאל שלא ידינהו בטענו אבל ישיפוט בעצמו אין יחול עליו ואיך יגהנוו בטענו הוחטים והחמד רצונם לומר כי כל תפלה היא לשון משפט טן ונתן בפלילים. ותאמר עתר, למתि אעטיד לך (שםות ח'). ויעתר יצחק לי' (בראשית כ"ה) הרצון בהם התפלה. ותאמר שות, ויצא יצחק לשות נשודה (שם כ"ד) הרצון בו להתפלל כתרגומו לצלאתה. ותאמר צעה, ויעק משה אל יי' (שםות ח') רוצח לומר התפלל כתרגומו וצלאי. ותאמר חלה, ויחל טsha את פני יי' אליהו (שם ל"ב) רוצח לומר התפלל כתרגומו וצלאי. ותאמר חנן, ואתחנן אל יי' (דברים נ'). ותאמר רנה, איני שטע אל רנטם (ירטיה ד') רוצה לומר תפלה כתרגומו אל צלחותון. וכן

הקשיבת רנתי (תל"ם י"ג) ווילתם. ותאמר פגע, ומה נועל כי נגע בו (איוב כ"א) פירשו בו נתפלל אליו. ותאמר קרא, קרא לאלה ויענהו (שם י"ב). יקראני ואענחו (תל"ם צ"א) פידושים לשון תפלה, ותאמר לחש, ע Kunן לחש (ישעה כ"ז). פירשו בו התפלה ורוצה לומר שפכו התפלה בעת שטוטך למו. אמן הספרי נהג מנהג אחר כאשר בא להזכיר לשונות התפלה וכותב זהה לשונו ואתחנן עשרה לשונות נקראת תפלה זעה שועה נאה שנאמר ויהי בימים הרבים הם ימת מלך מצרים ויאנוו נבנין ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלים מן העבודה וישמע אליהם את נאחותם. נקראת קרייה בצר לי אקרא יי'. נקראת רנה שנאמר אתה אל תתפלל بعد העם הזה ואל תשאبعد רנה. ותקרא פגעה שנאמר ואל תפגע بي. נקראת נפול שנאמר ואתנפל. נקראת פילול שנאמר ואתפלל אל יי'. נקראת עתירה ויעדר יצחק. נקראת עמידה שנאמר ויעמד פנחים ויפל נקראת חלי ויחל משה. נקראת תחינה שנאמר ואתחנן אל יי'.

פנ-הא"ל על הזויות תאמר לשמונה פנים. תאמר פנה, ואצל כל פנה תארב (مثال יז). על ארבע פנויות (שמות כ"ז), ותאמר זוית, כוית מזבח (זכריה ט) רוצה לומר בנות, ומזה מזינו מלאים (תל"ם קמ"ד). ותאמר פאה על ארבע הפאות (שמות כ"ה), רוצה לומר זויות כתרגומו על ארבע זויותיה, ומזה מבחן פאת מואב (במדבר כ"ד). ויש מפרשים כמו פחתי מן פחות יהודה והאלף תמותת החית. ותאמר רות, לכל רוח אורה (יחזקאל ה) רוצה לומר פאה. ותרגום זאת פאת ים דא רוח טערב, ותאמר מקצע, למקצעת המשכן (שמות כ"ז) רוצה לומר זויות כתרגומו לזריות משכנא. וכן במקצע החצר (יחזקאל ט"ז). ויעבורני אל ארבעת מקצועיו החצר (שם), ותאמר קרן, על קרנת המזבח (שמות כ"ט). ועשית קרנתיו (שם כ"ז) הרצון בו זויתיו. ותרגום טוב שבת על פנת גב על קרנא דאנגרא. ותאמר دمشق, בפתח מטה וב دمشק ערש (עמוס ג') פירשו בו לפוי

מקומו בפתח מטה, ותאמר אתיק, אתיק אל פני אתיק (יחזקאל מ"ב) פירשו בו זיות.

פנעה הא"ה לעל פנוי האדם תאמר לשני פנים, תאמר פנים, כי קרן עור פניו (שםות לד). ותאמר אפסים, ויפל לאפיו ארצתה (שטוואל כ) כטו על פניו. ואמרו שכנה הכתוב הפנים באפסים לפי שהאפסים נבוחים על הפנים. וכן מזה ותפל לאפי רוד (שם כ"ה).

פנעה הא"ה לעל הפנים תאמר לשולשה פנים. תאמר פנים, כל בכורה בת מלך פנימה (תל"ם מ"ח). בחצר בית המלך הפנימית (אסתר ה). ותאמר בית, כטראה אש בית לה סביב (יחזקאל א) ר"ל מבפנים. וכן וכפרת אתה מבית ומחוץ (בראשית ו). ותאמר בעה, מבعد לצמתך (שיר ד) פירשו בו מבפנים.

פסח הא"ה לעל הפסחים תאמר לשולשה פנים. תאמר פסה, או יידגן כאיל פסה (ישעיה ל"ה). פסחים בזו בז' שם ל"ט. ותאמר נכים, נאפסו עלי נכים (תל"ם ל"ה) הרצון בו פסחים. וכמווזו אמרו פרעה נכה (מלכים ב' כ"ג) ותרנו זו פרעה חנירא. ותרגום כי פסה עבדך אורי חנירא עבדך. ותאמר צולע, והוא צלע על ירכו (בראשית ל"ב) אמרו כי נקרא הפסח צולע לפי שהולך על צדו الآخر. וכן מזה אספה הצלעה (מיכה ד).

פעם הא"ה הוראת פעם תאמר לשולשה פנים. תאמר פעם, זכרני נא וחזקני נא אך הפעם (שופטים י"ז). שבע פעמים (בראשית ל"ט). ותאמר רגלי, שלש רגלים תחן לי בשנה (שםות כ"ג) הרצון בו פעמים. וכן כי הכתני זה שלש רגלים (במדבר כ"ב). ותאמר מונים, עשות מנים (בראשית ל"א) פירשו בו פעמים.

פעם הא"ה לעל הזוג תאמר לשני פנים. תאמר פעמן זחוב ורמן (שםות כ"ח) רוצה לומר הזוג, ותאמר מצילות,

על מצלות המום (זכירה י"ד) פירשו בו הונם התלים בסום.

פצל הא"ל על הקלוּף תאמיר לשני פנים. תאמיר פצל אשר פצל ברהטימ (בראשית ל') רוצה לומר אשר קלף, ותאמיר קצע, ואת הבית יקצע ויקרא י"ד פירשו בו יקלוף כלומר יסיד הטיה. ואמרו שכן נקרא הכלי שטקלף בו החרש העץ וטחליקו, "עשה במקצתות" (ישעה ט"ד).

פצר הא"ל על ההכוויות וההיפות תאמיר לשלה פנים. תאמיר הפצר, ויפצר כמ' מ"ד (בראשית י"ט). ויפצר בו חתנו (שופטים י"ט). ובהפוך ויפרצו בו עבדיו (שמואל ב' ח) וחרצון בהם החרצה. ותאמיר כפה, מתן בסתר יכפה אף (משל ב' א') פירשו בו מכירח האף מלשון רוזל כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ותאמיר אנם, אין אנם (אסטר א') פירשו בו אין מכיריה.

فرد הא"ל על הפרדים תאמיר לשלה פנים. תאמיר פרה, איש על פרדו (שמואל ב' י"ג). ובצבים ובפרדים (ישעה ט"ז), כתוב רב האי גאון ז"ל כי נקרא פרד בעבור שלא יולד והוא נפרד. ותאמיר ימים, את הימים (בראשית ל' י') פירשו בו הפרדים. ותאמיר אחשתרנים, האחשתרנים בני הרמנים (אסטר ח'), אמרו המפרשים שהוא מלא מרכבת ותוכן מלאה אחשתרין והיו"ד והט"ס סיטן לרבים ואחש בלשון פרם רוצה לומר נדול. ופירוש מלאה פרדים גדולים ונכבדים שהם משני מינים מסום וטחמו. והמתרגם אמר בו ערteilוייכי רטכין דאיתנטלו טחוליהון ואקפו פיטט כף וגיליהון.

פרה הא"ל כללות מיני הפירות תאמיר לשני פנים. תאמיר פרי עץ פרי (בראשית א'). ונטעו גנות ואכלו את פריהן (ירימה כ"ט). ותאמיר מגה, ומגניד תכואת שם (דברים ל' ג'). מטנד שמים מטל (שם). ומגניד נתן לאחיה ולאמה (בראשית כ"ד) הרzon' בחם הפירות. וכלשון רוזל בסוף נمرا דפרק מפנין ואחד שלכל טיני מנדרים. ופירוש העורך מיני פירות. ויש אומרים

כ"י כלל הטלה זאת הדבר המשוכח והטעולה בין בפיות בין בכסקף זהב ואבני יקרות ובגדים ובכל אחד ואחד לפי מקומו הכתוב בו יקרא הדבר המשוכח והטעולה בהם טנד ומוגנות. פרח הא"ל על קטני העופות תאמיר לשני פנים. תאמיר אפרוח, אפרחים או ביצים (דברים כ"ט). ותאמיר גול, על גולו ירחף (שם ל"ב) רוחה לוטר אפרוחין.

פרש הא"ל על פירוש וביאור הדבר תאמיר לשבעה פנים. תאמיר פרש, ויקראו בספר בתורת האלהים מפרש (נחת"ז). כי לא פרש מה יעשה לו (במדבר ט"ז). ותאמיר באר, באר את התורה הזאת (דברים א'). הרצון בו פירוש את התורה, וכן באר הייטב (שם כ"ג). ותאמיר נקב, אשר פי "יִקְבָּנוּ יִשְׁעִיהָ" (ב"ב) הרצון בו יפרשנו ותרגומו דכטמරיה ר"י יפרשינה. וכן נקבה שכרכן (בראשית ל'). ותאמיר נשתוں, וככתב הנשתוں (עוזרא ד') פירשו בו כתוב חמפורש, ותאמיר פתר, כאשר פתר לנו (בראש מ"א). תשטע חלום לפטרו אותו (שם). הרצון בהם פירוש וביאור החלום ולא נמצא זה בזולת פירוש החלום. ותאמיר פשר, ומפני יודע פשר דבר (קהלת ז') פירשו בו פתרון הדבר מתרגום כפתרון חלומי כפישרין חלמי. ותאמיר שבה, את מספר החלום ואת שבריו (שופטים ז'). הרצון בו פתרונו כתרגומו ית שועי חלמא וית פישריה. ואמרו שנאמר בזה הלשון מפני שהפתרון שובר החלום ומגלה אותו כי קודם הוא כתוב הדבר המתו.

פשט הא"ל על ההפשטה תאמיר לששלה פנים. תאמיר פשט, ופשט את בגדיו (ויקרא ו'). ואת בגדי רקמתם יפשטו (חזקאל כ"ז). ותאמיר נצל, ויתנצלו בני ישראל את עדים

מכסה האهل

פרש הפירוש הוא להודיע הכללי נודע כמו כי לא פרש מה יעשה לנו. באך נגור משרש ברך וופול על הכתיבת הכרורה או על הרחבה הדבר לביר עזיה מאמר ולהקל הבנתו כמו וכתבת על האכנים באר הייטב או הוואיל משה באר את התורה הזאת (דברים). שרש פתר נגור מן פתח אור והנה הפתירן פותח פתח אל אור בעיניהם הסתומים שאנו נבונים בהם ושאין אנו מבנים בהם דבר כגון פתирן חלומות (שרה).

(שמות ל"ג). וינצלו להם לאין משא (דר' ב' כ'). וניצלתם את מקרים (שמות ג') הרצון בהם בעניין החפשטה. ותאמר שלל, אילכה שלל וערום (מיכה א'). פירושו בו מופשט טבנדי ויש מפרשין מופשט מהדעתך וכן מזה מליך יועצים שלל (איוב י"ב) פירוש כל אחד מהיועצים מולייכו מופשט מהדעתך ולא תועילנו עצתו.

פצע הא"הן על הפצע והמרד תאמר לשלשה פנים. תאמר פשע, והם פשעו כי (ישעה א'). פשע וכחש (שם נ"ט), ותאמר מרد, וב"י אל תמלדו (יוושע כ"ב). מהה היו במדרי אור (איוב כ"ד) תרגום ואשר פשעו כי ודי מרדו במורי, ותאמר מרה, אשר טרה את פי יי' (מלך י"ג). ולא מרו את דברך (תלי ק"ח) הרצון בהם כמו מרד. וכן מזה ולעומן זה היה לב סורר ומורה (ירמיה ה') ותרגומו לב סמי ומריד. ומזה פירושו על הארץ מרדתים (שם נ') פירוש הארץ אשר עמה עם מרוי. ואתא' סרה, הוּי בנים מודרים (ישעה ל'). פירושו בו מודרים כתרגומו כי בני מרדיא. וכן פירוש כי כפרה טרה סרה ישראל (והושע ד'). כלם סרי מודרים (ירמיה ו') וזולתם. וכן פירושו מענין זה סר ועף (מלך כ"א). מה זה דוחך סרה (שם). ותאמר קשר, קשר זמרי ונם הכה את המליך (מלך י"ז). נמצא קשר באיש יהודה (ירמיה י"א). אהיתפל בקשרים (שמואל ב' ט"ז). כי קשורתם כלכם עלי (שמואל כ"ב) פירושו כלם לשון מרד בדבריו המתרגם מרד זמרי אשתחוו דמרדו. אהיתפל במרודיא כי מרודתון כלכון עלי. ותאמר שוב, שובו בנים שובבים (ירמיה נ'). מרוד שובבה (שם ח'). חכמתך ודעתך היא שובבתך (ישעה ט"ז). אשר עשתה משבה ישראל (ירמיה ג'). כל אילו וזולתם פירושם לשון מרד. אמן המתרגם תרגם שובו בנים שובבים תוכו בניה דמתחסנין. וכן תרגם מרוד שובבה מה דין מתחסנין.

פצע הא"הן על הפטעה תאמר לשלשה פנים. תאמר פשע, כי כפצע ביני ובין המות (שמואל כ'), ובלשון ר' ל

פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות מטמור עיניו של אדם, ותאמר צעד, תרחב צדי תחתי (תלי י"ח). כי עתה צדי תשפוף (איוב י"ד) הרצון בו לדברי המתרגם פסיעות+. ותאמר שעטה, מוקל שעתה פרשות אביריו (ירמיה ט") רוצה לומר פסיעתם כתרגומו מוקל משועית פרשת נברוח. ויש מפרשים כי הכות הסום בארץ תקרה שעטה ותקרה גם כן דרכה כנונ סום דורה, מדחרות דחרות אביריו. ויש מפרשים דוחר לשון דלוג כמו שבארנו במה שקדם בשער דלא.

פשט הא"הן על הפשתן תאמיר לאربעה פנים. תאמיר פשתן, צמרי ופשתי (חוושע ב'), ותאמיר שש, שש משזה (شمota כ"ו), וילבש אותו בגדי שיש (בראשית מ"א) הרצון בהם הפשתן, ותאמיר בוין, ותכrik בוין (אסטר ח') הרצון בו פשתן. תרגום צמרי ופשתי כסות מלא ובוין, ותאמיר בה, מכני בגד (shmota כ"ח). מדו בגד (ויקרא ו') רוצה לומר מכני פשתן.

מלבוש פשתן כתרגום אונקלום בוין. פטה הא"הן על הפתו תאמיר לשלשה פנים. תאמיר פטה, ויפת בסתר לבci (איוב ל"א). מי יפתח את אחאב (טלבי כ"ב). יפתחני יי' ואפת (ירמיה כ'). ותאמיר הסטה, אם יי' הסיטך כי (شمואל כ"ו) ותסיתחו לשאול מאת אביה (יהושע ט"ו) הרצון בהם הפתו. ומזה פירשו ויסיתם אליהם ממןנו (דרה ב' י"ח) כלומר העיר רוחם לסור טמןנו. ותאמיר נשא, נשאו שרוי

מכסה האחל

פתח החכם שרייל זיל הבדיל כזה בין הנרדפים האלה: המכפה מראה לאדם ההנאה אשר תבא לו בעשותו הרבר, והנפתה עושה הדרב בעבור הטוב אשר יקוה ממעשיהם. **המשיא מסיר היראה** מפני שהיה נמנע מעשיות הדבר מפני היראה במו כי הנחש השני (בראשית) לא מות המתוונן. **המסית** אומר כי טוב הדרב לעשותו לא להנאה נמשכת ממנה, רק למען האמת והצדקה, כמו כי יסיתך בן אמד שיאמר כי בן נכון והגון לעבור עין פלונית (שר"ל). בזה נראה לי שפעה כי מצינו ותסיתחו לשאל מאת אביה השורה (שופטים י"ג) והגנון בזה דברי בעל ח'ת כי ענן הסטה השאת עצה ונתינתה בין אם נמשכת ממנה ההנה אם לא.

נוף (ישעה י"ט). הנחש השיאני (בראשית נ'). אל ישא לכם חזקיהו (מלכי' ב' י"ח) הרצון בהם ההסתה והפתוי. פתח הא"ל תכליות מהירות על הדבר בהפלגה תאמיר לשני פנים. תאמיר פתואום, ויאמר יי' פתואם (במדבר י"ב). ופתואם יבא אל היכלו (טלאבי נ'). ותאמיר פתוע, פטע ישבר (טשל' ו'). ואם בפתחו בלבד איבנה (במדבר ל' ח') הרצון בהם כמו פתואום.

פתח הא"ל על הפתיחה תאמיר לשטנה פנים. תאמיר פתח, יפתח יי' לך את אוצרו הטוב (דברים כ"ח). פתח לבנון דלתיך (זכריה י"א), ותאמיר פקה, ועל בית יהודה אפקח את עיני (שם י"ב). תפקננה עיני עוירם (ישעה ל' ח') הרצון בהם הפתיחה. וכן תרנום או תפקננה בגין יתפתחן, ותאמיר פצתה, אשר פצו שפטין (תל' פ"ו), פצו עלי פיהם (שם כ"ב) הרצון בהם הפתיחה. כתרנומו דפתחו שפטין פתחו עלי פותחן, ותאמ' פער, פי פערתי ואשאהה (שם ק"ט). ופערה פיה (ישעה ח'). פעורו עלי בפיהם (איוב י"ז) הרצון בהם הפתיחה. ותאמיר פשך פשך שפטינו מתחת להו (טשל' י"ג) הרצון בו פותח כתרנומו ורפתח שפותתי. ומזה ותפשקי את רגליך לכל עובר (יחזקאל י"ז) ותפתחי, ותאמיר פטה, פוטר מים ראשית מדון (טשל' י"ג). יפטרו בשפה (תל' כ"ב). פטר רחם (שמות י"ג). פירושם לשון פתיחה. וכן מזה ופטורי עצים (מלכים ו') רוצה לומר שפתחו בהם הפרחים והציצים. ותאמיר שחתם, שחתם העין (במדבר כ"ד) פירשו בו פתווח טלשונם זיל במשנה כד' שיותם ויסותם ויגוכ. ופדרש העורך ישותם פותח כדכתיב שתום העין. ותאמיר בלק, בוקה וטבוקה ומבלקה (נחום ב'). הנה יי' בוקק הארץ ובולקה (ישעה כ"ד). פירשו המלה לשון פתיחה שכן הוראת המלה בלשון ערוב ורוצה לומר שיפתח הארץ וייצאו יוושבה לכל עבר.

פתח הא"ל על המפטן תאמיר לשולשה פנים. תאמיר מפטן, מתחת למפטן הבית קדימה (יחזקאל ט"ז). ברחות אל המפטן (שמואל ה'). ותאמיר ספ', וידיה על הסף (שופטים י"ט).

היא באה בסוף הכתובת (מלכים י'ד). בחתום סוף את ספרי (יחזקאל ט'ט') פירשו בהם אסקופוה והתחthonה אשר ידרכו בה. ותאמך אומנות, ואת האתנות אשר צפה חזקיה (מלכים ב', י'). אמר בו המתרגם ית סקופטה. ותרנום כרותות אל המפטן על סקופטה.

נשלמה אותן הפה.

אֹתֶת הַצְדִּי

צד האהיל על הצד והעבר תאמך לשמנה פנים. תאמך צד מעד שאול (שמואל ב'). יוצאים מצדיה (שמות ב'ח). על צדי המשכן (שם כ'ז). ותאמך עבר, אתם תהיו לעבר אחד (שמואל י"ד) רוצה לוטר לצד אחד. וכן איש לעברו תעוז (ישע' מ'ז). מכל עברי (מלכים ד'). והאריך על עבר פניה (שמות ב'ח) וולתם. ותאמך צלע, ולצלע המשכן השנית (שם כ'ז) רוצה לוטר לצדו כתרגומו ולסטרא משכנא. וכן בצלע החור (שמואל ב' י'ז). ותאמך קצות, על שני קצות החחשן (שמות ב'ח) רוצה לוטר צדיו כתרגומו לתרין סטרא חושנא. וכן מקצת בחברות (שם ב'ז), וולתם. ותאמך כתף, ולכתף השנית (שם כ'ז). ועלה הנבול אל כתף יריחו (יהושע י'ח). איש וכליו בידי מכתף הכתובת הימנית (מלכי' ב' י'א). הרצון בהם צד ועבר בדברי המתרגם ולייברא תנייא לעיבר יריחו. גבר וויניה בידיה מעיבר ביתא. ותאמך יד, פרשו רשות ליד מעגל (תלי' ק'ט) רוצה לוטר לצד כתרגומו לסטר אוורה. וכן מזה לפוי המתרגם והאתנות לרעת על ידיהם (איוב א') על סטרא הונן. ותאמך מער, ממעורה נבע ושופטים כ') פירש בו רבבי יונה מעד הגבעה. וכן במער איש (מלכים ז') כלומר הצורות היי מקיפות כל צד מצדי כל קרש וקרש והוא כנונ אמרו מעבר איש לויות. אמן רוז'ל פירשו

כמער איש לשון דבוק כמו שבארכנו במה שקדם בשער דברי ונוגם המתרגם כפסק מטעורה נבע נהג מנהג אחר אמר ממיישר גבע. ותאמיר בנטה, לאחוז בכנותות הארץ (איוב ל"ח), רוצה לומר בער הארץ בתרנוומו למיחד בסטרוי ארעה. וכן מכונף הארץ (ישעיה כ"ד).

צוה הא"ל על הצוויא תאמר לשני פנים. תאמר מצווה, כי מצות המלך עליהם (נחmittה י"א). כאשר צוני יי' (דברים ד'). ותאמר פקדים, פקורי יי' שדים (תלילים י"ט). והוא פקד עלי לבנות לו בית (עוזרא א').

צוף הא"ל על החפה תאמר לארכעה פנים. תאמר צפה, צפו מים על ראשי (אייכה ג'). אשר הציף את מי ים סופ (דברים י"א). ויצף היבול (מלכים ב' ו'). ומזה פ' והשקיית הארץ צפתך מדריך אל החרים (יחזקאל ל"ב) כלומר המקומות שצפו המים עליהם אשקה אותם מדריך ויצף הדם עליהם עד שיעלה אל החרים. ותאמר השקאה והשיקו היקבים תירוש ויצוחר היואל ב') הרצון בו והציפו ותרנוומו וטופון נועיה. ותרנום אשר הציף את מי ים סופ דאטיפ' יי' את מי ימא דסופה. ובלשונו ז'ל מי החג שננטמו השיקן ואחר כך הקידישן טהורין הקידישן ואחר כך השיקן טמאים פירוש שקען למי מקוח עד שיוציאו המים עליהם. ותאמר שיט, אני שיט (ישעיה ל"ג) פרשו המלחלה לשון העפה. ותרנום צפו מים על ראשי שאטו מיא. ובלשון רוז'ל בפרק שני בכלים חבית של שיטים. ופירוש העורך עושיןبني אדם חבית כדי ללמד בה לשוט על פני המים. ותאמר שוח, כאשר יפרש השחה לשחות (שם ב"ח) הרצון בו החפה והשיט בדברי המתרגם במה דמפרש שיטה למשט. וכן מזה כי נאו המים מי שהו (יחזקאל מ"ג). פירוש כל כך גאו המים עד שעילא יכול לעבור בהם בריגל אלא אם כן ישחה. וכן פירושו מזה אשחה בכל לילה מטהי (תלילים ו'). אמן המתרגם אמר בו אמלל בער, ויש מפרשין מתרנום וירוח ואסחי.

צוף הא"הָל על חلت הדבש תאמר לשלשה פנים. תאמר צוף,
צוף דבש אמרי נעם (טשל' י"ז) פירשו בו חלות הדבש.
ותאמר נפת, תנומת נפת (שם ב"ז). כי נפת תפנה שפט זורה
(שם ח') הרצין בהם צוף דבש. ותרגם המתרגם כיisha כבריתא
מטול דכבריתא. ותרגם צוף דבש כבריתא דרבושא. ותאמר
יערת, בירעת הדבש (שטוואל י"ד). אכלתי יערי עם דבשי (שיר
ה') פירשו בהם חלה הדבש. ותרגם נפת תפנה שפטותיך

כלה זלחן שפוווץ יערא דרבושא.

צור הא"הָל על הצרה תאמר לשלשה פנים. תאמר צרה,
בצרה קראת (תל' פ"א). אל תצר את מואב (דברים ב').
ותאמר עקה, טפני עקת רשות (תל' נ"ח). שמת מועקה במתנינו
(שם ס"ו). הנה אנבי מעיק תחתיכם כאשר תעיק העגלה (עטום
ב') תרגום צרה עקה. ותאמר צוקה, בבוא עליכם צרה וצוקה
(טשל' א'). הרצון בו כטו צרה ותרגומו שנוקא. ותרגום בלכתחך
לא יער צעדך לא תשנק ארוחך. וכן מזה ובצוק העתים (דניאל
ט). והציקות לאריאל (ישעה כ"ט) וולתם. ומזה פירשו על
צד הרופך ויקץ בישראל וימליך על ארם (טלאים י"א). נעה
bihorah ונקצנה (ישעה ז'). זולתם.

צור הא"הָל על הצורות תאמר לשני פנים. תאמר צר, צר לי
המקום (ישעה ט"ט). בצר הרחבות לי (תל' ד'). ותאמר
איין, כי אען לך חור אפרים (יהושע י"ג). פירשו בו צר כתרגומו
ארי עיק לך טורא דאפרים.

צור הא"הָל על הצואר תאמר לשני פנים. תאמר צואר, וישם
רביד הזחוב על צוארו (בראשית מ"א). באחד ענק מצורוניך
(שיר ד'). ותאמבר גננה, קשורם על גננהתיק (טשל' ב') רוצחה
לומר הצואר כתרגומו קטרינון בעוארך.

ציין הא"הָל על הציצית תאמר לשני פנים. תאמר ציצת, ועשה
לهم ציצת (במדבר ט"ז). ותאמבר גדיילם, גדילים תעשה
לך (דברים כ"ב) פירשו בו הציצית.

צָלֵל הַאֲחֶל עַל הַצְלָלִים תֹאמֶר לְשִׁנִי פְנִים. תֹאמֶר צְלָלִים, בְּצְלָלִי שְׁמֻעָה (תְּלִימִים ק"ז). וְאָמְרוּ שָׁם שְׁנִי כְּלִי נְחַשָת מְקִישִׁין זֶה בָזָה וּמְשִׁמְיעִים קוֹל וּבְמִשְׁנָה הַקִישׁ בֶן אָרוֹזָא בְצְלָל. וְתֹאמֶר שְׁלִישִׁים, בְשִׁמְחָה וּבְשִׁלְשִׁים (שְׁמוֹאֵל י"ח). אָמֶר בּוֹ הַמְתּוּרָנָם בְשִׁמְחָה וּבְצְלָלָן וַיֵּשׁ מִפְרָשִׁים כְּלִי נִגְנוֹן שִׁישׁ לוֹ שְׁלִשְׁת יְתָרִים.

צָלֵחַ הַאֲחֶל עַל הַצְלִיחָה תֹאמֶר לְחַמְשָה פְנִים. תֹאמֶר צָלָה, אֲצָלָה בְשָׂר וַיְשֻׁעה (מ"ד). כִּי אִם צָלִי אַשׁ (שְׁמוֹת י"ב), וְתֹאמֶר קָלָה, אֲשֶׁר קַלְמָה מֶלֶךְ בְכָל בָאֵשׁ (יְרֻמִיה כ"ט). אֲבִיב קָלוּי בָאֵשׁ (וַיִּקְרָא בּ). מְצֻוֹת וּקְלוּי וַיְהִשְׁעָה הָ) פִירשָׁום לְשׁוֹן צָלִיחָה, וְתֹאמֶר הַבְּהָבָב, זְבָחֵי הַבְּהָבָב (הַוּשָׁע ח) פִירשָׁום לְשׁוֹן קָלוּי וּצְלִיחָה וּבְלִשׁוֹן רֹזֶל וְחוּיו מְהַבְּהָבִין אָתוֹת בָאוֹת כִּי לְקִיּוֹת מְצֻוֹת קָלוּי. וְעוֹד אָמְרוּ שְׁדוֹתָה גַם כֵן לְלִשׁוֹן הָעָרָב שְׁקוּרִין לְעֹלוֹה צָלִי הַבְּהָבָבָא. וְתֹאמֶר חָרָךְ, לֹא יְחַרְךְ רַטִּיה צִידָו (טְשֵׁלִי י"ב) פִירשָׁוחַו לְשׁוֹן קָלוּי. וּבְלִשׁוֹן רֹזֶל בְסֻוף פָרָק בְּלִשְׁהָא לְאַחֲרָךְ אִינְשׁ תְּרָתִי שְׁבָלִי בְחֵדִי הַדָּרִי. וְתֹאמֶר בְשָׁל, וַיְבָשְׁלוּ הַפְּסָחָה בָאֵשׁ כְמִשְׁפָט (ד"ה ב' ל"ח) פִירשָׁו בּוֹ כְטוֹ וַיְצַלְוּ.

צָלֵחַ הַאֲחֶל עַל הַצְלִיחָה תֹאמֶר לְשִׁנִי פְנִים. תֹאמֶר צָלָה, אֲנָא יִיְצְלִיחָה נָא (תְּלִימִים ק"ח), וְתַצְלָחִי לְמַלְכוֹת (יְחֹזְקָאֵל י"ג). וְתֹאמֶר הַשְּׁכָל, וַיְהִי דָוד בְכָל דַרְכֵי מַשְׁכֵל (שְׁמוֹאֵל י"ח). שְׁכָל דָוד מְכָל עַבְדֵי שָׁאָול (שֵׁם) הַרְצָוֹן בְּהַמְצָלָה כְּדָרְבֵי הַמְתּוּרָנָם בְכָל אֶרְחָתִיה טְצָלָה אַצְלָחָה דָוד. וְאָמְרוּ שְׁנִקְרָא הַמְצָלִיחָה מַשְׁכֵל לְהִיּוֹת כָל מַעֲשָׂיו וּוּנְנִינוֹ בָאים עַל עַד הַמְבּוֹקֵשׁ כָאַילּוּ נָעֲשׂוּ בְבִנְתֵי הָאָדָם וְשָׁבָלוּ.

צָלֵחַ הַאֲחֶל עַל הַצְלִיחָה תֹאמֶר לְאַרְכָּעָה פְנִים. תֹאמֶר צְלָוחִית, קָחוּ לֵי צְלָוחִית חֲרֵשָׁה (מְלָכִים ב' ב') וּבְלִשׁוֹן רֹזֶל לְצֹור

מכסה האחל

צְלָוחִית כָלִי תְשִׁמְשׁ חַמְפְּלָל כָמוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתִי זַל וְכֵי לְצֹור עַל פִי צְלָוחִתוֹ הָוָא צְרִיךְ (בְּמ"ז) וְאַלְיָ צְלָוחִית הָיא קַעַרְתָּה כְעַנְיָן

על פי צלוחיתו, ותאמיר עצעננת, עצעננת אחות (שםות י"ז) רוצה לומר צלוחית בדברי המתרגם, ותאמיר צפחת, וממעט שמן בצלחת (מלכיים י"ז). ענת רעפים וצפחת מים (שם י"ט) הרzon בהם הצלוחית. בדברי המתרגם זווער משחאה בצלוחיתא, וצלוחיתא דטיא, ותאמיר אשישה, ואשישה אחות (שםואל ב' ו'). סמכוני באשישות (שיר ב') פירושו בהם הצלוחיות. וכן אשישי ענבים (הושע ג') רוצה לומר אשישות מלאות יין ענבים.

צלם הא"ל על הצלם והצורה ^אתאמיר לתשעה פנים. תאמיר צלם, בצלם אלהים (בראשית א'), בצלמו כרמותנו (שם) הרzon בהם צורה שכלית ונופל גם כן על צורה גשמית, כגון אמרו צלמי מסכתם ובמדבר ל"ג). צלמי טהוריכם (שםואל ז') והנוגב מנהגנו, ותאמיר דמות, ודמות החיות (יהזקאל א'). לא דמה אליו ביפוי (שם ל"א), זאת קומתך דמתה לתמר (שיר ז') אמרו כי הרzon במלת דמות צורה מחשבית. לבך, ותאמיר משל, זכרניכם משלוי אפר (איוב י"ג). נמשל בכבותות נדתו (תלים ט"ט). ונמשלתי עם יורדי בור (שם). ותמשלני ונדמה (ישעיה ט"ז) פירושו בהם בעניין דמות, וכן מזה הטעשילים לבית אביהם (ד"ה כ"ז) רוצה לומר דוטים להם בגבורות כי גבורי חיל המת. ותאמיר תמונה, תמונה לנגד עני (איוב ד') רוצה לומר דמות כתרגומו דמו לקביל אפי, וכן מזה כי לא ראייתם כל תמונה (דברים ד'), ואמרו כי המלחה הזאת נופלת על צורת דבר הטובן בחושים ותפול גם כן לצורה שכלית שלא יובן באחד מן החושים כגון

מכסה ההאל

ובדרודים ובצלחות (דרה"ב, ל"א) או טמן עzel ידו בצלחת (משלו יט) צפחת ישמשו בה בשמן ובכימם כאמור וממעט שמן בצלחת (מ"א י"ז) צפחת המים (שם א' כ"ז). עצעננת לא נמצא שישמשו בו דבר זה כי אם הדבר הנכח ביד כמו ורע העשבים כמו שאמר קה עצעננת אחות ותע שmeta מלא העمر פון (שםות ט"ז) וצעננת כל גודל המחויק הרבה כי גtan בתוכו תשמש לשפטן לנבר כאמור פך השמן (שם א' י') (ח"ח).

אמרו ותמנת יי' יבית (במדבר י"ב), ותאמר צורה, צורת הבית (יחזקאל מ"ט) תרגום ודרותם בקרים תחת לו סביב וצורת תורין, ומזה פירושו וצורות לבלוות שאל (תלים מ"ט) כמו וצורתם, ותאמר סטל, תמונה כל סטל (דברים ד') רוזה לומר כל צורה כתרגומו דמות כל צורה, וכן מזה סטל הקנאה (יחזקאל ח') ותרגומו צלם קנאתה הרין, ותאמר תבנית, ויתן דויד לשולמה בנו את תבנית האולם (ד"ה כ"ח) רוזה לומר צורתו כתרגומו ית צורת אולמא. וכן מזה תבנית המשכן (שמות כ"ח) דמות המשכן וצורתו, ותאמר יד אדם (יחזקאל י') דמות יד אדם וצורתה, ותאמר ניל, מן הילדים אשר בגילכם (דניאל א') פירושו בו המפרשים כמו כדמותכם שכן בלשונם ז"ל אחיו של ראש ובן גילו של ראש כלומר דומה לו. אמן הוראת היטה בלשון עבר היא כמו דור, וכן העתיק הערב תמים היה בדורותיו שליהם כא"ז פ"י ניליה. וכן בלשונם ז"ל בפרק בתרא דיברות בנמרא אין מעידין ובפרק אין בין הטעדר בנמרא הטודר הנאה מחברו ניכנס לבקרו בעי שוריתא דבר רב כי וכפני נילו, ופירש העורך גילו דורו וכן בלשון ישמעאל. ותאמר תאה, כתאר בני חטף (שופטים ח'). לא תאר לו ולא הדר (ישעיה נ"ב) פירושו הטעוד (שמואל כ"ה). ותארו מבני אדם (ישעיה נ"ב) פירושו הטעוד לשון צורה ותמונה, ומזה פירושו בהעדך האל"פ וראיתני כתור האדם הטעוד (ד"ה י"ז) כמו בתואר.

צם הא"ל על ציזיות השער תאמר לחמשה פנים. תאמר צמה, נלי צמתך (ישעיה ט"ז). מבעד לצמתך (שיר ד'), ותאמר ציע. ויקחני בציצת ראשי (יחזקאל ח'), ותאמר קוצות, קוצות רסיסי לילה (שיר ח') הרצון בו ציזיות השער כתרגומו בכבר דעתך נזרוח טליין מטפי טראה דנחתין בלילה. ותאמר מהלפות, את שבע מהלפות ראשי (שופטים י"ז) פירושו בו ציזיות השער. ויש אמרים שנקרוא בן מפני שיבא להם חלוף ותמורה בהתלבגנש לעת השיבה. ותאמר דלה, ודלה ראש כארוגטן (שיר ז') פירושו בו ציזיות השער.

צנָר הא"ל על מרזבי הרים תאמר לארכעה פנים. תאמֶר צנָר
לקול צנָרוּך ותליים מ"ב). ובלשון ר' זיל בהלכתא קמא
דסנהדרין הא' תנרא דמי לצנָרוֹא דבדקָא כיון דروح רוח. ופי'
הערוך מרזוב של מים. וכן תנוגם ללקול צנָרוּך לקל זליך
מרזיביך. ופירשו מזה וינגע בצדְר (שיטואל ב' ח). אמן המתרגם
אמר בו ושורי למכבש כוכבא. ותאמֶר תעלה, מי פלא לשטף
תעלה (איוב ל"ח) הרענן בו כטו מרזוב כתרגומו מאן עכיד שזופי
מטרא לארכא דטיא. וכטוחו ואת הרים אשר בתעללה לחכה
(ומלכים י"ח). אל קצה תעלה הברכה ישעה זו ווותתם. ותאמֶר
יאורה על נחרותם על יאריהם (שיטות ז') אמור כי יאור הוא נס
בן כטין מרזוב ותרוגומו על אריתחון. ובלשון ר' זיל בראש גمرا
דכל הבהיר בסיטין אמר רבא ודאי אריתה דדראי אין גוטלין
הומנה לידיים. ופיריש העורך כיצד היו עושים דוליין מן החבר
ומטלאין צנורות סביביו להשקות השדרות. והכי קאמר כשמטלאין
הצינורות אין גוטלין מן הצנורות ואין מטבלין בה ידיים. ותאמֶר
והתמים ברהתמים בשקנות הרים (בראשית ל') פרש בו רבינו יונה
כטו מרזבים. ונקרא בן מפנֵי שירוצו הרים בהם מתרוגום וירץ
ורחת.

צעוד הא"ל על החלי המתוחד ליתנו על הזורע תאמֶר לשני
פנים. תאמֶר אצעודה, אצעודה וצמיד (במדבר ל"א) אמור
שהוא מחללי הזורע כמו שאמר ואצעודה אשר על זורענו (שםוא'
ב' א'). וידמה שיש אצעודה גם בן ברוגל כגון אמור הפאים
והצעודות (ישעה נ) ות' ושירי רגליה. ותאמֶר שיר, הנחות
והשורות (שם) פירשו מהתרוגום אצעודה שירין.

צעוף הא"ל על העיעיפים תאמר לששה פנים. תאמֶר צעוף,
ותספר צעוף מעלה (בראשית ל"ח). ותאמֶר צניפת הענפים
הטההור (זכריה ג'), כמעיל וצניפ (איוב כ"ט). פירשו המפרשים

מבסה האהָל

* צעוד ושירך ית' ושירו ידא.

צניף הוא עטוף כמו צעיף זולת שצעיף הוא עטוף שמתעתפת בו הנשים פניהם וצניף עטוף סביב הרthead. ותאמר מטפחת, הבני המטפחת אשר עליך (רות נ') פירשו בו צעיף. וכן בלשונם זל מטפחות ספרדים שבלו עושין אותן תכרכין למת מצוח וזו היא גניזותן. ותאמר מסוה, ויתן על פניו מסוה (שמות ל'ד). פירשו בו צעיף ותרגס הירושלמי סודרא. ותרגנס הבני המטפחת אשר עליך הבני סודרא. ותאמר רידיד, נשאו את רידיד טעל (שיר ה') פירשו בו כמו צעיף ות' ותכס בצעיף ותתעלף ברידיד. ותאמר מספחת, ועשות המספחות על ראש כל קומת (יחזקאל י'). ותאמר וקרעתם את מספחתייכם (שם) פירשו בהם כמו מספחות. ואמרו שנקראו כן מפני שהם נדבקות ונצמדות תמיד על הראש נגזר מן ספרני נא אל אחת הכהנות.

צעק הא' חל על הצעה תאמר לחטשה ועשרות פנים. תאמר צעה, ויצעק צעה גדולה (בראשית כ'ג). צעקו ו'י'

מכסה האהֶל

צעק בעל חיים מנה רק ארבעה עשר שרשים הנוראים על הרמת קול ואלו הם: צועק שם כלל לכל הרמת קול. נובח אמר על הרמת קול הכלב באמרו כלם כלבים אליהם לא יוכל לנכח (ישעיה ניו). צורח אמר על הרמת קול הגבורה ביום קרב כמו ירע אפ' יצירה על אויבו יתגבר (ישעיה מ'ב). נזהק אמר על קול הפראה הצועק באמרו הינהך פרא עלי דשא (איוב י'). נזהם וישראל על קול הכהיר ואיתיה באמרו נהם בכפר אימת מלך (משל י'כ) אריה שאג מי לא יירא (עמוס ג') ונחמה גדולה משאגה והראה אמרו ישאג ככפריים ונחם (ישעיה ה') אחר שוכרו אחרון. שוקק אמר על קול הדוב אמר דוב שוקק (משל ב'ח). המיק לשן נסמן אל קול הכלב אמרו יהמו הכלב (תהלים נ'ט) ואל גלי הים אמרו יהמו גליו. בעיה נופלת על הפירות אמרו חלק וגעה (ש'א ו'). פעה נופלת על התרה היושבת על המשבר אמרו בילדה אפעה (ישעיה מ'ב). עירגה נופلت על האיל אמרו כאיל תערג על אפיקי מים (תהלים מ'ב) ר' ל' ירים קולנו. נעריך נופلت על הגור אמרו גערו בגורי אריה (ירמיה נ'א) ובלשון ר' ל' על החמור ראשנה, חמור גוער (ברכות ז'). בגיה שם נופל על האריה ועל היזונים אמרו באשר יהגה האריה (ישעיה ל'א) אהגה ביזונה (שם ל'ח). **צפצוף** שם קול תנועת העופות וגדר פיהם אמרו גדר

שטע ותלים ל"ד). ובזין תמותת העדרי וועקה בניו נשמעה (ירמיה נ'). אליך זעקו וגטלו ותלים כ"ב). ותאמר שועה, הנה קול שועת בת עמי (ירמיה ח'). שועתי שמעת קולי (יונה ב'). קמתי בקהל אשוע (איוב ל') הרצון בהם העועקה. ותאמר צוחה צוחה על היין (ישעה כ"ד). מראש הרים יצוחו (שם ט"ב) תרונות ותזעך חשבון וצוחה יתבי חשבון. הנה קול שועת בת עמי הא קל צוחה. ותאמר רנה, ותרן לשון אלם (ישעה ל"ח), פצחין דנה (שם נ"ד). ויעבר הרנה במhana (מלכים כ"ב). קומי רני בלילה (אייה ב'). וכשדים באניות רנתם (ישעה ט"ג). פירשו המלה לשון צעקה בכח מהם לשירה ולשםחה ומהם להכרזה ומהם לבכי ונאם מהם לתפלה כמו שביארנו בשער פלל. ותאמר צחל, איש אל אשת רעהו יעהלו (ירמיה ח') רוזח לומר יצוחו בתרגומו מצוחין. וכמו צחלי קולך (ישעה י'). מצחלות אביריו (ירמיה ח'). ובלשון רוזל בפרק משוח טלחמה אל יורך תרגומו מרד וצוחה. וכמו ירע אפ' יצדרח (ישעה מ"ב). ותאמר שקק, ארי נחם ודרב שוקק (משל י"ח) פירשו בו כמו צועק. וכן תרגומו ודובא מצריה. וכן כתב دونש בן לברט במאמר

מכסה האهل

כנפ' פצה פה ומיצפץ (שם י') והוא הקול הרק ונגמר אל קול האדם המדבר. כמתהלך כאמור והיה באוב מאריך קולך ומעופר אמריך תצפץ (שם כ"ט). צחלה לשון על קול הגוף וג'ב גוף על שמחת האדם כמו והעיר שושן צחלה ושמחה (אסתר ח' טי). שועה הנחתו — לפי דעת בעל יש — על העתקה כדי לקבל ישועה מוהלה, זעל, צעק אחד הם בחילופות אותן עניין צוחה להוראת קול הצלול ומגורות צחן וצחיזות שחיקול יוצאו צחן ונקי ולפעמים על הרמת קול השמעה כמו מראש הרים יצוחו (ישעה מ"ב) ושם צרח הונח להוראת קול המופלג היוצא בתעצומות וכל עוז. ויאמר לפעמים על צער כמו מר צורה (צפניה א') ולפעמים על שמחה כמו יורע אפ' יצדרח (ישעה מ"ב). * צעק «שמות רבים» וב"ב דשי' בתהלים מ"ב, שא' ו' ייב. יואל אי' כ' איוב ו' ה'.

התננד למנחם בן סרוק ז"ל ולקהלות שמות רבים למיינ
הברואים הארייה שואג והאל עורג והדוב שוק והפרא גוחק
והזאב צורה והכלב נוכח זהה תפעה והודה על האמת ואל
תתעה ואו בטרעה שטן תרעעה. ויש מפרשים דוב שנתקע עניין
היליכה נגור טלשון שוק כמו בעיד ישקו ישתקשקון ברוחבות.
ותאמר שאנה שאנת אריה וקול שלל (איוב ד). אריה שאן
(עטום נ'). שאנתי מנהמת לבני (תלמים ל"ח). אמרו המפרשים כי
צעקת האריה יקרה שאנה ומה שנאמר על זולתו הוא על צד
ההשאלה. ותאמר נהם, נהם ככפירים ויינם (ישע"ה)
וננהמת באחריתך (שם ה). ישאג ככפירים ויינם (ישע"ה)
תרנום יחוּדו ככפירים ישאנו כחדא כאריאן ינהמן. ותאמר נאך,
ונאך נאקות חלל (יחזקאל ל') הרצון בו העתקה. כתרנוטו ויינהם
נהם. וכן וייטעו אלהים את נאקותם (שמות ב'). מעד מתי
יגאנכו (איוב כ"ד). ובכחוף ובכל ארצת יאנק חלל (ירמיה נ"א).
האנק דום (יחזקאל כ"ד) ופירוש האנק דום מהאנקה דום כאילו
אמר מזעך דום. ותאמר הנה, כאשר יהגה הארייה (ישעיה ל"א)
פירשו בו כאשר ישאג. ונאמר גם כן לצעקת העופות כנון אמרו
אהנה בינוי (שם ל"ח). המצפעים והמחנים (שם ח) ותרגמתי
וננהמת בינוי די מנפצעין ודוי מנהטין. ותאמר הימה, הטית נבליך
(שם י"ד). כי הנה אויביך יהמינו (תלמים פ"ט). אוצרה אלהים
ואהימה (שם ע"ז). עיר הוימה (ישעיה כ"ט) הרצון בהם העתקה
ונהמה. וכן מזה תהימנה מادرם (מייכה ב'). ותהם הארץ (שמואל
ד) זולתם. ותאמר שאון, בא שאון עד קעה הארץ (ירמיה כ"ח).
kol shaon matlachot givim (ישעיה י"ג). kol shaon meir (שם ס"ז)
הרצון בחם העתקה וחמתה. ות"י מטה אתרנושותא. קל
אתרנושות מלכין קל אתרנושותא מקרתא. ותרנום ותשם הארץ
ומלאה מוקול שאנתו מקל אתרנושותה. כנהמת ים כאתרנושות
ים. ומה תהמי עלי ומה תרנושי עלי. וכטוהם פידשו ושאנן
עליה באוני (שם ל"ז) והוא כמו ושאונך וכפל הנזן להפלגת
השאון. וכן תרנוו אתרנושותך סליקת לקדרתי. ותאמר המן

מדוע לרכבו המון גלגוליו (ירמיה ט'). והשכתי המון שיריך
נ'חזקאל כ')>, הסדר מעלי המון שיריך (עטום ח'). קול המון
הנשם (טלבים י'ח), הרצון בהם כתו שאון בדברי המתרגם מזיע
לרטיכוהי אתרגונשת גלגולותי, ואבטל אתרגונשת זמרך אעד'י מעלי.
אתרגונשת זמרך קל אתרגונשת טרא, ותאמר תשואה, תשאות
נוןש לא ישמע (איוב ל' ט) פירושו לשון המיה ושואן, וכן
תשאות סכתו (שם ל'ו). תשאות מלאה (ישעה כ'ב) זולתם,
ותאמר רעם, רעם שרים ותרועה (איוב ל' ט). רעם מן שמים
י' (شمואל ב' כ'ב). הרעים י' על מים רבים (תלים כ' ט). קול
רעמק בגלגול (שם ע'). רעם הים ומלאו (שם צ'). הרצון בהם
ההטיה והשואן ותרוגם המתרגם אכליותא דרבנן ויבנא. ואכלי,
מן שמי' י', אכלי י'. קל אכליותך יכל' ימא. ותרוגם אחריו
ישאג קול בתורה מצליל קל. דברי שאנטי קל אכליותך. ישאג
ביברים ינוהם יהומ נבר אריוון ויכלל. ותאמר שرك, ויישך
עליו ממקומו (איוב כ' ז). ישך ינייע ידו (צפניה ב'). ושך לו
מקצה הארץ (ישעה ה'). פירושו ענין שركה ההטיה הנעשית
בתנוועת השפטים. ות' ייכלה עלהי יכה יניד ידיה ייכלה להונ
טספי ארעה. ותאמר פעה, כיולדת אפעה (שם מ' ב) הרצון בו
אצעק, ובלשון רוז'ל בבראשית רבה לאחד שחתף גדי והפשילו
לאחורי בעל המקנה רץ אחריו ואמר לו מה בידך ולא כלום אמר
לו והרי מפעה אחריך כך קול דמי אחיך צועקים. ותאמר געה,
גערו בגורי ארויות (ירמיה נ') פירשו בו שאנו והמו. וכן פירוש
טזה רב' יונה כי געור ממעון קדשו זכריה ב'). והוא על דריך
אמרו ווי' מצין ישאג. ובלשון רוז'ל בפרק אהרון דיבמות בנתרא
אין מעמידין החוא טיעעה דשקל ספסירה ונידיה לנמליה ולא
אפסקה לגערותיה. ופירש העורך מლשון חמוץ געור כלומר
חתוכו בסיפך ולא הספיק לנמור צהלו עד שמת ואמר כי כתו
בעאן פעייה ובשר געיה כך בגטל נעריא. ותאמר געה, אם
געעה שור על בלילו (איוב ז). הלק' געעו (شمואל ז') אמרו כי
הטיה השו תקרה געיה. ובלשון רוז'ל בפרק השוחט אחד בעוף

בגמרא השוחט את המסוכנת גועה בשעת שחיתה אין זה פירוכם. ותאמר ערוג, באיל תרג על אפיקי מים בן נפשי תרג אליך אלהים (תלילים מ"ב) פירשו בהם צעק ותחמה ואמרו כי לשון ערינה לאיל כמו לשון געיא לשור. ותאמר צפוזף, כסום ענור בן אצפצת (ישעה ל"ח). המצפעפים והמתהנים (שם ח), אמרו כי המית העופות וצעקתם תקרא צפוזף וכן כתוב دونש בן לברט וצהל לסתומים וצפוזף לסתיסים וגם מן הסיסים כמו בן לעגורים. ותאמר נבח, לא יוכלו לנבח (שם נ"ז) ידוע כי צעקת הכלבים תקרא נביחה. ותאמר נהק, הינהק פרא על לדשא (איוב ו') בין שיחים ינהקו (שם ל') פירושם לשון המית ונחתה. ותאמר פצח, פצח רנה (ישעה נ"ד). פצחחו הרים רנה (שם ט"ד). פצחחו רגנו ייחדו (שם נ"ב). אמרו המפרשים שהרצין בהם המית והרמת קול לשמה. ות"י, וביע תושבחתא. בועו פוריא תושבחתא ביעו ושבחו. ותרגום אשוע אליך ולא תענני אבעא מינך. תשוע ויאמר הנני תבעי מן קדמוני.

צראה הא"הル על הצרי תאמיר לשני פנים. תאמיר צרי, הצרי אין בגולעד (ירטיה ח). ותאמיר נתף, נתף ושהלת (שמות ל') פירשו בו הצרי ואמרו שנקרו בן על שם שנוטף כמו

שאמרו רזיל צרי אינו אלא שורף הנוטף מעצי הקטף. צרך הא"הル על הצורך תאמיר לשני פנים. תאמיר צורך ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון לכל צרכך (ד"ה ב', ב'). ותאמיר חפץ, הן ביום צמכם תמצאו חפץ (ישעה כ"ח). עשות החפץ ביום קדרשי (שם). ובזהב לכל חפזו (מלכים ט) הרצין בהם הצורך כד"ה תבעון צרכיכן. למייעבר צרכך ובדרהבא לכל צרכיכך. צרכך הא"הル על הנסיבות תאמיר לשני פנים. תאמיר צרכך, לשוא צרכך צרווף (ירטיה ו') כסוף צרווף (תלילים י"ב). ותאמיר מי בת מי זחב (בראשית ל') פירשו בו בדברי המתודנים

בת מצוף דהבא.

נשלמה אות הצדי.

אות הלוּךְ

קבל הא"ה על הקבלה תאמיר לשני פנים. תאמיר קבל, ויקבלו הכהנים את הרם (דר' ב' כ"ט). שמע עצה וקיבל טומר (משל' י"ט), ותאמיר נשא, כי תשא את ראש (שםות ל') פירושו לשון קבלה נתרגמו ארי תקבל. וכן ישא ברכה מאת יי' (תל'ם ב"ד). ומתרגמי יקבל ברכתה.

קבע הא"ה על הכללי המתייחד להגן על הרואה לשני פנים. תאמיר קובע, ונתן קובע נוחשת על ראשו (שםות א' י"ז). ותאמיר בובע, וכובע ישועה בראשו (ישועה נ"ט). טבן וכובע תלו בך יחזקאל כ"ז פירושו בהם קובע בקו"פ.

קבע הא"ה על הקבוץ והאסיפה תאמיר לעשרים וארבעה פנים. תאמיר קבוע, ויקבזו את כל אכל (בראשית מ"א).

מכסה האهل

קבע אונר איינו נופל באסיפה ב"ח כי לא יאמר אונר את העם כמו שאמר אסף את העם (כבר ב' כ"א) אלא נופל בדבר שאין חי בכוכו אגרה בקער מאכלה (משל' ו') גם השרש צבר איינו נופל בבעל חיים מושכלים ומרגשים זולתם שאין מרגשים כי אם לאחר מיתה כאמרו ייצרו אותם חמריות המכרים (שםות ח') וזה היה אחר מיתה הצפרדעים שיצרום להסתירם מבהיהם. בונים נופל ב"ח מושכלים מרגשים כמו בנס אה כל היהודים (אסתה) גם בדבר שאין בו היהום כמו בנד מי היהם, בנסתי לי גם כסף זהב (קחלה ב') אך איינו נופל בבהמה כמו קיבץ ואוסף שנופל לשונם בבהמה כמו כל צאן קדר יקבזו לך (ישועה ס') ואספותו אל תוך ביתך (דברים כ"ב). (אמר המול') בלשון המשנה מצינו לשון בנסתנה גם בבהמה, חמן תנין הבנץ צאן לדיר. ב"ק עוד יש הפרש ביןיהם כי לא יצא לשון בונס נופל בחו מושכל ומרגש אם לא על ידי שלוחה כמו בנס אה כל היהודים וכן בלתי מה שהמצוא מהם לעציד כמו ובנטחים אל אדמתם

וקבצתיים מירכתי ארץ (ירטיה ל"א), ותאמר אסף, ואסף איש טהור (במדבר י"ט). ויאספו את השלו (שם י"א). פירשו עניין אסיפה בעניין קבוץ. אמנים אמרו שיש הפרש ביניהם והוא כי לשון קבוץ לא יאמר אלא על המפוזר ולשון אסיפה יאמר אף

מכסה האחל

(יו"ז קאל ל"ט) נධין ישראל יכנם, קובץ ואוסף גופלים בחוי מושכל ומרגש בחוי שאיןו מושכל וגם בדבר שאין בו חווית יש הפרש גדול ביןיהם כי לשון קובץ יאמר לקבוץ המפוזר והרחוק ואוסף לא נאמר אלא לדבר המשך והעד אספה הצלעה והנדחה אקבעה (ሚכת ד) ולשון אסף הונח גיב על הת Micha ועל הרופאה כמו ואסף אל עמי (בראשית כ"ט) אז יאסף אותו מצערתו (מ"ב ח) ח"ת בקיור לשון. והחכם ר"ש פאגענהיים אשר העמיק לחקר בחד שכלו עד היסור הלשון הרהיב בדרכו גם את דבריו על הריש אסף ואלו הם דבריו בקיור: «ובא בתוספת אלף האמנת» שם אסף אם להורות קבוץ פרטיטים מפוזרים והביים בתוך תחום מצומצם המקיף בס או להוראת הסתלק הדבר ואספהו מזמן ומsolek מן התפשטות והגלי. ומהתורה הראשתן אמר ואספהו לך (בראשית ז) לך ואספה (שמות ג) ואמר והאספסף אשר בקרבו והוא הקבוץ החמוני שהם חמדי באגדה אחת ובאסיפה בעלמא סגי להו והוא מדרגה מתנגרת למרוגנת החשובים נקי הדעת הנקראים אצילים ופירושים מל' פרישה ונזירים מלשון זדויות ויהידים ושודדים ודומיהם הם המתקדשים וחתמנים אל הבדירות אחד אחר בתוך, ומהתורה השניה הוראת הסתלקות הדבר אמר אסף אלהים את חרותי (בראשית ח) ואסף אותם אל משמר (שם י"ב) עד האסף מרים (במדבר י"ב) פ"י שנסתלקת משכונות המצוועים אל תוך המחנה ואסף המצער (ס"ב ח) ר"ל שתסתלק הצרעה, ובא ע"ד השתוּפּ משתי אלה ההוראות כמו ואסף אל עמי (בראשית כ"ח) ונאספה על עמי (במדבר נ"ז) והוא חסלוק מהיים הנגבים העוביים להאסף ולהנזר בעורו החיים הנסתורים במעלות הקדושים והטהורות ממחצב אחד גנוזים. ולפי דעת הת"ר שריל יורה הריש אסף על הכנס הדבר מרשות הרבים לרשות היהוד כמו לא עת האסף המקנה (בראשית). קבץ התחרבותם דברים ובאים זה אצל זה והוא ג"כ הוראת ראש צבר לא שהדברים הצבורים קורבים זה לזו יותר מהנקבצים כמו ויצברו אותם חמורים חמרים. קוח גנוז מן קור ויאמר על המים יין וביען כאשר יתנספו על המים מים אחרים יתחברו בס ולא נודע כי באו אל קרובם ועיב יתפשטו בקו ישר כמו מקוה מים.

על שאיןנו מפוזר כనון אמרו אסף יידך (שיטואל י"ד) ולא יעדך
אמרו קבוץ יידך. וכן אין איש מאסף אותו (שופטים י"ט) ולא
יאמר מקבץ אותו. ותאמיר כנום, ננסתי לי. גם כספּ (קחלה ב').
לך כנום את כל היהודים (אסתר ד'). נדחין ישראל יכנים (תלוי
קט"ז). הרצון בהם האסיפה. ותאמיר עבר, אם יעצבר בעפר כספּ
(איוב כ"ז). יעצבר עפר וילבדה (חבקוק א'). תרגום לאסוף
ולכנות. למכנש טמון ולמיצבר קניין. ותאמיר רגש, ומה רגשו
ונשים (תלוי ב'). מרנחת פועלן און (שם ס"ד). נחלה ברגש (שם
ג"ה) הרצון בהם הקבוץ. ותאמיר קhalb, נקהלו היהודים (אסתר ט').
ויקhalb העם על אהרן (שמות ל"ב). הקhalb את העם (דברים ל"א)
הרצון בהם הקבוץ. ותאמיר ישה, נסרו ייחד (תלוי ב') רוחה לומר
נקצוו. וכן בחוסרם יחד עלי (שם ל"א). ותאמיר אנר, אנרה
בקער מאכליה (משל ו'). ויין לא תשתח ולא תאנר (דברים
כ"ח) הרצון בהם האסיפה. ותאמיר נור, יגورو עלי עזים (תלוי
ג"ט). יגרחו בחרמו (חבקוק א'). על דנן ותירוש יתנורו (הושע
ז') הרצון בהם האסיפה והקבוץ. וכן מזה חן גור יגורה (ישעיה
נ"ד) וכן תרגומו יתבנשא יתכנשוו. ותאמיר עוז שלח העו את
מקניך (שמות ט'). ישבי הנבים העיזו (ישעיה י'). העיזו אל
תעמדו ירמיה ד') הרצון בהם הקבוץ והאסיפה. ותאמיר קווה, ונקו
אליה כל הגוים (שם נ'). יקו הטים (בראשית א') הרצון בהם
הקבוץ. ותאמיר מלא, אשר יקרא עליו מלא רעים (ישעיה ל"א).
קראו אחריך מלא (ירמיה י"ב). הברו החצים מלאו השלטים
(שם נ"א). יחד עלי יתמלואן (איוב י"ז) פירשו כלם לשון קבוץ
ואסיפה. ותאמיר עצה, קדרשו צום קראו עצה (יואל א'). הרצון
ביהם הקבוץ והאסיפה בדברי המתרגם ערעו כנישא זטינו כנישא.
ומזה פירשו ערת בוגדים (ירמיה ט'). ותאמיר יקה, ولو יקהת
עתים (בראשית מ"ט). ותבו ליקחת אם (משל ל') הרצון בהם
הקבוץ בדברי ריש"ג. ויש מפרשין לשון משפטת וקובול מצוה
בי כן הוראת המלה בלשון ערבית. ותאמיר ועק, הווק לי את איש
יהודיה (שיטואל ב' כ'). ויעזק ברק את זבולון (שופטים ד').

ויזעקו כל העם אשר בעיר יהושע ח' הרzon בהם הקבוץ והאסיפה, ותאמר שמע, וישמע שאל את העם (שיטואל ט'ז). והמלך אסא השטיע את כל יהודה ומלכים ט'ז) הרzon בהם האסיפה, בדברי הפתנים וכנש שאלית עטה והמלך אסא כנסית כל בית יהודה, וכמהם אמרו השטיעו אל בבל רכבים (ירטיה כ'). ואמרו כי הקבוץ נאמר בלשון השטעה ועקה מפני שמתאספים העם על ידי עקה והשטעת קול. ותאמר עשה, ותעש זהב וככף באוצרתיך (יחזקאל כ'ח). הרzon בו אספה דברי הפתנים וכנשת דיבא וככספא, וכן פירושו ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים (בראשית מ'א). ותאמר נהה, יונחו כל בית ישראל אחריו י' (שיטואל ז') הרzon בו ויקבצו, תרגום ונכוו אליה כל הנינים יותנהן לטפלח ביה כל עטמיא. ויש מפרשים מזה ולא נזה בהם (יחזקאל ז') בעניין שאמר לא מהם ולא מהתונם, ורוצה לוטר לא מנה שביהם כלומר מקבוץ שלהם. ותאמר כנף, ולא יכנף עוד טוריך (ישעיה ל'). פירושו בו לא יאסף טלשן רוזל שקורין לאסיפה העם בנופיא. וכמוו אמרו על צד הפוך כפנה שרשיה עליו (יחזקאל י'ז) רוצה לוטר אספה, ותרגום יקבען און לו יכנף עילא ליה, ויש מפרשים לא יכנף לא יהיה בכנע הארץ כאילו אמר לא ירחק. ותאמר דנה, קודא דנה (ירטיה י'ז) הרzon בו אסף כתרגומו הא בקראה דמיינש בעין, וכמוו ודרגה בצלחה (ישעיה לד'). ותאמր עוש, עשו ובאו כל הגוים (יוואל ד') הרzon בו האספו כתרגומו ויתכנשון וייתון כל עטמיא. ותאמר קלט, שרוע וקלות (ויקרא כ'ב) פירושו חמלת לשון אסיפה. רוצה לוטר שרוגלו מאסוף ועגול. ופירשו רוזל שפראותיו קלותות קרגלי הסוט והחמור, ומזה פירושו ערי טקלט (במדבר ל'ח) ערי קבוץ שמתקבצים שם. ובלשון רוזל במשנה כדי שיקלוט את העין רוצה לוטר שיקח הצבע ויקבצנו. ותאמר חזע, יצא חזע כלו (טשל' לי') פירושו לשון אסיפה, וכן תרגומו ומכווןן כלון אכחדא. ויש מפרשים מזה ומספר חדשיו חצצו (איוב כ'א) רוצה לוטר נקצטו ואספו

חדשיו על דורך אמרו כי מלאו ימי. ויש מפרשים הטלה לשון חתיכה ויהיה חצין פעל כל או שם תאר. רוצה לומר אף על פי שאין לו טלק יצא כלו ביחיד מהתק וקורות העשבים והאלנות ולהשחת. ותאמר צום, קראו צום וחשבו את נבות בראש העם (מלכים כ"א). אמרו שאינו לשון תענית כי אם לשון קבוץ. וכן ביום צום יירטיה ל") לירטתו. ודתוו לשלשון רוז'ל צומת הגידין.

כבר הא"ל על הקבר תאמיר לחמשה פנים. תאמיר כבה, הקבר איש האלים (מלכים ב' כ"ט). ותאמיר שאל, שאל מתחת רגזה לך (ישעה י"ד). ארד אל בני אבל שאולה (בראשית ל"ז) הרzon בהם הקבר, ותאמיר בור, נומשלתי עם יורדי בור (תלים כ"ח) רוצה לוטר הקבר, ותאמיר בית, שכנו בכבוד איש בביתו (ישעה י"ד) רוצה לוטר קברו, ותאמיר אשםן, באשמנים כתמים (שם נ"ט) פירשו בו לפוי מקומו בקרים. ואמר בו המתרגם איתחד עלמא באנפנא כמה דאחדין קבריא באפי מתיא.

קדזה הא"ל על קדרה תאמיר לשני פנים. תאמיר קדה, וקדזה חמץ מאות (שותות ל'). ותאמיר קצעעה, מרד ואהלוות קצעיות (תלים ט"ח) תרגום קדרה קצעיתה.

קדם הא"ל על הקדמה תאמיר לחמשה פנים. תאמיר קדם, שקדמת שלף יבש (תלים קכ"ט) כתו קודם שלף. ותאמיר טרם, טרם כלח לדבר (בראשית כ"ד). בטרם יבא החורסה (שופטים י"ד), בטרם תחיל ילדה (ישעה ס"ז) הרzon בהם כתו קודם. ותאמיר לפנוי, לפנוי בוא יום יי' (יואל ג') רוצה לוטר קודם. וכן לפנים הארץ יסדת (תלים ק"ט). ותאמיר ראשון, חריאישון אדם תולד (איוב ט"ו) פירשו בו כתו קודם כתרגומו בקדמائي אדם. ותאמיר עד, עד שיפוח היום (שיר ב'). עד באיליך מצרים (בראשית ט"ח) פירשם פתח דברי כתו טרם. קוה הא"ל על התקווה והותחולת תאמיר לשמנה פנים. תאמיר תקווה, ותקותי. מי ישורנה (איוב י"ז). קותי יי' קותה.

נפשי (תלילים ק"ל). ויקו לעשות ענבים (ישעה ח), והאמיר תוחלת, הן תוחלתו נכובה (איוב מ"א). ויהל עוד שבעת ימים (בראשית ח). טוב ויחיל ודומם (אייכה ג) הרצון בהם התקות. ותאמר צפה, בצעיתה צפינו (שם ד). בקר ערך לך ואצפה (תלילים ח). ואני ב"י אצפה (טיכה ז) הרצון בהם התוחלת והתקוה, ותאמר שבר, הלהן תשברנה רות א". הרצון בו תקו ותרגומו דלמא אתון מתנן. ותרגום ותקותי מי ישורנה ומנתני מי יסכינה. קויתי י"י קותה נשפי מתינת נשפי. דום ל"י, והתחולל לו ואמתין ליה. וכן מזה שברו על י"י אלהי (תלילים קמ"ז). לא ישבו יורדי בור אל אמרך יישעה ל"ח. עיני כל אליך ישבו תחלים קמ"ח). ותרגום ויש תקו לאחריתך ואית סבור לסתופך. אבדה תקותה אבד סבורהא. קווה לשלו סברנא לשלם. ותאמר חכה, לבן חכו לי (צפניה ג). אשורי כל חוכי לו (ישעה ל'). והחכתי ל"י (שם ח). אשורי המכחה (דניאל י"ב) הרצון בהם התוחלת והתקוה, וכן תרגום חכו לי לבן סברו ליטמי. ומזה ואליהו חכה את איוב בדברים (איוב ל"ב) וכן תרגומו ואליהו מתן. ותאמר כתה, כת רלי זעיר ואחוך (שם ל"ז). הרצון בו המתן בדברי המתרגם אמתן לי עצהה. ותרגום ולא ייחל לבני אדם ולא מכתה. ולתורתו איזים ייחלו ולאויריתה גנוון יכתרון. ותאמר דום, שמש בגבעון דום (יהושע י). הרצון בו המתן ותרגומו שמשא בגבעון אוריך. ותרגום ויחל עוד שבעת ימים ואוריך. המחכים למות ואיננו דרכן למותנא. וכמו זה פירשו דטו עד הגעינו אליכם (שמואל י"ד). אך לאלהים דום נפשי (תלים ס"ג). ותאמר שמר, ואביו שמר את הדבר (בראש ל"ז). פירשו בו המתין. וכן לא תשטור על החטאתי (איוב י"ד).

ובלשן רוזל שמר לו על הפתחה רוצה לומר המתין לו. קום האיהל על התקומה תאמר לחטשה פנים. תאמר קום יקום אבי ויאכל (בראשית כ"ז). כי קמו כי ערי שקר (תלילים כ"ג). ומזה פירשו כי קמו עינוי משיבו (מלכים י"ד). ואמר לשון קימה בעין כי כאשר תבהינה עיני האדם לעת הזקנה

יתקמו יתרו העין ותוקם העין ותכנס למעלה. יש מפרשים לשון כליאן מתרגם כלו עיניהם קמו עיניהו. ותאמר עמה, ויעמידני על עמד (דניאל ח). ויעמידהו לפניו פרעה וכבראשית ט'). פירושם לשון תקומה וכן רבים. וכן תרגום עמדו ויקומו. ותאמר יצב, ויתיצב מלך יי' (במדבר כ'ב). יתיצבו מלכי ארץ תלמים ב'). נצנו במו נד (שמות ט') הרצון בהם חתוקתו וההעמדת. ומה נאמר מצבה והוא אבן שטצעיבין ומקימין אותה להשתחוות לה או לציוון הקבר. ותאמר יצג, ויצינו אותו אצל דנון (שמות אל ח') הרצון בו כדברי המתרגם ואקיימו יתיה בסטר דנון. וכן מה והציגני למשל עמים (איוב י'). והצינו בשער משפט העוסק ה'). ותאמר יצחק, ויצקו את ארון האלהים (שמואל ב' ט') הרצון בו כדברי המתרגם ואקיימו ית ארון די'. וכן מה ויצקם לפני יי' (יהושע ז') ויעמידום.

קום הא'ה'ל על הקיום תאמר לאربעה פנים. תאמר קיום, ומאמרא אסתר קים (אסתר ט'), ותגוז אמר ויקם לך (איוב כ'ב). וקמה בידך מטלכת ישראל (שמואל כ'ז). ותאמר עטה, ותעמד מלחמה (ד"ה כ') פירשו בו ותקיים. וכן היעמד לך (יזקאל כ'ב). למן עמדו ימים רבים (ירמיה ל'ב). ותאמר נאמן, ונאמן ביתך (שמואל ב' ז). לחמו נתן מיטין נאמנים (ישע' ל'ג). עצות מרחוק אמונה אמן (שם כ'ח). יתד במקום נאמן (שם כ'ב) פירשו כלם לשון קים. ותאמר יד, ופעליך אין ידים לו (שם ט'ח) פירשו בו העמדה וקיים.

קום הא'ה'ל על המקום תאמר לחמשה פנים. תאמר מקום, ואיזה מקום מנוחתי (ישעיה ס'). באחד המקומות (שמואל ב' י'). ותאמר תחת, שבו איש תחתיו (שמות י') רוצה לוטר במקומו. וכן עמדנו תחתינו (שמואל י'). וכמהות לפיה המתרגם תחתו לאמר למי הארץ (שמואל ב' ג') מארתיה למתר. ויש מפרשים הטלה לשון הסתר וכסוי כלומר שלח לו לאמר למי תאות הארץ והמלחמות באלך. ותאמר יד, יד תהיה לך מוחץ למבחן ודברים כ'ג). יד חיית (ישעיה נ'). איש על ידו לדגלייהם

(במדבר ב') הרצון בהם כטו מקום. וכן מזה לפ' המתרגם והנה מציין לו יד (שפטאל ט"ז) והוא מתყן ליה אתר לפלאגא ליה ביזתא. ותאמיר בית, לבתים לבדים (שפטות כ"ח) פירשו בו מקומות. וכן כבית סאותים (טלבים י"ח). בית אבנים יחזה (איוב ח'). ויש מפרשימים מזה אשר הנשים ארגנות שם בתים לאשרהה (טלבים ב' כ"ג) פירוש ריעות היו ארגנות שם והריעות היו בתים לאשרה פירוש מקומות. ותאמיר אשר, באשר כרע שם נפל (שופטים ה'), פירשו בו במקומות שכרע כתרגומו באתר דיברעו ותרגום מקום אחר. וכן ובאשר לללים שם הוא (איוב ל"ט).

קוץ הא"ל על הקוצים תאמיר לשבעה עשר פנים. תאמיר קוין, וקוין ודדרו (בראשית נ'). קוצים בסוחים יישעה ל"ג. ותאמיר חות, חוח עליה ביד שכור (משל לי' כ"ו). בשושנה בין החוחים (שיר ב') פירשו בהם קוצים. ותאמיר סלון, סלון טמאיר (יחזקאל כ"ח) פירשו בו קוין. וכן סרכים וסלונים (שם ב'). ותאמיר סנה, והנה הסנה בער באש (שפטות ג') פירשו בו מין קוין. ותאמיר צנים, ואל מצנים יקחוו (איוב ה') פירשו בו קוצים. וכן מזה ולעננים בעיניכם (יוהושע כ"ג). ותאמיר סירים, קול הסירים (קהלת ז'). הני שך את דרכך כסירים (והושע ב'). כי עד סירים سابقים (נחות א') הרצון בהם הקוצים. וכן תרגום בספרים בכובין, ותרגום את קוצי המדבר ית כובי. ותאמיר דדרה, וקוין ודדרו (בראשית נ') פירשו בו מין טמיini הקוצים. ותאמיר אטר, גרון האטר (שם נ') תרגום קוין ודדרו כוביין ואטרין. ואטרו בפק קמא דסומה בנגרה יוספ זכה עד גרון האטר וכי גרון יש לו לאמד. ופירש העורך קווצין שאין להם פירות וסבירו בו גרון כדי שישתמר. ותאמיר חדק, כמשכת חדק (משל לי' ט"ז) פירשו בו כמשכת קוין. וכן מזה טובים כחדק (טיבח ז') ופירש העורך הטוב והגדול שביהם דותה לקוץ. ותאמיר שטיר, על אדרמת עמי קוין שטיר תעללה (ישעה ל"ב) פירשו בו מין קוין. ורוצה למטר קוין ושמיר. וכמהו ועלה שמיד ושית (שם ה'). ותאמיר

שיתו, שטיר ושתת (ישעה ז'). שיתו ושמירו (שם י') פירשו בהם טיני קוצים, ותאמר ברקן, ואת הברקנים (שופטים ח) פירשו בו מיני קוצים. ותאמר חרול, תחת חרול יספחו (איוב ל'). ממתק חרול (צפניה ב'). כסו פניו חרלים (משל ב' כ"ד) פירשו בהם קוצים. ותאמר עקרב, איסר אתכם בעקבבים (מלכים י' ב') פירשו בהם מין מטני הקוצים. ותאמר קיטוש, קמוש וחיה במכעריה (ישעה ל"ד). והנה עלה כלו קמשונים (משל ב' כ"ד) פירשו בהם טיני קוצים. וכן מזה קיטוש ירשם חוח באלהיהם (הושע ט') אטנס המתרגם תרגם טיני חיות בית חמדת כספייהון קריסטיאן ישرون חתולין בבריניתהון, ותאמר באשה, ותחת שעורה באשה (איוב ל"א). הרצון בו דברי המתרגם חלף שעורתא חזורי, ובלשון רוז'ל בסוף גטרא דפ"ק דברכות רב ששת כרע כי חזורא. ופירש רביינו האי גאנז ז'ל חזורא מין מטני קוצים שמצו בבל וקורין אותו אלחו"ר. עוד אמרם בכמה מקומות שקללא טיכותך ושדי אחיזורי, ותאמר סרפה, ותחת הסרפד יעללה חדרם (ישעה נ"ח). כתוב دونש בן לברט שהוא מין קווץ. ויש מפרשים שהוא צמה מן העצמים פחות ונרווע.

קטן הא"ל על הקטן בשנים תאמיר לשני פנים. תאמר קטן ורוד הוא הקטן (שמואל ז'). ותאמר צעה, ורב יעבר

צעיר (בראשית כ"ח) רוזה לומר הקטן.

כלל הא"ל על הקללה תאמיר לארכעה פנים. תאמר כלל ברכה וקללה (דברים י"א). לא תקלל חרש (ויקרא י"ט).

מכסה האחל

כלל בעל י"ש הבידול שמות הנרדפים האלה כוה : מלת ארוך שם תאר מונח על שנמצא בענין רע ומוחסן טוביה המתחפשתו על כל המציגות ושרש אריה כמו ירח לשון יರית וירקה וירצה בתואר ארוו שהוא גורק ומושך מכלל הטובה הרואיה לו מצד מעב המציאות (אויגנעוואָרְעָן) זה הוא הנחת ארוור בעצם ראשונה ואח"כ נכסה המלה אל הפעלים כמו אויריך ארוור (בראשית כ"ז) אמנים שם כלל אין הנחתו ראשונה על עצם המאהה כי"א על תואר המאהה וזה מלשון קל וולז'ן וכן שרש קבה אין הנחתו

ותאמיר מארה, את המארה (דברים כ"א), ארוור בגען (בראשית ט'). ארוור ארוור (שופטים ח') הרצון בהם הקללה. ותאמיר אלה, בשפטו את דברי אלה הזאת (דברים כ"ט). כל אלה הכתובה בספר הזה (שם) הרצון בהם הקללה. ותאמיר נקב, יקכחו אורי יום (איוב ג') רוצה לומר יקללווה בתרכומו ילטטוין יתיה. וכן ואקווב נוחו פתאם (שם ה'). יקכחו לאום (משלי י"א) זולתם. קמח הא"ל על הקמח תאמיר לשני פנים. תאמיר קמח, ותתח קמח ותלש (שםואל כ"ח). קמח שערם (במדבר ח'). ותאמיר סלת, סלת חטים (שמות כ"ט). טסלתה ומשטנה (ויקרא כ') אמרו שהוא הקמח שטחון טחינה נשת.

קן הא"ל על קן העופות תאמיר לשני פנים. תאמיר קן, ודדור קן לה (תלילים פ"ד). כנשר עיר קנו (דברים ל"ב) רוצה לומר אפרוחי קנו. ותאמיר בית, גם צפורה מצאה בית (תלילים פ"ד) רוצה לומר קן. וכן חסידה ברושים ביתה (שם ק"ד). קנה הא"ל על הקניה תאמיר לחמשה פנים. תאמיר קנה, אשר קנה אברם (בראשית כ"ח). כי תקנה עבד עברי (שמות נ"א). זכר עדתך קנית קדם (תלילים ע"ד). ותאמיר כרת, וגם טים תברו מאטם (דברים ב'). ואברהם לי (הושע ג'). וננתני מכרם (במדבר ב') הרצון בהם הקניין. ותאמיר שבת, לכו שברו ואכלו (ישעיה נ"ח). בשבר אשר הם שברים (בראשית מ"ז) הרצון בהם

מכסה האهل

בעצם על פעל הקללה עצמו כ"א על איכותו וסגנוןיו והרצחה בו שהוא מפרש הקללה באර הייטב בפרקשת המכנות המצטרכים אל גוסח הקללה לפני חפץ המקלל שתחול קלתו על המקבל, כי מתנאי הקללה הפודיקת שתהייה בה הכרת השם ב"ה או אחד מכינויו כמו שהוא ג"כ מתנאי הברכה, שיחיה בה הוכרת השם כמו שאמר ושמו אתשמי על כ"י ואני אברם, אכןם שם אלה הינהו על הקללה התנאיית דהיניו שהוא תולח הקללה בקיום או שלילת איזה דבר שם יעשה כך וכך יודען לו כך וכך (אייר) כמו והשכיע הבהיר את האשה בשבועת האלה (במדבר ה') דהיני אם לא שכוב הנקו ואם שכוב הנקו גם בעל ח"ת הסכימים לרעה הזאת שם קללה עיניה הראשון חף כבוד והוא משורש ובוזו יקלו (ש"א ב').

הכנין, והתאמր עשה, ואת הנפש אשר עשו בחן (שם י"ג). פירשו בו עבדים ושבות שקנו להם. וכן פירשו מזה עשה לי את החיל הזה (דברים ח), והתאמר טקה, המבאים את המתחות וכל שבר (נחמה י") פירשו עניין קניה טלשונם ז"ל טקה ומוכר, ומתה פירשו לך חתים (שטוואל ב' ד'). וווצה לומר כלוקחי חתים וכן תרגומו כובני חתים. וכן פירשו זמתה שדה ותקחו (משל' ל"א).

קסם הא"ח על הקוסמים תאמר לשני פנים. התאמר קוסם וחפרו הקוסמים (מיכה ג'). ואמרו כי הלשון הזה כולל כל טלאכה שעושין אותה לדעת העתידות. והתאמר בדים, הרבה אל חדדים (ירומיה נ) הרצון בו הקוסמים כתרגומו חרבה על כספייא, ונקרא בן מפני שמשקרים נגורן מן בדיק מתים יחרישו. קער הא"ח על הקערות תאמר לשני פנים. התאמר קערה, הקערה האחת (במדבר ז). ועשית קערתו (שמות כ"ח). והתאמר צלחת, ובודרים ובצלחות (דר"ה ב' ל"ח). כאשר ימחה את הצלחת (מלכים ב' נ"א) פירשו בהם קערות ויש אומרים שהם כמיין קדרות. וכן טמן עצל ידו בצלחת (משל' י"ט) ויש מפרשין בצלחת כמו בחיק.

קפד הא"ח על הקפוד תאמר לשני פנים. התאמר קפודה, וירשו קאות ו Kapoor (ישעה ל"ז). ואמרו שהוא עוף משוכני מדבר, ויש אומרים שהוא עוף שלועין אותו טרמוֹנא. ובלשון ערבי קנדף. והתאמר קפוד, שם קננה קפוד (שם) פירשו בו כמו קפוד.

קצף הא"ח על הקציפה תאמר לשני פנים. התאמר קצף, ותאנתי לקצפה (יואל א) פירשו בו לקליפה. והתאמר צקל, וכרטל בעקלנו (מלכים ב' ד') פירשו בו בקליפתו, קרדר הא"ח על הקור תאמר לשני פנים. התאמר קור, וקור והם (בראשית ח). לפניו קrhoטו מ"י יעמד (תל"ס קט"ז). והתאמר צננה, צננת שלג ביום קציר (משל' כ"ח) רוצה לומר קור ובכלשונם ז"ל חם בתוך צונן.

קרב הא"ה על ההקרבה וההנשלה תאמיר לששה פנים. תאמיר קרב, ולא קרב זה אל זה (שםות י"ד). קרוב י"י (תלימים קמ"ח), ותאמיר נשלה, יונש אליו יהודה (בראשית מ"ד), ונשלה משה לבודו (שםות כ"ד). ותאמיר סטף, סטף מלך בבל אל ירושלים (יחזקאל כ"ד) הרצון בו קרב, וכן עלי סטפה חמתך (תלימים פ"ח). ותאמיר סורה, אסורה נא ואראה את המראה הנדרש הזה (שםות נ'). סורה שנבה פה פלני אלמנין (רות ד'). וקר מרוזה סרוחים (עטום ו') פירושם לשונן הקרבנה. ותאמיר עם, המה עם בית מיכה (שופטים י"ח) פירושו בו סטף לבית מיכה. וכן העי אשר עם בית און (יהושע ז') סטף לבית און. הם עם יכום (שופטים י"ט) סמוך ליבם. ותאמיר על, ועליו טפה מנשה (במדבר כ') רוצח לומר סטף לו. וכן והוא עמד עליהם (בראשית י' ח) זולתם.

קרב הא"ה על קרוביו האדם תאמיר לארכעה פנים. תאמיר קרוב, ואיש את קרבו (שםות ל"ב), ותאמיר שאר, איש איש אל כל שאר בשרו (ויקרא י"ח) רוצח לומר קרוב. וכן שארה הנה (שם). ותאמיר מודע, ולגעמי מודע לאשה רות ב') פירושו בו קרוב. וכן פידשו מזה ומודע לבינה תקרה (משל ז'), ותאמירبشر בשרה, וMbpsarch לא תתעלם (ישעיה נ"ח) פירושו בו קרובך.

קירה הא"ה על הקורות תאמיר לחמשה פנים. תאמיר קורה, קורה אחת (מלכים ב' ו'). קרות בתינו ארזים (שיר א'). ותאמיר צלע, מיזנתי הבית בעצלעות ארזים (מלכים ו'). והצלעות צלע אל צלע (יחזקאל ט"א) פירושו בהם הקורות. ואטרו שנקראו כן מצד היהות לבית כמו הצלעות לנוגה. ותאמיר עב, עב על פניהם (מלכים ז'), ועב עץ אל פניהם האולים (יחזקאל ט"א). וצלעות הבית והעבים (שם) פירושו בהם הקורות. וכן פידשו רז"ל והעבים אילו המרישות פירוש הקורות הנדרשות יקרו טרישות. וכן אמרו ועל מריש שנבנאו בכיריה. ותאמיר כרותות, וטו"ר כרותות ארזים (מלכים ז') פירושו בו קורות ארזים. וכן תרגומו

וסדרא דMRIש אעוי דארזא. ותאמיר רהיט, רוחטנו ברותים (שיר א) רוחץ לוטר קורות. ותרגומו ושרתויה יthon מן בראתין, ותרננו בצל קורתין בטלל שרותי, ובלשונם זיל בפרק אין דושין אבנין ביתו ורהייטי ביתו של אדם הן מעידין בו פירוש קורות ביתו.

קרח האיחל על המקורה תאמיר לחטשה פנים. תאמיר מקרה, כי אמר מקרה הוא (שמואל ב'). את אשר תקירינה (ישעה ט'א). ותאמיר תולדות, אלה תלדות יעקב יוסף (בראשית ל'ז) פירשו בו כמו הקורות. וכן מזה כי לא תדע מה ילד יום (משל ב'ז), ותאמיר פגע, כי עת ופגע יקרה את כלם (קחלת ט) הרצון בו נטו מקרה, ותרגומו ארוי עידן וערעותא, ותרגום מקרה הכסיל כארען, וכן מזה ופגעו הדבר (עטום ח'), ויפגעו בו מלאכי אליהם (בראשית ל'ב) וולתם. ותאמיר נש, פגוע דבר שכול באיש (משל י'ז) הרצון בו כדברי המתרגם פגיע בדובא ורותיתא בגברא חכמיא. וכמוותם כל המחנה הזה אשר בנשתית (בראשית ל'ג). שעיר ורש נפנשו (משל ב'ב) וולתם, ותאמיר מוצאות, את כל הממציאות אותן (יוושע ב') פירשו בו הקורות כתרגומו ית כל דערעה יתHon.

קרח האיחל על המים הנkapאים מרוב הקור תאמיר לשני פנים. תאמיר קרח, כיין הקrho הנורא (יחזקאל א), משלייך קrho כפתים (תלי' קמ'ז). ותאמיר כפור, כפור כאפר יפזר (שם), דק ככפר על הארץ (שמות י'ז) פירשו בהם נטו קrho, ותרגום ככפר בנילדא. וכן תרגום קrho גליידא.

קרע האיחל על הקריעה תאמיר לשני פנים. תאמיר קרע, ויקרע את בנדיו ובראשית ל'ז). ותאמיר פרם, ובנדיו לא יפרט (ויקרא כ'א). ובנדיכם לא תפרטו (שם י') פירשות לשון קריעה. אמנים יראה מרבבי רוז'ל שיש חלוק בין קריעה לפירטה והוא אמרם ואוחז בכנדייה אם נקרועו נקרועו ואם נפרטו נפרטו ופירשו שהקריעה היא בנופו של בנד' שלא במקום התפר והפירטה במקומות התפר.

קשה הא"ה על הקושי תאמיר לשלשה פנים. תאמיר קשיי אל קשי העם הזה (דברים ט'). ואתعرف הקשה (שם ל"א). ותאמיר פרך, ויעבדו מצרירים את בני ישראל בפרק (שב' א'). לא ירדנו בפרק (ויקרא כ"ח) פירושו בהם בקשי בדברי המתרגם בקשייו. ותאמיר קשח, הקשח בניה ללא לה (איוב ל"ט). תקשיח לבנו מיראתך (ישעיה ס"ט) פירושו הטלה לשון קושי. ופירוש תקשיח לבנו בראותנו שלות הרשעים וארכן גלותנו והיותנו מוטם להם יקשה לבנו על זה וכאלו תתענו אתה מדריך ותקשיה לבנו מיראתך בראותנו כי ארכה השלווה להם והגלוות והצרות לנו.

קשר הא"ה על הקשיה תאמיר לחמשה עשר פנים. תאמיר קשה, וקשרתם לאות (דברים ו'). וקשר על ידו שני (בראשית ל"ה). וمعنى זה פירושו מוציא אסירים בכוישות (תל' ס"ח) כמו בקשותות והכ' פ' תמותת הקורא. ותאמיר צורה, צור תעודה (ישעיה ח'). וצורת אתם בכנפיך (יחזקאל ח'). וצורת הכסף (דברים י"ד) הרצון בהם הקשיה. ותאמיר צורה, מי צור מים בשמלה (משל לי'). צור מים בעבו (איוב ב"ו). ומבקעים ומצורrim (יהושע ט) הרצון בהם הקשיה. ותאמיר אסיה ואסיה אסף (בדבר ל'), ואסרכינו לעונתו (שופטים י"ו). ויאסר את רכמו (שמות י"ד) פירושם לשון קשיה. ותאמיר יפה ואני יטרתי חזקיי ורעותם (הושע ז') פירושו בו כמו אסרכתי. וכן מזה ננטקה את מוסרותיהם (תל' ב'), ומסרות ערד מ' פתח (איוב ל"ט) וזלתם. ותאמיר ענה, ענדנו עתרות לי (שם ל"א). ענדם על נרגוטיך (משל ו') אמרנו שהרצון בהם הקשיה. ויש מפרשים מזה על צד ההפקיד התקשר מעדרנו בימה (איוב ל"ח). ותאמיר קטה, בארבעת מקצועות החצר חצרות קטנות (יחזקאל מ"ו) פירושו בו קשרות מתרגם וקשרתם וקטניין. ובדןיאל ומשרא קטרין (דןיאל ח) פירוש בתיר קשרותם. ובכללן רוז'ל בפרק הבא על יבמותו אמר רב יוסף קטיר קא חזינה הבא, ופירוש העדר קשר, ופירוש חצרות קטנות חצרות מחברות יחד וקשרות

זו בזו, אמונה רוז'ל בפ"ב במדות אין קטורות אלא שאין טקומות. ותאמר עקר, ויעקד את יצחק בנו (בראשית כ"ב) פירשו בו ייקשר, ותאמר רתם, רתם המרכבה לרכש (טיכח א'). הרעיון בו אסור ותרגומו טכוסי רתיכין, ותרגום ויאמר את רכבו וטקים רתיכא, ותאמיר רתק, רתקו בזקם (נחים ג'). פירשו בו אמוריו והלשון נגזר מן ורתוקות בסוף, ונמצא זה הלשון להפוך זה העניין שהואה התרת דבר וכיריתתו. כגון אמרו עד אשר לא ירתק חבל הכסף (קהלת י"ב) והנה נשתמשו בזאת המלה בדבר וחפכו כמו שנשתמשו במלה שורש שניצא מהם בנטינות שורש ומהם בעקבירות השורש, ותאמיר החש, וחבשת להם מגבעות (נשות כ"ט). סוף חשוב לראשי (יונה ב') פירושם לשון קשוו. וכן בעניין קשרו המכה ולנסברת לא חבשתם (יחזקאל ל"ד), ביום החש יי' את שבר עמו (ישעה ל'). וכן בעניין קשרו הבהיר באזורי שלה ויחבש את חמו (טלכים ב'). וצמד התרים חבשים (שמואל ב' י"ו). ותאמיר חתל, והחתל לא חתלת (יחזקאל י"ז) הרעיון בו חקירה בתרגומו ובאיסרין לא אתאורת, וכמהו וערפל חתלו (איוב ל"ח) ותרגום ואמתתא ליפופה. ובסוף גמרא דפרק מפניין והחתל לא חתلت מכאן שטפסין את חולד בשבת. ויש מפרשימים טענין זה על צד ההפוך לאשר על המלחחה (טלכים ב' י"). אמונה המתרגם אמר בו לדמןא על קומטريا. ובכללן רוז'ל קומטרי דספרי פירוש תיבות שמישימין בהם הספרים או לוחות שמישימין על הספרים ומדבקין אותן בהם לכיסותם ולশטרם. וכן המלחחה טקום או כל' שהיו נשמרם שם הכלדרים ובפרק הנוקין בגמרא אמרו מאי מלחחה דבר הנמלל ונמתח. ופירש רבינו חננא אל זצ"ל כגון אמתחת העשויה מעור או מבנד שמנמלל ונמתח. ותאמיר חזק, וחשך אתם (שמות ל"ח). מחשכים בסוף (שם כ"ג). פירשו המלה לשון קשרו וחבישה מתרגום אחבה ליה החמור אהשוך לי חמור. ותאמיר חזק, וחשכניםיהם והשריהם הכל מוצק (טלכים ז') פירשוו לשון קשוו. וכן ותאמיר חזרת מים (שמואל ב' כ"ב) קשרו העבים זו בזו, ותאמיר

חרצוב, פתח חרצבות רישע (ישועה נ"ח) פירשו בו קשורים ואסורים, וכן מזה כי אין חרצבות לטותם (תל"ם ע"ג). קרדם הא"ה על הקודום תאטר לחטשה פנים. תאטר קרדום, ואת קרדמו (شمואל י"ב), ויקח אבימלך את הקודמות (שופטים ט'), ותאמר גרזין, ונדהה ידו בגרזין (דברים י"ט) פירשו בו כמו קרדום. ותאמר כשייל, בכשייל וכלהות יהלטן (תל"ם ע"ד). פירשו בו קרדום מתרגום ובקדומות באו לה וכמה דעלין בכשיילין. ותאמր תותח, בקש נחשבו תותח (איוב ט"א). הרzon בו הגרזין כתרגומו היך גילי איתחשיבו גראניא. וכלהות זיל בראש גمرا דפרק הרואה שקל גראניא דהוה עשר אמות פירוש גרזין, ויש מפרשים תותח כל' בעל יתרות מהודרות שצדין בו הרגנים ועל שהכל' אחד מצד אחד ורבים מצד אחר אמר נחשבו. ויש מפרשים שתותח הוא כל' נדול שמשליכין האבני הנדרלות להפיל החומות והבניינם החזקים וייה העניין בזו שכך נחשבו לו אבני תותח. ויש מפרשים תותח שם כלל לחיצים. ותאמר טפין, טפין וחרב וחץ שנון (טשלי כ"ח) פירש בו רבינו מנחים בן שלמה זיל כמו גרזין שחותכין בו העצים. וכן מפץ אתה לי (ירמיה נ"א). ואיש כל' מפצו בידו (יחזקאל ט').

קרסל הא"ה על הקרטולים תאטר לשלשה פנים. תאטר קרטולים, ולא מעדו קרטלי (תל"ם י"ח). ותאמר ברעים, אשר לו ברעים (ויקרא י"א) אמר בו המתרגם די ליה קרטוליין. ותאמר אפסים, מי אפסים (יחזקאל מ"ז) רוזה לומר הקרטולין כתרגומו מי קרטוליין. וכן פירשו רוז'ל' שעדרם עובר בהן עד קרטוליין. ורבי יונה פירשו מי פסים והאלף נספת ורוזה לומר מי כפים כי הכה בלבושן ארמי נקרא פס ידא ורוזה לומר כי חמים לא חי מכסים כ"א נפות רגליין.

נשלטה את הקוף.

אות דריש

ראה הא"ל על הראה וההבטה תאמר לשטנה עשרה פנים, תאמר ראה כי ראה יי' (בראשית כ"ט), שנות ראיינו רעה (תל"ם צ'), ותאמיר חזה ישתח צדיק כי חזה נקם (שם נ"ח), זהה חזותי ואספורה (איוב ט"ז), אשר אני אהזה לי (שם י"ט) תרגום ראה חזה, ותאמיר נבכט, ונכט לארץ (ישעיה ח'), והבינו אחריו משה (שמות ל"ג). ותאמיר צפה, יצף יי' (ראשית ל"א), עניינו בנויים תצפינה (תל"ם ס"ז), וצפיו הוא אליו חרב (איוב ט"ז) הרצון בהם ההבטה, ומזה פירשו צפה הצפת (ישעיה כ"א).

מכסהה האהלה

ראה בעל חי הקציב שמות הנורדים אשר הונחו על הראה לשבעה ואלו הם: השקייף, משגנית, החצין, הביטן, ראה, חזה, צפה, וכוה הבדיל ביניהם: השקפה בכל מקום ממקום גבוח אמרו וצדק ממשמים נשקב (תל"ם פ"ה) החיצה היא למוקם רחוק. השגחה היא המעללה שבראיות והוא ממקום גבוח ושלל אמרו ממון שבתו השגיה (תל"ם) משגנית מן החלונות (שיה ב') ראייך אליך ישגיחו אליך יתבוננו (ישעיה י"ד) כלומר אליך יבימו התבטה גמורה כדי שיתבוננו אליך. הבטת היא פתוחה מהשקפה והשגחה והיא הראה הרכוקה אמרו הבט נא השמיימה (בראשית ט"ו) המביט לארץ ותרעד (תל"ם ק"ד) כלומר במיועוט התבטה מרעד הארץ וושביה. ראה הוא כלל כל ההבטות וההשקפות וההצעות אבל השגחה נכברת מענין ראייה. חזה הוא תרגום ראה וכמוותו הוא ושניהם בענין הנכבהה כמו אשר חזה על יהודה (ישעיה א'). במראה אליו אהודע (במרבך). יש ראייה שענינה נקמת האויב כמו ואני ERAה בשנאי (תל"ם ק"ח) צפה עניין הצפיה מגבוח אמרו צפה נתתיק לבני ישראל (יחזקאל י"ג).

ומלת הצפיה תא רצוףה והתיו תמורה ח"א לט"ד הפעול, אמן בכראשית רביה פרק ס"ד אמרו צפה הצפיה פדר מנורתא אית אתרא דקרוין למנורתא צפיתא. ומדעתה כי מוה נגור לפי המתרגם והעפת אשר על ראשו ד"ה ב' נ'). תרגומו וקורנותא היך כדמות שרגא די על רישי אמין חמץ. ותאמר השנחתה ממכון שבתו השנחתה (תל"ם ל"ג). ראייך אליך ישנחו (ישעה י"ד). משניח מן החלנות (שיר ב') הרצון בהם הבהיר, ותאמר שקפַה משפטים נשקבַ (תל"ם פ"ח), השקייפה מעון קרשך דברים כ"ג). וישקיפו על פני סdom (בראשית י"ח), ומיכל בת שאל נשקבַה بعد החלון (שטוואל ב' ו') הרצון בהם השנחתה, ותרגום נשקבַה بعد החלון אודיקת טן חרלא. ותרגום ממכון שבתו השנחתה אודיק. ותאמר שכלה, כי יסכן עליימו משכיל (איי' ב"ב) הרצון בו משניח כתורגומו אפשר דעליהון משנחתה וכמותו אשרי משכיל אל דל (תל"ם מ"א) משניח אל דל ומקרו. וכן משכיל צדק לבית רשות (משל ב"א) ותרגנו לקצוות הארץ יביש לסייע ארעה מסתכל. הבינו אליו ונחרו אסתכלו לותי ואחרו. עניינו בנויים תשפינה עניינו בעממי מסתכלן, ובלשונם ז"ל הסתכל בשלשה דברים. ותאמר שזוף. ששותני השמש (שיר א'). עין שופתו (איוב כ') פירשומ לשון ראייה והבהיר. ותאמר שקר, ומשקרים עיניהם (ישעה ג') תרגום עין שופתו עינא דסקרנית. ובלשון רוז"ל בראשית רביה פרק י"ט ולא טן העין שלא תהא סקרנית. ופירש העורך לשון ראייה. ותאמר ציען, מציען טן החרכמים (שיר ב') הרצון בו משניח בדברי המתרגם מסתכל מן חרכיא. ותאמר שור, לא תשורני עין ראי (איוב ז'). ותוקותי מי ישורה (שם י"ג), ולא עוד תשורנו מקוםו (שם כ'). הרצון בהם הראייה והבהיר ותרגם לא תסכי יתי ומיתנתני מי יסכינה ולא תשפינה מן אתריה. ותרגום ועין לא תראני לא תשכי יתי. הבינו ארחות תמא איסטכיא אסידיטה תיטא. ובלשון רוז"ל בראש גנרא דפרק בן סודר ומורה יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקודש. עוד אמרו בויקרא רביה אבי

סוכו זה היה אבי של כל הנבאים שהוא סוכין ברוח הקודש, ותאמר פנה, ועתה הויאל פנו כי (שם י'). ולא פנה אל רחבים (תלילים ט'). ואני אני בכל מעשי (קהלת ב'). הרצון בהם הבטחה בדברי המתרוגם אסתכלו بي ולא אסתכל ואיסתכלת أنا, וכטוהם לא יפנה דורך כרטים (איוב כד'). ויפנו יהודה (ד"ה ב' י"). פנה אליו וחנני ותלילים כ"ח). וכן מתרגמי לא יסכי ואסתכיו בית יהודה, אסתכיו לותי. וכן כל לשון הפנאה פירושו המפרשים לשון הבטה, ואמרו שמותה נקרא פנים לפ' שם פונוט ומבויות הנה והנה, ותאמר שעה, ואל קין ואל מנחתי לא שעה (בראשית ד'). וישע יי אל הכל (שם) פירושו עניינט לא פנה. יפן יי על דורך אמרו אל תפן אל מנהתם. וכן פירושו ישעו ואין מושיע (שטואל בי כ"ב). כלומר יפנו יכיתו ימין ושמאל ואין מושיע. ויש מפרשין ישעו כמו ישועו. ותאמר שאף, נעבד ישאף צל (איוב ז'). אל תשאף הלילה (שם ל"ה). פירושם לשון הבטה וציפוי. וכן מזה ישאף זורח הוא שם (קהלת א'). ותאמר עין, יהיו שאל עין את דוד (שטואל י"ח). פירושו בו מבית נזיר מן עין ורוצה לומר שהיה מביתו הבטה השנאה אין מעיןין במקום שמכריעין. ותאמר הבר, הבריהם (ישעה מ"ז). הם החוזים בככבים כמו שפירש אחרים. וכן תרגומו דהו סגן לטולת שמיא. ותאמר שכה, שכיות החמדה (שם ב'). איש בחורי משכיתו (יחזקאל ח'). ובוחמה נשגבה במשכתו (משל י"ח). אמרו כי תוכן הטלה היא לשון הבטה מתרונים וישקפ ואסתכוי. ויעל ויבט וסכא אמן הרמו בו אל העיזור. וטענין זה פירושו עברו משכיות לבב (תלילים ע'). והרמן בו אל חמchapות מה שהלב צופה ומכית ורוצה לומר הגינו ובערו ליותר מאשר עליה בלבד מהתשובות והחצלהות. ותאמר שכה, נשקר על פשעי (איכה א'). כתוב דש"י זל נשקר כמו נבט כמו מסקד בההוא חוויא בבראשית רבא. ופירושו על פשעי עול פשעי כמו וועלתה קפצה פיה. ורוצה לומר מכית וצופה על פשעי והכל פקוד ושמור בידך. ויט לפ' מקומו נק שר או נתחבר.

ראה הא"ל על המראות תאמר לשני פנים, תאמר מראות, במראת הצבאות (שמות ל"ח). ותאמר גליונים, הנליונים והסדיינים (ישעיה נ') פירושו בו המראות בדברי המתרגם מחזיתא, וכן תרגום המראות הצבאות במחזית נשיא.

ראש הא"ל על הראש חטר לשני פנים. תאמר ראש ראי ראי עלייך ככרמל (שיר ז'). ישב עמלו בראשו (תלי ז'). ותאמר גלגולת עמר לגלגולת (שמות י"ז), ואת גלגולתו תקעו (ד"ה י') הרazon בהם הראש.

רבה הא"ל על הרבי תאמר לשנים עשר פנים, תאמר רב, וב שлом בניך (ישעיה נ'). רבים יהלו פני נדי (טשי י"ט), ותאמר שנה, משניא לנוים ויאבדם (איוב י"ב), הן אל שניא ולא נדע (שם ל"ז). שדי לא מצאנחו שניא כה (שם ל"ז). ואחריתך ישנה מאד (שם ח') פירושם כלם לשון רבי ופירוש שדי לא מצאנחו שניא כה, אף על פי שלא מצאנחו הו שניא כה ושניא משפט ורב צדקיהולא ענה טלבו ב"א מחסرون המקובל. ותאמר פש, ולא ידע בפש מאד (שם ל"ח). ופשו פרשוי (חבקוק א'). כי תפושו כענלה דשה (ירמי' ב'), ויצאתם ופשתם בענלי מרכך (טלאבי נ') הרazon בהם הרבי. ותרגום משניא לנוים ויאבדם מPsiש לעממי. כי תשניא פעלו אורים תפוש עובדיה, ומזה פרשו נפשו עטך על ההרים (נחום נ') אמנים המתרגם תרגם לשון פיזור איתברדו עטך. ותאמר שפע. כי שפע ימים ינקו (דברים ל"ג). ושפעת ימים תכסך (איוב כ"ב). שפעת גמלים תכסך (ישעיה ס') הרazon בהם הרבי. וכן תרגום ושפעת ימים תכסך וסונעת ימא תחפיןך. ותרגום כי רב זרעך ארוי סניין בנה, הלא רעתך רבה הלא על בשתק דיסניעא, ותאמר פרץ, ותיווש יקביך יפרצzo (טשי נ'). הרazon בו ירבו כתרנומו ומעצרתך חמרא ישפען, וכמהו ומקנהו פרץ בארץ (איוב א'). ויפרץ האיש מאד (בראשית ל'). ופרצת ימה וקדמה (שם כ"ח) זולתם, ותאמר בכיר, בכיר מאכיך ימים (איוב ט"ז).

וכי כביר מצאה ידי (שם ל"א). יtan אכל למכבר (שם ל"ז). הרצון בחם הרביי בדברי המתרגס ורב מאכוך יומין ארום בסוגניא לסוגניא. ותאמיר עתה, והעתרתם עלי. דבריהם (יחזקאל ל"ה) פירושו בו הרכבתם וכן תרגומו אסנתון עלי פתגמיכין. וכן פירושו עתר ענן הקטרת (שם ח') רביי ענן הקטרת. וכן עתרת שלום (ירמיה ל"ג). ונעתרות נשיקות שונא (טשל'י כ"ז). ותאמיר עצם, עצמו לי אלמנותו (ירמיה ט"ז). פירושו בו רבו וכן תרגומו סגיא קרטוי אומלתHon. ותאמיר גDEL, ויובה בים ההוא זבחים גDELים (נחmittah י"ב) פירושו בו רבים. וכן חיל גDEL מאד (יחזקאל ל"ז). ותאמיר כבד, יכבדו בניו ולא ידע (איוב י"ד). וocab כבדתים חיל וכבד פגא (נחום ג'). עטף הכביד חזח (מלכים ג') פירושו כלם לשון רבוי. ותאמיר דנה, ידנו לרוב (בראשית מ"ח) פירושו בו וירבו כדגנים. ותאמיר כמה, זה כמה שנים (זכריה ז') רוצה

לומר שנים רבות.

רבה הא"ל על הארבה תאמר לתשעה פנים. תאמר ארבה, לא נשאר ארבה אחד (שמות י'). ותאמיר גוב, וטפסריך כגב נבי (נחום ג') תרגום ארבה נובא. ותאמיר חסל, והחסל וחגום (יואל ב') פירושו בו מין ארבה. ואמרו רוזל למה נקרא שמו חסל שהוא חוסל את הכל נבי דהוא נבי דין דMRIה. ופירוש חסל מכלת כתו כי חסלנו הארבה. ותאמיר סלעם, את הסלעם לMINHO (ויקרא י"א). מין ארבה ואפשר שנקרו אין מפני ששמשחית ובולע הכל מתרגום בלע יי פלג לשונם סלעם יי, פלג לשנהון. ועתם אבלע וחכימתון אסלים לבלו חנמ לסלעמותיא מן. ותאמיר חגב, ואת החגב לMINHO (שם). ונהי בעינינו בחנבים (במדבר י'') פירושו בהם מין ארבה. וארוזל בפרק אילו טרופות בוגריא חגב נכחית יש בשדרה שלו כען הנמל ארבה אין לו נכחית ואין לו זנב סלעם יש לו נכחית ויש לו זנב. ותאמיר גומ, יתר הגום (יואל א') פירושו בו מין ארבה. ותאמיר חרגול, ואת החרגול לMINHO (ויקרא י"א) פירושו בו מין

ארבה. ותאמיר צלצל, יירש הצלצל (דברים כ"ח) אמר בו חמתרגם יחסניתה סקאה. ובלשון רז"ל בדיש גمرا דתענית ומעלה סקאיין ופירש העורך מין ארבה, ותאמיר ליק,ילק פשט ויעף (נחותם נ'). אבל הילק (ויאל א') פירושו בהם מין ארבה.

רבה הא"ל על הרובית תאמיר לישני פנים. תאמיר רבית, ובתרביה לא תtan אבל ויקרא כ"ח). ולא רבית במחורייהם (תלי' מ"ד), ותאמיר נשך. נשך בסוף נשך אבל (דברים כ"ג). לא תשיך לאחיך (שם) אמרו שהרובית נקרא כן מפני שהוא כאילו נשך.

רבץ הא"ל על החובץ תאמיר לשלה פנים. תאמיר רבץ, כרע רבץ באrhoה (בראשית ט"ט). ונמר עם גדי ירכץ (ישעה י"א). ותאמיר רבצ, לרבעה אתה (ויקרא כ'). לא תרכז כלאים (שם י"ט). ארוחי ורכבי זריז (תל"ם קל"ט). פירושם מתרגום ורכצת ואין מהריד ורכבע ולית דטעה. ותאמיר ברך, ויברך הגמלים (בראשית כ"ד) הרוביצם כתרגום היושלמי וארכבע גמליא.

רגל הא"ל על הרגל תאמיר לאובעה פנים. תאמיר רגלי, הגלי עמדה במישור (תל"ם כ"ט). ותאמיר שבלי, חשיפי שבלי (ישעה ט"ז) פירושו בו הרגל ואמרו שנקרו כן מעניין שביל שהוא חרך. ותאמיר פעם, ואחריב בכף פעמי (מלכים ב' י"ט). מה יפו פטעיך (שיר ז'), הרצון בהם הרגלים כתרגומו וטפח בפרשת רגלי, כמה שפירותן רגלייהן, וכמה מהם רבים. ותאמיר אשורים, תמק אשורי (תל"ם י"ז) פירושו בו רגלי. וכן לא תמעדר אשורי (שם ל"ז). אם תמה אשורי מני הדרך (איוב ל' א').

רגל הא"ל על המנהג וההרجل תאמיר לחטשה פנים. תאמיר הרجل, ואנכי תרגلت לארפים (הושע י"א) פירושו לשון רגילות שהוא עניין המנהג הידוע בדבריו רז"ל ואמרו שהתיו במקומות ה"א כמו הרגלתו. ויש מפרשים שהוא שם בפלט תפארתי

ואף על פי שכאה הטלה מלויל אחד הוא, ותאמיר סכין, החסכו
הסכני (במדבר כ"ב) פירושו בו הרגל הרגלתי, ויש מפרשין
מה זה הסכין נא עמו ושלם (איוב כ"ב). ותאמיר דורך, כי דורך
נשים לי (בראשית ל"א) רוצה לומר מנהג, וכן אני הlk בדורך
כל הארץ (טלאים ב') כמנהג ורגליות אנשי הארץ, ותאמיר ארוח,
ארוח בנשים (בראשית י"ח) רוצה לומר מנהג כתו שאמר כי דורך
נשים לי, ותאמיר דבר, ורעו בנסיבות הדברים (ישעה ח') פירושו
בו כמנהג, וכן מהו כעד בתוכם הדברו (טיכה ב') רוצה לומר
טוקם מנהגו שרגיל לעמוד שם.

רדף הא"ל על הוריפה תאמיר לשלה פנים. תאמיר רדף,
אחריו הרכב (שופטים ד'). ולא רדף אחריו בני יעקב
(ראשית ל"ה), ותאמיר דלק, כי דלקת אחרי (שם ל"א) הרzon
בו רופת. וכן על ההרים דלקנו (איכה ד'), בגאות רשות ידלק
ענין תלים י'), מדלק אחרי פלשתים (שמואל י"ג). ותאמיר
דבק, וידבקו גם המה אחוריים (שמואל י"ד) רוצה לומר
רדפו.

רוב הא"ל על המריבה תאמיר לשלה פנים. תאמיר ריב, כי
ריב ל"י עם עמו (טיכה ו'). רבת י"י רבי נפשי (איכה

מכסה האחל

רוב הנכון לומר כי כל ענן ריב התוכחה בדברים ומדון גנוו' משרש
דין ואמרו יגרה מדון (מושלי ט"ז). מדונים ישלח (שם ו') פוטר
מים ראשית מדון (שם י"ג) ענינים דין ומפטט כי הרכיל ישלה מדונים בין
אחיהם ר'יל ידבר בדברים רבים ויסכמך בין איש ובין רעהו שיתבע האחד את
חברו בדיון. מצח שמנגור משרש וכי יגנוו' אנשים (שמות כ"א) ואפשר כי
רב ענן מצח במעשה והעד אמרו כי יגנוו' אנשים ונגנוו' אשכח הרה (שמות
כ"ב) ושם קטע הנחטו על מן טחלהק שחמכוון בו לצער את
חבריו ולחכינוו' (געקען, קריינקען) כי שרשו קטע לשון הקטנה, אמן שם
עשלק הנחטו על המטהוקת הקלה וחקלושה שאין בס אלא יוכוח דברים
בלבד ואין שם בעס וקצף בין המריבים, ולא נמצאו מהו השם כי אם פעם
אחדת במקרא קרא הבادر עשלק כי התעשלקו עמו (בראשית כ"ו) דהינו שעשו

נ'). ותאמר מדרון, יגורה מדרון (משל' ט"ז). רוצה לוטר ריב. וכן משלח מדנים (שם ו') וכטוהם רבים. ותאמר מצחה, אהוב פשע אהוב מצחה (שם י"ז), אנשי מצחך (ישעיה ט"א). אשר הצו על משה ועל אהרן בחצחתם על י"י (במדבר כ"ז) הרצין בהם המריבה. ותאמר עצמה, הגינוי עצמותיכם (ישעיה ט"א) פירשו בו ריבכם. וכן מזה ובין עצומים יפריד (משל' י"ח) פירוש המרכיבים. ובלשונם זיל שנים שנתעצמו בדיון, ותאמר קטטה, ארבעים שנה אקוט בדור (תל"ם צ"ח). ראיית בגדים ואתקוטטה (שם ק"ט). ובתקומטיך אתקוטטה (שם קל"ט) הרצון בהם המריבה. ותאמר גורה, ואל תתגר בם (דברים ב'). כתב מנהם בן שלמה זיל כי לפעמים יאמר זה הלשון על הקטטה עצמה בגין אמרו אל תתגר בם. ולפעמים יאמור על התעוורות הקטטה בגין אמרו יגורה מדרון. רוצה לוטר יערב הקטטה והרב.

רוח הא"ל על הרוחות תאמיר לשלהה פנים. תאמיר רוח ורוח גדולה וחוק (מלכים י"ט). ותאמיר סופה, וכנגנול לפני סופה (ישעיה י"ז). וכמצ גנבו סופה (איוב כ"א). ונגלליין בסופה (ישעיה ה') פירושו בהם הרוחות ואמרו כי סופה קשה מהרות, וזהו כאמור רוח יזרעו וסופה יקצרו (חושע ח'). ותאמיר קדים, יסע קדים בשטחים וינהג בעוז תימן (תל"ם ע"ח) פירשו בו רוח מזורית, ואמרו כי מה שאמר וינהג בעוז תימן אפשר שהתייה רוח מזורית דרומית גם אמרו כי קדים הוא רוח קשה מאד.

רום הא"ל על ההתרומות והגבחות תאמיר לשנים ועשרים פנים. תאמיר רום. רום ידיהו נשא (חבקוק ג'). ידנו רמה (דברים ל"ב). ומזה פירשו בהוראת ע"ז הפעל **כאל"פ** נראית.

מכסה האהֶל

לهم עפק עמו בדבר הבאר ולא הניחותו לקתמי בקלות בחפץ הלב, ושרשם גרה אינו הונח על הריב ממש אלא על התעוורות הריב (רייצען צום שטרויטש) (יש"ש).

וראמה וישבה תחתיה (זכירה י"ד). ותאמר גבה, גבה שמים (איוב כ"ב). אל תבט אל מראתו ואל גבה קומתו (שםואל י"ו). השפתתי עץ גבה (יחזקאל י"ג). הרazon בhem ההתרומות. ותאמר נשא, בנשאי ידי אל דבר קדשך (תל"ם כ"ח). ונשא ענף ועשה פרי (יחזקאל י"ט). וישא עניינו וירא (ראשית י"ח) הרazon hem ההתרומות. ופירשו מזה אם יעלה לשמים שייאו (איוב כ'). וכן פירשו מזה בשוא גליו אתה תשבחם (תל"ם פ"ט). כלומר בהתרומות גליו אתה תשקטם. ותאמר נסם, כי אבני נר מתרומות על אדמתו (זכירה ט) פירשו בו מתרומות. וכן פירשו נתחה ליראיך נס להתרומות (תל"ם ס'). ותאמר סלאן, סלו לרובכ בערכות (שם ס"ח) פירשו בו רומי. וכן סלטליה וטורטך (משל' ד') רומניה וטורטך. וכן פירשו מזה מסילות בלבכם (תל"ם פ"ד). מסילות לבית יי' תקירים ולפי שם גבויים קראם כן. ותאמר מסילות לבית יי' תקירים ולפי שם גבויים קראם כן. זקוף, יי' זקוף כפופים (תל"ם קט"ו) הרazon בו מרים תנוגות וראה ראש כוכבים כי רמו ארום זקיפו. ותאמר עדה, יתום ואלמנה יעודה (שם). מעודע ענוים יי' (שם קט"ז), ואנחנו קמננו ונתעדר (שם כ') פירושם לשונן גבאות והתרומות. ותאמר אמרת את יי' האמרת (דברים כ"ו), ויי' האמירך היום (שם). יתאמרו כל פעלי, און (תל"ם צ"ד) פירושם לשונן גבאות והתרומות. ופירשו מזה בחלוּפָא לְפָא ביזיד וככבודם תתייטו (ישעה ס"א). וכן פירשו מזה על צד החפה כתעת בטromo תמריא (איוב ל'ט) פירוש תנבייה, ותאמר דל, דלו עני לטרום (ישעה ל'ח) פירושו בו רמו. וכן אرومך יי' כי דליךתי (תל"ם ל'). דלו מאנוש נעו (איוב כ"ח) וכן מטורגט' ארום אזקפתני אודקפו מן בני נשא. ומזה כתוב רב כיונה נצורה על דל שפתוי (תל"ם קט"א). פירוש נשיאות הדברים שאשה על שפתוי ותרגומו זקייף שיפורותיו. ובשיר השירים בפסוק שמאלו תחת לראשי בטה שהסיפה בו המתרגם למכא טורייא ולמדלי מישרייא. פירוש להשפיל החרים ולהרים המישורות. ותאמר נטלה, וינטלה וינשא (ישעה ס"ג) פירושם

לשון התרכומות מתרגום שאו ידיכם קודש טולו ידיכון כהניא. ותאמר אברך. ויתאככו נאות עשן (שם ט'). פירשו בו ויתרומטו בנות וחותמה כ"ג הדרמן כמו שחרורה במלת לב שמה יטיב נהה שרוצה לומר בגהה. ותאמר שפה. אפתח על שפיהם נהרות (שם ט"א). רוח צח שפיהם (ירמיה ד'). על הר נשפה (ישעה י'') פירשות לשון נבות. וכן מהו וילך שפי (במדבר כ"ג). אמנם המתרגם אמר בו ואזל ייחידי. ותאמר תלאל. על הר גבה ולול (יהזקאל י'') רוצה לומר רם ונשא בדברי המתרגם בטור רם ומיעיל. וכמויהם העמדות על תלם (יהושע י'') בגבותם. ותרגם היירושלמי פן תשא עיניך השטימה תיתלן עיניכן. ותאמר נפל. ואולם הר נופל (איוב י'') פירשו בו נבוח נזרן הנפחים היו בארץ אשר הרzon בהם האנשים הגבויים. ותרגנו. וברם לוט דמתפרק מאברהם דמתול לטור רם נתר. ותאמר פסג. פסנו ארמנותיה (תלים ט"ח) פירשו בו גבוחו אותה נזרן פסגה. ותאמר בטה. עלה על במתי עב (ישעה י''). על במתי ארץ (דברים ל"ב) הרzon בהם הגבות. וכן ודורך על במתי ים (איוב ט) ותרגנו ומטיל על רום ימא. ותאמר קומה. ואכרת קות ארצו (ישעה ל"ז). ורמי הקומה גדרים (שם י') הרzon בהם הגבות. ותאמר רכם. מרכשי איש (תלים ל"א) פירשו בו מגבותם. וכן פירשו מהו וירכשו את החחשן (שםות כ"ח). כלומר יגיבו החחשן לחברו עם האפור שהוא למעלה ממנה. אמנם העורך פירש וירכשו לשון חזק מלשונם זל בראשינו. לימדנו איתתי רכם הקדוש ברוך הוא עליתו בימים השני פידוש חזק. ותאמר גאון. שמענו גאון מואב (ישעה י''). בנות הים (תלים פ"ט). על כל גאה ורם (ישעה ב') הרzon בהם הגבות וחתרומתו. ותאמר גאה. כי השפלו ותאמר גאה (איוב כ"ב). וגאה מגבר יכסה (שם י'') הרzon בהם כתו גאה. ותאמר שחץ. הוא מלך על כל בני שחץ (איוב מ"א) פירשו בו בני נאות. וכן לא הדרכיהם בני שחץ (שם כ"ח) בני נאות. ובלשון רוזל בפרק כמה אשא בוגרא אנשי ירושלים אנשי שחץ הן.

פירוש אנשי גאותה. ויש מפרשים לא הדריכו בני שחץ בני הכהרים תרגום וככפר יושב במטורים וכשהבא דיבב בטומרא. ותאמר יהיר, נבר יהיר ולא ינוה (חבקוק ב') פירושו בו גאה. וכן זד יהיר לע' שמו (משליל כ"א).

רועל הא"ל על הריע והחבר תאמר לשלה פנים. תאמר ריען, רעך ורע אביך (שם כ"ז). ותכוו על ריעכם (איוב ו'), ותאמיר חבר, חבר אני לכל אשר יראוך (תל"ם קי"ט). חבר הוא לאיש טשחית (טשליל כ"ח) הרצון בהם כטו ריע. ותאמיר עמיה, ועל נבר עמיה (זכירה י"ט). וכחש בעמיהו (ויקרא ח'). הרצון בהם ריע וחבר.

רועל הא"ל על התרוועה תאמר לשני פנים. תאמר תרוועה ותקעתם תרוועה (במדבר י'). ובכרמים לא ירנן ולא ירעע (ישעיה י"ג). ותאמיר יבב, ותיכב אם סיסרא (שופטים ה'). פירושו רוזל מתרגם תרוועה יבב. ויש מהמפרשים יפירושו מלשון ניב שפתים. ומנחם בן סרוק פירושו לשון הבטה גנזר מן בכבת עינו. וכן תרגומו ומדיקה אימה דסיסרא. ותרגומו היירושלמי וישקף על פני סדום ואודיק. הוואיך אליך ישניהם חזק עליך ידיוקן.

רוץ הא"ל על המרוצחה תאמר לשני פנים. תאמר רין, הנער רין (שמואל ב'). כי אם רצתי אחרי (טלבים ב' ח'). ותאמיר נהר, ונחרו אל טוב (ירמיה ל"א). ונחרו אליו כל הנינים (ישעיה ב') הרצון בהם המרוצחה. ויש אומרים שמותה הענין נקרא הנהר לפי שהוא מקום מוצצת המים. אמן הרוב רב' משה בר נחמן זיל נומה לדעת אחרת כמו שבארנו בשער נהר.

רוש הא"ל על הארים תאמר לארכעה פנים. תאמר דאסן, ויתנו בברותי ראש (תל"ם ס"ט). וישקנו מי ראש (ירמ' ח'), ועם הו"ו ענכמו ענבי רוש (דברים ל"ב) ופירושו בהם הארים. ותאמיר חמלה, חמלה לטו כדמות חמלה נשח (תל"ם נ"ח) רושה לומר ארים. וכן חמלה תניניהם יינם (דברים ל"ב), אשר חמלה

שתח רוחו (איוב ז'). ותאמיר לענה, הני מאכילים את העם הזה לענה (ירמיה ט'). החפכים ללהנה משפט (עמוס ח') פירשו בהם כמו ארט. ותאמיר תרעלה, כום התרעללה (ישעיה נ"א). השיקיתנו יין תרעלה (תלמים ס'). ספ רעל זכריה י"ב) פירשו בהם הארט.

רזה הא"היל על העדר השמנות תאמיר לשני פנים. תאמיר רזה, השמנה הוא אם רזה (במדבר י"ג), ומשמן בשרו רזה (ישעיה י"ז), ותאמיר כחש, ובשרי כחש משמן (תלימים ק"ט) רוצה לומר רזה. וכן מזה ויקם כי כחש (איוב י"ז) ובבלשן רוז'ל בחמת כחששה. ותרגם המתרגם ובשרי כחש משמן ובשרי פתרן מלטמי פטם. ותרגם היושלطي השמנה היא אם רזה אפרטין, וכן ישלח רוזן בנפשם ושרי פתרונה בנפשיהם. רוזם הא"היל על הרטיזה תאמיר לשולשה פנים. תאמיר רוזם, ומה ירוזון עיניך (שם ט"ז) כתו ירוזון כתרגומו ומה רמזין עיניך. ותאמיר קוץ, קוץ בעינוי (משל ו'). יקדצו עין (תלמים ל"ה), הרצון בהם הרטיזה בדברי המתרגם רמז בעינוי רמזין בעיניהם, ותאמיר מלל, מלל ברגלו (משל ו') פירשו בו רומז.

רחב הא"היל על הרוחב תאמיר לשולשה פנים. תאמיר רחוב, בער הרחבות לי (תלמים ד'). הרחיב יי' לנו (ראשית כ"ז). ויעציאני לטרחוב (תלימים י"ח). ותאמיר יפת, יפת אליהם ליפת (בראשית ט') פירשו מהתרגום כי ירחיב ארוי יפת אמן רוז'ל פירשו לשון יופי. ותאמיר רוח, אדרבה וירוח לי (איוב ל"ב) כמו יירחוב. וממנו רוח והצלחה (אסתר ד'). רוח תשימטו (בראשית ל"ב).

رحم הא"היל על הרחבות תאמיר לארבעה פנים. תאמיר רחם, נתן לך רחמים (דברים י"ג) רחם יי' על יראייו (תלימים ק"ט). וטודה ועוז ירחים (משל כ"ח). ותאמיר חמלת, בחמלת יי' עליי (בראשית י"ט). ועל אשר לא חמל (שמואל ב' י"ב). ולא תחמל ולא תכסח עליו (דברים י"ט). ותאמיר חום, אתה חסת על

הקיין (יונה ד). יהם על דל ואביון (תלמי ע"ב). לא תחום עיניך (דברי כ"ה) הרצון בהם החטלה. ותנו כי מי יחתול עליך מן יhom. איש אל אחו לא יחתול לא חיסוי. ותאמר חנן, יי' חננו לך קינו (ישעה ל"ב). יתנו כי יי' והילד (שםוא' ב' י"ב). אשר לא אתן לכם חננה (ירמיה י"ז) הרצון בהם הרחמנות והחטלה דברי המתרגם יי' רחם לנו דלמא יתרחם עלי ולא יהיה עליון רחמיין, ובמהות ויתן יי' אותם (מלכים ב' י"ג). ויצו לא יתנו (ישעה ב"ז) ומתרגם ותס' יי' עליון, לא יחום עליון.

רחץ הא"ל על הרחיצה תאמר לששה פנים. תאמר רחץ, אם רחץ אדני (שם ד'), לא רחצת לטשע (יחזקאל י"ז). ותאמר דיח, ייח מקרבה (ישעה ד'). שם ידיו את העלה (יחזק' ט), מלא כרשו מדני הדיחני (ירמיה נ"א) הרצון בהם הרחיצה וכלשון רוז'ל פרדיה וטלה ומדית. ותאמר טבל, וטבלתם ברם אשר בסוף (שפטות י"ב). ויטבל בירדן שבע פעמים (מלכי' ב' ח), נטבלו בקצה הימים (יהושע ג'). אמרו המפרשים כי עניינם בעניין רחיצה זולת שיש הפרש ביןיהם כי הרחיצה היא לנוקות הדבר ולטהר וטבילה ממנה לטהר וטינה לצבע. ותרנס ואה כי אמר אלק רחץ וטהר טבל ואתמי, ותאמר שטף, וידינו

מכסה האهل

רחץ רחיצה גROLAH מהדחה; כי הדחה היא העברה בנים בלבד לא לשפשף ולוחוץ בנים כאה, והעד רחצו האבו (ישעה א') ידיו את העולה (יחזקאל טי) שאינה צリכה רחיצה גROLAH. שטף העברת התנקה המועט או לצורך דבר נקי בנים ואמר וריו לא שטף בנים (ויקרא ט"ז). מרייקה אוינו מעין רחיצה והדחה והשטיפה, כי הוא העברת החלודת והMRIKAHN זוכך הדבר כאמור הברות פצע חמוץ ברע (משלי כ') ונחנן המΡΚΗHN (א事后 ב') הוא המירוק המעליר הזחומה והחלורה מעל הבשר ומנקה העיר ומרככיה. ובעל יש ההבדיל בין רחץ וככט כי שם רחץ אוינו גופל כי אם על רחיצה על הגוף או חלקו הגוף אמנים שם בנים אוינו גופל כי אם על רחיצה בגדים או שאר בלי תשומש של הגוף.

לא שטף במים (ויקרא ט"ז). וכל kali עין ישטף במים (שם). ומרק ושטוף במים (שם ו') הרצון בהם הרחיצה. ותרני' והונות רחצנו שטיפנו. רד לביתך ורחץ רגליך ושטוף רגליך. ותאמר חף חף אני ולא עון לי (איוב ל"ט) אמר בו המתרגן שזינן אנא ולית סורחנא לך. ותרגנו ברוחע הליכי בחטה בטשזיג. ומצואתו לא רחץ לא אשתייג. ופירוש חף אני רחץ מעונת כלומר טנוקה מעון. ותאמר כבכם. וככמתם בנדייכם (במדבר ל"א). וככט שניית וטהר וויקרא י"ט. אחרי הכבס (שם) פירשו עניין כבוס כענין רוחיצה לנקיות מטינוף ולכלוך.

רחק הא"ל על הרחיצה תאמיר לארכעה פנים. תאמיר רחק על בן רחק משפט טמנו (ישעיה נ"ט). כי ירחק טמך המקום (דברי י"ב). ותאמיר נדה המנדים ליום רע (עטום ו') רוצחה לומר מרחקים כתרוגמו ואינון מרחקין. וככטו אחיכם שנאיכם מנדיכם (ישעיה ס"ט). וזהם לנדה יהיה (יחזקאל ז'). ותאמיר זנה זנה יי' מובחו (איכה ב'). כי לא יונח לעולם אדרני (שם ג'). ותזנה משלום נפשי (שם) והאונינו נהרות (ישעיה י"ט) פירשו כלם לשון ריחוק. ותאמיר נאה נאר מקדשו (איכה ב'). נארת ברית עבדך (תל"י פ"ט) פירשות לשון הרחיצה ויש מפרשין לשון החחתה.

ריח הא"ל על הריח תאמיר לשני פנים. תאמיר ריח וירח יי' את ריח הניחוח (בראשית ח'). אף להם ולא יריחון (תל"י קט"ו). ותאמיר זכר. זכרו כיין לבנון (ஹושע י"ד). זכר כל מנהתיך (תל"ים כ'). אזכורתה ליי' (ויקרא ו') אמרו שהרצון בהם הריח.

ריך הא"ל על הריקנות תאמיר להמשה פנים. תאמיר ריך. הם מרייקים שקייהם (בראשית ט"ב). המרייקים מעלייהם חזוב (בריאה ד'). ותאמיר ערוה. ותער כדה (בראשית כ"ד) הרצון בו הריקה. ותרגום הירושלמי ופניאת קוליתא. וכן תרגום מריקים שקייהם פנוון. ואמרו בפסיק' דזכור ובפסיק' דעתיה סוערת ערוה ערוי פנוון פנוון חמד"א ותער כדה. וככטו וירבו את הארון (ד"ה).

ב' כ"ד). תשכרי ותתערוי (איכה ד') ומטרגט' ורוקינו ית ארוןא, תתרוי ותתרכני. ותאמר נפץ, ונבליהם ינפצו (ירמיה ט"ח) פירשו בו ידרקו מטה שתרגם אונקלום ותער כדה ונפצת קולתה, ותאמר בקק, ויבקקו את ארעה (שם נ"א) פירשו בו יריקו, וכן תרגומו וירוקון ית א clue. וכמווה פירשו הבוק הבוק הארץ (ישעיה כ"ד), כי בקבוקם בקבוקים (נחו' ב'). ותאמר בהה, והארץ היהת תהו ובחו (בראשית א) פירשוו לשון ריקות. כמתרגם אונקלום צדייא ורינאי.

רכך. הא"ה על ההתרככות תאמר לשני פנים. תאמר רכך, רכו דבריו משטן (תל"ג"ה). רך וטוב (בראש"י"ה). ולא רככה בשטן (ישעיה א). ותאמր רטפש, רטפש. בשרו מנער (איוב ל"ג) פירשו בו לפִי מקומו נתרכך. ויש אמרי' שהוא מלא מושכנת מרטוב ופש כאילו אמר רטוּב ופורה מתרגנו' פרוּ ורבו פושו וסנו. עוד אמרו בזאת המלה רטפש הוא רטוּב בא"ת כ"ש הפ"א וזו והשי' ב"ת. אטנס העורך פירשו מלא הפהה מן טרפsha דליבא'.

רמהazzן הא"ה על המרמה תאמר לשני פנים. תאמר מרמה, מאונני מרמה (משל' י"א). בן איש רמה את רעהו (שם כ"ו). ותאמר תוך, תוך ומרמה (תל"ג"ה). מתוך ומחמס (שם ע"ב) פירשו עניינים בעניין רטיה. ואמרו שנאמר בזה הלשון מפני שאדם המרמה חברו צפין בתוך לבו השנאה ומדמה לו שהוא ואחבו וייש טרשי עניינים לשבור. וכן רשות ואיש תיכים (משל' כ"ט).

רמאazzן הא"ה על הרומה תאמר לארכעה פנים. תאמר רומה, ויקח רמה בידו (במדבר כ"ה). מרקו הרותחים (ירמיה ט"ו).

מכסה האהל

* רכה "ויש לו זגב" שם משמע שלעם אין לו זגב וחרגול יש לו זגב, אבן גם בעל העורך עבר נבח כתוב כי ארבה אין לו גבחת ואין לו זגב, סלעם יש לו גבחת ויש לו זגב ולא ידעתה מנא לה ואולי כי גורס אחרית היה לנו.

ותאמר כידון, וישחק לרעה כידון (איוב מ"א). נתה בכידון אשר בילך (יהושע ח') הרוץן בהם הרתחים כדברי המתרגמים וינהנף לרגנש רומחא ארימ ברומחא דביבך. ותאמר חניתה, הרוב וחנית ביד כל העם (שמואל י"ג), וחניתו מעכה (שם כ"ז) הרוץן בהם כמיין רתחים כמטרגט' חרבא ומורניתא, ומורניתיתה נעצא באראעא ותרגום מרקו הרתחים צחצחו מורניתא. גושא ענה ורומה נטלוי תריסין ומורניין, וכמהותם פן יעשה העברים הרוב או חניתה (שם י"ג) ומטרגט' סיפין או רומחין, ותאמר קנה, גער חית קנה (תלי' ס"ח). פירושו בו הרתחים נקראו בן מצד היוטם בדמota הנקנים ורוצה לומר העלה הלוחמת ברתחים.

רמס הא"היל על הרטיפה תאמר לאחר עשר פנים. תאמר רמס, ירמס את כל חזותיך (יחזקאל כ"ח). תרמס כפיר ותניין (תלי' נ"א). ותאמר דרכך, אשר דורך בה (דברי א'). אשר תדרוך כפ' ונגלכם (שם י"א). כדרך בתה (ישעיה ס"ג) הרוץן בהם הרטיפה, וכן מה תדרכי נפשי עז (שופט' ח') ותרנומו דשישת נפשי קטילי נבריהון בתקופת, ותרגום תמו רומס מן הארץ דחו דישין ארעה, עתה תהיה לטרמס כען תה לדיש. ותאמר בום, כפנ' מונם (ישעיה י"ד). ועל הרי אבוננו (שם). צרנו בוסטו מקדשך (שם ס"ג). בוסים בטיש חזות (זכריה י'). הרוץן בהם הרטיפה כדברי המתרג' כפנ' מדור חדש, ועל טורי אדרוששינה, דושישו מקדשך, דישין קטילי עטמיא כסין שוקין, ומענינם פירשו מתבוססת בדמיך (יחזקאל י"ו). עין בושכם על דל (עטום ה') ושין בושכם תמותת הסט"ך. וייש מפרש' לפ' מקומו עצכם והטריחכם על דל. אטנס המתרג' אמר בו חלף מיבזון מיסכנא. ותאמר עשה, ועשותם רשעים (טלאבי נ') הרוץן בו תרמסו כתרנומו ותדוישון רשייעין. ותאמר בעט, ויישמן ישرون ויבעת (דברי ל"ב). למה תבעתו בזובי (שמואל ב'). פירושם לשון רטיפה, ותרגנו על שחול ופטן תדרוך תבעות, פורה דרכתי לבדי בעטית. ותאמר דיק, בטיש חזות אדקם (שמואל ב' כ"ב) פירושו לשון רטיפה כמטרגט' כסין שוקין בעטית בהון. ותאמר

סלה, סלית כל>Showers מהקיך (תל"י ק"ט) פירשו בו דרכות ורומסת, וכן סלה כל אבורי (אייכה א'), רם כל אבורי, וכן פירשו מהז עוזך מסתולל בעמי (שיטות ט'). ותאמיר הדרה, והדר רשיים תחתם (איוב ט') פירשו בו רטוס הרשעים במקומם, ותאמיר רפס, ותרפס נהרותם ("יחוק' ל"ב). מתרפס ברצוי כסף (תל"י ס"ח). לך התרפס ורחב רעיך (משלו ו'). ובשין' ברגליכם תרפשון ("יחוק' ל"ד) ופירושים לשון רטיסה ובארמית ישארא ברגלה רפסא, ותאמיר רקע, וركען ברגל (שם כ"ה) פירש בו רבינו יוסף קרוא לשון רטיסה כתרגומו ורפסתא ברגלך. וכן וركע ברגלך (שם ו'). ותאמיר דלה, ותדרלה מים ברגלך (שם ל"ב). ולא תדלחים רגל אדם עוד ופרשות בהמה לא תדלחים (שם) פירשו עניינים בעניין רטיסה אבל עם עכירות המים.

رسן הא"ה לדבר שטשיטין בפי הטעמה להנאה לרצון האדם תאמר לשני פנים. תאמיר رسן, ורטן מתעה ("ישעה ל"). ורטן מפני שלחו (איוב ל'), ותאמיר מתגע, ומתני בשפטיך (טלאי ב', י"ט) פירשו בו כמו רסן, זולת שהוא עשוי בתוכונה אחרת.

רעב הא"ה על הרעב תאמיר לשני פנים, תאמיר רעב, וייחי רעב בארץ (בראשית י"ב). ותאמיר כפן, בחסר ובכפן גלמוד (איוב ל') תרגום רעב כפנא. ותרן' המתרכז בחופרנה ואולענא ותרגום ובימי רעבען ישבעו ובימי אולענא.

רעה הא"ה על פרנסות הבהמות תאמיר לשלה פנים. תאמיר רעה, אני ארעת צעני ("יחזקאל ל"ד") רעה צאן עבדיך (בראשית ט"ז). ותאמיר בער, כי יברע איש שדה או כרם (שיטות כ"ב) פירשו בו רעה, וכן ובער בשדה אחר (שם). ותאמיר נקה, ומישע מלך מוֹאָב היה נקד (טלאי ב', ג') אמרו בילמדו בראש כי תשא מישע מלך מוֹאָב היה נוקד מא' נוקד רועה, וכן מהז אשר היה בנקרים מתקוע (עתום א'). ואמרו המפרשים שנקרו הרועה או בעל המקנה. בן מעד היה הבהמות ברוב נקודות וטלאות נגזר מן נקוד וטלוא.

רפא הא"ח על הרופאה תאמר לשבעה פנים. תאמר רפואה, רפאות תהי לשרך (משל' ג). רפאני יי' (תל' ו). ותאמיר ארכאה וארכתק מהרה עצמה (ישעה נ'ח), כי אعلاה ארכה לך (ירטיה ל') הרצון בהם בדברי המתרגם בפריע תסק אסנו לך, ארי איתי אסנו לך, וכטוהם ארכות בת עמי (ירטיה ח). ותאמיר גנהה, לב שמח ייטב גנהה (משל' י'') פירשו בו רפואה וחסירה ממנה כ"פ הדמיין ומשפטו כגהה, ומצו ולא יגהה מכם מזoor (חוושע ח). פירוש לא' רפא. אמןם המתורני תרני ייטב גנהה משפר נופא. ותאמיר כהה, אין כהה לשברך (נחים ג) פירשו בו כמו גנהה בגין"ל. ותאמיר תרופה ועליה לתרופה (יחזקאל ט'') פירשו בו לרפואה. וכן תרגומו זטרופוי לאסוטוי, ותאמיר מזoor, אין דין דינך למזoor רפאות تعالיה אין לך (ירטיה ל') פירשו בו רפואה ורפוא. ואמןש שנאמרה הרפואה בזה הלשון מצד שהרפואה תבא על ידי הזורת המכח. ותאמיר חיה, ויתרתו על השחין ויחי (ישעה ל'ח) רוצחה לוטר וירפא כתרגומו ואחסין. וכן עד חיותם (חוושע ח). אם אהיה מהלי זה (מלכ' ב' א').

רפא הא"ח על הרופין תאמר לשלשה פנים. תאמר רפא וירף ממנה (שותות ד'). לא ארךך (חוושע א'). ותאמיר שעה, שעה מעליו ויחדרל (איוב יד) פירשוו לשונן רפין. וכן

מכסה האחל

רפא שם חבש הינה על החתול והאזור שacobשין בו המכחה כמו יכאייב ויחבש. שם ארכוח הנחתו על סס הרפואה הנעשה לרבק את המכחה כמו וארכתק מהרה עצמה (ישעה נ'ח) והනחת מזoor על האבק הרפואי שمفוריין על המכחה ותרפא (פולפער) כמו לא זוו ולא חובשו (ישעה א') אמןש שם תעלה מלשון עליה ועל אם שהוא שם בולל לכל סס רפואי שמניחן על המכחה ואם שהוא שם פרטיו לסס מיוחד שנוחוגן על המכחה כדי שתעללה ותתבקע או שהוא מלשון סלק כמו אל חעלני בחזי ימי, כעלוות גדייש, ולפי העלוות הען והינו דבר רפואה שלל ידו יסתלק החלוי או שהיה מלשון עלית הרפואה וצמיחתו בטעם מדווע לא עלתה ארכות בת עמי.

שעו מני אמר ר' בבבלי (ישעיה כ"ב). ותאמר שית. ושית מני
ואבלגינה (איוב י') פירשו בו הרפה מני.

רצוּחַ הא"ל על הרצון תאמר לששה פנים. תאמר רצה, רצה
י"י להצלני (תלוי ט'). רוצה י"י את יראי (שם קט"ז).
ותאמר חפץ לו חפץ י"י להטיתנו (שופט"י י"ג). והיה אם לא
חפצת בה (דרכיו"כ י"א) ענינים בענין רצון. ותאמר אבה, ולא
אבא שטוּע (ישעיה כ"ח). כי איןם אבבים לשטוּע (יחזקאל ג').
הרצון בהם לא רצו אינם רוצים ומרתוגטן. ולא עבו לקבלה או לפן.
ארי לית אינון צבן. ותרגום ואבן שלמה רצונו ובתקלא תריצה
צבייתה. ובחרו באישר חפצתך בדי צבינה. ובאשר לא חפצתך
לא צבינה. ותאמר יאל, ויאל הלוּ לשבת את האיש (שופט"י
י"ג). ויאל ללכת כי לא נסה (شمואל י"ג) זולתם. ותאמר נפש
אל תנתני בנפש צרי (תלוי כ"ג) פירשו בו ברצונם. וכן לאסר
שריו בנפשו (שם ק"ח). כאשר בלבבי ובנפשי (شمואל ב').
ותאמר רות, עד יערה עליינו רוח מטרומ (ישעיה ל"ב). עקב

מכסה האחל

רצוּחַ שרש אורח יאמר על המבוקש שיבא לו דבר שהוא טוב בעינו
והוא חור אחריו ומשתדל שיבא לידי בין שהדבר ההוא עתה ביד
אתה, בין שאיננה עתה בידך, אבל החומר חור אחריו דבר אשר הוא
ביד זולתו לאחותה. חחפץ בדבר הדבר טוב יופה בעינו ומצא חן לפניו
בין שאיננו בידו ובין שבכרי הוא בידך שרש אבה לא יורה כלל על התאות
אלא על הסכמת הלב לדברי אחרים המבקשים ממנו שיעשה דבר מה כמו
אם תאמנו וישמעתם (ישעיה א') מלת תשובה הוניה לתאות האיש אל
האישה או להיפך במו ואל אישך תשופתך. שד"ל ובעל חית הבדיל בין הראשונים
האליה כוה: חחפץ עניינו בחירותה, חזק עניינו קשר האהבה או קשר
הדבר החשוך בחושך כי הוא שם גגור משרש והשקיות - כסף (שםות כ"ז)
באמורו שכם בני חשקה נפשו בבחכם (בראשית ל"ד) כלומר נתקשרה תאותו
בה. תאותה היא עין נקל האדם השואל דבר ומתחאה לך. רצון האדם
הנותן דבר לחכמו או המדבר על לבו או דומה לו להעשות השתדרות להבאים
אהבה בענין ההוא יקרא רצון וע"כ אמר לא לרצון יהיה לכם (ויקרא כ"ב)
ר"ל לא יוכל כל זה לכם שיריצה בכם. * רצה ולדעת רשי ו"ל אך באות
תאות לכם (בראשית ל"ד ט') נתרצה لكم גם הוא לשון רצון.

היתה רוח אחרת עמו (במדבר י"ד). אל אשר יהיה שמה הרוח
ללכת ילבו ויהזקאל א') הכהנה בהם הרצון והחפץ.

רקם הא"ה על הרקיקין תאמיר לשני פנים. תאמיר רקייקין
וירקיקי מצות (שמות כ"ט), ותאמיר צפחתית, צפחתית
בדבש (שם י"ו). פידשו בו רקייקין ותרגומו כאסקרטיאן בדברש.

ובן תרגום רקייקין,

רשע הא"ה על הרשע תאמיר לחמשה פנים. תאמיר דרשע,
מקום המשפט שמה הרשע (קהלת נ'). אם רשותי אללי
לי (איוב י'), להזהיר רשע מדרך הרשעה (יהזקאל נ'). ותאמיר
וזדון, בא זדון (טשליל יא) רוצה לומר רשע ותשפטו איש זדון,
ומטנו אשר זדו עליהם (שמות י"ח). גערת זדים אודויים (תל"
ק"ט). ותאמיר חנפ, לעשות חנפ (ישעה ל"ב). כי נס נביא גם
כהן חנפו יורתה ב"ט. הלווא חנפ תחנפ האryn היה (שם נ').
אטמו שהרzon בחם הרשע. ותאמיר בליעל, ויעדו אנשי הבליעל
(טלאים ב"א). רוצה לומר אנשי רישע בתרגומו גברי רשעא.
ובכתב מנחם בן שלמה זל כי מלה בלביעל מונחת על מ' שהוא
טיפלן ברשע וזדון בדרך והתנורות וקיים הלב מהшиб
חטמו ורשעו לתוכחת. ותאמיר עפל, ויעפלו עלות אל ראש
ההר (במדבר י"ד). הנה עפלה (חבקוק ב'). הרzon בחם הרשע
לפי דברי המתרני וארשעתין הא רשייעא. ורבו יהודה בן בלעם
כתב בספר הפעלים שהם מנורות השמות כי ויעפלו הוא מן
עופל וענינו שעלו למקום גבוח ובן פריש רבינו יונה.

ראשת הא"ה על הורשות תאמיר לשבעה פנים. תאמיר דרשת,
ראשת הכינו לפטעי (תל"י נ"ז). ופרשתי עלייך את דריש
(יהזקאל ל"ב). ומצודי עלי הקיף (איוב י"ט). ונתחפש במצודי (יהזק' י"ב)
הרzon בחם הורשות. ותרגום ופרשתי את דריש עלייך ואפרוש
ית מצדי עלהוי. כי חנס מזורה הרשות פרישה מצדה. ותאמיר
טכמלה, בתוא מכתר (ישעה נ"א). ויאספהו במכתרתו (חבקוק א').
יפלו במכתריו רשייעים (תל"י קמ"א) הרשות כדברי

המתרגנס כמרוקן מעדן במצדי במדתו. ותאמיר פה, חפה נשביר (שם קכ"ד) רוצה לומר הרישת. וכן פחד ופחח ופח עלייך יישועה כ"ד ובן תרגומו במצדתה עלייך. ותאמיר חרם, יצודו חרם (מיבח ז'). יגרחו בחרמו (חבקוק א'). משתח חרמים (יחזק' כ"ג). פירשו בהם הרשות. ותאמיר שתות, והיו שתתיה מדכאים (ישועה יט) פירשו בו רשות. ויש מפרשין כתומו כי השתות הרטון (תלוי יא). ותאמיר יקווש, וכצפוף מיד יקווש (משלוי ז) רוצה לומר הרשת כתרגומו מן פחה ונקרה בן מצד הנחש העצופור בה.

רתח הא"חל על הרתיחה תאמר לשני פנים. תאמר רתח ירתיחה כסיר מצולחה (איוב ט"א). מעי רתחו ולא דטו (שם ל), ותאמיר בעה, מים תבעה אש (ישועה ס"ד) רוצה לומר האש תרתיחה המים. והוא גנזר מעניין אבעבועות כי המים בשירותו יעללו אבעבועות.

נשלמה את הריש.

אֹתֶς הַשְׁנִינָה

ששן הא"חל על השושנה תאמר לשני פנים. תאמר שושנה כשוקנה בין החוחים (שיר ב'). ותאמיר החצלת, ותפרח בחצלת (ישועה ל"ח) פירשו בו השושנה כתרגומו ויוזרו כשוקניא.

שאב הא"חל על השאיבה תאמר לשני פנים. תאמר שאב, וישאכטם מים בששון (שם י"ב). מאשור ישאכון הנערומים (רות ב'). ותאמיר דלה, וגס דלה דלה לנו (שמות ב'). ואיש תבונה ידלנה (משלוי כ) הרצון בהם השאיבה.

שאל הא"ל על השאלה תאמר לשני פנים. תאמר שאל שאל איש בראשית מ"ג. שאלנו מי' מטר זכריה י". יטלא יי' כל משאלותייך (תלי' כ'). ותאמר בעה, אם תבעו בעו יעשה כ"א). נבעו מצפינו (עובדיה א') פירושם לשון שאלה טלשון רוזל בעו מיניה. ויש מפרשין הטלה לשון חקירה וחיפוש מתרגם ויבקש ובעה. וכן מזה בעים רוחו (ישעה י"). וחסר בית השימוש ומשפטו בבעים והם' נספת כט'ם ריקם. ופירוש בבקשת רוחו כלטר ברענו. ויש מפרשין בו לפ' מקומו בתוקף רוחו. אמן המתרגם אמר בו במימר גבייהי.

שאר הא"ל על שארית הדבר תאמר לשלשה פנים. תאמר שאר שארית ישראל (צפניה נ'). ואם מעט נשאר בשנים (ויקרא כ"ח). ומזה בחסרון אל"פ מהמכתב כל שרית ישראל לב אחד להמליך את דודך (ד"ה י"ב). וכן פירשו מזה אם לא שריתך לטוב (ירמיה ט") וזה ראי שאריתך. ותאמר בן לבוט פירשו מן ומשרא קטרין וענינו במו פתחתיך. ותאמר יתרה ואת היותר החרמוני (שמואל ט"). והנחו יתרכ לעוללם (תלי' י"). והנותר בשטן (ויקרא י"ד). אני נותרתי נביא לי' בלבד (מלכים י"ח) הרצונם בהם בעניין שארית. ותאמר שרד, עד בלתי השair להם שריד ופליט (יהושע ח'). כל שריד עז'ר (ירמיה ט") פירשו בהם בעניין שארית. ותרגומו שאר ומשזיב שאר סעד. ומענינים והשרידים שרדו מהם (יהושע י'). שרידי חרב (ירמיה ל"א) זולתם.

שבה הא"ל על לקיחת קניין זולתו על צד נזוח הטלה אמר לשמה פנים. תאמר שני, וישב מטנו שני

מכסה האחל

* שאל ותאמר כי אדוני רשי' פ' יוגש ות"א בעוי רכוניה וכן ת"י. שני בכל מקום נאמר על האדם הנלבד בפה אויביו. שללם הם לקיחת מלבושים ותכשיטין והעד ושלל צבעים ורקמה (שופטים ח'). בזח

(במדבר כ"א), ואם שבי צדיק (ישעיה ט"ט), ביום שבות זרים חילו (עובדיה א'). ותאמיר בזזה, ובזו רכלתך (יחזקאל כ"ה) רוצה לומר ישבו כתרגומו וישבון סחרותך. וכן בזזה לא שלחו את ידים (אסתר ט'), ותרגום ביום שבות זרים חילו ביום א' דברם ג'). ומה פירושו אשר בזאו נהרים ארציו (ישעיה י"ח) כמו בזוז, ותאמיר שלל, והיתה כסדרים לשלל (ירמיה נ'). וישלח מהשלל לזכני יהודה (شمואל ל'). יחלקו שלל רחם וחמתים לראש גבר (שופט"ח). הרצון בהם הבזה בדברי המתרגם לביזיא, ושדר מביותא, מפלגין ביזחתא. וטענינם פירושו אישתו ללו אבירות לב (תלי"ע") ואל"ף במקום ה"א החפעל, ותאמיר שדרה, הו אל נבו כי שדרה (ירמיה מ"ח), לשדר את כל פלשטים (שם מ"ז) הרצון בהם הבזה והשלל בדברי המתרגם ווי על נבו ארי אתבזיות, לטיבות ית כל ארע פלשתאי. וכמו שדר ושביר במטילותם (ישעיה נ"ט), ותאמיר שמה, שמי נחלתי (ירמיה נ'). הוא ישמה אוצר כל כלי חמדה (הושע י"ט). שסיט את הגנות (شمואל כ"ג) הרצון בהם הבזה, וכן תרגום שומי נחלתי בזוי אחסנטין, וכן מי נתן למשחה יעקב (ישעיה ט"ב). ותרגומו מאן מסר לעדר יעקב ותרגום זה שלל דור דא עראה, הי' לבו ואין מציל הו לעדי, ותאמיר עה, יאכל עד (בראשית כ"ט) פירושו בו שלל מתרגום שלל עדאה, וכן מזה חבלי רשעים עודני (תלי"ק"ט) שללוני ובזוני. ותאמיר מלכות, היקח מגבור מלכו (ישעיה ט"ט), מלכו עריין ימלט (שם). הרצון בהם השלל בדברי המתרגם היהתנסכ מגברא עדי ודעדי תקיפין אשזיב. ופירושו המפרשים כי מה שאמר הכתוב את השבי ואת המלוכה ואת השלל (במדבר ל"א), אמר השבי על האדם ואת המלוכה על הבהמות ואת השלל על הבגדים והכלים. וכן יתפרש כשהם כאחד אבל

מכסהה דאהל

הוא בית מטפטין שאין חכשיט. מלכווח בבהמות כמו והציג את המלוכה (במדבר ל"א) ועד שלל הוא כפל לשון כי עד תרגום שלל (ח"ת).

לפעמים יבא האחד במקומות חברו, ותאמר שאטן השטחים אתק'ן (יחזקאל כ"ז). השאתיים אטם (שם כ"ט). פירושם לשון בוה ושלל בדברי המתרגם דבריו יתרך דברוזין יתהון, ויש מפרשים לשון בזין כמו שכיארנו בטה שקדם בשער הזהה, שבוח הא"ל על השבח תאמר לאربעה פנים. תאמר שבוח שפטוי ישבחונך (תלי ס"ג). שבוח ירושלים (שם קט"ז). לחשtabח בתחלה (שם ק"ו). ותאמיר תחלה. אין לא עזבה עיר תחלה (ירטיה ט"ט). ואיש לפי מhalbו (טשלוי כ"ז). מה תתחלל ברעה הגבורה (חלי נ"ב). שבע ביום הلالיתך (שם ק"ט). כי הלו רישע על תאות נפשו (שם י') פירושו עניינם בעניין שבוח. ותאמיר פאר, התפאר עלי למתיה (שמות ח'). פן יתפאר עלי ישראל (שופט"ז). היהתפאר הגזין על החוצב בו (ישעיה י'). כי תפארת עוטו אתה (תלי פ"ט). אמרו המפרשי' שהרצוץ במלת תפארת שבוח ותחלה אבל עם היופי. ותרנו המתרגן עשרה תפארות שבוח (טשלוי י'ו). כלילא דשבחו רוא סיבותא. ותפארת בניים אכtam (שם י') ושבחו רוזן דבניה אבחתחון. ותרנו אל תחלל ביום מהר לא תתחבר ביום דטהר. ותאמיר הודהה ומשורי אחודנו (תלי כ"ח) פירושו בו אהלנו ואשבחנו. וכן על בן עמי יהודוך לשלום ועד (שם ט"ח) יהלוך וישבחוק. גם אני אודך בכלי נבל (שם ע"א). יודו שטך גדול (שם כ"ט).

הודו לי' כי טוב (שם קי"ח) וזולתם.

שבט הא"ל על השבטים תאמר לשלה פנים. תאמר שבט, שםulo שבטים שבטי יה (שם קכ"ב). ויקרב את ישראל לשבטיו (יהושע ז'). ותאמיר מטה, אלף למטה (במדבר ל"א) כמו שבט. ותאמיר משפחה. ויקרב את משפחת יהודה (יהושע ז') אמרו שהרצוץ בו השבט.

שבט הא"ל על השבט והטקל תאמר לשטנה פנים. תאמר

מכסה האهل

שבט הוא כי לרדות ולהוכיה (רווחה, גיוסעל) יוכל להיות גם מבROL

אות הריש

שבט), וכי יכה איש את עברו או את אמתו בשבט (שמות כ"א). תרועם בשבט ברול (תלוי ב'). ותאמר מטה, ויאמר מטה (שמות ד'). את מטה האלחים בידו (שם). את המטה לפנִי יי' (במדבר י"ג). ותאמר מקל, ובמקל יד (יהושע ד'). כי במקלי עברתי (בראשית ל"ב). ומקלו יגיד לו (יהושע ד'). ותאמר חתר נאות (משל י"ד) חתר נאות בעבורה דברים שידבר האיל יביא עלי חתר נאות. כלומר שיכוחו מכות נדלות ונאמנות על דבריו. כן פירוש רבינו יונה, ותאמר שוט, שוט לסום (משל י"ג). יסר אתכם בשותים (מלכי י"ב), ולשוטט בעדריכם (יהושע כ"ג) פירושו בהם בעניין שבט, ותאמר פלה, ומחזק בפלך (שמואל ב' ג') פירושו בו המטה, וכן פירוש מהה וכפה תטכו פלה (משל ל"א) ורוצה לומר המטה שטוות בו הנשים. ותאמר שרבitem, את שכיבת הזהב (אסטר ה') תרנו ירושלמי כל איש עבר תחת השכט שכיביטה, אבי יסר אתכם בשותים רדה יתבין בשרכיביטה, ותאמר מטיל, גרטוי כמטיל ברול (איוב ט') פירושו בו שבט ברול.

שבע הא"ל על השבוע תאמר לשני פנים. תאמר שבוע, מלא שבע זאת (בראשית כ"ט). ותאמר שבת, עד מתחותה השכט השבעית (ויקרא כ"ט) רוצה לומר השבוע, ואמרו שנאמר השבוע בזה הלשון מצד היהות בכל שבוע שבת.

שבע הא"ל על השבועה תאמר לחטעה פנים. תאמר שבועה, שבעת יי' תהיה בין שניהם (שמות כ"ב). ובשמו תשבע (דברים י'). ותאמר אלה תהי נא אלה בינוינו (בראשית כ"ט).

מסכה האחל

כמו תרועם בשבט ברול (תחלים ב') מקל ומטה הם מעץ ומטה נכבד טמקל כי החמקל היה רק לעוברי דרכים כמו כי במקלי עברתי את הירדן ומטה הוא סיכון חשיבות. שוט הוא טמיינִי קוץנים כמו אבי יסר אתכם בשותים (מ"א י"ב) חתר הוא תרגום מטה ואמר בפי איל חתר נאות (משל י"ד) ריל בפי האיל המטה אשר יכוחו בו.

ואת אלית וגם אמרת באוני (שופטים י"ז) הרצון בהם השבעה, ובן פירשו מהו ויאל שאל את העם (شمואל י"ד). ות"י ואומי שאל. ותאמר נשא, לא תשא את שם י"י אלהך לשוא (שנות כ'). ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חבש (ישעה נ') פירושם לשון שבועה. ותאמר יה, כי יד על כם יה (שנות י"ז) פירשו בו כתו שבועה. ובן כיasha אל שמים ידי (דברים ל"ב). ותאמר ימין, וימנים ימין שקר (תלי קמ"ד) פירשו רבינו אדרנים לשון שבועה שבן הוראת הטלה בערבי. ולפי שאמר אשר פיהם דבר שוא אמר ושבועות שבועות שקר. אמן המתרגנס אמר בו ואורייתחון אוריתא דשקר.

שבע הא"חל על הישוב תאמר לשני פנים. תאמר שבוע, ואכלתם לשובע (ויקרא כ"ח). ואכל ושבע ודשן (דברים ל"א). ותאמר רוח, כסוי רוחה (תלי ב"ג). וחלב זבחיך לא הרויתני (ישע"ט"ט). ירין מדרשן ביתך (תלי ל"ז) הרצון בהם השובע. ומזה פירשו אף ברוי טריה עב (איוב ל"ז). פירוש ברואה יטrich העב להמתיר על הארץ עד שתורתה.

שבר הא"חל על השבר תאמר לשלשים פנים. תאמר שבר, שבר י" מטה רשעים (ישעה י"ד). ושנברה כשבר נבל יוצרים שם ל'), ותאמר חת, חת מלך (ירמיה נ'). ונחת קשת נחשוה (شمואל ב' כ"ב). ונלכדו גבורייה חתמה קשותותם (ירמיה נ"א). הרצון בהם השבירה. ופירוש ונחת קשת, ונשבר קשת נחשוה בזרעותי+. ותאמר פור. אתה פורות בעזק ים (תהלים ע"ד). פור התפורה ארץ (ישעה כ"ד). שליו התי ויפרוני (איוב י") הרצון בכם השבר. וכן מזה. הפיר עצת גוים (תלי ל"ט). ואישה יפרנו (במדבר ל'). גם בריתך תפָר (ירמיה ל"ט) וולתם. ותאמר רצין, כי רצין עזב דלים (איוב כ'). קנה רצוץ (ישעה ט"ב). ואת מי עשקיי ואת מי רצוטי (شمואל י"ב). פירשו עניין עניין שבר. אבל אמרו כי רצוץ יקרא מי שאיינו שבור מכלי. כתו שאמר קנה רצוץ לא ישבר. ותאמר גרט. וינגרס בחצץ שני (איכח ג'). רוצה לומר וישבה. כתרגנו ורצוץ כפרידי. וטמן

גוסה נפשי לתאהה (תלים ק"ט). נשברה מרוב תאותה אל משפטיך ותאמר ערך. לא תערץ טפניהם. (דברים ז), בקומו לעץ הארץ יישעה ב'). העלה נרכף תערץ (איוב י'). כי אערץ המון רנה ושם ל"א פירושו לשון שבר וחחת. ובהפקת תערץ אובי (שמות ט') וירעזו וירצעו (שופטים י'). ותאמר נפץ. ככלי יוצר תנפצם (תלוי ב'). ונפץ את עליליך אל הסלע (שם קל'ז). פירושו לשון שבר ורצוץ. ותאמר פוץ. וכפתיש יפוץ סלע (ידמותי כ'). ויתפצעו הרוי עד (חבקוק ג'). ואחות בערפי ייפצעני (איוב י'). פירשו בהם עניין שבר; ותאמר פרץ. פרץ גדרו (ישעה ח'). עת לפוץ ועת לבנות (קהלת ג'). וחומר ירושלם מפרצת (נחמה א') פירשו המלה לשון שבר. ותרנס החתרנים עת לפוץ ועת לבנות. עדן לפרק בנינה ועדן בחיר לטיבני בנינה. ובמגנת איכה זכור י"ע ערו פכו פכו/man דאמיר פכו פכו אפלו יסודיה מרייטין היך מה דאת אומת חומות בכל הרכבה ערער תערער. פירוש פכו שבר. ותאמר מחץ. וממחза וחולפה רקטו (שפטים ח'). רוזח לומר שברה. ותרגמו פעת מוחיה ואבערת בצדעה. ותרגום וכפתיש יפוץ סלע. וכפתישא דמנפע חיפה. ובלשון רוזל בפרק שמנה שרצים בגטרא אין עושין החלטי פעופעי ביעי אסיד. פירוש לשבר ולטרף ביצים ביעין. וכמו מהן ראש (תלים ק") והצע ימחץ (במדבר כ"ד). מחץ מתנים. קמיי (דברים ל"ט) וולתם ותאמר רוע. רעו עמים וחתו (ישעה ח'). רעה התרעעה הארץ (שם כ"ד). הרצון בהם השבר. ומזה על צד ההפק. עורו ארמנותיה (שם כ"ג) ערער תערער (ידמותה נ"א). ותרגום ככלי יוצר תנפצם. תערעינו. על משענת הקנה הרצוץ. על סטיק קニア רועיא. כי רצץ עזב דלים. ארום דעת. זבלשון רוזל בריאות ולא רועות: ותאמר רسم. והכה הבית הגדול رسים (עמוס ו). פירושו לשון שבירה. וכן בלשון רוזל קנה כדי לעשות קולמוס ואם היה עבה או טروس כדי לבשל ביצה קלחה שכבבים. ותאמר ינה. ולמה תנאיון את לב בני ישראל (במדבר ל"ב).

פירושו לשון שבירה. מתרגם היירושלמי ולמה כען תברון, וממנו ואם הניא אביה אותה (שם ל'). וכן מותה, שמן ראש אל יני. ראי עתלים קט"א). ונכתב بلا אל"ף, ותאמיר חלש ויחלש יהושע את מלך (שמות יז), פירושו בו שבורים ורצעם. במתרגמת' ותבר ירושע, וממנו בחוףוק. כל הנחשלים אחרין (דברים כ"ה). ובארמית, מהדק וחשל (דניאל ב'). ותאמיר פצח, ואת עצתייהם פצחו (מיכה נ'). פירושו בו שברנו. ותאמיר פתת, פתות אתה פתים (ויקרא ב'). פירושו לשון שבירה. ותאמיר פרם. הלוּ פָּלֵם לְרוּבָּם לְחַטָּךְ (ישעיה ג'ח'). ולא יפרשו להם על אבל (ידמות יז). ובשין' ופרשו כאשר בסיר (מיכה ג'). פריש אין להם (איכה ד'), וחרצון בהם השבר והפתות. ותאמיר בצע, יתר ידו ויבצעני (איוב ו'). מRELח יבצעני (ישעה ל"א). ובعد השלח יפלו ולא יבצעו (יואל ב'). תרגום פתות אותה פתים, בעיתיה בצעין. ותאמיר שכבה. כי שכבים ייחיה עגל שמן (חוושע ח'). פירושו בו שכדים. ובכלשות רוז'ל בפרק ובין עקיבא וישראל משה את דברי העם אל "דברים שעשכין לבן של אדם. ופירוש העורך שמשכרים לנו של אדם ונפיק מן כי שכנים יהיה, ופירושו המפרשים מזה העניין, ושובבתיך ונתתי חיים בלחיך. ויחזקאל ל"ח) כלומר אשרך לך עד שתתאהו לצאת טמקומך לבא אל ארץ ישראל. על דרך אמרו ותשכתי אליך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין. וכן פירושו ושבבתיך וששתאתיך (שם ל"ט) ופירושו וששתאתיך טן שהה כלומר ישאר בהם כ"א הששית. ויש אומרים שישפטנו בששה שפטים. כמו שאמר בפסוק ונשפטתי אותו בדבר ובדם ונשם שומך ואבני אלגבייש אש וגערית אצטיר עליי. אמנם מתרגם תרגם שתי אלו הפלות לשון הפתה ופתוי ואשתדלינך ואטעינך. ותרגום כי יפתחה. ארי ישדר. הנחש החשיני. אטענני. מי יפתח את אחאב. מאן יטעה. ואפשר שנשתמשו בשכב בלשון שבר ובלשון פתוי כמו שהשתמשו במלה פתה: ותאמיר איר, כי ליום איד יחשך רע (איוב כ"א). הלוּ לְעוּלָם (שם ל"א). נם אני

באיםכם אשחק (משל' א'). פירושו המלה לשון שבר. וכן מתרגם כי ליום איד יחשך רע. ארום ליום תברא יתמנע ביש: ותאמר כי, יראו עיניו כידו (איוב כ"א) פירושו בו אידו ושברו. וכן תרגומו יחמן עיני תבריה: ותאמר פיה, ופיד שניהם מי יודע (משל' כ"ד). אם בפיידו להן שוע (איוב ל'). פירושם לשון שבר כמו בידו: ותאמר הוה. חוה על הוה (יחזקאל ז') פירושו לשון שבר בתרגומו תבר על תבר. וכמו הווות בקרבה (תלילים נ"ה). עד יעדן הוות (שם ג"ז). וולתם. ותאמר היה, נהיתי ונחלתי (דניאל ח'). ושותמו נהיתה עליו (שם ב'). תאזה נהיתה תערב לנפש (משל' י"ט) פירושו עניינים עניין שבר. ותאמר שעעה. אל תשטע כי אני אלהיך. (ישעיה ט"א) הרצון בו בדברי המתרגם לא תתרבר. ויש מפרשימים לפִי עניינו אל תטהר. ובבראשית הרבה אמרו אל תשטע. אל תהיה בשעה זהיא הדונגע כלומר אל תטמס כדונגע מפני האש. ותאמר הרום בעברתו (איינה ב'). חז יחרום ולא יבנה (איוב ב'). וגדר אבניו נהרסה (משל' כ"ד). אמרו כי עניין הריסה בעניין שבר. ותאמר נתץ. ונתץ את הבית (ויקרא י"ד). את מוכחתם תתצען (שמות ל"ד). תנור וכיריים יתע (ויקרא י"א). פירושו בהם הרים והשכבות. וכן תרגם היירושלמי ונתץ את הבית, ופנור ית ביתא. ותרנוים כי הרום תחרסם. ארי פגרא תפגריננון. עורוaro ארמנוטיה. פגרו בירניתיה. ותאמר נתס. נתסו נתיבתי (איוב ל'). פירושו בו כטו נתצען. ותאמר ידע וידע אלמנוטיו (יחזקאל י"ט). וידע בהם את אנשי סכות (שופטים ח'). ובקרוב כסילם תודע (משל' י"ד). וידעו חלי (ישעיה נ"ט). פירושו כולם לשון שבר. ותאמר ערף. יערף מוכחותם (חושע י'). פירושו בו כטו יחרום. וכן פירושו מזה: צד ואור החשך בעריפיה (ישעיה ה') כלומר בהיותה. ויש מפרשימים בעריפיה כמו נשמה. נקרא כן על שם שיערפו טל.

שבר הא"ל למקומ המוחדר לישב בו האשה הילודת תאמר לשני פנים. תאמר משכבה. באו בנים עד משבר: (שם ל"ז). ותאמר אבני. וראית על האבניים (שמות א'). הרצון בו כטומשבר,

אות השין

שנוג הא"ה ל' על השגנה תאמיר לארכעה פנים. תאמיר שננו, על שננותו אשר שנוג (ויקרא ח). אתי תלין משונתי (איוב י"ט). משנה ישרים בדרכ רע (משל ב"ח). ותאמיר טעה, הטעו את עמי (יחזקאל י"ג). פירושו בו כמו השגנו. תרגום אරור משנה עור בדרכ. ליט' דעתך, ותאמיר תעעה. תעעה לבבי (ישעיה כ"א). ותלך ותתע (בראשית כ"א). בתעתות בני ישראל (יחזקאל מ"ד). ולדבר אל יי' תעעה (ישעיה ל"ב) פירושו בהם כמו טעה במשית. ותאמיר שלח, לא תשלח אותו (מלחים ב' ד'). פירושו בו לא תשנה ולא תעעה ATI מתרגום שגנה. שלותא. וכן ויכחו שם האלהים על השל (שטוואל ב' י'). על השגנה שעשה שאחן בארון. ויש מפרשיות מזו. לדבר אותו בשלוי (שם ג'). בטעות לקחו לדבר עמו והכחו. ויש מפרשיות בשלוי בפתאום מתרגום בפתע פתאום, בתכיפה בשלוי. ויש מפרשיות מלשון שלוה כלומר בשלום היה מדבר עמו והרגנו. עוד פירושו מלשון שגנה. וגם של תשלו לה מן הצבתים (רות ב') כלומר עשו עציכם. כשותננים ולא תודיעו. ויש מפרשיות מלשון כי ישל זיתך. כלומר הפללו לה מן הצבתים שבידכם כדי שתתמצא לה ללקות וחמתרגם אמר בו ואף מיתר תתרון לה מן עוטריא.

שד הא"ה ל' על השדים תאמיר לשולחה פנים. תאמיר שדים, ושדים עצקים (חוושע ט'). בין שדי ילין (שיר א'). ותאמיר דר. ושם עשו דרי בתולין (יחזקאל ב"ג). דרייה יורך בכל עת (משל ה'). הרצון בהם השדים. ותאמן עטן. עטינו מלואו חלב (איוב כ"א). הרצון בנו שדריו כתרגומו ביזוחי אסתטלאית חלבא. ובלשון רוזל ליט' ביזא דכן איינק. פירוש דר. וכותב העורך כי בבלשון יון שדים ביזיאת.

שד הא"ה ל' על השדים תאמיר לשני פנים. תאמיר שדים. יובחו לשדים. (דברים ל"ב) ויזבחו את בניהם ואת בנותיהם (תהלים ק"ט). לשדים. ותאמיר שעירים. וشعירים ירקו שם (ישעיה י"ג). לשערים אשר הם זוניים אחריהם ויקרא י"ט. הרצון בהם השדים.

שדרף הא"ח על השדרון תאמיר לשני פנים. תאמיר שדרף, בשדרון ובירקון (מלכים ב' י"ט). וshedra לפנִי קמה (עטום ד'). ותאמיר שדם. וshedma לפני קמה (ישעה ל"ז). פירשו בו כמו וshedra כי הפט"ם והה'א ממוצא אחד.

שוד הא"ח על הסיד תאמיר לשני פנים. תאמיר שיה, ושדת אתם בשיד (דברים כ"ז). משורות שיד (ישעה ל"ט). ומזה פירשו ואם הוא בסמך. ותשם בסיד רגלי (איוב י"ג). ותאמיר ניר, כאبني גדר מנפות (ישעה כ"ז). פירשו בו סיד. ובארמית. על גירא די כתל חיכלא (דניאל ח). ותרגם חירושלמי שדרת אתם בשיד. ותשועון יתרה בגירה. וכן תרגום על שירו טלק אדים לשיד. לנירא.

שוה הא"ח על החשוויה תאמיר לשני פנים. תאמיר שוה, הלווא אם שוה פניה (ישעה כ"ה). ותאמיר מקשה, כתמר מקשה (ירמיה י'). פירשו בו שוה. וכן וחתת מעשה מקשה (ישעה ג'). ורוצחה לומר מעשה ומקשה. ופירוש תחת התקן והחשוויה. כלומר

תחת התקן השער שהיה שוה ויפה עתה הוא קרחה. שוח הא"ח על השוחות והחפירות תאמיר לשבעה פנים. תאמיר שוחה, כי כרו שוחה לכלدني (ירמיה י"ח). שוחה עמקה (משל י"ב). ותאמיר פחת, אל הפחית הנגדל (شمואל ב' י"ח). באחת הפחיתים (שם י"ז), תרגום כי כרו שוחה לכלدني. ארוי כרו פחת, ותאמיר גוטץ. חפר גוטץ בו יפל (קחלה י'). הרצוץ בו חפירה. תרגום הנה עתה הוא נחבא באחד הפחיתים. בחוד מן קומציא, יפול אל הפחת. לנו קומצא. והנימ"ל והכ"פ ממוצא אחת. ותרגם המתרגם חופר גוטץ. דיכרי שיחתא. ותאמיר חרוץ. ונבנתה רחוב וחוץ (דניאל ט'). פירשו בו חפירות. ותאמיר מהמות, יפילם בער (ישעה ב'). פירשו בו חפירות. ותאמיר מהמות, ובמלחות במחותר באל יקומו (תחלים ק"ט). פירשו בו שוחות עטוקות, וכלשון רוז"ל בראשונה היו קוברין אותן במחותרות נתאכל הבשר טלקטען העטמות וקוברין אותן בארכונים. ותאמיר פרות, לחפר פרות (ישעה ב'). פירשו בו לחפור חפירות. מטאפרם ז"ל בראש

גטרא דפרק האשה שנפלו לה נכסים פירא דכוורי, ופידיש העורך חפירה שם דנים. ויש מפרשין לחופור פרות. עוף מנקר חפירות או שרך שחופר באرض והוא עובדים צורתו.

שם הא"ל על ההשמה תאמנ לשלשה פנים. תאמר שם, מי שם פה לאדם (שמות ד). מטרם שם אבן (חני ב). ותאמר שוה, אם לא שוויי ודומתי נשוי (תלים קל"א). שוויי יי' לנגיד תheid (שם י'). משפטיך שוויי (שם קי"ט). הוד והדר תשוחה עליו (שם כ"א). תרגום וישם ושוי, ותאמר שת לי אלדים זרע אחר (בראשית ד) שתי בי אלדים מהמי (תלים ע"ב) ושתי את גבלך (שמות כ"ט). הרוץן בהם ההשמה.

שוק הא"ל על התשוקה תאמנ לשטונה פנים. תאמר תשוקה, ואל אישך תשוקך (בראשית ג) ועל תשוקתו (שיד ז). ותאמר תאבה. גרשנה נשוי לתאה (תלים קי"ט). תאבתה לישועתך יי' (שם). הנה תאבתה לפקודיך (שם). הרוץן בהם התשוקה, ותרגום ואל אישך תשוקתך. תאובתך. ומתזה פירושו. כי למצותיך יאכתי (שם). כמו תאבתה. ותאמר תאוה. תאוה נהוה (משל י'). לשם ולזכור תאות נפש (יעשיה כ"ו). נשוי אויתיך בלילה (שם). הרוץן בהם כמו תאבה בכ"ת. ויש מפרשין מזה. אין חוי שדי יענני (איוב ל"א). כמו תאובי. וכן תרגומו הא רונני. ותרגום הנה תאובי לפקודיך. הא רגנית. ותאמנ חמדה. ולמי כל חמדת ישראל (שמואל ט). מהמד ענייך (מלכים כ'). ולא יחמוד איש את הארץ (שמות ל"ד). הרוץן בחמדה עצם התשוקה והתאה. ותרגום לשם ולזכור תאות נפש. חמדת נפשנא. هو המתאים את יום יי'. ווי דמחמדין ליום א דעתיך למשיחי מן קדם יי'. ותאמנ כספה. באלה יכSoph לטרוף (איוב י"ד). למשחה ידיך תסփ (תלים י"ז). כי נסփ נכספתה לבית אביך (בראשית ל"א) הרוץן בהם חמדה ותשוקה. ומתזה לפאי המתרגם. הגוי לא נסփ (צפניה ב') אתכנישו ואיתו עם דרא דלא חמד לא מיטיב לאוריתא. ויש מפרשין לשון בושה וכלייתה. מתרגום

ולא תכליותה. ולא תכספינה. ותלעג ואין מצלים. ולית דטמיסף.
ותאמר כליה. כליה לתשועתך נפשי. (תלמים קי"ט). רוצה לו מר
תאהו כמתרגם' הא רגניתה. וכן. ותכל דוד המלך (שםואל ב'
י"ד). ותרגומו וחידתך. ותאמר כמה. כמה לך בשורי (תלמים ס"ט).
הרazon בו תאבהו. כתרגומו רגינג לך בשורי. ותאמר חשק. ואת
כל חשק שלמה (טלכט ט'). חשק יי' בכם (דנרים ז'). חשקה
נפשו בנתכם (בראשית ל"ד). הרazon בהם תשוקה וחדרה.

שוק הא"ל על השוקים תאמר לשלה פנים. תאמר שוק.
וסכנו בשוק הסופרים (קהלת י"ב). בשוקים וברחבות (שיר ג'
ותאמר חזין. וכחוץ לעברים (ישעיה כ"א). שוטטו בחוזות ירושלם
(ירמיה ה'). וחזות תהים לך בدمשך (טלכט כ'). הרazon בהם
השוקים. וכן תרגום וכחוץ לעוברים. כשוק לעדן. ותאמר רחוב.
לי ברחוב נלין (בראשית י"ט). ברחבות תתן קולה (טשל' א').
ואין צוחה ברחבותינו (תלמים קט"ד). הרazon בהם השוקים. וכן
תרגום ברחבות תנתן קולה. בשקקי' יב קלה.

שור הא"ל על השיר תאמר לשלה פנים. תאמר שיר. את
השירה הזאת לי' (שמות ט"ז). אשירה נא לירידי (ישעיה
ה') ותאמר זמרה. עזיז זמרת יה' (שמות ט"ז) נתן זמרות
בלילה (איוב לח). אומר לי' אלדי ישראאל (שופטי' ה'). ותאמל
ענה ענו לי' בתורה (תלמים קט"ז). עלי' באר ענו לה' (במדבר
כ"א). וענתה שמה כיימי געווריה (חושע ב'). הרazon בהם שיר
זמרה. ומזה ועננה אים באלמנותיו (ישעיה י"ב). ותרגומו וינפצונו.
وترגום וקול ישורן בחלון. דמנפץ.

שור הא"ל על השורים תאמר לשני פנים. תאמר שור. שור
או כשב. (ויקרא י"ג). שורים זבחו (חושע י"ב). ותאמר אלוף.
שגר אלפייך (דברים כ"ח). והאלפים והערים (ישעיה ל'). אלופינו
מסכלים (תלמים קט"ד). הרazon בהם השורים.
שחה הא"ל על השתחויה תאמר לשני פנים. תאמר השתחויה.
והשתחויתם מרחק (שמות כ"ד). ושתחו לו אפים ארצה.

(בראשית ט"ב), ותאמיר סגד. לבול עז אסנוד (ישעיה ט"ז). תרגום וישתחוו. ומגדי.

שחת הא"ל על הנטהות תאמר להטחה פנים. תאמר שחת, ואשחת אתם אל כוס פרעה (בראשית ט) ובלשון רוז' אין שוחחין את הפירות לחוציא מהן משקין. ותאמיר מעך, שמה טענו שדרין (יהוקאל כ"ג). פירושו המלה לשון שחתה. ותאמיר עשה, ושם עשו. דרי בתוליהן (שם). הרzon בו מעכו. וכן בעשות מצרים דרייך (שם). ותאמיר זור, ויזר את הגנה (שופטיו ו'). לא זרו ולא חבשו (ישעיה א). ותשכח כי בגל תזריה (איוב ל'ט) פירושם לשון מעיכה ושחתה. ותאמיר מצועץ, וימץ טלמן הגנה (שופטים י'). כמו זיזה. וכן מזה אך שטראה ימצעו תהלים ע"ח).ומי מלא ימצעו למזו (שם ע"ט). ופירושו ומין כוס מלא.

שחר הא"ל על השחרות תאמר לשלשה פנים. תאמר שחוור, ושער שחר צמח בו (ויקרא ז'ט). שחוורה אני ונאהו (שיר א). ותאמיר חום, וכל שה חום בכניםים (בראשית ל') פירושו בו שחוור, ותרנומו וכל איטר שחותם. ותרנום עורי שחר עלי. משבי שחם מעילוי. ותאמיר כמה עורנו כתנו ר' נכמרו (אייח ה). פירושו בו נשחוור. ותרנומו משכננא חיך תנורא איתקדרו, ותרנום אל תראוני שאני שחרחות. דאנא קדרה, ויש מפרשים לשון חטום טמאטרם זל לא יהבחב באור ויאכל. פירוש שלא יהמס החותים תחת האדמתה כדי שייתבשלו. ויש מפרשים מזה. יחד נכמרו נחווי (חוושע יא). נתחתמו. ויש מפרשים נתגנלו וחומו.

שחת הא"ל על ההשתה תאמר לעשרה פנים. תאמר שחת, ותשחת הארץ לפני האלים (בראשית ז') אל תשחת עמק (דברים ט). ותאמיר חרם, ואת כל הנשמה החרים (יהושע י'). וחחרים יי' את לשון ים מצרים (ישעיה יא'). הרzon בהם ההשתה. ותאמיר חבל וחבל את מעשה יריד קהילת ה'. בראתי תשחית לחבל (ישעיה נ'ז). וחבל על פנוי שטן (שם י').

הרץון בכם ההשחתה. ותרגום הדר הטענית, כרכא מחבלא. ותאמר חרב. והעיר הזאת תחרב (ירמיה כ"ט), וחנויים חרב יחרבו (ישעיה ס'). החרבתי חוץותם (צפניה ג'). הרץון בכם ההשחתה. ותאמר בלע, בלע אדרני ולא חטל (איינה ב'). ודרך ארחותיך בלעו (ישע' ג'). ובבלע בהדר הוּה (שם כ"ח). הרץון בכם ההשחתה. ותאמר נצה, ובנצחורים ילינו (שם ס"ח). ונצורי ישראל להשיב (שם ט"ט). פירושם לשון השחתה וחרבן, ותאמר טלה, כי שמים כען נטלו (שם נ"א). פירושו בו נשחתו, וכן ארץ טלה ולא תשב (ירמיה י"ט). ומשכנתינו טלה (איוב ל"ט). ותאמר אבל, על זאת תאכל הארץ (ירמיה ד'). פירושו בו תשחת. בתהרגט על דא תחרוב ארעה. וכן אבל תירוש אמללה נפנ' (ישעיה כ"ד). ויאבל חל והותה (איינה ב'). וולתם. ותאמר שווה, באין ערבה ושוחה (ירמיה ב'). פירושו לשון חרבה. כתרכנותו בארע מישר וחריב. ותאמר קלקל, וכל הגבעות התקלקלו (שם ד'). פירושו לשון השחתה מענין קלקל בדברי רוזל, ותרגום עוד העם מישיתים. בדיין עטה מקלקליין. ודרך אוֹרָחוֹתִיךְ בְּלָעֵנוּ, ואורה שבילך קלקלינו.

שתח הא"חל על השטיחה תאמר לחטשה עשר פנים. תאמר שתח, ושמחו לשות ולייח (ירמיה ח'). משתח חרטמים תהיה (וחזקאל כ"ט). שתחתי אליך נפי (תלילים פ"ח). ותאמר פרש, הן פרש עלייו אוו (איוב ל"ט) נורשת פרושה על תבוד (חוושע ח') כשבחד פרש על ההרים (יואל ב'). תרגום שתחתי אליך נפי. פרוסית לותך. ותאמר מטה, וימתחם כאחל לשבת (ישעיה ט') הרץון בו כדברי המתרגם ופרשינו במשכן יקרא לבית שכינתה ובלשון רוזל בפרקן בכלאים המותח זמורה מאילן לאילן, ותאמר פרשה פרשו עליו עננו (איוב כ"ט) הרץון בו כדברי המתרגם פרים חזק פרנואה עלוה ענן יקריה. ותאמר פשוט, פשוט על העיר (שופטים ט'). ועמלקי פשטנו (שפטואל ל'). אל פשוטם חיים (שם כ"ז). פירושם לשון שטיחה ופרישה. ותאמר פשה, כי פשה הנגע (ויקרא י"ט). ואם פשה תפשה

(שם), לא פשטה (שם) אמרו שחרצון בהם השטיחה וההפשטה, ותאמיר פליש, מפלשי עב (איוב ל"ז). פירשו בו כטו מפרש עב, ותאמיר גטש, והנה נטשים על פני כל הארץ (שמואל ל'א). ויטש על המחנה (דברי י"א) נטשו עברויים (ישעיה י"ו), ותמש המלחמה (שמואל ד') פירשו כלם לשון פרישה ושתיחה, ותאמיר נטה, אין נטה עוד אהלי (ירמיה י') הנטה בדק שטים ישעה מ') פירושם לשון שתיחה ופרישה דברי המתרגם ולית דעתה עוד משכני, דעתה בזעיר שמי. ובמזהם, הנני נטה אליה (שם ס"ז). בנחלים נטהו (במדבר כ"ד) זולתם, ותאמיר רקע, רקע הארץ (ישעיה ט"ב). הרצון בו פורשה ושותחה, וכן מותה, וצראף בזוחב יר��ענו (שם ט'). וירקעום צפוי לטובח (במדבר י"ז), זולתם. ותאמיר רדה, הורד עמי התהית (תלילים קט"ד) וירד על הכרובים (מלכים ו'), תרגום וירקען ורדיהו, ותאמיר יצע, ואצעה שאול הנך (תלילים קל"ט). شك ואפר יצע לרבים (אסתר ד') תחתיך יצע רטה (ישעיה י"ד) פירושם לשון פרישה, אמןם אמרו כי ברוב הפרישה היא השטיחה מלמעלה וענן יצוע מלמטה, ותאמיר רפה, ירפה חרוץ עלי טיט (איוב ט"א), רפידתו זחב (שיר ג'), הרצון בהם השטיחה והחצעה, וכן בחשך רפדי 'צוע' (איוב י"ז). ותרגוטו טאבית שווי, ותרגום ואצעה שאול הנך, ואימוק. ובלשונם זיל בפרק הרואה בגנרטא על הברקים ובגנרטא דפרק א' בתעניות טוק שקי ונני. פיווש הצע שקר בקרקע ושבב, ותאמיר רצוף, תוכו רצוף אהבה (שיר ג') פירושו בלבן העצה, וכן על רצפת בהט (אסטר א'). ורוצח לומר העצת אבני בקרקע, ובלשון זיל בפרק אחוזן באחלות הרוצף בית הפורם באבני שאינו יכול להסיטן, ופירש העוז שותח שם אבני שיש. עוד אמרם בבראשית רביה רצוף רצוף דהוא טבא כאולפנא. כלומר רבווע לך ושטח עצמן לארץ. ותאמיר רביה, טרבדים רבדתי ערשי (משל ז'). פירשו בו כטו רפדי, ותרגום ייכרעו אפים ארצה על הרצפה. ונחינו על אפייהן על ריברא.

שפטף הא"הּ על שפטף המים תאמיר לשלשה פנים. תאמיר שפטף, רק לשפטף מים רביים (תל"ם ל"ב), ותאמיר זרם, וכן גוזם מים בכיריים (ישעה כ"ח). רוץח לומר לשפטף מים המפיל הקיר. ותאמיר קיר (שם כ"ח). ורוץח לומר לשפטף מים המפיל הקיר. ותאמיר שכלה, אל תשפטני שכלה מים (תל"ם ס"ט). ושכלה תשפטני (שם). תשכלה הנחר (ישעה ב"ז). פירושו בהםם כתנו שפטף.

שכב הא"הּ על השכבה תאמיר לשני פנים. תאמיר שכב, חן שכבתני אמש (בראשית י"ט). ואם שכב ישכב איש אתה ויקרא ט"ז). ותאמיר שנגל, ואיש אחר ישגלהנה (דברים כ"ח). והנשים תשגלהנה (זכירה י"ד) פתרון הטלה היא לשון שכבה, כמו שהוא נקרא. וכן מזה נקראת האשה על דרך המשכבה. והשgal ישבת אצלו (נחמיה ב'). נזכה שנגל ליטינך. (תל"ם ט"ח).

שכח הא"הּ על השכחה תאמיר לשני פנים. תאמיר שכח, ושכחת עמר בשדה (דברים כ"ד). בן ארחות כל שכח אל (איוב ח). ותאמיר נשת, נשתי טובה (אייה ג'). ישראאל לא תנשני (ישע' מ"ד). צור ילדתך תשי (דברים ל"ב). הרצין בהם השכחה, ותרגום וישתכו עיר אשר בן עשו. ואתנשיו מבין תבי קרתא.

שכין הא"הּ על הטעניים. תאמיר לשלשה פנים. תאמיר שכין, ושמת שכין בלעד (טשיי ב"ט). ותאמיר מאכלת, ויקח את המאכלת וייחוק בפילגשו (שופטים י"ט). רוץח לומר הטעני, כתרגומו ונסיב סכינא. ותאמיר מחלפים. מחלפים תשעה עשרים (עורא א') הרצין בו הטעניים. ובמשנה בית החיליפות. רוץח לומר בית הטעניים שלבית המקדש. ואמרו שנקרוא כיון מפני שהם חולפים. פירוש כורותים מן ומתחה וחלפה רקטו. כליל יחלוף. וידוע שאנו קורין לטעניים רחבי הלחב חל"פי בלעו.

שבר הא"הּ על השכורים תאמיר לשני פנים. תאמיר שכור, והוא שכר עד מאר (شمואל כ"ח). ויחשבה עלי לשכורה

(שם א'), ותאמיר סכואים. וכסכואם סכואאים (נחות א'). מוכאים סכואים מדבר (יחזקאל כ' פירשו בהם שכורים). שכר הא'ל על השכר תאמיר לחמשה פנים. תאמיר שכר, כי שכר הוא לכם (במדבר י'ח) וזורע עדרה שכר אמת (טשי' א'). נתן אלדים שכורי (בראשית ל'). ותאמיר אתנן, אתנן זונה (דברים כ'ג). והיה שחרה ואתנה (ישעה ב'ג). פירושם עניין שכר כדורי המתרגס אנגר זינטא. ותהי שhortaa ואנרא. ותאמיר נדה, לכל זנות יתנו נדה ואת נתת את נדין (יחזקאל י'ג). פירושו בהם שכר הזונה. כדורי המתרגס לכל נפקת ברא יהבי אנגר. ית אנרייך. ותאמיר אחרית, כי אם יש אחרית (טשי' כ'ג). פירושו בו שכר. ורוצח לומר באמת יש אחרית. וכן אם מצאת ויש אחרית (שם כ'ד). ותאמיר עקב, בשמטרם עקב רב (תליים י'ט) פירושו בו שכר. ואמרו שנקרה השכר עקב ואחרית מצד היהות השכר סוף המעשה.

שלוח הא'ל על השלוח תאמיר לשולשה פנים. תאמיר שלוח שלוח לפניהם איש (שם ק'ה). הנה שלחת הנדי הוה (בראשית ל'ח). ותאמיר פטר, כי לא פטר יהודיע הכהן את המחלקות (ד'ה ב' כ'ג). פירושו בו לא שלחים. מתרגס והאנשים שלחו. ונגידיא אתפטרו. ושלוח רצעים חפשיים. ופטרי דאנסין בני חוריין. ורטן מפני שלוחו. וויטנא מן קדמי פטרו. ותאמיר שנר. שנדי אלפיק. (דברים ז'). וכל פטר ישגר בהמה (שמות י'ג). פירושו המלה לשון שלוח. בלשונם זיל בפר' לא יחפור ובני יהודה אומר בית ארבעת כורין מלא שנר היינה. ופידיש העורך.

לשונן שלוח מלשון שנר אלפיק. שלך הא'ל על ההשלכה תאמיר לשטנה פנים. תאמיר שלך. השליך טשטים ארץ (אייה ב'). השליכו אותו אל הבוד (בראשית ל'ג). ותאמיר זוק, וזרקו טשה השטימה (שמות ט'). וזרקת עליכם טים מהרים (יחזקאל ל'ג). ותאמיר רטה. רטה בים (שמות ט'ג). ורטה קשת (ירטיה ד'). הרzon בהם ה להשלה. ותאמיר ירה. ירה בים (שמות ט'ו). ירה יירה (שם י'ט). וירית'

לכם גורל פה לפניי " (יהושע י"ח), ויוורו המרים (שפטואל ב' י"א). לירוא בחצים ובאבניים (ד"ה ב' כ"ג). הרצון בהם ה להשלה, וכן תרגום: יירה יירה, ישתדא ישתדי, ותרגום סחוב והשלך, יתגדר וישתדי, ותאמיר רב, ובקרים רב ויחטם (תל"ם י"ח). רוצה יתגדר יתגדר יתגדר, וכן יטרוחו ורמו (בראשית ט"ט). השמייעו אל בבל רבבים (ירמיה ב'). ותאמיר יידה, ועל עמי ידו גורל (Յואל ד'). הרצון בו ה להשלה, כתרגנו ועל עמא רטן ערבא. וכן ידו אלה ירמיה נ'). לידות את קרנות הגנים (זכריה ב'). ותאמיר טיל, על פנוי השדה אטילך יחזקאל ל"ב). רוצה לומר אשליכך כתרגנו על אפי ארעה ארעי נבליך. וכן יטילו את הכלים (יונה א'). שאוני והטילני אל הים. (שם). ויטל שאל את החנית (שפטואל י"ח). בחק יוטל את הגורל (משלי י"ז), וולתם. ותאמיר טחה, כמטחוי קשת (בראשית כ"א). פירשו המלה לשונן ה השלה ורוצה לומר שעור יריית החין.

שלם הא"ל על ה להשלה תאמיר לשטונה פנים. תאמיר שלם, ותשלם כל הטלאהה (טללים ז'). ושלם את הבית (שם ט'). ותאמיר כליה, כליה החביה לכל דבריו (שם ז'). ותכל כל עבודת משכני אהל מועד (שמות ל"ט). הרצון בהם ה להשלה, ותאמיר תמן חפש מהפש (תל"ם ס"ד). ותתמס השנה ההוא (בראשית ט"ז). ויתמו ימי בכוי אבל משה (דברים ל"ד). ויתם את הכתף המוכא בית י"י (מלחים ב' כ"ב). ותאמיר בעע, וידיו תבעענה (זכריה ד'). כי יבע " את כל מעשינו (ישעה י'). הרצון בהם ה להשלה, ומתרנשׁ וידוחה תשכלהינה ארי ישיצי, ותרגום ויכלו החסמים, ואשתכללו. ותכל כל עבודת משכני אהל מועד, ושכיאת. וכמותם, בצע אמרתו (איכה ב'). ותאמיר גمرا, גמר אמר לדר ודרכו (תל"ם ע"ז). פירשו בו הshellים. כמטרגט שלם פתגום. וכן פירשו לאל גמר עלי (שם כ"ז). יי' גמור בעדי (שם קל"ח). ותרגום בצע אמרתו. גמר מימר פומתיה. ותאמיר נלה, גננתך לבגד יישעה ל'ם). פירשו בו בהשליכך. וכן ולא יטה לארץ ממלם (איוב ט"ז). רוצה לומר הshellתם. ותאמיר רצה, או תרצה הארץ

את שבתתיה (ויקרא כ"ג), והם ירצו עונם (שם). כי נרצה עונה (ישעה ט'). אמרו שחרצון בhem החשלמה. ותאמר מלא, והיה כי מלאו ימיך (ד"ה י"ז) וזכה לומר ישלמו מתרגומו ויהי ארי ישלטונו, וכן פירשו. כי מלאו ימי. (בראשית כ"ט). עד יום מלאת ימי מלאיכם (ויקרא י"ז). ואני אכוא אחריך ומלאתי את דבריך וולתם.

שלם הא"ח על השלום תאמיר לשני פנים. תאמיר שלום, כי שלום בחילך (תלילים קכ"ב). שלום שלום לרוחך ולקרוב (ישעה נ"ז), ותאמיר שלחה. שלוחה בארכמנותך (תלילים קכ"ב). דברתי אליך בשלותיך (ירמיה נ"ב). ומענין זה פירושו בני עתה אל תשלו (ד"ה ב' כ"ט). כלומר לא תנחו ולא תשקתו עד השליטכם את הארץ. ויש מפרשים לא היה להם שננה בדבר לטהר את בית י'. מתרגומו שננה. שלותא.

שלף הא"ח על הוצאה החורב מתערה תאמיר לשני פנים. תאמיר שלף, ולא שלף הנער חרבו (שופטים ח'). שלף חרב. (שם כ'). ותאמיר הרקה, והרייקתי אחורייכם חרב (ויקרא כ"ז). וחרב אורייך אחורייהם (יחזקאל ה'). חרוץן בhem השליפה והוצאה חרב מתערה. וכן מענין זה. וחוך חנית וסגור לקרה רדי. (תלים ל"ח). ושלף מורניין.

שם הא"ח על השטמים תאמיר לחטעה פנים. תאמיר שטמים, שטמים וארץ (תלילים קכ"א). אף שמי יערפו טל (דברים

מכסה האהֶל

*שלף גם חליות הנעל בקראי כמו שלף איש געלי ווי' חלה צ געלי ותשלה סנדלקיה בכחוב לעיל בשרש חליין. *שם ובמ"ג הגיגת ייב' ב' אמרו חז"ל ז' שמות יש לו ומנו עד וילון מעון ומנו. שמיים לפי דעת בעל חז"ת שמות נקרא להם ואלו הם: זבול, רקייע, שמיים, מעון, מכון, ערבות, שחקיים, וילון, גם הכריל והפריש בינויהם, אבל אין שתריך יסותו ור' בדורבו דרשה ואגדה ואינס מוסדים על דרכיו הלשון לנו אשਮיטש דרך משל כתוב: שחקיים שכון רחים עומדות וטונחתן מן לצדיקים לעתיד לבא זבול שבו מזבח בנוי ומיכאל שר הגודול עומדר ומקירב עליו קרבן וכן כלם.

ל"ג). ותאמר שחק, כי מיבשחק יעך לוי (תל"ם פ"ט), ובנאות שחקים (דברים ל"ג). ותאמר ערבות, לרכב בערכות (תל"ם ס"ח), הרצון בו בשחקים, ותאמר רקייע, ויעש אלדים את הרקייע (בראשית א'). רוצה לומר השם. ותאמר זבול, שמש יrho

עמד זבלה (חבקוק ג'). הרצון בו השם.

שם הא"ל על השמה תאמר לשבעה פנים. תאמר שטמ, על הר ציון ששם (אייכה ה). והארץ הנשמה (יחזקאל ל"ה), ותאמר שאה, עד אם שאו ערים (ישעה ו'). תשאה שטמה (שם). הרצון בהם השם, ומזה פירשו. להשות גלים נצים ערים בצרות (טלבי' ב' י"ט). ומשפטו להשאות כתו שכותב בישעה. ופירוש המאמר להשאות ערים בצרות להיוות גלים נצים. ותאמר אשם, תאשם שטרון (חושע י"ד) ויאשמו ישבי בה (ישעה כ"ד). גם עדרי העאן נאשמו (יואל א'). הרצון בהם השטה, ותאמר צדה, נעדו ערים (עפניה ג'). הרצון בו נשטו ערים. תרגום והשמותי אני את הארץ. ואצד, והותה ארצכם שטמה, ותהי ארענן צדיא. ותאמר נזה, עיריך ת贊ה (ירמיה ד'). הרצון בו השטה בדבריו המתרוגם קידרון יצדיין, וכן גלים נצים (טלבים ב' י"ט), ותאמר תחה תחו ובחו (בראשית א'). פירשו חטלה לשון שטמה בדבריו המתרוגם צדיא וריקניא. ותאמר בתה ואשתחו בתה (ישעה ה'). הרצון בו שטמה, וכן בנחלי הכתות (שם ז').

שם הא"ל על השמה תאמר לאחד עשר פנים. תאמר שטמה, כי בשטמה תצאו (שם נ"ה). שטח זבולן בצתך (דברים ל"ג). ותאמר משוש. שיישו אתה משוש (ישעה ס"ג). שיש אני על אמרתך (תל"ם קי"ט). לשוש עליך לטוב (דברים ל'). ותאמר גיל, השמהים אליך גיל (איוב נ'). אתה תניל בי (ישעה ט"א). וגולתי בירושלם. זכריה ט'). גילי טאד בת ציון. (שם ס"ח). ותאמր חדות, עז וחודה במקומו (ד"ה ט"ז). חרות י" היא מעוזם (נהמיה ח'). תחרוח בשטמה (תל"ם כ"א). ותאמר האה, האה אתה עינינו (שם ל"ג).

ען אמר האויב עליכם האח (יחוקאל ל'ז) יعن אשר אמרה צר על ירושלים האח (שם כ"ז). הרצון בהם השמהה. ותאמר צחה נאפיק ומצחלהיך (שם י"ב) צחלי ורני (ישעה י"ב). והעיר שושן צחה ושמחה (אסתר ח'). הרצון בהם שמהה ומשוש. ותאמר עלג יעלז חסידים בכבוד (תל"ם קט"ט). שמחה ועלgi בכל לב (צפניה נ'). פן תעלונה בנות העർלים (שטוואל ב' א'). כי רעתכי או תעלוויו (ירמיה י"א) הרצון בהם גיל ושמחה. ותאמר עלם. כחול תמרתו ולא יעלם (איוב ב') כמו יعلז בוין. וכן בנהג רגנים נעלסה. (שם ל'ט). נתעלסה באחבים (משל ז'). ותאמר עלן. עלע'לביבי (שטוואל ב'). בעלע' צדיקים רבה תפארת (משל כ'ח). עלצתם כמו לאכל עני (חבקוק נ'). הרצון בהם גיל ושמחה כטלה עלז וועלם. ותאמר דזין. ולפנינו תרזע דאהבה (איוב מ"א) תרנום תשיש בישועתי. תזרע בפורךנה. שיישו אתה משוש דזעו עמה דזין. ותאמר הילל. ויעשו הלוילים (שופטים ט'). פירושו בו שמחות. וכן בדברי רוז'ל נקרא בית השמהה היללא. פירוש בית החופה. ויש מפרשים כמותו. קדרש הלוילים (וינקרא י"ט).

להתהלך עט נחלתך (תל"ם קז).

שמן הא"ל על השמן תאמר לשלהה פנים. תאמר שמן שמן זית זך (شمמות כ"ט). ולא רככה בשמן (ישעה א'). ותאמר יצחר, חרנן והтирוש והיצחר (נחמה י"ט). רוצה לומר השמן דברי המתרגם ומשהא. ואמרו המפרשים כי השמן החדש נקרא יצחר. וכן מזה הפעל הכביר. בין שורותם יצחו (איוב כ"ד). רוצה לומר ידרכו הזותים ויעשו השמן. ותאמר סוכך. את כרוב מטשך הסוכך. כתב רבינו יונה כי סוכך שם הישמן הטעב שהיה מנהג המלכים להמשח בו.

שמן הא"ל על השמנות תאמר להמשח פנים. תאמר שמן שמן עכית כשית. (דברים ל'ב). ומטמן בשרו ירוזה. (ישעה י"ז). ובשרי כחש שמן (תל"ם ק"ט). ויש מפרשים מזה על צד החפה. ועל מיטב הצאן והבקר והמשנים (שטוואל ט'ז). ויש מפרשים מלשון שנים. ורוצה לומר כבשים בני שנה.

ותאמר דשן, ואכל ושבע ודשן (דברים ל"א). דשנים ורעננים היו (תל"ם כ"ב). ותתענג בדשן נפשכם (ישעיה נ"ח). ותאמר טפש, טפש כחלב להם (תל"ם ק"ט), תרגום השמן לב העם זהה. טפש ליבא דעתם. ותאמר בריא, ועגלון איש בראים מאר (שופטים ד'). רוצה לומר שמן. וכן עשרה בקר בראשם מלבים ד'). הבריאה טובחו יחזקאל ל"ד). זולתם. ותאמר אבם, פיטור אבום ושנאה בו (משלי ט"ז). וברבאים אבומים מלבים ד'). אמר בהם המתרגם מן תורי מפטמי ועופא פטמייא, ותרגום ועגלון איש בריא מאר. פגבר מפטם. ובלשון רוז'ל-אין איבסן את הגמל. ופירש העורך מפטמיין. כדכתיב ונרכורים אבומים.

שמע הא"ל על ההשמעה וההazonה תאמר לארכעה פנים. תאמר שמע, זיעקב שמע (בראשית ל"ד). וישמע אלהים את קול הנער (שם ב"א). ותאמר און, האזינו השמים (דברים ל"ב). לא שמע לא האזינו (ישעיה ס"ד). וההזוני ארץ (שם

מכסה האחל

שמע שם שמע חונה בהחלה ראשינה על ההרגשה הגששית גרידא שהיא החנעה המתהוה באן מחלת הקול, שהקל מען את האיר ותאייר את האון, ועודין און שם לא הרגשה עיונית ולא ציר שכלי כי בזאת החתפלוות יתפעל האן כי בשעת שנייה אבל לא בא מזואת החתפלוות שיק הנחה ומעשת, אמנים שם קשב נתנו על ההרגשה העלונית שבוחש השמע והוא התשמש השכלי שעשו הנרשם מן החתפלוות של האון (קערניעחמען, אויכטערקען) שהאן מתפעל מן הקול והנפש מרגשת זאת החתפלוות ועייז תהייר להכנים את המוחש אל החסתכלות שללה לעשות לה ממנו איזה ציר ולהשתמש בו לאיזה תכלית ותועלת. והנהת שם און שגביל הנפש את עצמה מעיקרת להניע את החוש ולהעמידו נגד המוחש לשיחתפעל החוש מכני ויתברר לה עייכ איזה דבר שהוא רוצה לדעת נין החוש (הארכען) שהוא בעניין המעניין את עצמו אחר הכוול ודלה של חבירו ומטה אונו לשמו מה שנעשה בפניהם (ויש בקיצור לשון) ושרש הסכת בלי התחברות שמע יהיה שעריו קיבל כמו סכות מלככם (עמוס ה') אשר החפץ בו קובל עבודה מלככם.

א). הרצון בהם היחסמה והלשון נגוז מז אונז, ומזה פירשו אונז עד תבונותיכם (איוב ל"ב). שקר מזין על לשון הות (טשל' י"ג). ומשפטם אונזין, מאונז, ותאמיר קשב, הקשيبة לקול שועץ (תל"ים ח'). הקשיב בקול תפלי (שם ס"ו). ואל גקשיבה אל כל דבריו (ירמיה י"ח), תהי נא אונז קשבות (נחמה א'), הרצון בהם היחסמה, ותאמיר סכת, הסכת ושמעו (דברים כ"ג), פירשו בו האונז ושמע.

שמר הא"היל על השטירה תאמיר לשלשה פנים. תאמיר שמר שמרני אל כי חסיתי לך (תל"ים י"ג). ושמרו כרואה עדרו ירמיה ל"א) ותאמיר נטה, שטני נטה את הכרמים (שיר א'). תרגום וישטורה, וגטרא. ומעניין זה, גוטרא הו לאיביו (נחום א'). לא אמור לעולם (ירמיה נ'). ותאמיר נוצר, נוצר תנאה יאכל פריה (טשל' כ"ג). יצרנוו כאישון עינו (דברים ל"ב). אני יי' נוצרה (ישעה ב"ג). הרצון בהם השטירה.

שמר הא"היל על השטרים תאמיר לשני פנים. תאמיר שטרים, אך שטירה ימיצו (תל"ים ע"ח). ושקט הוא אל שטורי (ירמיה ט"ח). ותאמיר קבוע. את קבוע כום הטרעלה (ישעה נ"א). פירשו בו השטרים. אמנים חמתרגם תרגם פileyici כסא דלווטא. ותרגום בספל אדיירים. בפייל' גבריא.

שמש הא"היל על השטש תאמיר לשלשה פנים. תאמיר שמש, שמש בגבעון דום (יהושע י'). ותאמיר חמלה, ברחה חמלה (שיר י'). כאור חמלה (ישעה ל'). ותאמיר חרם, האמר לחרם ולא יזרה, (איוב ט'). רוץ להומר השטש. כתרגומו דאמיר לשמשא. וכן בתרם יבא החרסה (שפתיים י"ד). ומזה פירשו רוז'ל. עיר החרס (ישעה י"ט). ואמרו בסוף גمرا דמנחות מי עיר החרס. כתרגום רב יוסף קרთא בית שמשא. מי משמע רהאי חרם ליישנא דשמשא הוא דכתיב האומר לחרם ולא יזרה.

שן הא"היל על השן תאמיר לשלשה פנים. תאמיר שנ, שנ תחת שנ (شمota כ"א). ולבן שנים מחלב (בראשית ט"ט). ותאמיר גלל, כאשר יכער הנגלל (טלכימ י"ד). פירשו בו השן. ותאמיר

שנקרא השן גלל לפי שהוא דומה לאבן גלל מלוחות זיל בפרק אילו טרופות בוגרמא סימני העוף אתה גלא ופסקיתיה למוחיה. פירוש אבן שיש מרמו' בעלע'ז. ויש אומרים למח נקרוא השן גלל שפעמים נכסה ופעמים נגלה. ויש אומרים גל הינו שנ שלועם המאכל ומביוא לידי גללים. והראשון נכון, ותאמר מטלעות, ומטלעות לביא לו (יואל א'). ואשורה מטלעות על (איוב כ"ט). פירושו בהם השנים הנשות, ותרנגולים ומטלעות לביא לו. וניבויו כבר אריוון, ותרנגול אשה בשרי בשני. אטול בשרי בניבא, ובלשון רוז'ל בסוף גמרא דפרק טרובה شكיל, ניביה וشكיל טופרי, וכטופה על צד הפוך. מטלעות כפירים, נתוע "תלים נ"ח". וכן תרגומו וניבוי כבר אריוון,

שנ הא"ה על עין הכרט'ז תאמר לשבעה פנים. תאמר שני, ותולעת שני (שמות כ"ח). חטאיכם כשנים (ישעה א'). אמדו כי הרצון בהם עין הכרט'ז. ותאמר תולע, האמנים עלי, תולע (אייח ד'). אמרו שהוא השני. ותאמר כרמל, ראש עlick ככרמל (שיר ז'), ובארנון וכרמל (דר' ב' ב'). אמרו שהוא הרצון בהם כטו שני.

שנא הא"ה על השנאה תאמר לשבעה פנים. תאמר שנאה, כי גדרה השנאה (شمואל ב' י"ב), הלו מאשנאייך י אשנא (תלים קל"ט) אשר שנא י (דברים י"ו). ותאמר איבת, ואיבה אשית (בראשית ג'). ואיבתי את איביך (שמות כ"ג). הרצון בחם השנאה. ותאמר משפטה. ווישטם עשו את יעקב (בראשית כ"ז). אף טרף ווישטמי (איוב י"ו). לו ישטמי יוסף (ראש" נ'). ווישטמו בעלי חיצים (שם ט"ט). הרצון בהם השנאה והאיבה. ותאמר שטן, תחת אהבתך ישטנו (תלים ק"ט). פירשו בו כטו ישטמי. ותאמר קטם, שאון קטיך (תלים ע"ד). תהורם קטיך

מכסה האהֶל

שנא. השנאה היא הרוחה והתגננות בלבד ולא חוצה חוץ לנפש לעשות רושם בלבד והעד כי שנאה לאה ולא נשנא את אחדך בכלכם (ויקרא) אבל האיבה מוקת בכל יכלחה (שדי' ל).

(שמות ט'). פירשו בהם האויבים. וכן מזה מתקומטם ביטינר (תלים י'), ובתקומטיך אתקומט (שם קל' ט), ווותם. ותאטר שוררים, לטען שוררי (שם נ' ט). אלהים יראני בשורי (שם ח'). ותבט עיני בשורי (שם צ' ב). אטו שחרצון בהם האויבים. ותאמר עדים, והשדרתי ערד (טיכח ה) וטלאו פני תבל ערים (ישעה י'). הרצון בהם האויבים בדברי המתרגומים ואשצוי בעל-דבך. בעלי דבכוי. ובארותית ופשרה לערך (דניאל ג).

שנה הא'ה'ל על החננים תאטר לשני פנים. תאטר שנה, שנה תטימה (ויקרא כ' ח). שבע שנים הנה. בראשית מ' ח), ותאמר ימים, תשב הנערת אתנו ימים או עשור. (שם כ' ד). עשרה בסוף לימיים (שופטים י'). ימים תהיה נאלתו (ויקרא ב' ח). ימים יטימה (שופטי' י' א) הרצון בהם כמו שנים.

שער הא'ה'ל על השוערים תאטר לשני פנים. תאטר שוער שער העיר (טלכימ ב' ז). הטה השוערים למחנות בית לוי (ד' ח ט). ותאמר תרע, תרעותים שמעותים (שם ב') פירשו בו שוערים מתרגומים שער תרעא ויש אומרים שהוא שם למשפהה.

שער הא'ה'ל על השער תאטר לשני פנים. תאטר שער, ויחיל שער ראשו לצמה (שופטי' י'). שער בעדר העזים (שרד ז). ותאמר נזה נז נזרך זהשלבי (ירמיה ז) פירשו בו שער האורך. וכן זכו נזירה (איכה ד). וכן בלשון המתרגם בפסוק קווצותי רסמי ליליה כנבר דעתצת נזרחי מלין מטפי מטרא דנחתין בליליא פירוש ציציות שעוריו.

שפה הא'ה'ל על שפותם המים תאטר לשני פנים. תאטר שפה שפת חיים (שמות י' ד). על שפת היאור (בראשית מ' א). ותאמר גנות, מלא על כל גנותיו (יהושע ג'). הרצון בו שפטיו וגרנוטו על כל כיophobia. ותרגונם על שפת חיים על כיפ' ימא, וכטוחם וחלק על כל גנותיו (ישעה ח').

שפה הא'ה'ל על השפה תאטר לשני פנים. תאטר שפה בעני שפה אל גברותה (תלי' קכ' ב). ותאמר אמתה. ונם

את בן האמה (בראשית כ"א). ואטחותיו וילדו (שם כ) הרצון כהם השפות. תרגנו וכי דברת על לב שפהתך על ליבך דאטתך.

שפה הא"ל על המשפחה תאמר לשני פנים. תאמר משפחה משפחה או שכט (דברים כ"ט). ותאמר שכט, בכלל שבטי בניין (שופט"כ) רוצה לומר משפחות.

שפט הא"ל על המשפט תאמר לשלה פנים. תאמר משפט משפט צדק (דברי י"ז). המשפט אשר שפט המלך (מלכי' ג) ותאמר דין, דין דין עני (ירמיה כ"ב). דין אנכי (בראשית ט"ו). ותאמר פללו אם יחתא איש לאיש ופללו אלהים ואם ל"י יחתא איש מי יתפלל לו (שמואל ב) כלומר מי יזקק להשפט בעדו. וכן יעד פינחים ויפללו (תל"י ק"ז) רוצה לומר שפט והכריע בעצמו לדקו את זמרי. וכן ראה פניך לא פלתי (בראשית ט"ח). לא שפטתי בבחינת לבך ולא הכרעתך בשכלך. שאראה עוד פניך. וכן מזה נתן לפילילים (שמות כ"א). והוא עון פלילים (איוב ל"א).

שפך הא"ל על השפיכה תאמר לשני פנים. תאמר שפך, וגם דם נקי שפך מנשה (מלכי' ב' כ"א). אל שפך חדשן (יוקרא ד"ג). ותאמר אשה, ואשד הנחלים (נטדר כ"א) הרצון בו משפט הנחלים מתרגנו אל תשפכו דם לא תשדונם. וכן מזה והנגב והשפלה והאשדות (יחושע י'). ומתיימן תחת אשדות הפסנה (שם י"ב). ומתרגמי' ומשפך תחות משפט.

שפלו הא"ל על השפלוות תאמר לשניים עשר פנים. תאמר שפל, ושפל רום אנשיים (ישעה ב'). הגבהתך עין שפל (יחזקאל י"ז). ותאמר שחת, ושח רום אנשיים (ישעה ב'). שחו נבעות עולם (חבקוק ג). ושח עינים יושע (איוב כ"ב) הרצון בכלם השפלוות. ותאמר שול, ועשית על שלוו (שמות כ"ח) פירושו הטלה לשון שפלוות בדברי המתרגם על שפלווה. וכן טמאתה בשוליה (אייכא א). ונלית שוליך (נחו' ג). ותאמר

מכך, וימכו בעונם (תל"י ק"ו). יטך המקרה (קהילת י'). והטנו בכל יקפיצון (איוב כ"ד) פירושו כלם לשון שפלות מתרגנו' שפל טבר. ותאמר בפף, בפף נפשי (תל"י נ"ז). יי' זוקף בפופים (שם קמ"ו). הלכףangan (ישעה נ"ח). אכף לאלהי' טרום (טבה ו') רצונן בהם השפלות ישחות. תרגום וחלכו' אליך שחוות יhaben לותך בפיפין. וטזה פירושו כי אכף עלייו פיהו (טשייל י'ו). ופירוש הפסוק נשע עמל עטלה לו. רוצה לומר נשע העמל עטלה לצרכו כי אכף עלייו פיהו. רוצה לומר כי פיהו אוכף עליו וטבקש לו אכילה בכל יום הנה כי נשע העמל עטלה לצרכו לאכילתתו על דורך אמרו כל עמל האדם לפיהו. ותאמר בגען אובייהם אכנייע (תל"י פ"א) רוצה לומר אשפיל כתרגומו אמאך וכן יכנע טדין לפני בני ישראל (שופט"ח). בהגען במנשה אביו (דר"ה ב' ל"ב). ובחגען שב ממנה אף יי' (שם י'ב). וחגעני את כל אובייך (דר"ה א' י"ז) זולתם. ותאמר ענה. עד متיאנת לענות מפני (שמות י') הרצון בו בדברי המתרגם לאחכנעה. וכן נהגנו' ישראל בפניו (חוושע ה') וכן תרגומו ויטך יקר ישראל ונעה גאון ישראל תחתי (שם י"ח). הכריע הכרעתני (שופט"א) תכריע קמי תחתי (שם י"ח). הכריע הכרעתני (שופט"א) פירושו בהם עניין הכרעה. ותאמר קרט. כרע כל קרט נבו (ישע"מ"ו) פירושו בו כטו כרע. וכן קרטו כרווע (שם). ותאמר קדרה וכי הלכנו' קדרנית (מלאכי ג') פירושו לשון שפלות וכן תרגוני' במיכיות רוחא. וכן פירושו כאבל אם קדר שעותי (תל"י ל"ה). ושעריה אטלו' קדרו' לארץ יורמה י"ד). ותאמר קדר. ויקדו' ישתחווו (שמות ד'). ויקד דוד אפס ארצתך (שמואל ב"ד) פירושו המלה לשון בניעה ישחות. ותאמר הנה. וינחר ארצתך (מלכי י"ח) רוצה לומר השפיל עצמו לארץ. ותרגומו ונחין על ארעה. ותרגום המה כרעו ונפלו אינון גחנו'. לפניו יכרעו כל יורדי עפר קדרתי גחינו', ויקדו' ישתחווו לי'. ונחנו' וסנידנו' קדם יי', וכן פירושו כמותו וינחר עליו (מלכי' ב' ד') אבל זה ת' ואלהית עלוה.

אות השין

ספר הא"ל על השופר תאמר לשלה פנים. תאמר שופר
שופר תרעה וויקרא כ"ח: שופרות חזובלים (יחושע ז).
ותאמר יובל, במשך היבול (שםות יט) רוצה לומר השופר עצמו
כתרנו שופרא. ותאמר תקוע, תקעו בתקוע (יחזקאל ז) רוצה
לומר בשופר.

שקל הא"ל על המישל תאמר לשלה פנים. תאמר שקל
ושקל בפלס הרים (ישעיה ט). בקע משקלו (בראשית
כ"ד). ותאמר בר, בר בבד יהיה (שםות ל') פירשו בו משקל
במשקל דברי המתרגן מתקל במתקל. ותאמר אוזן, אוזן וחקיר
(קהלת יב). פירשו רבי יהודה בן בילעם בספר הפעלים שהם
מנורת השמות שהוא כמו שקל וחלשון נגזר מן מאוניות.

שקע הא"ל על השקיעה תאמר לשלה פנים. תאמר שקע,
תשקע בבל (ירמיה נ'ג). ותשקע האש (במדבר י"א).
ותאמר עפק, מادر עפקו מחשבתיך (תלי צ"ב). ועפק עפק טי
ימצאו (קהלת ז'). טים עפקים עזה בלב איש (משל י'כ)
אמרו המפרשי כי עפק ושקעה עניינם אחד. ותאמר צללו,
צללו בעופרת (שםות ט"ז) פירשו בו שקע דברי המתרגן
אשתקעו באברה, ויש מפרש"י מזה כאיש צללו שעורי ירושלים
(נחמה י'ג). וכן מזה ותשליכני מצולחה (יונה ב') ותרגומו ורטיתני
לעומק. ותאמר טבע, טבעו נויים בשחת עשו (תלי ט'), הטבעו
בבץ רגנן (ירמיה ל'ח). טבעתי ביזן מצולחה (תלי ס'ט). טבעו
בבים סוף (שםות ט"ז) הרצון בהם ציללה ושקעה. וכן תרגום
הטבעו בבץ רגנן אשתקעה בבחטא רגנן. ותאמר בא כי בא
השמש (בראשית כ"ח). לא יכו עוד שמשך (ישעיה ס') הרצון
בבם שקיעת החטש. ותרגנו על מה אדרנית הטבעו על מה סומכאה אטמעו.
ובלשן רוז"ל בבר' רב' פ' ס'ד פרשת ואלה תולדות יצחק לא
תתן יתרון אלא עם מטמו עי שטשא. ותאמר שקעה שקדורות
ירקוקת (ויקרא י"ד) פירשו בו שוקעות.

שקר הא"ל על המשקוף תאמר לשני פנים. תאמר משקוף על המשקוף ועל שני המזות (שמות י"ב). ותאמר כפתור, אך הכתפור וירעשו המפירים (עמוס ט) פירשו בו המשקוף, ואמרו שהמשקוף נקרא כפתור לפי שעושין בו צירין פרוחים וכפתורים. וכן פירשו בנתיריה יליינו (צפניה ב).

שקר הא"ל על השקר והכוב תאמר לשכעה פנים. תאמר שקר, מדבר שקר תרחק (שמות כ"ג). ולא שקרנו בבריתך (תלי' מ"ד). ותאמר כוב, שוא ודבר כוב הרחק מטמי (משל י"ה). כל האדם כוב (תלי' קי"ו). עד אמונים לא יכוב (משל י"ה). ותאמר בנד, שלו כל בנדי בנדי (ירמיה י"ב), מדוע נבדר איש באחיו (מלאכי ב'). כל רעה בנדו בה (אייה א') הרצון בהש, השקר והכוב, וכן תרגוי מרווע נבדר מה דין בשקר. ותאמר כחש, סבבני בכחש (חוושע י"א). וכחש בעמיטו (ויקרא ח). כחש ביז' (ירמיה ה'). בנימ כחשים (ישעה ל') הרצון בהם השקר והכוב. ומזה על עד החשאלה כחש מעשה זית (חבקוק ג'). כלומר כוב תחולת המיחלים אליו, וכן ותירוש יכחש בה (חוושע ט) כלומר יכזוב תחולתם. ותאמר שוא, שוא ודבר כוב (משל ל'). משאות שוא ומדוחים (אייה ב'). אך שוא לא ישמע אל

מקמה האהול

שקר שיא אין בו ממש. אין לו כלל על מה שישמו, שקר יש לו על מה שישמו, דורך משל המעד על ראובן שהוא חיב אלף וזה לשם עון ולא היו דבריהם מעולם חרוי זה שוא. המעד על ראובן שהוא חיב לשם עון מה שכבר פרע לו חרוי וזה שקר. הבלתי דבר שהוא נראה כאלו היה בו חועלתו גדולה מאד ולכטוף לא יועיל דבר כמו הבלתי (משל ל') ריק לא יאמר רק על יגיע ועמל גROL אשר לא הביא שם תועלתו לבניו כמו וודעתם לריק וודעתם. תדרוז הוא דבר שאין בו תועלת כלל כמו אחורי מתהו אשר לא יועילו ולא יצילו. בחרוז נראה היהתו דבר שטבלדר שאינו טוב הוא ג"כ רע (שר"ל) התבדל בין כוב לכחש המכוב אומר על אין יש והמכחש אומר על אין יש וזה שקר והנשבע על כך נקרא נשבע לשקר והאומר על עמוד של שיש שהוא של שיש שהוא של שיש וזה אמרת והנשבע על כך נקרא נשבע לשוא.

(אייזב ל"ח) הרצון בהם השקך והכובד. ומזה פירשו פרי ישוחה לו (חוושע י"ג) על דרך אמרו כחש מעשה זית. ותאמר מועל, במשפט לא יטעל פיו (משל י"ז). רוצה לוטר לא ישקר בדברי הטענה לא נדנול פוטיה. ותוננות יסיח כובים עד שקר ודטלל בדוכבא סחדא דגלא. שוא ודבר כוב דגולותא ומלחה בדברותא. ובלשונו רוזל בפרק במה אשכח בוגטרא לא יצא האיש שני תלמיד חכמים חמדניין זה וזה בHALCA הקדוש ברוך הוא אהובן שנאמר ודגלו עלי אהבה. ופירש העורך ברוך הוא אהובן ומחייבין זה את זה בהלכה הקדוש ברוך הוא אהובן. ותאמר בדים, לא אחוריש בדיון (איוב ט"א) רוצה לוטר כוביו בדוכבא חמדרונג לא אשתק כדוכבא. וכן מזה בדיק מתיים יחרישו (שם י"א). בחרש אשר ברא טלבו (טלאים י"ב). כי מלךך אתה בודאם (נחתה י').

שרה האיהל על השratioות תאמר לשני פנים. תאמר שרויין, ושרויין קשקשיס הוּא לבוש (שם טאל י"ג). חנית מסע ושדרה (איוב ט"א). וכסט"ך ואל יתעל בסדרינו (ירמיה נ"א), לבשו הסדרינות (שם ט"ז). ותאמר תחרוא, כפי תחרוא (שםות ל"ט) רוצה לוטר שרין בתרכזתו כבום שרין.

שרט האיהל על השratioה תאמר לשלה פנים. תאמר שרט, לא ישרטו שרטת (ויקרא כ"א). ושרט לנפש (שם י"ט), ותאמר גדר, ויתנוידרו במשפטם (טלבוי י"ח). ולא יתנדד ולא יקרח (ירמיה י"ט), וקרען בגדים ומטנדדים (שם ט"א) פירשות עניין שריטה. ותאמר גדר, לחתניד בו (איוב ב'). ופירוש הלשון שריטה ממאמרים זיל גדרו והעמידו על גלדו ותרנויד לאתקרעפה ביה. ובלשון רוזל בוגטרא דפ' א' בפסחים אין מקדרין את הבחתה מפני שעושה חבורה אבל מקרעפין. ופירש העורך קידור במנזרות ששניתה דקין ונכנסין בעור הבחתה ועושה חבורה וקרעפה במנזרות ששניתה עביס ואין עושה חבורה.

שרף האיהל על השratioה תאמר לשמנה עשר פנים. תאפר שרף, ושרף את הפה (במדבר י"ט). עיריכם שדופות אש

(ישעיה א'). ומהו פירשו בתמורות הש"ז בסת"ך ונשאו דודו ומסרו (עטום ו') כלומר מי ששורפו להוציא עצמים מן הבית, והתרוג' אמר בו ויטלינה קריבי מקידה. ויש מפרש' מסרו אח' אמו כי דודו הוא אח' אביו. ותאמר בער, כי בערה בס אש"י (במדבר י"א). הסנה בער באש (שםות ג'). ויבער מגדייש ועד קמה (שופט' ט') חרוץון בהם בענין שרפה, זולת שאמרו שענין הבערה נופל על האש בעצמו אפילו לא-תצא פועלתו אל אחר לעולם. ותאמור דלק, ודלקו בהם ואכלום (עכדיה א'). שפטים דלקים (משל' כ"ו) הרצון בהם והבערה. ותאמור עליה, בהעלתך את הנרת (במדבר ח') הרצון בו כדברי המתורט' באדרקלותך. ותאמור להט אש להט (תלי' ק"ד). ותלהט מוסדי הרים (דברי' ל'ב). ותלהטהו טסביב' (ישע' ט"ב), ולהט אתם הויום הבא (מלאי' ב') הרצון בזם השרפה. ותאמור יקה ותיקד עד שאלתחתית (דברי' ל"ב). אש יקדת (ישעיה ס"ה). ויהאש על המזבח תוקד בו (ויקרא ו'). הרצון בהם ה הבערה. ותאמור יצת, יצצת בסביב' העיר (ישעיה ט'), באש יצתו (שם ל'ג). ונצתה חמתה במקום הזה (מלך' ב' כ"ב). ויצת אש בצין (אייה ד'). למה יצתו עבדיך (שמואל ב' י"ד) הרצון בהם ה הבערה וההדרקה. ותאמור חריה, וחורה נשחתה יחזקאל כ"ד). על בן חרו ישבו ארץ (ישעיה כ"ד). ותוכו נהר יחזקאל ט'ו. ועומותי כמקוד נחרו (תלי' ק"ב). והעומות יחו יחזקאל כ"ד) הרצון בהם השרפה וההדרקה. ותאמור דור. דור העומות תחתיה (שם) הרצון בו ה הבערה. וממנו אנדייל המתורה (שם). מדורתה אש ועצים (ישעיה ל'). ותאמור קדה. כי אש קדרחה באפי' (ירמיה ט"ו). כי אש קדרחם באפי' (שם י"ט). הן כלכם קדרתי אש (ישעיה נ'). בקדח אש המסים (שם ס"ד) הרצון בהם הבערה ושרפה. ותאמור צרב. ונערבו בה כל פנים (חזקאל כ"א). ועל שפטינו כאש צרבת (משל' י"ו). כי צרבת המכוונה היא (ויקרא י"ג) הרצון בהם השרפה. תרגנו' והיתה לבער ויהונן לצרבא. ויש מפרש' מה בחלוף זין בצד' בער ירוכו נצמתו

(איוב ו') כמו שערבו, כמו שאמר בחציו נדענו ממקומם. ופירשו נצטו מלשון יצתיות יי' אלהינו. ורבינו סעדיה פירש יעורבו לשון קירות מלשון רוזל כסא דכיפה נמי אסור משום דעתכם פירוש שמען, ופירשו נצטו לשון אסיפה מלשון רוזל צותת הנידין פירוש מקום אסיפה הנידין, והרצון במאמר החוא בימי הkorו נתפסו יחד אפיקי הנחלים. ותאמר השקה אף ישיק ואפה לחם (ישעה ט"ד). ובعرو וחשיקו (יחזקאל ל"ט). ואש נשקה ביעקב (תלי' ע"ח) הרצון בהם הכהURA. ותאמר נשא, ושאם דוד ואנשיו (شمואל ב' ח) הרצון בו ויושפט כתרני ואוקדינון דור ואנשוהו, וכן תשא הארץ מפני (נהום א') בטעמ ישאני עשני (איוב ל"ב). ועל בית הכרם שאו משאת ירמיה ו') ובמשנה ביצה משיאין משאות. ותאמר מוי, מוי רעב (דברי ל"ב). פירשו בו שרופי רעב מן למציא לאTONא (דניאל נ') ותרנום אף ישיק ואפה לחם אף אזה ואפה לחם. ותאמר אתה ולא תארו מזבח חנס (מלאכי א'). נשים באות מאירות אתה נשעה ב") פירושם לשון ביעור ושרפה, וכן מזה לנו באור אשכם (שם נ'). אשר אוור לו בציוון (שם ל"א). ותאמר אבל אש אבלה הוא (דברי ד'). ונאבל נדייש (شمואל ב' ב). תאכלו אש לא נפח (איוב ב'). אבלו בקש (נהוח א') פירושו עניין ביעור ושרפה. ותאמר זלעף, ורוח זלעפות מנת כוסם (תלי' י"א). מפני זלעפות רעב (אייח ה') פירושו עניין שרפה. ותאמר אזה, מאורי זיקות (ישעה נ') פירשו בו כמו קוודחי אש. אמונה המתרגן אמר בו מתקפי הרבה.

שתה הא"ל על השתייה תאמר לאربعة פנים. תאמר שתה, ושתו בין מסכתי (משל ט'). אשר ישתה אלני בו (בראשית מ"ד). ותאמר סבא, ונסבאח שכיר (ישעה נ"ט). אל תה' בסבא יין (משל ב' ט) הרצון בהם השתייה. ותאמר שקה, וגם הנמלים השקתה (בראשית כ"ד). וישק בתהנות רכח (תלי' ע"ח). הרצון בהם כמו משתה זולת שהמשתה על הפה ועל המשקה על הפה. ותאמר גמא, הגמיאני נא. מעט מים מכך (בראשית

כ"ז) פירשו בו כמו השקני, וממנו אמרו ברעש ורנו ינמא ארין (איוב ל"ט) כאילו מרוב קלותיו ומהירותו ישתח הארץ. אמן המשטרני תרגן, ברגוש וברוגזא יעבד גומתא לאדוע. ותרגן שוחה עטוקה גומתא עטיקתא.

שתק הא"ל על השתקה תאמר לחטעה פנים. תאמר שתק וישמו כי ישתקו (תלי" ק"ט). ותאמיר בראש, כי החריש לה ביום שמעו (במדבר ל'). בדיך מתים יחרישו (איוב י"ח) הרצון בהם השתקה, ותאמיר חשה עת לחשות (קhalbת ג') הרצון בו לשתקן לדברי המשטרני עידן בחיר למישתק. ובן החשתי מעולם (ישעה ט"ב), ואתם מחשים אל תעצלו (שופטן י"ח). נס אני ידעת החשו (טלבי ב' ב'). ותאמיר דטמ, אם לא שווית ודומתני נפשי (תלי" קל"א). וידטו למו עצתי (איוב כ"ט). ידטו לבן (שמות ט") הרצון בהם השתקה. ותאמיר הס, ויהם כלב (במדבר י"ט). הם כל בשר (זכריה ב'). ותאמיר הס (עטום ז') הרצון בהם השתקה.

שעشع הא"ל על השעשבו תאמר לשלה פנים. תאמר שעשב, ושעשב יונק (ישעה י"א). אני תורתך שעשבתי (תלי" קי"ט). ואיה שעשבועים יום יום (משל ח'). ומה פירשו בזולות אותן הכהל ואשעה בחקיך תמיד (תלי" קי"ט). ויש מפרש" ואשעה ואספר מתרני ויספר ואשטע. ותאמיר צחק, והנה יצחק מצחיק (בראשית כ"ז) רוזח לוטר משעשב. ותרגנו והוא יצחק מהיןך, ותרגנו, ושעשב יונק ויחוך ינקא. וכטוהו ניקמו לצחק (שמות ל"ב), ויצחק לפניהם (שופטן י"ז). ותאמיר שחק, ושהקתי

מכסה דאהל

שתק שתקה היא ההשקט מן הועף וכן המרי והריב כאמור ושתק הים מעליכם (יונה א') החריש עין מכית הדברו במנו שאמר כי החריש לה ביום שמעו (במדבר ל') דום עניינו הדבר הנמנע בנסיבות במנו עורי לאבן דוכם (חבקוק ב') הדמתה ההיא מחיקת מכח הטבע התהא, ורב הנמצא מגזרת דום עניינו השתקה הנדרלה שאין בה מחשבה כדמיות האבן וכן יודם אהרון (ויקרא י') כאדם המכטער שאין בו כח להתחשב. (ח'ז).

לפני יי' (שיטואל ב' ו'). משחקים לפני יי' (שם) הרצון בהם השעשוע.

שרשר הא"ל על השלשלות תאמור לששה פנים. תאמור שרשות, שרשות גבלת ושותות ל'ט). ובהעדר הר"ש שרשת גבלת (שם כ"ח) והרצון בהם השלשלות. ובלשון רול' שרשות של זהב היו קבושים בתקורת האלים. ותאמור רתקות, ורתקות כסף צורף (ישעה מ'). עשה הרטוק (יחזקאל ז') הרצון בהם השלשלות בדברי המתרגן' ושלשלן עיבד שישלן, וכן יעבר ברתקות (טלי' ו') ואעכבר בששלן. ותאמור זקים, זקים יעברו (ישעה מ"ח), ואם אסורים בזקים (איוב ל'ז) הרצון בהם שלשלות בדברי המתרגן' בשישלן. וכן לאסר טליכיהם בזקים (תלי' קט"ט). רתקו בזקים (נחו' ג'). ותאמור חוחים, ויביאו בחחים אל ארץ מצרים (יחזקאל י'ט). ויתנהו בסונר בחחים (שם) הרצון בהם השלשלות בדברי המתרגן' ואיתוהי בשלשלוון לאירועים ויחבוחי בקורסין ובישילשלוון. וכן וילכרו את מנשה בחוחים (ד"ה ב' ל'ט). ותאמור כבל, ענו בכבול רגליו (תלי' ק"ח) ווצחה לטר שלשלת כתרגומו ענייאו בשושילחת רגליים, וכן בנבלי ברול' (שם קט"ט). ותאמור נחותיות, ויאסרו בנחותיות (ד"ה ב' ל'ט) פירשו בו שלשלות של נחתת דברי המתרגן' בשלשלון דנחש. וכן וונגלי' לא לנחותים הגשו (שיטואל ב' ג') ותרגומו לא לוקין דנחשatakba.

נשלמה אות השין.

אות הדתו

האן הא"ל על התאנה תאמר לשני פנים. תאמר תאנה זיין
תאנים בתאנה (ירמיה ח). ותאנתי לקצפה (יואל א).
ותאמר שקטה, ושקטותם בחנמל (תלים ע"ח). כשקטים אישר
בשפלה (מלך י') פירשו בהם מיני תאנים.

תבה הא"ל על התבה תאמר לשולשה פנים. תאמר תבה
תיבת גטא (שמות ב'). ותאמר ארנו תשיטו בארגן מצדו
(שמואל י'). רוצה לומר בתבה כתרגומו תשווון בתיבותא מסטרא.
ותאמר ארון. ויקח היודע הכהן ארון אחד ויקב חור בדלתו
(מלך י' י'ב) הרצון בו התבה.

תבן הא"ל על התבנ תאמր לחטשה פנים. תאמר תבן גם
תבן גם מספוא רב עמנו (בראשית כ"ד). כחדוש מתבן
(ישעה כ"ח). ותאמר קש, לקשש קש (שמות ה) פירשו בו
התבן הרק. ותאמר טז, בטז יסער מגן (הושע י"ג). כי אם
בטז אישר תדרנו רוח (תלי א) הרצון בהם התבנ. ותאמר חשש.
וחשש להבה יופה (ישעה ח). תחו חושש שם ל' פירשו
בינם קש הרק. ותאמר גלגל, שיתמו גלגל בקש לפני רוח
(תלי פ"ט). וכgalgal לפני סופת (ישעה י"ז). הרצון בהם
התבן.

מכסה דאהל

תבן נקרא הראו לאכילת הכתמת באמרו גם תבן גם מספוא רב עמנו
(בראשית כ"ד). קש הוא התבנ הקשה ריל רגלי השבלים וממנו
לא יוקח לאכילת הכתמות כי אם לשכב עליו או לחרילק ממנה או לולש
אותו בטיש ובחותם. מוציא הוא התבנ הרק החולך לרוח היום כאשר אמר
במי יסער מגן (הושע י"ג).

תוך הא"ל הוראת תוך תאמיר לחטשה פנים. תאמיר תוך, בתוך הים (שמות י"ד). כל אשר בתוכו וויקרא י"א), ושכנתה בתוכך (ויכירה ב'). ותאמיר לטיציע מטהש כנון אמרו בתוך הgan (בראשית ב') ותרגומו דבמציאות נינטא. ותאמיר קרב, כי יקום בקרוב נביא (דברי י"ט) רוצח לומר בתוכך. וכן בקרוב ישראל (שם י"ט). ותעחק שרה בקרבה (בראשית י"ח) זולתם. ותאמיר נה מן נו יגרשו (איוב ל') פירושו בו מtower מתרגלו' תוך נו-רוצח לומר מtower העיר. ותאמיר בין, בין הגודים האלה (בראשית ט"ז) רוצח לומר בתוך. וכן על בין עבותים יחזקאל י"ט) ותרנו לא נתן נחלה בתוכם לא יהב אחסנה בינוין, ואתם בקרבנו ישבים ואתונן יבננו יתבין, ותאמיר חזק, אל חיק הריב (מלכי' ב"ב) רוצח לומר תוך הרכב כתרגומו לנו רתיכא. וכן מזה כלו כלiotyi בחקי (איוב י"ט) כלומר בתוך מעי, וישנו לטיציע מטהש לפ"י דברי המפרשי' כנון ומחייב הארץ יחזקאל ט"ג) פירוש מאמצעיתה.

תחת הא"ל על התחריות תאמיר לאربעה פנים. תאמיר תחת, שאל מתחת רגוזה לך (ישועה י"ד). היציע התחרונה (מלכי' ו'). רקמתי בתחריות ארץ (תלי' קל"ט). ותאמיר מטה, ויהיו תאומים מלמטה (שמות כ"ו). ותאמיר ארץ, והנה אופן אחד באריין יחזקאל א') רוצח לומר מלמטה כתרגומו והוא גלגול חד משתני במלרע לרים שטיא, ותרנו' היציע התחרונה ארעיתא. ותאמיר נחשת, וחרה נחשתה (שם כ"ד) פירושו בו תחריתה.

מכסה דאהל

תוך קרב גנוו משורש כל הקרב הקרב אל מקדש ה' (במדבר י"ז) שעיננו הסמוך. תוך איננו בסמוך וכאשר אמר בתוך הבאים (שמות ר' עמהם. ואפשר שעינן תוך מצוע הרבר בעין ויבחר אותם בתוך (בראשית ט') ומרימות ותוך (תהלים י') והמרימה גם היא טמושה בין השקך והאמת. בין קרוב עניינו לשני העניים, ממנה בסמוך, אמרו בינות גלגול (חזקאל י') גם זה אפשר שהוא במצוע וממנו מה שהוא ברוחוק אמרו בניי ובין בניי ישראל (שמות ל"א).

ובלשון רוז'ל בפ' ח' בכלים חנית שחייתה טלאה משקין טהורין
ונתונה מנוחתה של תנור. ופירש העורך תחתיתו של תנור.
ובן מזה יען השפק נחשתק (שם י"ז) פירוש תחתית האשפה
רוצה לומר ערותה.

תלה הא"ל על התלייה תאמר לשני פנים. תאמר תלה,
ותלה אותו על עץ (בראשית ל"ט). ויתלו את המן
על העץ (אסתר ז'). ותאמר יקע, ויקיעם בהר לפני יי' (שמוא'
ב' כ"א), והוקע אותו ליי' (בבדבר כ"ה). הרצון בהם
התלייה.

תלע הא"ל על התולעים תאמר לשני פנים. תאמר תלע.
ובן אדם חולעה (איוב כ"ח). וירם חולעים (שמות י"ג).
ותאמר רמה, רמה תכסה עליהם (איוב כ"א). תחתיך יצע רמה
(ישעה י"ד) הרצון בהם התולעים.

תמה הא"ל על התמיה תאמר לשולשה פנים. תאמר תמה,
המה ראו בן תמו (תלי' ט"ח). ויתמו האנשים איש
אל רעהו (בראשית ט"ג). ותאמר שטמו. כאשר שטמו עליך
רבים (ישעה ג"ב). על יומו נשטו אחרים (איוב י"ח). ואשתוטם
ואין סומך (ישעי' ס"ג) הרצון בהם התמיה. ותאמר שאח
והאיש משתאה לה (בראשית כ"ד) פירשו בו התמיה נמלת
שםם.

תנן הא"ל על התנינים תאמר לשולשה פנים. תאמר תנין,
כפיר ותנין (תלי' ל"א). ועם הטעם מקום הננו'ן התנינים
הנדול הרבע בתוך יאריו (יחזקאל כ"ט). את התנינים הנדרלים
(בראשית א') ואמרו שם דנים גודלים כדמות נחותים. ותאמר

מכסה האהָל

תמה יאמר על הדבר המופלג הנשמע אשר יתמהו השומעים וחרואם
עליו אק הוא, כאמור המתה ראו בן תמהו. **הפלא** עיננו הדבר
המופרש ומובדל מן התקדול ממנו כאמור כי יפלא מפרק דבר (דברים י"ז)
(ח' ח'). שטם לעי רעהי התמיה בפורענות הדבר רע כמו על יומו נשטו
אחרונים (איוב כ"ג) ריל על הרעה אשר באחיו עליו.

לייתן ליתן זה יצור לשחק בו (תל"י ק"ד). תמשך ליתן בחכה (איוב ט') הרצון בהם התנינים. ותאמר נחש נחש עקלתוں (ישעיה כ"ז). חלה ידו נחש ברוח (איוב כ"ז). על ליתן נחש ברוח (ישעיה כ"ז) הרצון בהם התנינים. ותרנו חולה ידו נחש ברוח כרת יתיה ליתן לחוויה טרייך.

תנק הא"ל על תנוך האון אמר לשני פנים. תאמר תנוך, על תנוך און אהרן (שנות כ"ט). ותאמר בدل או בدل און (עתום ג') פירשו בו תנוך האון.

תעב הא"ל על התיעוב והטואות תאמר לשניים עשר פנים. תאמר תעב, בצער נתעב (ישעיה י"ד). בתועבת יכעיסחו (דברים ל"ב), ומזה פירשו בתמורת העין באלאף מתאב אנבי את גאון יעקב (עתום ו') כמו מתעב. ותאמר מאם כי מאם יי' במקטחיך (ירמיה ב'). על מאם את תורה יי' (עתום ב'). עז מסכם בדבר זהה (ישעיה ל') הרצון בהם התעוב. ותאמר שקץ, כי לא בזה ולא שקץ (תל"י כ"ב). ואת נבלתם תשקצו (ויקרא י"א). שקץ תשקענו (דברי יי') הרצון בהם הטואות. ותאמר קצתה, קצתה בהי' (בראשית כ"ז). ונפשנו קצתה (במדבר כ"א) הרצון בהם הטואות. תרנו עז מסכם בדבר זהה חלף דקצתו. עז כי מסם העם הזה את מי השלה חלף דקצטו עצה הרין. כי אותו מסמו מטולך עליהם ארבע בפולחני קצטו. ותאמר נאץ, ותוכחת נאץ לבי (משל ח). נאצו לל תוכחתינו (שם א'). ועצת עליון נאצו (תל"י ק"ז) הרצון בהם המאיסת. ותרנו נאץ לבי אסל, לבי ותרנו מוסר יי' בני אל תמס לא תסלה. ותאמר געל, געללה נשפי אתכם (ויקרא כ"ה). כי שם געל מגן גבורים (שמואל ב' א). בגעל נפשך (יחזקאל י"ח) הרצון בהם המאיסת. ותאמר בחל, וגם נפשם בחלה כי טביה יא' פירושו עניין מאיסח כתרגומו על דנפשיהם קצטו בפולחני. ותאמר בעל, ואנכי בעלתיך כבם (ירמיה ל"א) פירשו בו כמו געלתי. ותאמרalach, אף כי נתעב ונאלח (איוב ט'). הרצון בו כמו נתעב כתרגומו פרחך ומטעב. וממנו הכל סר יחדי נאלחו (תל"י י"ד). ותאמר פגול,

פנול הוא לא ירצה (ויקרא יט) רוצח לוטר מתועב, וכן ולא בא בפיبشر פנול (יהזקאל ד). ותרנו' בשער מרחק ותרנו' תועבה מרחקא. ותאמיר ערדה, וכברנד ערדים (ישעיה ס) פירושו בו מתועב בדברי המתרכן כלכוש מרתק. ויש מדרמים אותו ללשון רוזל נאמרם המשמשת בעדרים וייש מפרש' מתרכן' ספקת ערדי'. ותאמיר דרא, והוא קראון לכלبشر (שם ס') פירושו הטעלה לשון תעוב ומואס. אמנים דעת המתרכן בו שהיא מלאה מורכבת מן די' וראה עד דימרון עליהן צדיקיא טיסט חזינא.

תער הא'היל על התער תאמר לשני פנים. תאמר תער, כתער מלטש (תלי' נ'). בתער השכירה (ישעיה ז). ותאמיר מורה, ומורה לא עלה על ראשו (שופט' י'). פירושו בו התער ותרנו'מו ומספר לא עבר על רישייה.

תפח הא'היל על התפוחים תאמר לשני פנים. תאמר תפוח תפוח זחב במשכיות כסף (משל' כח). ותאמיר כפתור, וכפתור תחת שני חקנים ממנה (שמות כח) רוצה לוטר כתין תפוח.

תקן הא'היל על התקון תאמר לששה פנים. תאמר תקן, מעות לא יכול לתקן (קהלת א). ותאמיר תכנן, ושותים בורות תכנן (ישעיה מ). מי תכנן את רוח יי' (שם) הרצון בהם כתנו תקין בק"ח. וכן ת'י' כאילו בזורתא מתקנין מן תקין. וכן ומשת תכנן במדחה (איוב כח). אנכי חכני עטודיה סלה (תלי' עה), ותאמיר יטב, בהשתיבו את הנרות (שמות ל') פירושו בו בתקנו. וכן ותיטב את דראשה (מלכ' ב' ט) ותתקן. ותאמיר שות. שית זונה (משל' ז) פירושו בו תקון זונה. ותאמיר שום. ותשם בפוך עיניה (מלכ' ב' ט) פירושו בו ותתקן כטלה שות. ותאמיר עשה, ולא עשה שפטו (שמואל ב' יט). ולא עשה רגליו (שם). ויתחר לעשות אותו (ראשית יח). כי אין יודעים לעשות רעה (קהלת ח). ותחת מעשה מקשה (ישעיה נ) פירושו כלם עניין תקן.

תקע הא"ל על התקיעת והגעיצה תאמיר לשלשה פנים.
תאמיר תקע, ותקעתיו יתר במקום נאמן (שם כ"ב).
ותאמיר מעך, וחניתו מעיכה בארץ (שיטאלאל כ"ג) הרצין בו
תקועה כתרגומו ומורגניתה נעיצא בארץ. וכבלשן רוז'ל בפרק
בכל מערבין בזמן שהוא תליש ונעין פירוש תקוע. ותאמיר
צנח, ותצנח בארץ (שופט' ד') פירושו עניין נעיצה בדברי
המתרג' וגעיצה בארץ. ורוצחה לוטר שהיתר עברה רקתו ונתקעה
באرض. ומטז אטרו ותצנח טעל החטרו (שם א') פ"ה הפליה עצמה
כל כך בחזקה מזו החטרו בארץ כאילו היה נעיצה בארץ. אמן
התרגום תרגם ואתרכינט מעל חטרא. ותרגום ותפול מעל הגמל
ואתרכינט. וית שמים יורד וארכין שמיא.

נשלמה אותן התויו בעורות אשר אותן אותן.

בריך דיחב חילא לעבדיה בר אמרתיה

אחר התחלת לאל ובורך את ה' אשר הנחנו ברכך אמת והכיאנו
עד הליום ראיינו להגביל מאמיר לרוגל הטלאכה אשר
לפנינו ונתחיל ונאמר כי התלאות אשר ראו עינינו בפועל הללו
פרו וישראלו ויעצמו במאדר מאדר ואם אמרנו בספר יוחוקו יתשך
טזה להג הרבה ויארך הספור מאדר על כן נהודיע נתפקיד וכובד
משאם זכור לא נזכיר עוד. אמן שתי סכבות בלבד אשר חיבנו
אצלינו נגעה רבה ומשא לעיפה אומרים אנחנו: האחת היתה
הישרת סדרו של ספר הללו מפני שהיה מן הקושי העצום יתר
שאת יותר עוז הקפטו כמשפטו וכסדרו אשר הושבנו הוו דבון
על אופנו. והשנייה ספקת הטלוות כי הטלוות אשר היה לנו בהם
מכובча נבראו מאדר וידנו לדוב וכאשר הואלנו להשקייף

בדברי המפרשים לטען מהר את הספקות עצם השם לטויה
ראינו והנה אין גם אחד יטלא מshallותנו לרודת בעומק פתרון
המלות יברר וילבן הרכרים באור היטב. על כן המלות ההם
קשהו לבני מהמשיך דושנו כי קוצרה נפשנו בעמלם ולא
כמה בנו עוד רוח מפניהם ולולי ה' צבאות נתן לנו כה לעשות
חיל בדברי הפתרגם כמעט השיבנו אל החעדר דושנו פרוץ
חויתו והזחה לבער. ولكن ראיות המלות הדם תכואינה מחייב
דעתינו למשחה בהם ולטלא גם את ביאורם שבלם מתאימות
מכל שאר טרשי התורה ושכללה אין בהם. אמן חותיר לנו
שריד ולא השנו מדברי המתרגם ביאור המלות כלם ואשר לא
שמננו להם ראיות מדבריו יגענו ומצאויהם להם מדברי רוז'ל ומכל
שאר הלשונות ראיות בריאות וטובות כפי התפישות היכולת.
ובכל זאת נשארו מן המלות מתי מספר אשר למצואיהם להם
比亚ור אשר ייטב לנו לא היה לנו ידיים לנום أنها זאנת אפס
כי זאת עשינו להם לטערם זהה עליהם הסכנות הסכימו בהם
המפרשים או לקחנו ואספנו אליהם אספסוף ראיות אחריות
מכל המקומות אשר נפוצו שם ואם שתהינה דלות ורעות תואר
מאה ואפשר שתהינה מלה מה שהיה אצלנו בהם ראיות
נדלות ונאמנות אבל עצם העטל וסכסוך המכשכה הניעו העדר
חויפירה ונשטעו ממנה הריאות והם או סכובו שעובנו מהמלות
עצמם מינים או אישים. וגם כן לא געלם ממנה כי במלות רבות
העמדות על תלם במקום אשר יחדנו להם יחשוב המעיין כי
נשכח ממנה להעלותם על ספר וכל זה יקרה אל המלות אשר
יש דעות הלוות על עניינים זה אומר בכח זהה אומר בכח. והנה
יהיה מקום המלות ההם כפי הדעת אשר יסדרנו להם. ולהיות כי
המעיין לכל זאת לא ישית לבו לפעתים יסוב מאצל המקום
אשר שמה תרכזנה וימשש בעדם כאשר ימשש העור באפליה
יבקשם ולא ימצאים והוא לא בן ידמה כי בקרוב הספר הננו הנם
ולבעבור ירט הדורך על בן בית המלון לא יזהה. וכן צרייך
שהמעיין יעמוד ויתבונן כמה כוונות תסכול כל מלא וטלחה

ויעמיק הימכ' בחקירה חילוף הטעות בטרם יחולט המאמין לאמר כי נשכח ממנה זכרם. ואם אמם שגננו בטקומות מה המשיכל בשגגה ההיא ידום ולפנוי כל לא גלה חורפיינו ישולל ממנה הגנות ויחייב אצלוינו הזכות כמנהג ב"ר הצדך ובתבונת כפיו ינכח השגנה אל החדר ישר העקוב למשור וחתת הסופר עלה-זרם. אמם ראיינו רבים אנשים המתפרצים מן הדרכן הנאותית ולא רב להם כי יגנו המשגה כדי רשותו במשפט זולת שמתחכמים במחשבות ערוםם ולא יתבונשו להוציא-דבה אף על מאמר צודק ותתקוק לטרר וככל הישרה יעקסו. וזה דבריו שמיים אוור לחשך וטתקוק לטרר וככל הישרה יעקסו. וזה הדרך ברוב ילכו בה משוללי הידיעה אשר לבם צפון משובל ענים להם ולא ידאו וקנאותם תעשה זאת להבאייש את ריח המחברים בענייני המעניינים יהי דראון לכלبشر. ואיש אשר מלאו לבו לחתנה עטנו בזאת ההנחה לא עליינו לבד יעות ב"א על שר ונגיד היום בישראל הלא הוא כמ"ר עבדיה ירא' יציו אשר ממנה הפרנו ואוכל כל יט' צבאו הינו מעולם אצלו אמן. יהיו כאשר התעו אותו אלהים מבית אבי כל בני עבר נד אלהים טורי הנזכר ואצלנו ההכרה לשוב אל ארץ מולדתנו לשום את משא עסקי חזון עליינו הואלנו לחתך אל העיון ופנינו אנחנו לרודף ולהשיג דרישנו על פי התורה אשר יורונו מן השמים וכל הימים אשר התעסקנו בעשיית הפצנו לא שקטנו ולא נחנו ונצעא יצא וישוב מأهل ביתנו לנוח קדר טורי הנזכר עד תום כל המלחאה אשר כוננו אליה ומאו לנו אל תכלית מבקשנו העברנו הספר על פניו כי אמרנו לבבנו היום דרך ותשוח טלאכת העיונית ואולי חטאנו בחבור הלו וקוין ודדרך הזופים יצמיה בו ועלה כלו קמשונים וירא את כל אשר נעשה והנה טוב מאד ויבטה במשפטיו הטיבות כי היה עם לבך לעשות חדשה בארץ עתה עצמה-צדך כל אמריך פיך כליה בחכמה עשית אין בהם נסתל ועקש ועוד נסוף עליהם דברים דשנים ורעננים כי פיו הוא צוה ורוחו הוא קבצם הפליא עצה הנגיד

תוישיה, הנה זה הוא מה שראינו לזכרו בזה המאמר ונשלם כל מה שהגבילנו בזאת הטלאה בשנת ר"מ על כל גוים ה' וברוך ה' אשר יעננו ואשר לנו שמר את החסד הגדול הזה כי השלטנו הספר לכל דבריו ולכל טשפטיו ביום הזה בשכטלו'.

בציריו יהודה

דוגמאות מבואר איך שמות נודפים לפני הוראתן הפנימית.

מאת

LIB DOKUM.

אמר יהודה המכונה ליב דוקעם

החכם ר' ידידה שלמה זל מאורבינה מחבר הספר זהה (אשר יצא כעת לקראת הקורא), ערך מערכת טול מערכת כל הטלות אשר עניין אחד להם, או קרוב או רחוק וזה ייעיל מאד להבנת הלשון בכלל. אכן החכם הזה לא הודיע ההפרש בין הטלות האלה ולפעמים נתן מקום לטלות אשר אין ההפרש ביניהם. בימיו לא היה ספר בעולם על העניין הזה. ומלבד הדברים אשר הטה מפורסם בגמרא ומדרשים *) ומתייתן ויאסוף חכם כל הדברים באנוודה אחת למן יהוי לנדר עניין הקורא לא נמצא רק זעיר שם זעיר שם במפרשי תנ"ך ה"ה רשי הראב"ע והורד"ק **).

והנה החכם ר' ידידה שלמה זל לא נתן ההפרש בין הטלות, אולי לא היה ברצונו או בכחו להרוחיב בעניינים האלה. בימיו לא היה ספר בעולם על העניין הזה. והנה הרמב"ם היה הראשון אשר (בטורה נבוכים ח"א)

*) דרך משל איננה מבפניהם, אבילותם מבחו (פהייתה איכה רבתי). הบทה מקורם וראייה מרוחוק (מדרשי איכה פסוק אי מה היה לנו ושם נמצוא גם דעה אחרת להפרק ושניהם סמכו על פסוקים). מסטר מפקד העם (шиб כד) מסטר וההמנין, מפקד זה הסכום (שה"ש רבה פסוק ועלמות אין מסטר). ובתרגומו על מסטר שניו (איוב ל"ו כ"ו) סכום שניו.
**) ועל ההור גם הינה לךו דבריהם מגמרא ומדרשים.

נתן מקום לכמה שמות נרדפים הנוגעים אל עניינים פילוסופיים *).

החכם ר' אברהם בדרשי ז"ל לו נאה תקופה כי הוא אוצר מתני לכתוב ספר מיוחד על שמות נרדפים. והספר הזה הוא באמת נכבד מאד, בטוב טעם ובחשכל ודעתי ערך המחבר כל הטלות (או הרום מהם) לפני הקורא **) ואם גם לשונו קצר לא בדרכו חדה הוא, כל דבריו במדעה ובמשורה, והנה הספר הזה לא היה נודע בעולם עד אשר הדפיס אותו החכם ר' גבריאל פאלק ז"ל בישנת תרכ"ה בעיר א"ד. והדורות הבאים אחריו עמדו מלחת ספרים בעניין זהה, עד בא החכם הפטורסם ר' נפתלי הירץ וויזל ז"ל עם ספרו גן געול. והנה החכם הזה היה מלא תורה וידיעתו בלשון עברית היתה עצומה ורחבת אבן אחת הקוצר לא נפל בגורלו. ואורך ספריו ורוחם סגנון לשונו ילכו כפעם בפעם להלאות הקורא. וזה יפסיד תועלת ספריו.

ואחריו בא החכם ר' שלמה פפענהיים ז"ל בספרו חיק ריעות של מה. החכם הזה היה החכם היותר גדול מאחיו בדור המאוחר מעט לדור המאספים. והוא העתיק בענייני הלשון נמצאו בספרו כמה עניינים דקים מן הדרקים. אבן אף גם זאת ספרו הוא אחד מן הספרים החשובים בזמנו הבא אחר הדמבען ז"ל.

הספר של ר' חיים לעוונשטיאם ז"ל הנקרא דרך חיים ראוי לכבוד.

*) וראו להעיר מה כי השם עצמו שמות נרדפים נולד על ברכיו המדקדקים הערביים. מכחם בן סרווק יקרא אותן קרובי ע"י.

**) וגם גם נמצאו לפעמים אחרות מלה אשר לא בכלל נרדפים חם כמו (דף רט"ט) "רכמה, ארגמן". ובאמת אין להם המשך כי רק מחר מעשה מחות, וארגמן הוא צבע ארום חשוב בענייני החקלאות. וכן כמו כן (דף קכ"ט) "סין, צין" ובאמת שמות הרים וכדומה אין מכוון להם בנדדים.

גם הוכח שדיל הפיצ' בבכורי העתים כמה וכמה מאמרים על שמות נרדפים*).

והנה אורות שמות נרדפ'ים עצם, עיר הקורא, כי בכתה וכמה מהם באמת אין חחריש ביניהם רק ביסוד הוראותם (הנקרא Etymologie). וכן הוא בכל הלשונות, ורק מנהג הלשון יתן להוראת המלות עטידה. על יסוד ההוראות האלה שמותי ענייה להוציא אם אפשר ההוראה הפנימית או להעיר על איזה המשך עם מלאות אחרות.

drochen ורכיס يولיכו אל העיר, והעיר לא ישתנה ורק הרכבים ישתנו. וכן הוא בשמות נרדפים. כתה מלות פרטיות يولיכו אל מושג אחד כלל המושג לעולם עותה, והמלות ישתנו.

בכתה וכמה שמות נרדפים החחריש הוא רק מדרינת הרכבים ולא ההוראה עצמה. ואյ אפשר להזכיר לעיתים מה לטעלה ומה לטענה. ובאמת הפסוקים בעצם לא דקרנו כתה פעמים כראוי, וכמו שאמרו אין מוקדם ומאוחר בתורה, כך אין מוקדם ומאוחר במושגים ומדרונתם. ולכן נמצא לפעמים בוגר ומדרשים פלוגתא על מלא אחת, וכל אחר מהחולקים לקח לו הפסוק אשר עומד על ימינו בלי שיש לב על הפסוק الآخر אשר נמצא בו החperf (ועיין ערך כסיל), וכמה דברים יעדתו בספק, אם גם חולקים צדקו יהדי לפי דעתם.

כתה שמות נרדפים מה רק מצד שמות מושאלים, כלומר הוראת המלה היא נרדפת עם מלאות אחרות לא במושגה הראשונית רק במושגה השני**).

*) כל הפסוקים האלה לא קראי אתמול, רק לפני כתה וכמה שנים, וכתבתי פה הדברים האלה רק לפי הרושם הנשאר בנפשי מעת קראייהם.

**) דרך משל תועפות כמו ותעופות הרום (תהלים צ"ה ד). והנה אמרת שכן הדבר כי "תועפות" נרדף עם חזק, גבורה וכדומה. אך תועפות הוא

ידעו הוא כי כפל עניין במלות שונות הוא דרך צחות בלשון עברית. אכן על ידי זה ערך כמה וכמה שמות נרדפים נאכד לגטראַי.

והנה הדוגמאות אשר אתכבר לחת לפנִי הקורא, רק להראות כי דברים רבים טמונהם בלשון עברית אשר לא נודעו מתול שלשות, וכי עוד המשך בין מלות שונות אשר בחשכה ראשונה נראהות רחוקות זו מזו מרחק רב.

ואחת אבקש מהקורא אם יחויז משפטו על הדוגמאות האלה, יהיה תמיד לננד עניין, כי אכן לא כתבתי פה ספר רק דוגמאות. המצע קצר מהשתרע ולכון כתבתי פה בקצוץ גמור ולפעמים ברטיזה בעלמא, יטין ושמאל הנחתי דברים רבים בלי הזיכיר אותם. ברכות ד' את דרכי אroachיב דברי על העניינים האלה בטוקום אחר.

והנה עיר עיר עוד הקורא כי המוציא לאור ספר אהיל מועד בקש ממני כי אתן לו איזה דבר נוגע ללשון עברית ונדרשתי לו, והדוגמאות האלה הם לשם המועל. אכן אם גם הדוגמאות האלה מה נשפחים אל ספר אהיל מועה, באמת מה אלה ספר חותם תכנית.

אויל, כסיל, סכל,*)

שלשתם הפך חכם. אויל כסיל נמצאים לרוב במתשי, וכמה פעמים שניהם בפסוק אחד. אויל שפטים ילבט (משל י''), וכי כסיל-מחתה לו (שם י"ז ז'). ואל כסיל באולתו שם

משורש יעף. וענינו הוא הדבר הזה עשה יעף כל האנשים אשר ירצו לכובש אותן. והקורא כי במושג הראשון הוא באמת לשון יעפות, אכן המושג השני הוא גבורה (מלת תועפות לא נזכר בחותם תכנית). ומלה רבות כמו אלה (עיין ערך ברוך).

* בעל חותם תכנית (דף 49) יחשוף כי גם מלת משונגע הוא שם נרדף עם אויל. ובדף 250 יתן גם למלה נרבנן מקום בין השמות נרדפים אל מלת אויל ובאמת רחוקות זו מזו ואין להט מושג אחד.

י"ז י"ב) וכסיל יפוש אולת (טשל' יג י"ד) אולת כסילים (שם י"ד י"ח) לב כסיל יקרא אולת (שם י"ב כ"ז) ורבים זולתם והקורא יראה בעיניו כי פה כתו במקומות אחרות הפסוקים לא רקדקנו והשתמשו במילות האלה בלי הפרש.

scal נמצא לרוב בקהלת ופעמים גם בטקום אחר, כמו בנים סכלים ולא מבנים (ירמיה ד' כ"א) ותרגומו "בני טפשין איןון ולא סוכלתני". והנה שטיא או לפעמים סכלא הוא על הרוב תרגום של אויל, כסיל.

אויל לפי דעתך יש לו המשך עם מלה אויל (התחלת בלשון תרגום, עיין עורך ערך אויל). לפי זה יהיה אויל כמו "מתחליל" ככלומר מתחילה בידיעת העולם ומנהגו, איש אשר לא ראה הרבה ולא ידע דבר על תהליכיות תבל ובניה ישבן חשך וצלמות. וזאת הייתה הזראה הקדומה. ואח"ב הונח להזראת כסיל. והנה החכם יראה הנולד וזה אויל מתחיל היום ולא ידע מה יהיה למחרה. וזה אשר הוא היום לא יראה רק באספקלארא ^{שאינה מאירה}.

כסיל וסכל עניין שניהם לשון מכוסה ככלומר השכל מכוסה בעיפוי ולא יוכל לראותם הדברים כהויותן. והנה טפש כחלב לכם *) (תהלים ק"ט ע') עניינו גם ועב כמו חלב בבל. ודומה בענינו השטן לב העם (ישעיה ז' י'). ותרגומו טפש לבא **) כי שכל וחלב לא ילכו צמדים. וכבר אמרו חז"ל בדרכן צחות "למה נקרא שטה תשיה שטתייש כח ***"). והנה על פסוק וישטו בר' כסלם (תהלים ע"ח ז') נמצא כבר

*) ותרגםמו אויטפְשׁ היך תרבעא לבחון, והנה מלחה חזאת גנור שם טפש והוא כמו כסיל. ודבריו ר' משה קמחן. (זהו פ' המיחס לארבעי) אין להם יסוד.

**) והנה הכרת טף בראש המלה הזאת יורה על דבר הנטפל לדבר אחר. עיין ערך טף.

***) ובמבחר פנינים (שער א') "מי שמתעסך בתורה ובכבודה לא יהיה צוארו עבה ונغو שמן.

בצרי יהודת א'.

פלונטה (עין עורך ערך כסל) ח' אמר בטהונם וח' אמר כטילותם,

והנה אם גם ענינו בטהון (זהו בן במתה) גם בו שידי לשון כסוי כלוטר ד' יכסה ויגן עליהם, כמו בעל ידו החכיאני (ישעה מ"ט ב' *). וכן ד' יהיה בכסלך (טשייל ב' כ"ד) ותרגומו

"יהי סדר".

וראו להעיר פה כי בגמרא ותרגום נמצא מן סכל הפעל מסתבל והוא כמו מתבונן בעברית, והנה נמצאו עוד בטה וכמה מלות אשר יש להם בגמרא ותרגום הוראה אחרית כמו בעברית ** ובאמת נמצאו מלות בלשון עברי ג' אשר יש להן הוראות להפוך כמו נdry נdry.

אנף, קצף.

אנף (אשר לא נמצא בחותם תכנית) הוא פעל מן אף אשר תרגומו אנפה, ותרגומו של אנף הוא "רונג" כמו פן יאנף (תהלים ב' י"ט) "דילמא ירונג" ***.

קצף יש לו המשך בענין הכללי (אם גם לא לפ' השורש על פי דקדוק) עם "קוץ" מלשון "קוצים" או עם "קץ". הקצף

(ונמצא בטה שמויות עצם פרטיו אשר עונים כן כמו חביבה (ערוא ב' ס"א) אלחבא (ש"א ב"ג ל"ז) סתרי (שמות ד' ב"ב) והוא בלי ספק כמו סתרי ייה ונפלת הח' רעליה (ערוא ב' ב') והוא משלש עוביות רעליות יוצאות כלומר פניהם מוכחות במק' בגדי (עין עורך עריך 4).

זרק משל שכח אשר בעברית השם הוכרז ובתרגומים ונזכר ענינו הוא מצא והוא מצוי מאר כמו מוציא מצא חיים (משל ח' לה) מאר דמשכח לי וגוי. אכן מלה שכח בעברית מתרגם על הרוב בשורש בשחה בעברית "השכח חנות אל'" (תהלים ע"ז ו') מהורגת האפשר דאתנסי וג'. אכן שכח אליות (תהלים נ' כ"ח) תרגומו דשלין אלה וג' והוא מלשון של החלו לה (רות ב' ט"ז) לפי דעת רשי' לשון שכחה. אכן המלות האלה מתרוגמים "מיטר תחרון לתה".

והנה ממלת "חווטס" נמצא מפעל ותהליכי אחפט ל' (ישעה מ"ח ט) ותרגומו (כבר מאר) "ותושבחתי אקים ל'".

בצירוי יהודה אותן א'—ב'

יתן קע לשבינות, וטר לנפש כתו קווים לנוף, והנה כקצף על פני מים (חווש' ז') הוא שם מושאל, ובמהו יחשוב תחום לשיבה (איוב ט"א כ"ד) גלי המים יתראו בזוקנים בשער לבן.

אסון, מקרה *

אסון וקרחו אסון (בראשית ט"ב ל"ח) לפ"ד יש לו המשך אסנה (תרגומו של סנה) כלומר מקרה רע ופה שם מושאל. ולא נודע לי أنها לך החכם בעל חותם תכנית כי אסון הוא בפ"ש יעה, והנה אונקלם וירושלמי העתיקו אסון "מותא", אכן לא בכלל המלה עצמה.

והנה אפשר עוד כי מלת אסון יהיה מילון אסותא וייה בלשונו סני נחר מקרה רע, ואפשר עוד כי אסון יהיה בחלוף ע' בא' מן ועשותם רישעים (מלאכי ג'). עיין עורך ערך סותא והנה יהיה איך שיחיה אסון הוא תמיד מקרה רע **).

מקרה (הפק ההכרח) יכול להיות טוב או רע, ויקר מקרה (רות ב' ז') והוא לטוב, ותרגומו "ואורע ארעה".

ברק, חץ.

ברק הוא השם לעניין עצמו, אכן חץ (אשר לא נמצא ביהיר בעניין הזה בתנ"ך) רק חץיך יתחלכו (תהלים ע"ז י"ח ותרגומו "בפי זורך אולין") הוא כינוי לבrek. או מעניין חץ כי

*) החכם בעל חותם תכנית (רפ' ל"ח) זוכיר גבי כسمות נורדים מון אסון "דבר מגפה", ובאמת המלות האלה חמה נורדים בפני עצם און לא עם אפונה דבר הוא העניין בכלל כריתת ומיתת אנשים בזמן קצה, אכן מגפה מרמות כי נשלה מן השמיים.

**) ובחעbara בעלמא עיר כי בגטרא אסא הוא הדם. יהויה זה אולי עניין שם עצם פרטוי אסא (ד"ה א' ז' י') ובלי ספק השם ר' אסא בגטרא הוא גלוות אליהם ואולי גיב מילון אסותא ואסיא בגטרא וענינו רופא רפואי.

הברק יורה נחץ) או מלשון הנמרא חוץ, מיחיצה, בלוטר הברק נראת כמו אם יקרע השטמים ופרקיד חלקיהם *) כמו מיחיצה. מן ברק נמצאו פעלים ושמות מושאלים. אכן לא מן חוץ כי הוא עצמו הוא שם מושאל. מלה חוץ לא נזכר בחותם תכנית.

דלה, שאב.

דלה הוא להעלות הימים טעומק למעלה. שאב הוא עניין השאייה בעצמה. דלה דלה לנו (שמות ב' י"ט) ותרגומו אפ' מדרלא דלא לנא*. וענין מושאל ואיש גבון ידלנה (טשל' ב') ותרגומו גברא דמתכין נדליה**) נדלניה. הכהלי אשר בו יعلו הימים נקרא דלי, "כתר מדרלי" (ישעיה ט' ט"ז) ותרגומו "כטהה מдолל". מלה מר זה לא נודע ממקום אחר *** וכמלת דלה נמצא עניין מושאל לשון הצלחה כמו כי דליתני (תהלים ל' ב'****).

שאב הוא עניין השאייה בעצמה לקחת טים בכל', קטן כל', גדול ולא נמצא ממנה שם מושאל בתנ"ך. (وترגומו על הרוב בלשון מלא כמו לשאב מים (בראשית כד י"ז)).

*) והנה מלה מיחיצה לא נמצאה בתנ"ך רק חיין (וחזקאל י"ג) והנה בהעbara בעלמא עיר פה כי חיין (מן חיין לפי הדריך) יש לו דמיון במשמעותו עם דברי המדרש "עפר עשויה דיביש" (בלשון דש, כלומר עפר עשויה לרמות עליון) (ב"ר פ' מ). גם (מדרשי קהילת פסוק את הכל ראיות בימי הפלוי) שהצדיק יבוא לידי מיטח (בלשון טט) ומטה ידו ווומה להם.

) ראש הפסוק הוא מים עמוקים עזה לבב איש וגיה. * בתרגומים קהילת "א"י" מעירן מורהון" ונו ומלה "מרהון" פאה בכראה יש לו המשך עם מלה "מר" הנוכר. ואם גם הפהה בתרגומים לא ייכיר חמהה בתנ"ך, אף גם זאת אכן טוב הוא אם נמצאה עוד במקום אחר. ****) והשם עצם פרט דלייהו (ר"ה א' ב"ט) הוא מזה העניין. תרגומו של דלייתני הוא "אוקפטני", ובאמת זקופה ודלה עניינים נפרדים הם בעלי המשך בינהם.

לטמלא מים) *) והמקום אשר ישאנו שם ובנראה להשכות הכהנות נקראו משאבים, מചיצים בין משאבים (שופטים ה' י'**), ומלת מചיצים פה לפ"ד מלשון הנמרה חוץ, חיציה וכדומה, כלומר אנשים רבים עמדו ועשוי חיציה בין המשאבים ובין האנשים אשר רצו לשאוב מים, תרגומו של משאבים הוא "גובי דבר שקייא" והנה מלאת כנראה היה המקום אשר יملאו הרים לשותות מהם בני אדם, יושבות על מלאת (שה"ש ה' י'**) ותרגומו הוא על דורך לא טלה בטלה.

דמה, שוה.

אם תאריך דבר אחד המתבקצט כתאריך דבר אחר הוא דמה אם תאריך דבר אחד הם לנMRI כתאריך דבר אחר הוא שוה. "למי תדרינו ואשוה" (ישעיה מ' כ"ח) נוגם בתרנום הטלות "דמה שוה" נמצאות), והנה באמת אם דבר אחד לא ידמה לדבר אחר, על אחת כמה וכמה כי לא יהיה שווים. אכן גם פה הוא כאשר העירותי כמה פעמים, כי הפסוקים לא דקדקו כל כך בלשון, וכל חפץ לא ישווה בה (משלוי ז' ט'**) ותרגומו לא פחים ליה (הטלה הזאת מעטה במציאות).

בן נמצא בנמרה "למה הדבר דומה" ולא שוה כי אם יהיה שווים לא יהיה הפרש ביניהם) כלומר דמיון קצת. ואמרו "גזרה שוה" (לא דומה) כי אם תהיה הגזרה (כלומר המשפט על פי ההגנון הנחוג בתלמוד) לא שוה, לא תקום ולא תהיה **). והנה באמת כל שמות נרדפים הם דומים לא שווים כי אם יהיה שווים למוטר יהו, כי לא יהיה הבדל ביןיהם כלל וכלל ****).

*) ושאחים מום בששון (ישעיה יב' ג') מתרגמו על דורך דרש "ותקבלו אולפנא וגו".

**) ובויקרא רבה פ' כ"ז (אחריו מות) אויל ויתיב על מליחתוון דנשי והוא כמו מלאת הנזכר.

****) וכן (בכורים ז' י') אתרוג שורה לאילן וב' כלומר דומה לגמורי. *****) ואעיר פה כי מלת דמים במשמעותו ותרגומו עניינו כסף ללא כסף

והנה דמה הוא גם כן נרדף עם חשב ואיזה טלות אחרות, אכן בעת לא שמשי עין עליהם, רק בהערכה בעלמא כי חשב עניינו חברו,

درש, חק, שאל.

חקר הוא יותר מדרש, ושאל הוא למטה מדרש. דרש הוא לראות דברים ולהבין אמתם ולדעת דבר על בריוו. לחפש בדברי חכמים על עניין אחד להיות לו ליסוד בדבר מה ולחשוב מחשבות על זה.

והנה דר בוגרמא עניינו נושא (עיין עורך ערך דר⁽³⁾) והנה הברות דר במלת דרש מרטז כי הוא כמו נושא ונוטן בד"ת הנמצא בוגרמא והוא כמו שקל ואוטרייא. חקר במלחה זו את הברות חק כלומר מבקש למצוא חק הדבר ויטודו העצמי. וגם הברות קר בסוף יש לה המשך עם "קורתי ושתיית" (מ"ב יט כ"ד) ותורנומו אני חתמי חפירות (חוoper בעבר).

שאל הוא ראשית כל דריש וחקירה, ושאללה לא מלטה וותרתא היא. ואחד מסימני החכם הוא שואל בעניין. והנה בפסוק אחד נמצא ודרשת וחקרת וישאלת (דברים יג ט'ו) ותחורנס טאונק למס'ו תחבע, ותברוק, ותשאל וכו'. והנה מלת חקר מטורנס גם בפנים שונים. כמו בכוד מלכים חקר דבר (משליל כ"ה ב') מטורנס "טאן ד בני מלטה וכו', חקרתני ותדע (תחליל קלט א') מטורנס "פשבשתני" יחקר זאת (תחליל מ"ד כ"ב) יבשקר דא" (עיין גם עורך ערך בשקר).

(ישעה נ"ה) תרגומו "בלא דמיין" הוא פירוש דמה. כי הכסף דומה בערכו אל כל הדברים ויונקה את הכל, לפנים בטרם היה משבע בעולם החליפו הדברים אחד באחד אכן אחרי אשר יצא מטבע בעולם היה הכסף בלבד עובר לsector וחליפו כל הדברים בכספי זה הוא בכלל, אכן בפרש אמרו דבר אחד הוא שהוא כך וכך דברים. לעומת כך וכך מאות מטבע, וכך וכך מאיזה דבר יהיה שום לגמורו.

דעת, בינה, תבונה.

דעת (משמעות ידע) היא הידיעה בדבר מה ואחר' ב' הושא לשם חכמה בכלל, כי הידוע מוחזק להם. בינה תבונה (ב') מלות האלה נבדלות רק במשקלם לפי דעת בעל חותם תבונית (דף צ"ט) הוא מן "בין" כלומר יודע הכלל הדברים. ולפ"ד הוא מן בנה מאמר חז"ל ידוע "גבען המבין דבר מתוד דבר" והוא איש אשר יראה בעין שכלו דברים אישר לא נראה לעין כל רק אחרי ימים רבים. והוא בונה במחשבתו דברים א' אישר מצא בחכמתו.

והנה שמות לה ל"א נמצא "בחכמה ובתבונה ובדעת" ולפי זה יהיה דעת הטעה העליונה, יותר מተבונה, ובמדרש (שמות פ" ל"א) נמצא גדוול החכמה גדוול ממנה דעת ותבונה ע"כ. ולפ"ז

יהיה תבונה המעליה העליונה.

והנה אם גם דעת טושר ידע אף גם זאת יש לו חמשך מעט עם מלת יד כלומר הידוע בדבר, יש לו יד בדבר זה (*). והנה מלות אשר הזכרתי כבר "בחכמה בתבונה ובדעת" מתרגמים "בחוכמתך, בסוכלתך, ובמדעת", אכן על הרוב "דעת" מתרגמים "ידיעתך".

בינה (*) תבונה מתרגמים לרוב "כיננא" או "כיננטא" א' כן חסר התבונות (משל' כח י"ז) מתרגמים "לחסר חווניא" א' (מלחה מעטה בטעיות).

כאשר יראה הקורא ממשך טורים האלה לא דקדכו הפסוקים במלות, ובכל הפרש החליטו אחר עם הבירוג כי השה אלה חכמה ולא חלק לה בינה (איוב ל"ט י"א), והנה אם אין לה חכמה מכ"ש שאין לה בינה. ומלבך הפסוק הזה נמצא עוד

(*) וכמו כן ידה פעיל מן יד כלומר השליך ביה, וכמו כן שם עצם פרטיו דימת (ד"ה א' ד' ל"ז) כמו והיתה ידך עמי (ד"ה א' ד' י"ז).

**) והנה נמצא גיב' שם עצם פרטיו בינוי (עורא ח' ל"ד). ובנראה הוא משקל אחר מן בינה, על דרך ציפוי למזבח (במדבר י"ז).

כמוה וכמה פסוקים אשר יתראו ככפל העניין לבה, כמו אני חכמה וגו' (טשל' ח' י"ב) וסתוך לו אני בינה וגו' והוא אחר בעניינו. שכל אדם האריך אפו (טשל' י"ד כ"ח) וגו' ובמקומות אחרים (שם י"ה, כ"ב) "ארך אפים תבונה", והנה השכל וה התבונה עשו דבר אחר ונמצא גם קוצר אפים יעשה אולת (טשל' י"ז), וראויה להעיר פה על איזה מאטרים במשנה ונאמר אשר ייכלו הועיל להבנת העניין הזה. בתנחות מ' (פ' משפטים) נמצא המאמר "ההכטה לוה מן הבינה וגו' והבינה לוה מן החכמה" וגו' וענין המאמר הזה הוא בכלל כי החכמה כולמר הידיעה צריך לבינה לחזור משפט על עניין מה, כי הידיעה לבדה לא תועיל. אכן הכה השופט בנפש צריך לhidעה כי בלי זאת יהוה בלי יסוד, יהיה במתעתע. והנה היודע בעלי זה השופט הוא צנא מלא ספרי, אכן החrif בשפטו בעלי ידיעה הוא כמו בעלי החלוקים חריפתא שכשתא.

ואמרו כבר במשנה (אבות) אם אין בינה אין דעת וגו' (עיין פ' המשנה לרמב"ם ומג' אבותות (על אבותות) לרשב"א על זה), ודבורי התנחות מ' אשר הבאת הימה מפתח לדבורי המשנה, גם דברי הנמרה "אם אין דעת הבדלה מנין" נוגעת לעניין הזה (*).

גם המאמר טמוסרי הפי' לוסוףיא ב' טז יעדוד לצדו טי' שטוסיף דעתו על שכלו יהיה לו למוקש.

חכם, משכיל, נבון.

חכם שם הפועל מחכמה, ומטורנג חכ' מ.א. ידוע מאמר חז"ל "איוה חכם הראה את הנולד". אכן איש במוותו הוא באמת נבון כי הוא מבין דבר מתוך דבר. משכיל שם

(*) וראויה לחת פה מקום ג' לדבורי המירוש (בראשית פ' י"ח) "נמן בה באשח" בינה יותר מן האיש" והוא הפך מן "נשים דעתן קלות", באמת נוכנים שניהם יהודין.

הפעול ממלת שבל ויש לו הוראות שונות. בחשביל לחכם יקח דעתו (משלי כ"א *) תרגומו "ובסוכלתניה דחכitemא יקח דיעתא" מפסקים נאלה יראה הקורא כי אין הפרש בין שבל וחכמתה. החכם יעשה בשבל.

נICON דברי רוזל יהודים נICON חטבין דבר מתוך דבר, בדרך כלל נICON הוא, אבן אם יתבונן הקורא כמה וכמה פסוקים במשל יראה כי לא דקדקו כל כך, בלבד נICON תנונה חכמה (משל) ייד ל"ג ותרגומו "בלבא דמתבין תשוי חכמתא", בשפתינו נICON נמצא חכמה (משל) י"ד ותרגומו "בשפותיה דטוכלתנא תשכח חכמתא". לחכם לב יקרה נICON (משל ט"ז כ"א) ותרגומו "חכמים לבא יתקרי סוכלתנא".

והנה ביום שידוכר מהפילוסופיא עצמה, לא יבצר לחוקר להעמיק בעניינים דקים נאלה. אכן אם מנמת הכתוב הוא רק בענייני הלשון, לא עת להעמיק בדברים נאלה. אמרתי בלבבי כי יקשר בענייני הקורא אם אציג לפני איזה מאמרם יקרים מקרטוני החכמים אשר יביאו חכמה בלבו ויעיל יותר מהתהלך ותשוט בעניינים טופשטים (abstrakte Begriffe) והמאמרים האלה יהיו יתר לתלות בו עניינים שונים ולחשוב מחשבות. והאמתרים האלה ילכו תמיד עם פסוקי תניך ויחדיו יהיו עטרת על ראש קורא טשכילד.

ראש השבל להכריע בין החווה והמנע (מברר פNINGIM שער י"א *). מה השבל וגבולו? אמרתי לחת כל דבר במקומ הרاوي לו נת חכמוני שער ל"ז ראוי למשכילד שהיה מכיר את זמנו (טברר פNINGIM שער ההכרעה).

מלת חכם אין לו רק ההוראה הזאת הידועה, ואין לה המשך עם מלות אחרות ולכך לא נקל לרעת ההוראה הראשונה. והנה בלשון תרגום הפעול חכם יש לו ג"כ ההוראה פרטית כמו הכיר בעברית. (עיין עורך ערך חכם) וזהו זאת

*.) והוא הפק פתי יאמין לכל דבר.

תחסר בלשון עברית. אכן אם גם בפרט תחתר, בכלל היא במלחה זואת כי כל חכם מכיר, והחכורה היא חכמת החכם. כאמור מלת חכם הוא שם לבעל תלמוד בכלל.

טנא סל.

מלת טנא (דברים כ"ז ד') עניינו סל ותרגומו סלע. סל הוא מין אדר וההפרש בין ב' הדברים האלה הוא באמת רק בעניין מלאכתם והטיניהם אשר מהם נעשו ולא נודע היום. והנה עיר פה כי בדרך כלל הטלות אשר בלשון עברי יש להן צ' בלשון תרגום יש להם ט' כמו עצה עטה עצל, עטל ורבים זולתם. אמנם במלת טנא הוא להפוך. בעברית בט' וכבלשון גمرا צנא. והנה כנראה הצנאה נעשה מן נצרים (גם במשנה בכורים פ"ז ח') נוצר סלי נצרים של ערבה קלופה).

והנה יש להעיר כי חברת צן במלת צנא נמצאו בכמה מלהות אשר עניינם נצרים וכדומה. נמצאו בגמרא כי ציניריה נרכות ל"א) והוא כמו צני הר הברזל (עין ערוץ עריך צן). גם מלת צנינים (במדבר ל"ט) יש לו המשך עם העניין הזה והנה בלשון גمرا דיקו לא הוא סל, גנוז מן דקל (עץ) כלומר עשוי מענפי עין (עין ערוץ עריך דקל א').

מלת טנא אין לו המשך עם עניין אחר. וראי' להעיר נ' ב' כי אולי מלת טנא יש לו המשך עם טען ויהיה טונא ונפלח הע'. כפי אמתחתו (בראשית ט"ד א') מתורגם מאונקלם בפומ טועניה. ומיוונתן בפומ טוניה.

טף, ילד.

ילד בחצרופות אל הטוליד. טף בחצרופות אל העיקר. האבות הם העיקר והילדים הם טפל, תרגום טף הוא טפל וא זה הוא בנין אב לבלם (*).

(*). מליה טפל עצמו נמצא כמה פעמים בתנ"ך, טפל עלי שקר (תהלים קי"ט ס"ט) ותרגומו חקרו עלי וגרא.

כמו וכמה פעלים בלשון עברי יתחלו בהברת טפ' וחזרה כלם הוא דבר אחד נטפל לדבר אחר *) כטו הליך וטפה (ישע' ז' ט"ז) ותרגםתו "ובפתחן טפין". ובדריש רבה איך פסק סרו טמא ונ' שהיה אחת מהן ארוכה היהת מכיה קצרה וכי לולמר אחת היהת ארוכה זהיא היהת העיקר ואח"כ נטפלת לה קצרה. זה הלשון מטלחה בעקביו (ב"ד פ"ז) יש לו המשך בעניין. וכטו בן בנטרא מדה טפופה (עיין ערוך ערך טפף**) גם מטלת טפה (בשנים שרשא נטה) יש לו המשך עם העניין הזה ***).

גם מטלת טפי המצויה מאר בנטרא ועניינו "יתר" (כטו עדיף טפי וכדומה) מחויב בעניין הזה. (עיין ערוך ערך טפף***).

גם בטלת טפש הברת טפ' ירמו על עניין טפל לדבר אחר. ומלה טפש הושאל לאח"כ לאיש גם השכל ונסיל.

והנה מטלת טפ' לא נמצא לשון ובאים כי הוא שם בכלל כל ילד בפני עצמו נקרא ילד וכל הילדים בכלל נקראו טף^ו.

*) וגם מלה שפה בפסקוק אשר טפהתי ורבו (איכח ב' כ"ב) יש לו המשך עם העניין הזה (עיין ערוך ערך ל'פ).

**) גם טפין (עיין ערוך ערך טפז) גלווה לעניין הזה. עניין המלה הזאת בלשון תרגום הוא "ווקד".

***) וכן בגמרה "טוף טפה" (עיין ערוך ערך טפף¹) והנה המושג הראשון הוא נטף וחבוי נטפל.

****) גם מטלת טופא (מדרש קהלה) פסוק ברכות הטובה וגוי הוא כמו טפי. אכן מטלת טופנא (תרגםו של מבול) אין לו המשך עם טפה. ונראה הוא מהויר בעניינו עם מלה צוף (כמו צפו מים על ראשיו (איכח ג' כ"ד) ותרגםו שטו מיא).

^ו) החפק מן בני דין חשם (בראשית מ"ו) ובתוותו של ר' מאיר נמצאו ובן דין וכו' כלומר גם בגין אחד יאמרו בני בלשון רביהם. ובמותו ד'ה א' ב"ד כ"ז) ובני קיש ורHEMAל.

ביבלי נבל.

החכם בעל חותם תכנית (דף 189) הביא אותן כשמות נרדפים. אכן אגבי הכתבי אותן לחעיר כי לא נרדפים הם.

ביבלי הוא איש אשר לא יחפוץ לחת מספו וחסרון כיס קשה לו במתכת בכורות.

נבל הוא איש בעל מדות מנוגנות ולכון בזוי בעיני האנשים סביביו. אכן לפעמים יש לו רוחב יד לתת, והנהם ביבלי אם גם יקופו ידו, יוכל להיות בדברים אשר לא יגעו בצרור כספו בעל מדות טובות. הביבלי יוכל להיות גיב' לפעמים נבל והנבל יוכל להיות גיב' לפעמים ביבלי, אכן אינו מן ההכרה.

והנה בעל חותם תכנית תמרק יתידותיו על פסוק (ישעה ל'ב ה') לא יקרה עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע ובאמת הנביא מדבר בדרך כלל, והביבלי אשר טמן דבר הוא באמת גיב' נבל.

והנה ההפר מן ביבלי הוא טוב עין, וההפר מן נבל הוא ישר דרך וcordoma, כי באמת בטלת נבל נכללו כמה וכמה מדות רעות אשר כל אחת ואחת יש לה הפק לבדה*).

והנה עניין רע ומר בתרגום כי לא העתיק כמה וכמה פעמים המלות גם החליף מושגנו המלות. וגם התרגום בפסקוק אשר אנחנו בו אינו מדויקך, כי נבל מתרגם "רשיעיא" וביבלי "דערברין על מיטריה" (דקב"ה). והנה הוא נתן המלות בלשון רבים ובכורייהם בלשון יחיד, אכן באמת ביבלי אין לו שייכות כלל עם "דערברין על מיטריה".

וראו להעיר גיב' כי גם בנסיבות אחרות אינו מדויקך, "בזוי נבל"

* ולא יעלה על זכרוני כי נמצא בגרמנית מלת ביבלי, אכן במשנה (פסחים ח' ז') נמצא ציקון (מלשון צר ומצווק כי הביבלי תמיד במצוק והוא על כספיו, ווי יהודה בן תבון בעתקתו מתקונן מדות הנפש של תמי ששלמה בן גבirl וישתמש במלה ציקנות כמו "בולות").

(דנרים ל"ב כ"א) מתרוגם "בעמא טפ שא". כאחד הנבלים (ש"א יג, י"ט) מתרוגם "כחיד מן שטיא" נבלה עמו (ש"א כ"ה, כ"ח) "טפשות א עמייה". והנה באמת נבל ה טפשות א כי נפרדים הם אשר אין ביןיהם המשך כלל. אכן הנבלה הזאת (ש"ב יג, י"ב) מתרוגם "ית קלנא הדין" והוא קרוב לעניין.

מלת בילוי יש לו המשך עם כל כלומר מודד הכלילי ימדוד מתנותיו וככבר העיר הרד"ק על זה ברוך כלל. וכן יש לו המשך עם כל כלומר הכלילי יכלול הכל בידו הכלילי יאמור כי לן כלו שלו.

נבל יש לו המשך בעניינו עם נבל ציען ויישעה מ') ותרוגומו "נתה נציה", המדוות טובותיהם כפרחים לעין. אם העלים והפרחים נפלו נשחת הור העין, וככבה אם נפלו מדאות מנוגנות בלב איש ישיחתו יקר נפשו.

תוֹךְ מְרַמָּה.

תוֹךְ (לא נזכר בחותם תכנית) הוא במשמעותו ומרמה הוא במעשה מרמה הוא שם דבר משרש רמה (אשר בכלל עניינו החלק *) ובכינוי פעול רמה הוא לשון מרמה תוך ומרמה (תחלים נ"ב י"ט) תרגומו "שכר ונכילה" במלת תוך המושג הכלילי הוא חושב מחשבות להרעה ואין תובו כבשו. וזה דרך כל רטאי ועל כן היישאל שם תוך למרמה, והחכם פירסט זיל לא ירד לעומק הדבר, מלת "תוך" אין לו המשך לא עם חזח ולא עם נ-ש' כאשר חשב הוא.

והנה בדרך כלל יהיה תוך במשמעות כלומר בתוך או בקרבת הלב) ורmeta או מרמה יהיה במעשה,

*) כמו רמה ביום (שמות ט"ז) ולשון החלק נאמר על רmeta כלומר הרומי ישליך חבריו ביד חזקה להפסידו ממן או דבר אחר.

בצרי יהודה אותן ת'

איש תככים (משל' ב' כ"ט י"ג) ותרנותו "גברא מעזיא" הוא ג' ב' מלשון תורה, אכן סוף הפסוק עצמו לא נתרבו, ובפני הנדפס המיווה לראב"ע על משל *, (* לא נתקורה דעת הקורא. גם דברי ר' סעדיה ז"ל (נזכו בשרשים לרדר"ק) לא ילכו להרנייע הקורא.

תלם, נדור,

בוחותם תכנית דף פ"ד נמצאו ב' מLOT הלה כשות נרדפים ואנכי הבאתו אותן להעיר כי אין שמות נודפים הם. תלטיה רוח נחת גדוריה (תהילים ס"ח י"א) על הפסוק הזה יתמוך החכם הנ"ל יתודתיו, ולפ"ד "נדוד" הוא פה כמשמעותו כלומר גדורין הרוגבים.

תלם הוא עומק המחריש ויביא רגבים לטעללה אשר יהיו כתל אצל צדי תלם. והנה פי' המLOT נחת גדוריה יהיה הוריד גדורין הרוגבים אל עמק המחריש לטלאות החדרין, כתו ישוה פניה (ישעה כ"ח ב"ח). והנה "נחת" יהיה כתו הוריד כאשר כבר העיר הרדר"ק כי תרגום יירד הוא ונחת.

מלת תלם הוא כאשר העירות עומק המחריש לא חתל עצמו ** מأدמתה אישר יצא מהחרץ אל צדיו.

* באמת הפי' זה הוא מרי משה קמחויzel כאשר כבר העירות על זה לפני כמה וכמה שנים במחברת עתית הנקרה ליטעראטורבלאטט דעם אריענטס. ואגב גרא אעיר כי גם הפי' על עזרא מראביע לא ממנעו הוא בלי ספק מרי משה קמחוי. בראש הפי' שיר קפן ר"ת משה, כתה אין ספרים בידי גם העת טפחות לי ולא אוכל לעזין בראו על הענן הזה ולא אדע אם לא כבר העירו עלו ממקומות אחר.

**) אכן תלם אם גם השורש הוא "תלם" יסודתו תלו וכן צלט' הוא פן צל, גולם הוא פנו גל, ובמקומות אחר ארכחיב הדיבור על זה ורוק מן גלים ננצא פעיל והוא יונglm (מ"ב ב')

שכז

בצيري יהורה אותן ת'

בתנ"ך לא נמצא פעל ממלת תלם אכז במדרש (ב"ד פ' ל"א)
נמצא והיה מתלים תלמים.

וחחכם פירסם ז"ל בספר השרשים שלו (ערך עלם דמה בנטשו
כי עליתו יתעלם שלג (איוב ו) צ"ל יתעלם טן תלם
זה איננו.

מפתח השרישים

א אב כ פעמים אב, שדים, הורים,	ד אבס ב' "
ב אבל " אבל, יגוח און, דאבא, מפה, דאנה, לוית,	ה אנדר "
טרזה, מגנית, עגט.	ו אנס ב' "
אבן צור, החץ, בוק, מעה, סלע, פכים,	ז אנגר ה' "
צור, חלמייש, שטיר.	ח אדם ה' "
אכום, ארות,	ט אהב ז' "
אנדה, אלטימ, עטרים, עצבים.	י אהל נ' "
אנם, בעא.	יא אוד ב' "
אנרטה, מגלה, גליין, כתב, ספר.	יב אווי ח' "
אודם, חכלילות, חמץ, אמץ, חמוץ,	יג אול ח' "
אהבה, יידיות, דודיט, רחם, ענבת,	יד אור יב "
חבה, סגלה.	טו אוז ב' "
אהל שפורה, קבתה,	טו אונ ב' "
אוד, לפיה, ביוו.	יז אונ ד' "
אווי, אי, אללי, הוה, הווי, אה, אבוי,	יח אור ד' "
אולוי, לה פון, כי, אך,	יט אחד ב' "
אורו, נוגה, תחליה, זורה, נהרה, תעופת, קרן,	כ אוחז ד' "
עשתה, שחורה, צח, צחל, בהיר.	כא אחר ז'
או, בכן.	
מאזוניים, קנה, פלים.	
אונים, הוציאן, נשק, כלן.	
אוור, חגורה, אבןט, מזת.	
אחר, חר, אה.	
אות, תפיש, לכבר, חזק.	
אחר, מהטה, בוש, עקב, עבט, עזר, ענה.	

אין, אל, און, אפס, מואטה, כל, דבר, אפע.
איך, היך.
איש, אדם, אנווש, גבר, מותים, בן.
אשה, אדם.
אך, רק, אפס.
מאכל, לחם, בן, ברות, ברה, ארות.
אל, את, על, עד.
אל, עם, על, את.
אם, אישת, אלו.
אם, רחם.
אם, פרק.
אמה, גמר.
אמנס, אולם, אבן, אבל.
אמן, חפש, חושב, יוצר.
אמת, קשט, בן, אם.
און, איהו, איפה, אין, איך.
און, בֵּין.
אנחה, נחה.
אופן, נלגל.
אצלילים, ארובות.
אורזה, אסמים, מסכנות, גנווי, גנוז, נכוות,
מנורות, עתידות, מאכוסים, חפן, סגלה.
ארב, צדיה, עקב.
אריה, לביא, ליש, שחיל, כפיר, גור.
ארזה, ברוש, ברות, שטה, שמן, ארן, גפר,
תודרה, תאישור.
אורקה, חטם.
ארץ, אדמה, תבל, חלד.
אשכנים, מבושים, פחדים, חגב.
אשפפה, דומן, ראי, צואה, גלל, דב, צפע.
פרש, סחי.

כב אין ח' פעים
כג איך ב'
כד אישו'
כה איש ב'
כו אך ג'
כו אכל ו'
כח אל ד'
כט אל ד'
ל אם נ'
לא אם ב'
לב אם ב'
לג אמה ב'
لد אמן ד'
לה אמן ד'
לו אמת ד'
לו אן ח'
לח אן ב'
לט אנח ב'
ט אפן ב'
טא אצל ב'
טב אצר י"א
מן ארבע נ'
מד ארעה י'
מה ארוץ ט'
טו ארך ב'
טו ארץ ד'
מח אשך ד'
מט אשף ט'

שֶׁל

מפתח השרשים

330

ג' אשר ד' פעמים אשר אם, זה כי.
נא את ב', את אל.

ב'.

בכת, אישון.
 באר, ברה, גבא ברכה.
 באשת, צחנתה, סרה, סרת.
 בגנה, שטלה, ברותים.
 הברל, הפריש, פרה הרטה עצל, פלה, נורה.
 בהלה, בעתה, מהותה, שוואת, דחמת.
 בחמה, בעירה.
 ביאה, אתה, יבל.
 התבואה, תנובה, דגן, עבור, יבול, בה, שכבה.
 בושת, כלמה, חופה, נדוף, חסה, נפל.
 בזין, קלון, זלוט, שאט.

בחה, ברה.
 בטחון, מהסה, כסל.
 בטל, שבת, פוג.
 בטן, בראש, נחון.
 תכונה, השכל.
 בית, נוה מעון, ארוטון, בירה, חיכל, משכן.
 מקדש, טירה, אולם, דביה.
 בכוח, אכב, מורה, קשרוים.
 בלל, טבוכה, שרך.
 בלע, לוע, שף.
 בן, בר, נין, צענאים, עצוועים, ברדים, אחרית,
 שרדים, של.
 בת, צפיעות.
 בעלים, אלילים, עצבים, צירום, אמים,
 גלילים, טפלצת.
 בצעק, עריסה, משארת.

א' בבת ב',
 ב' באר ד',
 ג' באש ד',
 ד' בנד ג',
 ה' בدل ז',
 ו' בחל ח',
 ז' ביהם כ',
 ח' בוא נ',
 ט' בוא ז',
 י' בוש ו',
 יא' בזה ר',
 יב' בחר ב',
 יג' בטח נ',
 יד' בטל ה',
 טו' בטן ג',
 טו' בין כ',
 יז' בית יא',
 יח' בכר ד',
 יט' בלל ג',
 כ' בלע ג',
 כא' בנה ט',
 נב' בנה ב',
 נג' בעל ז',
 כד' בצעק ג'.

כה בקע י' פעמים בקע, צלה, פלה, שמע, פשה, שפה, פעם,

פצע, בתק, פרם.

כו בקר ב'	"
כו בקר נ'	"
כח ברא נ'	"
כט ברד נ'	"
ל ברח נ'	"
לא ברק נ'	"
לב ברק ח'	"
לג בשל נ'	"
لد בשם ב'	"
להبشر נ'	"

ג.

נאלה, פדות, כפר, פרע.

גבול, גליל, יד, משפטים, תאوت, מערים.

גבינה, שפות, חרין.

מנבעות, פארים.

נדל, פרה, עצה, שנא, גאה, עשה, רבה.

מנדר, מכעה, מצודה, עופל, בחון, מצור.

דרך, מוצבי, ציריה, סלע, פנה, חוח.

נדה, משוכחה, סוג.

נוּף, נגה, נב, עצם, נלם, פנור, נפש, גרם.

גוש, רגבים, טגרוף.

גוזל, חמס, עשקי, אונאה, בצע, חמץ, קבע.

נחלת, פחם, רצפה, רשות, שחור.

גיה, עורק.

גאל, חטרא, נדה, עי, תל, נציב.

גלה, חשף, ערוה, פרע, חמס, פענה.

גס, אָף.

גמא, סוף.

א גאל ד'

ב גבל ו'

ג גבן נ'

ד גבע ב'

ה גדל ז'

ו גדל י"ב

ז גדר ב'

ח גוף ח'

ט גוש נ'

י גzel ז'

יא גחל ח'

יב גיד ב'

יג גלל ו'

יד גלה ו'

טו גם ב'

טו גמא ב'

מפתח השרשים

שלב	יז גמל ב' פעמים גמל, שלום.
	יח גמל ב' גמל, בכור.
	יט גן ב' גן, פרדס, שלוחין.
	כ גנן ד' מנן, צננה, שלטים, סחרה,
	גפן, שדרות, שרק.
	גורל, פור, חלש.
	אנגורף, חפניים, שעליים, קטץ.
	נרש, טורה, ירש, שלחה.
	גנת, יקב, פורה.
	גינה, פרודר, רפואיים.
ד	דאה, ראה.
	דבק, חבר לוח, צמה, טפל, ספת, צפה, ערוה,
	רפק, תכה, ספה.
	דבר, אמר, מלחה, שיתה, נאם, ניבא, הנחה,
	פתגם, פין, עדיהם, רותח, להגן, לחש, נבע,
	יפחה, יטפה, יזה, בחש, דברב, מבטה, ארשת,
	דבר, אודות,
	מדבר, ערבה,
	דברות, רפסודות,
	דחה, דחה, הלה, סחה,
	די, ספוק, מסת, הוון, רב, מעא.
	דلغ, רקד, קפוץ, זנק, נתר, פסת, פז, ברכה,
	רצח, דחה,
	דלאפ, רסיטים, אגולים, מר,
	דם, נצח,
	دونג, נכאת,
	דרקה, טען,
	מדרגה, מעלות, סולם,
	דורך, אזה, נתיב, שביל, מסלה, מעגל, משעול.
א דאה ב'	
ב דבק י"א	
ג דבר כ"א	
ד דבר ב'	
ה דבר ב'	
ו דבר ב'	
ז דחה ד'	
ח די י'	
ט דلغ י'	
ו דלאפ ד'	
יא דם ב'	
יב דונג ב'	
יג דרק ב'	
יד דרג נ'	
טו דרד ז'	

טו דרָם נ' פעמים דרום, ימין, נגב.

יז דשְׁן כ' דשן, אפה עפר.

ית דרְבָּן כ' דרבן, מתן מלמד,

ה.

חונֵן אונֵן המון, הוות, בצע, חיל, נכסים,
רכיש, מאה, שען, בכורה,

הייה, הוות,

חלך, אול, שקר,

חט, טו,

הנה, הא,

הנה, פה, הלוות, כתה, זה, أنها,

חר, גבע, פסגה, רכסיים,

הרנו, קטל, רצתה, חלל,

הרין, זרע, עבר,

ה.

ווים, שפטים.

ז.

זכה, טבח.

טובח, בטה אריאל,

זוחב, ביצה, חרוץ, פז, כתם, סגורה, דהוב.

זהה זה, לנו,

זוחמא, חלאת.

טוזזה, ספים, איל,

מזון, ציד, שאה, טרף, חייט,

זמן, עת, מועה, עונה, תור, חלה, צבא, דרי,

כטא, כלח, יומ.

זקנה, שיבחה, בלתי, ישן, עתק, ישיש,

זרע, אמת.

זרע, טו,

מורק, אגן, ספל, כפורות.

א חונֵן יא

ב היה ב'

ג חלך ב'

ד חט ב'

ה חנה ב'

ו חון ו'

ז הרר ד'

ח הרב ד'

ט הרה ב'

א זו ב'

א זבח ב'

ב זבח נ'

ג זחב ז'

ד זהה ב'

ה זחם ב'

ו זון ב'

ז זון ח'

ח זמן יא

ט זקן ו'

י זרע ב'

יא זרע ב'

יב זרך ד'

ח.

- א חבת ב' פעמים מחבת, משורת.
 ב חניר ד' חניר, אוזה, אפרה, שנס.
 ג חדד ח' חדד, חדד, חדד, חדד, חדד, חדד.
 ד חדדר ג' חדדר, חדדר, חדדר, חדדר, חדדר, חדדר.
 ה חדש ב' חדש, חדש, חדש, חדש, חדש, חדש.
 ו חוט נ' חוט, חוט, חוט, חוט, חוט, חוט.
 ז חוות ה' חוות, חוות, חוות, חוות, חוות, חוות.
 ח חור ד' חור, חור, חור, חור, חור, חור.
 ט חזק לו' חזק, חזק, חזק, חזק, חזק, חזק.
 י חטף ג' חטף, חטף, חטף.
 א חד ב' חד, חד, חד, חד, חד, חד.
 יב חדך ד' חדך, חדך, חדך, חדך, חדך, חדך.
 יג חלל ג' חלל, חלל, חלל, חלל, חלל, חלל.
 יד חלן ז' חלן, חלן, חלן, חלן, חלן, חלן.
 טו חלב ב' חלב, חלב, חלב, חלב, חלב, חלב.
 טז חלה ג' חלה, טדים, דלה.
 יז תלף י' תלף, תלף, תלף, תלף, תלף, תלף.
 יח חליין ג' חליין, חליין, חליין, חליין, חליין, חליין.
 יט חליין ב' חליין, חליין, חליין, חליין, חליין, חליין.
 כ ב' חליין ב' חליין, חליין, חליין, חליין, חליין, חליין.
 כא חלק י"א חלק, חלק, חלק, חלק, חלק, חלק.
 כב חלק ג' חלק, חלק, חלק, חלק, חלק, חלק.
 כג חמם ד' חמם, חמם, חמם, חמם, חמם, חמם.

בד חמהה ו' פעמים חומחה, קירה, בותלה, שורה, חיזן, חיל,

כה חמתט ב'

חמתט, שבולול.

כו חמר ב'

חטורה, עיר.

כו חמר ב'

חווטה, כורא.

כה חנן ב'

חנמן, שוא, שקר.

כת חנהה י"

הנהה, שכנן, חלה, נפל, חסהה, גור, דורה, זבל,

טבר, לון.

ל חסר ו'

חסר, עדרא, פקד, פחותה, חטא.

לא חפר י"

חפה, כרהה, נקה, עדרא, עזק, חתר, חקק, חריש,

פתח, קעקע.

לב חפש נ'

חץ, בן, רשפים.

לג חצין ג'

חציה, עוזרה.

لد חצרא ב'

חצצרות, צלצלים.

לה חצרא ב'

חקר, חפשי, בקש, שחורה, תאה, רגלה, חפה,

ישוט, כלם, בדק.

לו: חרב ה'

חרדה, רוגנו, רעדה, רעש, פלצותה, רותת,

רטש, שבץ, זלעפה, רפסה, חנהה, צלל, עלן,

חרוף, סתוו.

חרוץ, מורג.

מאחרש נ'

חרשה, ניר, שדר.

מכחשה, מזמה, עשותה, חרישות, רעיזין,

סעפים, פרעפים, שרירות, טורשים, דטמה,

שבר, שחת.

מגחך י"ד "

חשף, קדרות, אפליה, ערפל, עלטה, נשף,

אישון, עיפה, צלם, כחה, יעם, עב,

ערב, עתם.

מחחה, מקטרת.

חרטש, מגל.

פְּדַחַת ב'

מה חרמש ב'

ט.

- א טבר ב' פעםים טבורה, שרבו.
 ב טהר ז' טהר, נקיון, זך, בור, דרור, חטיאן, זהב.
 ג טהר ב' טהורים, עפולים.
 ד טיט ח' טיט, חמץ, יין, רפס, בוץ,
 טטה, קדש.
 ו טנף ד' טנף, נאל, רפס, שער.
 ז טען ד' טען, עטם, נשא, ענק.

- א יבש יא' יבש, חרב, ציה, צחצח, צמא, שרבי, נגב,
 צנס, תלאב, נישת, צמק.
 ב יגע ח' יגע, עטף, עטף.
 ג יהד ד' יהה, בדה, גלטוה, ערירין.
 ד יטב ד' מיטב, זוטרת, ראש, חלב.
 ה יין ו' יין, חמץ, תרוש, שכיר, סכאה, מלאתה,
 אלה, הרה, מלטה, פלאט.
 ז ילד ב' ילד, יחש.
 ח ינח ב' בנחת, לאט.
 ט יסד ג' יסוד, אשש, שתות.
 י יסר ג' מוסר, תוכחה, שכט.
 יא יעיל ב' תועלת, סכנ.
 יב יעיל ב' יעללה, אקו.
 יג יען ד' עצה, טעם, ייד, מלך.
 יד יען ב' יען, חרשנה.
 טו יפה י' יופי, הויה, הדרה, אדרה, נאה, זיה, צבי,
 שפה, טוב.
 טז יפת ב' מופת, אות.
 יז יצא ה' יצא, פוק, נוח, פכח, געל.
 יח יצע ג' יציע, צלע, תא.

שלו

מפתח השרשים

יט יקץ	ב' פעמים יקץ, עור.
כ ירד	ב' ירד, נחת, שכבה.
כא ירה	ד' תורה, תושיה, רת, לחת.
כב ירכ	ב' ירכ, עליה.
כג ירע	נ' ירעה, פרוכת, קלעים.
כד ישח	ב' ישח, איש.
כה ישט	ד' ישט, שלחה, חרחה, עצט.
כו ישן	ה' שנחה, תנומה, תרדמתה, חזות.
כז ישועה	ב' ישועה, פרך.
כח ישר	ז' יושרי, נכוון, בז, נכוחה, הבשרה, הגן.
כט יהד	ה' יהוד, ציר, קלעים, שכבים.
לו יתר	ו' יתרון, שאר, סרחה, עדף, שרע, עסק.
לא יתר	ד' מתרים, חבל, אטונן, עבות.

כ

א באב	ז' באב, עצב, חיל, חבל, ציריים, מארי, באה.
ב כבד	ב' כבוד, יקר.
ג כבד	ב' כבוד, יקר.
ד כבד	ה' כבדה, גראף, יעה, סחה.
ח כביה	ב' כביה, דעד.
ו כבש	ט' כבש, איל, טלה, יובל, שה, כר, חן, צאן, רחל.
ז כבש	ב' כבשין, מלכון.
ח כול	ב' כול, חזק.
ט כוֹן	י"ב' הַבְּנָה, הַזְּמָנָה, יְהֵא, עוֹת, אֲנָה, טְנָה, עַתָּה,
	הַוְּכוֹתָה, קְדֻשָּׁה, הַבָּהָה, מִצְאָה, דָרְשָׁה.
כ כום	ב' כום, גְּבִיעָה
יא כים	ב' כים, חריט.
יכ בלה	ב' בלה, ספ.
יג בלה	י"א בלה, גטה, תם, שמה, אכל, כחה, אפס.

מפתח השרשים

שלה	יד כליה ב'	פעמים כליות, טוחות.
	טו כמר ב'	כתרים, כהן.
	טו בן ב'	בן, כהן, בכיה.
	ז בנה ב'	בנה, אבר, ציון, סנפיר.
	יח בנד ב'	כנור, שטינית, נתית.
	יט בסה י"ח	בסה, חפה, חפה, סכה, טלל, נסך, צפה,
		ספה, אוז, תפשי, עטף, עטה, עלף, לאט,
		פליש, כרכבל, צבע, בלע.
	כ בעם טו "	כעס, חרוץ, חמה, רוגזו, עבריה, זעם, זעף,
		קצף, אוף, פנים, עשן, אנף, נאץ, עצם,
		רעם.
	כא כף ב'	כף, פס.
	כב כפר ט'	כפר, בנות, הצרים, פרזות, חזות, מחנים,
		פרור, מגרש, איים.
	כג כבר ה'	כבר, פת, פלח, רץ, כפים.
	כד ברת ל'	ברת, חתך, גור, גדע, קצין, קטף, קצב,
		קטל, קטט, קטב, קסם, קצח, קרען, קפיה,
		מלל, אטל, חלוף, עליה, החץ, פסל, חרץ,
		חתם, בצר, זمرة, בסה, צמתה, נקף, דטה,
		ברא, זעך, גרא, גוז, זגב, תז.
	כה כשל ה'	כשל, נקש, פיק, נגף, לבט.
	כו כתב ב'	כתב, ספר.
	כו כתף ב'	כתף, שכם.
	כח כתר ד'	כתה, עטרת, גור, צפירה.
	כט כתר ב'	כותרת, צפת.
	ל כתש ח'	כתש, כתה, מהן, שפה, דכא, רדק,
		שחק, דום.
		מכתש, מדוכת.
	ל.	ל.
	לא אין אל ב'	לא, אין, אל, בל, בלתי, אפס, אין.

א לא ז

ב לאך ח' פעטם טלאך, שרכ', חיות, חשמל, אלדים,
רוח, שנאן.

ג לאך ב' טלאך, ציר, אראל,
ד לאך י' טלאכה, מעשה, פעל, מעבה, עלילה,
שיה.

ה לב ב' לב, שכוי,
ו לבן ב' לבן, חור, צhor.

ז לבן ב' לבנה, ירח, סחר.

ח לבש ב' לבוש, מה, כל,
ט לחב ב' להב, שלחבת, לבת.

ו לוה ב' לוה, נשא.

יא לוח ד' לוח, קרש, סרן, שחף.

יב לוח ר' לח, רטב, טרה, רענן, ערוה, לשד.

יג לול ב' לווי, אולי.

יד לון ב' תלונה, רגנן.

טו לחר ב' לחץ, לcker.

טו לחם ב' לחם, סת.

יז לחם ב' מלחתה, קרב, סאנן, שות.

יח לחץ ד' לחץ, גנש, דחף, אלץ.

יט למד ב' למד, אלפה, יורה.

כ לעג ח' לעם, לעב, תעתע, שחק, צחק, התל,

כלם, עלל.

כח חתח, חתחה.

כב לקט ב' לקט, קשש, אורת.

כג לקש ב' מלקיים, עטף, אפל.

כד לשן ב' לשן, רכל, רגל.

ט.

א מאד ב' מאד, היטוב.

ב מאן ב' מאן, סרב.

- ב מדד ב' פעים מדד, כל, שור.
 ד מדן ו' מדרינה, פלך, נפת, חבל, מהו, א'.
 ה מדע ב' מדווע, למה.
 ו מהר ח' מהר, חפה, בחלה, נחץ, שקר, חש, אע' טוש.
 ז מוט ב' טומט, בר.
 ח מום ב' טום, דופי.
 ט מות ה' מות, גוע, אסון, דבר, מגפה.
 י מג ג' טוג, מסך, מהל.
 יג מין ב' מטהה, עריש, יצע.
 יד מכיר ב' מתר, גשם, רבבי, שעירים, אור.
 יז מלך ג' מינ', זון.
 טבר, שבר.
 מלך, אדון, גנד, נשייא, שר, מושל, שליט,
 שוטר, קצין, פחה, חה, שליש, גוזל, רב,
 אceil, נביר, בכורה, כהן, אב, אבן, אלדים,
 שבת, חזק, בעל, בראש, כה, נציב, פרתמים,
 אחדרפנימ, תופש, שכיר, תערבות, קווע,
 חמטען, מנן, אלף, משיח, מנזרים, רוזן,
 סגן, סגן, סרים, נסיך, סלא, טפסה, נדייב,
 איש, ראש, פנווי, חובש, פקיד, מטוניגים,
 רודה, עזר, ניר, בית.
 טן, אל, את, עד.
 מנה, החשב, ספרה, פקה, סך, תנין, ראש,
 מנהה, תשורה, ברכה, מתן, שר, שלחים,
 משאות, אשבר.
 מנע, חדל, חשק, כלא, בצר, עזר, חלל.
 מנור, יתר.
 מסם, טוג, טק.
 מטה, מנן, סגר, סכרי, נגרה, מכיר.
 מעים, קרבנים.

כד מעט ז' פעמים מעט, זער, מצער, אחד, שטץ, קט, שצף,
כח מער ב' טורה, מנחות.
כו מרט ד' טרט, קרח, גבה, גלש.
כו מרק ב' טרי, מרט.
כח משש ב' טשי, נשש.
כת משה ב' טשי, פס.
ל משה נ' טשח, סוך, מוח.
לא משך ד' טשח, טשה, שחט, דרך.
לב משל ב' משל, חידה.
לג מתח ב' אמתחת, שק.
לד מתי כ' מתה, מה, אן.
לה מתק ד' מתק, ערב, נעים, מלץ.

ג.

נכואה, נשא, יד, רות,
טבוע, טקור.
נגה, עותה, נוכת, מול, קבל, מגמת.
נדז, תער.
נהם, נחה, נהלה.
נהר, נחל, חמת, אבות, בכיר.
נווה, שקט, שובה, שבת, נפש, שאנן, שבת
שבח, חלץ.
נווע, נוד, זוע, רוחף, טלטול, גלה, רוח,
תונגה, שענה, געש, חרדה.
ניצוץ, שביב, זיקות, בן, כירוד.
נוזל, יעקר, יזק, נתך, נטף, דלק, גרה, זוזא,
ערף, נסף, נוף, זוב, יה.
מול, מזרות, גד.
נזם, עגיל.

א נבא ד' נבא
ב נבע ב' נבע
ג ננד ר' ננד
ד נדן ב' נדן
ה נהג ב' נהג
ו נהר ז' נהר
ז נוד ה' נוד
ח נוח ט' נוח
ט נוע י"א נוע

י נוץ ה' נוץ
יא נזל י"ג נזל
יב נזל ב' נזל
יג נזם ב' נזם

מפתח השרשים

יד נחל ג' פעמים נחלה, ירושה, אחוזה,
טו נהר ב' " נחירים, אפים.
טו נחש ח' " נחש, שוף, תנין, צפוני, אפעה, פתן,
שפיפון, עכשווים.
נחשת, שטיר.
נטה, ירט, שטה, עטה.
נטע, שטל.
נכיה, מהיה, ספק, תקע, הלם, פעם, תוף,
קשה, דפק, חבט, חברה, יד, אבעבוי,
טוזו.
הכרה, ידע.
נכיה, זרות.
נס, דגלו.
נסיה, בחן.
נעיה, רוב, עלם, עולל, ילד, טף, פרחת.
נעיה, עלטה, ילדה, טף, רחם.
נפת, נשף.
נופך, כרכור.
נפל, טגר, נבל, פרט.
נפש, נשמה, רוח, יחידה, חייה, כבורה,
נצח, עולם, עד, סלה.
הצלחה, מلط, פלט, חליין, פיצה.
מקבת, פטיש, פעם, הלומות.
נקב, רצע.
נקמה, פרע.
נשא, נשך.
נושא, נטול, יתרוב.
חשנה, דבק, נגע.
נשך, פרש.
מסורת, מגורה, מגוז.

שם

יב נבר ב' " כא נבר ב'
כב נבר ב' " כב נבר ב'
כג נס ב' " כד נסה ב'
כה נער ז' " כו נער ה' "
כו נפח ב' " כח נפק ב'
כט נפל ד' " ל נפש ו' "
לא נצח ר' " לב נצל ה' "
לב נקב ד' " לד נקב ב'
לה נקם ב' " לו נשא ב'
לה נשא ב' " לה נשג ב'
לט נשך ב' " מ נשר נ'

מֵא נְתַחַ בָּ' פָעִטִים נְתַחַ בָּדִים יְצֹוִרִים.
מֵבּ נְתַזַּ בָּ' . . . נְתַזַּ יְחָבָ.

ס.

א סכֶבֶב ט"ז סכֶבֶב, דקֶקֶב, אֲפֶפֶבֶב, סְחָרֶבֶב, נְתַרֶבֶב, עַטְרֶבֶב, עַגְוֶלֶב,
גַלְלֶב, כַדְבֶב, כְרַכְבֶב, זַרְחֶב, תָאָרֶב, צַפְרֶב, חַטְקֶב,

חַמְיֶב הַדְרֶבֶב.

ב סְכֶבֶב ב' סְכֶבֶב, חֻזְבֶב, שְרָנֶבֶב,
ג סְכֶלֶב ב' סְכֶלֶב, נְשָׁאֶב, בְלָבֶל,
ד סְגֶרֶב ז' סְגֶרֶב, סְכֶרֶב, נְעָלֶב, בְרוֹחֶב, גִּנְעָבֶב, חַתְמֶב,
ה סְגֶרֶב ב' מְסֶגֶרֶב, גְבוֹלֶב,
ו סְדֶרֶב ז' סְדֶרֶב, עַרְקֶב, טָוֶרֶב, שְׂוֹרֶב, עַדְרֶב, עַרְוָנֶב,
שְׁפָתֶב.

ז סְהָרֶב ז' סְהָרֶב, בִּיתֶב, בּוֹהֶב, סְוָרֶב, מְסֶנֶרֶב, בְלָאֶב,
מְהַפְכֶתֶב.

ח סְוָדֶב ב' סְוָדֶב, רָזֶב,
ט סְוָסֶב ב' סְוָסֶב, רָמֶטֶב, רְכִישֶב,
י סְסוֹפֶב ט' סְסוֹפֶב, קָעִזֶב, אַחֲרִותֶב, תְכִלִיתֶב, אֲפָסֶב, קָצֶב, עַקְבֶב,
יַרְקֶב, עֹודֶב,
יא סְוָרֶב י"ט סְוָרֶב, עַדְהֶב, יְטוֹשֶׁב, מְעָה, טָוֶטֶב, נְוָטֶב, עַתְקֶב, נְתָקֶב,
יְקָעֶב, צְעָנֶב, זָהֶב, מְחַקֶב, גַסְתֶב, וְרָהֶב, בְּפָרֶב, סְבֶבֶב,
בְּעָרֶב, פְנָהֶב, הַנְגָהֶב.

יב סְחָבֶב נ' סְחָבֶב, גְרָהֶב, זְחָלֶב,
סְחוּרֶב, רְכָלֶב, כְנַעַתֶב, מְעָרֶב, עַזְבֶב,
יג סְחָרֶב ה' סְחָרֶב, דָוֶה, פְרוֹה, קְלַחַתֶב, אֲגָטֶב,
יד סְרִירֶב ה' סְכֶלֶב, בְּעָרֶב, חַלְלֶב, אָוֶלֶב, מְשַגְעֶב, פְתִיֶב, נְמָהֶב,
לְחַלְהֶב, יְאָלֶב, חַבָּאֶב.

טו סְכֶלֶב י' מְלָטֶנֶא, דּוֹהֶב, בְּלָוֶב,
סְלָחֶב, נְשָׁאֶב, רְפָאֶב,
יז סְלָחֶב נ' סְמָנֶן, תְיוֹאֶותֶב, רְשָׁם, כְתָם, צִוְן, תְמָרוֹרֶב.

שמד

מפתח השרשים

344

יט סמר ב' פעם מטמר קלשון.

כ סעד ד'

כא סעף ג"ג סעד, תטרכ' סטרכ', שען.

סעיף ענף סבר נוף, שריג, זמוריה, ינק,

קציר, עפאים, ישוך, חרש, פאר, צמרת,

דלויות, אטיר, נזרה, שלחה, נטישת, בָּהַ בָּזֶן,

סרעף, זולו, סלסל.

מספא, בליל.

טספור, קינה, נהיה, הי, יללה, אלה.

טפינה, אניתה, צי, סיר, ריחים, חבל.

ספר, הנדרה, חווה, תנחת, שעה, שנן.

סקל, רגנו.

סתם, אטם, עצם, עצה, ערל, טטה, אטרא,

קפץ, שיע, חסם, בלטם.

סתאר, חבא, צפן, טמן, כמס, שפן, צנע,

כמן, עלם, כחר, בסח, גנב.

ע.

א עבד ה'

ב עבר ב'

ג עבר "

ד עד ב'

ה עדר ב'

ו עוג ב'

ז עוד ב'

ח עופ ב'

ט עופ ב'

י עופ ב'

ב עות ד'

עבד, שורת, עטר, כהן, שרד,

ערר, חלף.

בעבורו, למטען, יען, בגלל, של, תחת, בה,

בדי, אשר, כי.

עד, על,

עדיה, עשתרות, חשייפים.

עוגה, צלייל, חלה.

עוד, ענה, שחד.

עוף, פרח, דאה, נשב, עטה, נצא, נז.

עוף, צפור, עית.

עספאים, שטורות.

עורה, גלה.

עתה, חן, נא, כה.

ג עז ו'	פעמים עז, תיש, שער, צפיר,שה, גרי.
יד עזב ו'	עזוב, הנחה, נטיש, ישטח, נתן, משך.
טו עזר ו'	עזר, עזב.
טו עט ד'	עט, חרט, שבט, צפורה.
יז עטש ב'	עתש, זור, נחר.
יח עין ב'	עין, גל.
יט עיר ב'	עיר, קרייה, אם.
כ עלל ב'	עלילה, סבה, תוכנה.
כא עללה ב'	עללה, נסך.
כב עללה ב'	על, אל, עד.
כג עללה ב'	עללה, טרפ.
כח עם כ"ב	עם, עמו, אום, לאום, עדלה, בת, חייה, קhalb,
רנג, צבא, חיל, גדרה, אגף, המון, זוועות,	
ארחת, חברה, אחוזה, חבל, סוד, נחל, שירא,	
עמק, ניא, נחל, אורוים, מישור, אל, כהה,	
אבל, שדימות, שرون, כה, חל,	
כו ענן ז'	ענן, עב, איה, נשייאים, חזיז, כסם, נבלים.
כח עננה ב'	עונגה, עדן, פנק.
כט עננה ב'	עננה, שוב.
ל עננה ט'	עני, דלי, רישי, מסכין, אביזן, דך, טה, חלך,
חשבים.	
לא עננה ב'	תענית, צום.
לב ענק ד'	ענק, רביד, חרוזים, נטיפות.
לג ענק ה'	ענק, אמיתי, נפחים, רפואיים, שמן.
لد ענש ב'	עונש, עונן, חטאת.
לה עפר ד'	עפר, אדמה, אבק, שחק.
לו עין ח'	עין, אלים, שעיה, מושל, אשוחה, בכאים,
צאלים, אורת.	
לו עצל ב'	עצל, פגר.

פתח השורשים שםו

לְחַעַם ב'	פָּעִים עַצְםָ גָּרָם.
לְטַעַקְרֵב נ'	עֲקָרָתְּ נָתְשָׁ מְשָׁא.
לְטַעַקְשֵׁב י'	עֲקָשָׁה עֻווָה עַקְלָה סְלָףְתֵּלָה לְיוֹן עַקְבָּה.
מְאַעֲרָבְד	עַרְבָּה מְלָחָה כְּלָאָה מְסָקָה גָּלְעָה תְּחָרָה.
מְבַעֲרָבְב	עַרְבָּה נִשְׁפָה.
טְגַעֲרָבְבֵנ	מְעַרְבָּה יִם אַחֲרָה.
טְדַעֲרָבְבֵנ	עֲרַבְוֹן עֲכֹותָ חַבְלָה.
טְהַעֲרָבְבֵנ	עֲרַבָּה צְפַצְפָּה.
טוֹעֲרָדְבֵנ	עַרְדָּה פְּרָה.
טוֹעֲרָךְבֵנ	עַרְךָ סֶלֶה.
טוֹחַעֲרָם ד'	עַרְתָּה נְכָלִים תְּחַבּוֹלָה עַקְבָּה.
טוֹטַעַשׂ ב'	עַשָּׂה סֶם.
נוֹעַשְׁבָּד'	עַשְׂבָּה דִשָּׂא חַזְירָה שִׁיחָה.
נוֹעַשְׁנָנ	עַשְׂנָה קִיטּוֹרָה כְּלִילָה.
נוֹעַשְׁקָב'	עַשְׂקָה שְׁנָה.
נוֹגַעֲבִישָׁב'	עַכְבִּישָׁה שְׁמַטִּיתָה.

פ.

אַפְּה	בְ'
בְּפֹזְר	ה'
בְּפַחַד	ז'
דְּפָלָל	י'
חַפְּנָה	ח'
וְפָנָה	ב'
זְמַרְפָּנָה	ג'
חַפְּמָח	ג'
טְפָעָם	ב'

יא פעם ב'	פעמים פעמוני, מצילות.
יב פצל ב'	פצלי, קצע.
יב פצר נ'	פצח, כפה, אנם.
יג פרד נ'	פרדי, ימים, אוחשתרנים.
יד פרה ב'	פרה, מנדר.
טו פרח ב'	אפרוח, נול.
טו פרש ז'	פרש, באה, נקב, נשתון, פתר, פישר, שבר.
ז פשט נ'	פשט, נצל, שלל.
יח פשע ו'	פשע, טור, טרה, טרה, קשר, שוב.
יט פשע ג'	פשע, צער, שעטה.
כ פשת ד'	פשתן, שיש, בויז, בד.
כא פתה נ'	פתחה, הסטה, נשא.
ככ פתה ב'	פתאום, פתע.
כג פתח ח'	פתח, פקה, פצח, פער, פשך, פטר,
נד פתן נ'	שתם, בלק,
	מפתח, ספ, אומנות.

צ.

צד, עבר, צלע, קצוטה, כתף, רה, מעלה,
כנפה, מצוחה, פקדים.
צפתה, השקה, שוטה, שורה,
צוף, נופת, עירת.
צורה, עקה, צוקה,
צורה, ייז.
צוארי, גרגר.
ציצית, גדילים.
צלצלים, שלישים.
צלחה, קלחה, חבהב, חרף, בשל.

א צד ח'	"
ב צוה ב'	"
ב צוף ד'	"
ד צוף ג'	"
ה צור נ'	"
ו צורה ב'	"
ז צור ב'	"
ח ציצ' ב'	"
ט צלל ב'	"
צ צלה ח'	"

שם

348

מפתח השרשים

יא צלה ב'	פעמים צלה, שכל.
יב צלה ד'	צלהית, נצנתה, צפתה, אששה,
יג צלם ט'	צלם, דמות, מישל, תמונה, צורה, סמל,
יד צםם ח'	תבנית, גיל, תארא.
טו צניר ד'	צמה, צין, קוצותה, מחלפות, דלת.
טו צעד ב'	צנור, תעלה, יאור, רחטים.
יז צעף ו'	אצעדה, שיר.
יח צעך ב"ה	צעוף, צניף, מטפחתי, מסוה, רדיד, מספחתי,
יט צורה ב'	צעהה, שועה, צוחה, רגנה, צחל, צרה, שקן,
כ צרך ב'	שאנגה, נהם, נאך, הנגה, הדיה, שאט, המונָה,
כא צרף ב'	תשואה, רעם, שرك, פעה, געה, געה, ערגרן,
ק	צפוזוף, נכה, נחך, פצת,
א קבל ב'	צרי, נתף,
ב קבע ב'	צורך, חפץ,
ג קבץ כ"ד	צראף, מ'.
ד קבר ה'	קבל, נשא.
ה קדה ב'	קובע, כובע.
ז קדם ה'	קבץ, אספה, בנס, עבר, רגש, קhalb, יסד, אגרה,
ז קודה ה'	נורו, עוז, קוח, מלאה, עזה, יקת, זעק, שטעה,
ז קומה ה'	עשה, נהה, כנה, דגר, עוש, קלט, חצי, צום,
ז קורה ה'	קבר, שואול, בור, בית, אשטן.
ח קומ ה'	קידח, קציעה.
ט קומ ד'	קדם, טרם, לפניו, ראשון, עד,
ז קומ ה'	אקווייזיזולות, צפואה, שכחה, כתה,
ז קומ ה'	דום, שטר.
ח קומ ה'	קיים, עמר, יצב, יגן, יצחק.
ט קומ ד'	קיים, עמד, נאמן, יד.
ז קומ ה'	מקום, תחת, יד, בית, אשר.

יא קוץ יז פעמים קוין, חות, סלון, סנה, צנים, טיריס, דרדר,	אתה חדק, שמייה, שית, ברקן, חוויל, עקרב,	קיטוש, באשה, ספרד.	יב קטן ב'	קטן, עיר.
			יג קלל ד'	קללה, טארה, אלה, נקב.
			יד קמה ב'	קטה, סולת.
			טו קוֹן ב'	קוֹן, בית.
			טו קנה ח'	קנה, ברחה, שבר, עיטה, מתקח,
			יז כסם ב'	קסם, בדים.
			יח קער ב'	קערה, צלהת.
			יש קפוד ב'	קפוד, קפוז.
			כ ב' קצף ב'	קצף, צקל.
			כא קרר ב'	קור, צנה.
			ככ קרב ר'	קרב, גגש, סטף, סור, עם, על.
			כג קרב ד'	קרובי, שאר, מודע,بشر.
			כד קרה ח'	קוריה, צלע, עב, כרותות, רהיט.
			כה קרה ח'	טקרה, תולדות, פגע, פגש, מוצאות,
			כו קרח ב'	קרח, כפור.
			כז קרע ב'	קרע, פרם.
			כח קשה נ'	קשה, פרך, קשה.
			כט קשר ט"ו	קשר, רתם, רתק, חבש, חתלה, חשך.
			ל קרדם ח'	קדום, גרזן, כשייל, תותח, מפץ.
			לא קרסל נ'	קרטלים, כרעים, אפסים.

+

א ראה י"ח
 ראה, חזה, נבט, צפה, השנחה, שקה, שכלה,
 שזקה, שקה, ציין, שורה, פנה, שעה, שאפה,
 עין, חברה, שכחה, שקד.

שנ

מפתח השרשים

350

ב ראה ב', פעמים מראות, גלוונים.

ג ראש ב' " ראש, נלגנת.

ד רבה יב" רבו, שנא, פש, שפע, פרץ, כביה, עתר,
עצמ, גDEL, כבה, דגה, בטה.

ה רבה ט' ארבה, גוב, חסל, סלעם, הגב, גזם, חרנוול,
צלצל, ילק.

ו רבה ב' רכיבת, נשך.

ז רביין ב' רביין, רביע, ברך.

ח רגלא ד' רגלא, שביל, פעם, אשוריים.

ט רגלא ה' הרגלא, סכין, דרך, אורה, דבר.

ו רדף ב' רדף, דלק, דבק.

יא רוב ו' ריב, מדוז, מצחה, עצמה, קטטה, גורה.

יב רוח ב' רוח, סוף, קדים.

יג רום כ"ב" רום, גבה, נשא, נסם, סלל, זקה, עדיה,

אטמר, דלל, נטלה, אבר, שפה, תלל, נפל,

פטג, בטה, קומה, רכם, גאון, גוה, שחוץ,
יהיר.

יד רוע ב' ריעון, חבר, עמידה.

טו רוע ב' תרואה, יבב.

טו רוץ ב' רץ, נהר.

יז רוש ד' ראש, חמה, לענה, תרעלה

רוזה, כחש.

יט רוזם ב' רוזם, קרץ, מלל.

כ' רחוב ב' רחוב, יפת, רוח.

כא רחם ד' רחם, חמללה, חום, חנן.

כב רחץ ב' רחץ, דיח, טבל, שטאף, חף, כבש.

כג רחיק ד' רחיק, נדה, זנחה, נאה.

כד ריח ב' ריח, זכר.

כה ריק ח' ריק, ערה, נפץ, בקק, בחתה.

כו ריכך ב' ריכך, רטפס.

נו רמה ב' פעמים מרטה, תוך.	ב' רמה ד' רומת, בירון, חנית, קנה,	כ' רם י' רט רם סלה,
רפס, דרך, נס, עטה, בעט, דיק, סלה,	רפס, דרך, נס, עטה, בעט, דיק, סלה,	רפס, מנג,
הרק, רפס, רקי, דלה.	הרק, רפס, רקי, דלה.	רפס, כפן,
רפס, מנג,	רפס, מנג,	רעה, בער, נקר,
רעה, בער, נקר,	רעה, בער, נקר,	רעה, נקר,
רפואה, ארכאה, גחה, כחה, תרופה, מזורה,	רפואה, ארכאה, גחה, כחה, תרופה, מזורה,	חיה,
חיה.	חיה.	ל' רסן ב'
רפיה, שעיה, שית.	רפיה, שעיה, שית.	לא רעב ב'
רצח, חפץ, אבה, יאל, נפש, רוח.	רצח, חפץ, אבה, יאל, נפש, רוח.	לב רעה ב'
רקיין, צפיחית.	רקיין, צפיחית.	לב רעה ז'
רשע, זדון, חנף, בליעל, עפל.	רשע, זדון, חנף, בליעל, עפל.	לד רפה ב'
רשות, מצודה, מכתר, פח, חרוף, שתות,	רשות, מצודה, מכתר, פח, חרוף, שתות,	לה דצח ו'
יקוש.	יקוש.	לו רבק ב'
רותח, בעה,	רותח, בעה,	לו רשבה ח'
.	.	לח רשת ז'
.	.	לט רתח ב'
.	.	.
שושנה, חבלת.	שאב, דלה.	א' ששן ב'
שאב, דלה.	שאל, בעה.	ב' שאב ב'
שאל, בעה.	שאר, יתר, שרד.	ג' שאל ב'
שאר, יתר, שרד.	שבה, בזה, שלל, שדה, שפה, עה, טלקות,	ד' שאר ג'
שבה, בזה, שלל, שדה, שפה, עה, טלקות,	שאט.	ה' שבה ח'
שבה, תלהה, פאר, הוודאה.	שבט, מטה, משפחה.	ו' שבח ד'
שבט, מטה, משפחה.	שבט, מטה, מקל, חטף, שוט, פלך, שרביביט,	ז' שבט ג'
מטיל.	מטיל.	ח' שבט ח'
שבוע, שבת.	שבועה, אלה, נשא, יד, ימיין.	ט' שבע ב'
שבועה, אלה, נשא, יד, ימיין.	.	י' שבע ח'

יא שְׁבֻעָה בֵ' פָעִים שׁוּבָעָן, רֹוחַ,	יב שְׁבָרָה לִי "	יב שְׁבָרָה חֲתִי, פּוֹרָה, רָצִץ, גְּרָם, עָרִץ, נְפִץ, פּוֹץ,
פְּרִץ, מְחִץ, רֹועַ, רְסִים, יְנָא, חַלְשָׁה, פְּצִחָה,	פְּתִתָּה, פְּרִסָּה, בְּצָעָה, שְׁבָבָה, אִידָה, כִּיהְיָה, פִּידָה,	הָוָה, הָוָה, שְׁעהָ, הָרָסָה, נְתִיזָה, נְתִזָם, יְדָעָה,
עַרְפָה.	טְשִׁבָּרָה, אֲבָנִים.	עַרְפָה.
שְׁגָנָה, טְעָהָה, תְּעָהָה, שְׁלָה,	שְׁדִיףָה, דְּדָה, עַטְזָן,	שְׁגָנָה, טְשִׁבָּרָה, אֲבָנִים.
שְׁדִיףָה, דְּדָה, עַטְזָן,	שְׁדָרִים, שְׁעָרִים.	שְׁדִיףָה, דְּדָה, עַטְזָן.
שְׁדָרִים, שְׁעָרִים.	שְׁדָרָה, שְׁדָם,	שְׁדָרִים, שְׁעָרִים.
שְׁדָם,	שְׁדִירָה, גִּירָה,	שְׁדָם,
שְׁדִירָה, גִּירָה,	שְׁוָה, מְקַשָּׁה,	שְׁוָה, מְקַשָּׁה.
שְׁוָה, מְקַשָּׁה,	שְׁוָהָה, פְּחַת, גּוֹטְץ, חָרוֹז, מְחֻלוֹת, מְהֻטְרוֹת,	שְׁוָהָה, פְּחַת, גּוֹטְץ, חָרוֹז, מְחֻלוֹת, מְהֻטְרוֹת,
פְּרוֹתָה.	שְׁוָהָה, שְׁתָה,	פְּרוֹתָה.
שְׁוָהָה, שְׁתָה,	תְּשֻׁוָּה, תְּאֵבָה, תְּאֹוָה, חַמְרָה, כְּסָף, כְּלָה,	שְׁוָהָה, שְׁתָה.
תְּשֻׁוָּה, תְּאֵבָה, תְּאֹוָה, חַמְרָה, כְּסָף, כְּלָה,	כְּמָה, חַשָּׁק,	תְּשֻׁוָּה, תְּאֵבָה, תְּאֹוָה, חַמְרָה, כְּסָף, כְּלָה,
כְּמָה, חַשָּׁק,	שְׁוָקָה, חֹזִין, רְחוּבָה,	כְּמָה, חַשָּׁק.
שְׁוָקָה, חֹזִין, רְחוּבָה,	שְׁוָרִי, זְמָרָה, עַנְהָה,	שְׁוָקָה, חֹזִין, רְחוּבָה.
שְׁוָרִי, זְמָרָה, עַנְהָה,	שְׁוָרָה, אַלְוָה,	שְׁוָרִי, זְמָרָה, עַנְהָה.
שְׁוָרָה, אַלְוָה,	חַשְׁתְּחִוָּה, סְנָדָה,	שְׁוָרָה, אַלְוָה.
חַשְׁתְּחִוָּה, סְנָדָה,	שְׁחָטָה, מְעָדָה, עַשְׂתָה, זָוָה, מְצִין,	חַשְׁתְּחִוָּה, סְנָדָה.
שְׁחָטָה, מְעָדָה, עַשְׂתָה, זָוָה, מְצִין.	שְׁחֹורָה, חֹום, כְּמָרָה,	שְׁחָטָה, מְעָדָה, עַשְׂתָה, זָוָה, מְצִין.
שְׁחֹורָה, חֹום, כְּמָרָה,	שְׁחָתָה, חָרָם, חָבֵל, חָרְבָה, בְּלָעָה, נְצָרָה, מְלָחָה,	שְׁחֹורָה, חֹום, כְּמָרָה.
שְׁחָתָה, חָרָם, חָבֵל, חָרְבָה, בְּלָעָה, נְצָרָה, מְלָחָה,	אַבְלָה, שְׁוָחָה, קְלָקָלָה,	שְׁחָתָה, חָרָם, חָבֵל, חָרְבָה, בְּלָעָה, נְצָרָה, מְלָחָה,
אַבְלָה, שְׁוָחָה, קְלָקָלָה,	שְׁטָחָה, פְּרָשָׁה, מְתָחָה, פְּרָשָׁה, פְּשָׁתָה, פְּשָׁהָה,	אַבְלָה, שְׁוָחָה, קְלָקָלָה.
שְׁטָחָה, פְּרָשָׁה, מְתָחָה, פְּרָשָׁה, פְּשָׁתָה, פְּשָׁהָה,	פְּלָשָׁה, נְטָשָׁה, נְתָהָה, רְקָעָה, וְדָה, יְצָעָה, רְפָה,	שְׁטָחָה, פְּרָשָׁה, מְתָחָה, פְּרָשָׁה, פְּשָׁתָה, פְּשָׁהָה,
פְּלָשָׁה, נְטָשָׁה, נְתָהָה, רְקָעָה, וְדָה, יְצָעָה, רְפָה,	רְצִוףָה, רְבָדָה,	פְּלָשָׁה, נְטָשָׁה, נְתָהָה, רְקָעָה, וְדָה, יְצָעָה, רְפָה,
רְצִוףָה, רְבָדָה,	שְׁטָףָה, דְּרָם, שְׁבָולָתָה,	רְצִוףָה, רְבָדָה,
שְׁטָףָה, דְּרָם, שְׁבָולָתָה,	לֹא שְׁטָףָה נ'	שְׁטָףָה, דְּרָם, שְׁבָולָתָה.

שנג

מפתח הדורותים

863

לכ' שכוב ב'	פעמים שכוב, שנל.
לג' שכחה ב'	" שכחה נשלה,
לד' שכנן ג'	שכין, מאכלה, מחלפים.
לה' שכבר ב'	שכורה סבא.
לו' שכבר ח'	שבר, אתני, נדה, אחרית, עקב.
לח' שלח ב'	שלחה פטרה, שנר,
לט' שלך ח'	שלך, זורק, רטה, יודה, רבי, יודה, טיל,
ט' שלם ב'	שלם, כליה, תס, בעע, גמר, נלה, רצה,
טא' שלפה ב'	טלא.
טב' שם ח'	שלופה, שלוה,
טג' שמא ז'	שלפה, הרקה.
טט' שטח י"א	שטייט, שחק, ערבות, רקייע, זבול.
טט' שטם ז'	שטעם, שאה, אשם, צדרה, נזהה, תהה,
טט' שטח ז'	בתה,
טט' שטח ז'	שמחה, משוש, גיל, חרות, האח, צהלה,
טו' עלם, עליין, דווין, הלל.	עלז, עלם, עליין, דווין, הלל.
טו' שמן ג'	שמן, יצחר, סוכך,
טו' שמן ה'	שמן, דשן, טפש, בריא, אכט,
טו' שמען ד'	שמען, אוזן, קשב, סכת,
טח' שמר ג'	שמעה, נתרה, נצרא,
טט' שטראם ב'	שמרים, קבעת,
טט' שטש ב'	שמטה, חמלה, حرנס.
נא' שנן ג'	שנן, גלל, מתלוות,
נכ' שנן ג'	שני, חולע, ברטול,
נג' שנא ז'	שנאה, איבת, משפטה, שטן, קטיט,
נד' שנה ב'	שוררים, ער,
נה' שער ב'	שנה, ימים,
נו' שער ב'	שוער, תרע,
	שער, נזר.

מפתח השרשים

שנה

ז תלע ב'	תולע, רמה.
ח חמיה נ'	תמה, שטם, שאה.
ט תנן ב'	תניין, לוייתן נחש.
ו תנך ב'	תנוּך, ברל.
יא תועב יב'	תועב, טאמ, שקע, קצה, נאץ, געל, בחל,
יב תער ב'	תער, מורה.
יג תפוח ב'	תפיה, כפתור.
יד תקן ו'	תקן, תכני, יטב, שוט, ישום, עשה,
טו תקע נ'	תקע, מעך, צנח.
